

Τ.Ε. Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΣΣΙΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ»**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ (2014)

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΩΝ:**

ΝΤΗΒΑΡΤΖΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:**

ΑΝΔΡΕΑΤΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	ΣΕΛ.1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	ΣΕΛ.2
ABSTRACT	ΣΕΛ.4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΣΕΛ.5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΦΤΩΧΕΙΑ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	ΣΕΛ.13
1.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	ΣΕΛ.20
1.3. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΕΛ.25
1.3.1 ΣΥΝΟΨΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	ΣΕΛ.25
1.3.2 ΦΤΩΧΕΙΑ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	ΣΕΛ.26
1.3.3 ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ.....	ΣΕΛ.31
1.4. ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	ΣΕΛ.33
1.4.1 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΕΙΚΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΣΕΛ.33
1.4.2 ΑΙΤΙΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΙΛ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.....	ΣΕΛ.33
1.4.3 ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	ΣΕΛ.35
1.4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΠΟΥ ΒΙΩΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΜΟΡΦΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	ΣΕΛ.37

1.5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	ΣΕΛ.39
-----------------------------------	--------

1.5.1 ΟΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ.....	ΣΕΛ.39
---	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

2.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ.....	ΣΕΛ.44
---	--------

2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΕΛ.51
---	--------

2.3. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ.....	ΣΕΛ.57
---	--------

2.3.1 ΕΓΓΕΝΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	ΣΕΛ.59
---	--------

2.3.2 Η ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ Η ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	ΣΕΛ.60
---	--------

2.3.3 ΤΑ ΕΠΙΚΤΗΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ.....	ΣΕΛ.60
--	--------

2.4. ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ	ΣΕΛ.62
--	--------

2.5. ΣΥΣΣΙΤΙΑ	ΣΕΛ.73
---------------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΡΕΥΝΑ

3.1. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑ	ΣΕΛ.104
----------------------------------	---------

3.2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	ΣΕΛ.104
--	---------

3.3. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑ	ΣΕΛ.105
-----------------------------------	---------

3.4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	ΣΕΛ.105
-----------------------------------	---------

3.5. ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ	ΣΕΛ.109
----------------------	---------

3.6. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ.....	ΣΕΛ.109
-------------------------------	---------

3.7 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....ΣΕΛ.111

3.8 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣΣΕΛ.112

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣΣΕΛ.114

4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣΣΕΛ.121

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣΣΕΛ.146

5.1. ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ.....ΣΕΛ.147

5.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣΣΕΛ.149

5.3. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΕΡΕΥΝΑΣ.....ΣΕΛ.155

5.4. ΝΕΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝΣΕΛ.156

5.5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣΕΛ.158

5.6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....ΣΕΛ.165

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣΣΕΛ.167

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΣΕΛ.184

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα ερευνητική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας, του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης, από τις σπουδάστριες Ντηβαρτζή Αγγελική και Φιλιππάκη Ειρήνη.

Μέσα στα πλαίσια της σπουδαστικής μας δραστηριότητας οφείλουμε στο τέλος αυτής, σαν ολοκληρωμένοι πλέον φοιτητές, να φέρουμε εις πέρας την πραγματοποίηση της πτυχιακής εργασίας με θέμα «Φτώχεια και συσσίτια στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης». Αυτή η υποχρέωση είναι η σφραγίδα περάτωσης των σπουδαστικών μας απαιτήσεων και το τελευταίο στάδιο πριν την κατοχύρωση του πτυχίου μας. Η διαδικασία έως και την ολοκλήρωση της πτυχιακής απέφερε εμπλουτισμό γνώσης και σαν φοιτητές αποκομίσαμε σημαντικές πληροφορίες.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούν και τα άτομα που είχαν μια σημαντική- ξεχωριστή ο καθένας- συμβολή στην υλοποίηση και στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας και κάποιες ευχαριστίες για αυτή την συμβολή.

EΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στην υπεύθυνη καθηγήτρια μας, κ. Αικατερίνη Ανδρεάτου, για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε, τη συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη, και τις ουσιώδεις συμβουλές. Αλλά και για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε για την περάτωση της παρούσας εργασίας.

Στη συνέχεια, θα θέλαμε να απευθύνουμε ευχαριστίες σε όλους τους καθηγητές που είχαμε όλα τα χρόνια της μέχρι στιγμής ακαδημαϊκής μας ζωής, για τις πολύτιμες γνώσεις που μας μετέδωσαν.

Τέλος, θα θέλαμε να εκφράσουμε ένα τεράστιο ευχαριστώ στους γονείς μας, Ντηβαρτζή Ευάγγελο - Καπλάνη Μαρία & Φιλιππάκη Κοσμά – Δασκαλάκη Γεωργία για την στήριξη και την εμπιστοσύνη που μας έδειξαν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μας και συνέβαλαν στην εκπλήρωση του στόχου μας.

Η πτυχιακή εργασία αφιερώνεται στις οικογένειες μας.

Ντηβαρτζή Αγγελική - Φιλιππάκη Ειρήνη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα διερευνά την ύπαρξη των φορέων παροχής συσσιτίων στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης και τις ανάγκες που αυτά καλύπτουν. Επίσης μελετά το νομικό χαρακτήρα και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους. Δίνεται η εικόνα των πληθυσμιακών ομάδων που εξυπηρετούν, και αποσαφηνίζεται η έννοια και η συμβολή των φορέων παροχής συσσιτίων στην άμβλυνση της φτώχειας του πληθυσμού.

Η έρευνα έχει θέμα «Φτώχεια και συσσίτια στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης». Στα πλαίσια του θεωρητικού μέρους της έρευνας αναλύθηκαν οι έννοιες της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ως δύο έννοιες οι οποίες έχουν άμεση συνάφεια με την κατάσταση των σιτιζομένων, με τα χαρακτηριστικά τους, τις σημασιολογικές διαπιστώσεις γύρω από την ερμηνεία τους, την επιρροή τους από διάφορα κοινωνικό-οικονομικά φαινόμενα της κοινωνίας και της εποχής στην οποία ζουν. Η ανάλυση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θεωρήθηκε σημαντική ώστε να αναδυθεί το προφίλ των ατόμων που βιώνουν αυτές τις καταστάσεις και να γίνει και σύγκριση με τα άτομα που μετείχαν στην παρούσα έρευνα.

Για την ολοκλήρωση της έρευνας χρησιμοποιήθηκε συνδυασμός ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας. Στην ποιοτική έρευνα ερωτήθηκαν δώδεκα (12) υπεύθυνοι φορέων, οι οχτώ (8) ιερείς-υπεύθυνοι ενοριών-φορέων που παρείχαν συσσίτια, δύο (2) κοινωνικοί λειτουργοί από χώρους οργανισμού και δύο (2) υπεύθυνοι πολιτιστικών συλλόγων-φορέων παροχής συσσιτίων. Τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας έδειξαν ότι τα συσσίτια στην πλειοψηφία τους λειτουργούν από καθαρά φιλανθρωπική διάθεση από ενορίες ή από πολιτιστικούς συλλόγους και υπάρχουν δύο χώροι οργανισμού, όπου λειτουργούν στα πλαίσια επιχορηγούμενων προγραμμάτων σε συνεργασία με άλλους φορείς που ασχολούνται με ευπαθείς ομάδες. Επίσης, καλύπτουν όλες τις ευάλωτες ομάδες, αλλά και αναδύθηκαν οι φορείς που υλοποιούν προγράμματα παροχής συσσιτίων στην πόλη του Ηρακλείου.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας, συμμετείχαν ενενήντα (90) άτομα και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι παράγοντες που αναφέρονται στην πλειοψηφία των σιτιζόμενων και οι οποίοι οδηγούν τα άτομα στην χρήση των

προγραμμάτων συσσιτίων είναι: ότι διαβιούν σε σπίτι με ενοίκιο, είναι ανασφάλιστοι, είναι άνεργοι, χρειάζονται χρήματα για τη διατροφή τους, και συντηρούνται από τις συντάξεις της οικογένειάς τους επίσης έγινε αποτύπωση των μεταβολών των χαρακτηριστικών της ομάδας σχετικά με προηγούμενες έρευνες.

Λέξεις-κλειδιά: Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, συσσίτια.

ABSTRACT

This research studies the existence of providers of messes in the city of Heraklion of Crete and the needs they cover. It also studies their legal nature, organization and function. The illustration of the populations they serve, as well as the meaning and contribution of providers to alleviate poverty, are given and clarified.

The research is on "Poverty and messes in the city of Heraklion, Crete." Within the theoretical part of the research, the concepts of poverty and social exclusion were analyzed as two concepts that have direct relevance to the situation of the population in need of feeding, with their characteristics, semantic findings about their interpretation, their influence by various socio-economic phenomena of society and the times in which individuals live. The analysis of poverty and social exclusion was considered to be so significant that the profile of people experiencing these conditions could arise and be compared with the individuals participated in this research.

A combination of qualitative and quantitative study was used to complete the research. In the qualitative study twelve (12) administrators were questioned, eight (8) of them were priests in charge of providing food, two (2) of them were social workers from organization and two (2) of them were responsible for cultural associations - providers of messes. The results of the qualitative research showed that messes mostly operate by pure charity by parishes or cultural clubs and organization. There are two areas which work under sponsored programmes in collaboration with other agencies dealing with vulnerable groups of people. They also cover all vulnerable groups, as well as the organizations implementing programmes to provide messes in the city of Heraklion.

Regarding the results of quantitative research, ninety (90) individuals participated in this research, the factors that lead people to use such programmes are also mentioned. They also showed changes in the characteristics of that group regarding other previous researches.

Key- Words: poverty, social exclusion, messes.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, δύο φαινόμενα αλληλένδετα μεταξύ τους, αποτελούν τα πιο επίκαιρα θέματα του 21^{ου} αιώνα. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια έχουν παρουσιάσει μια ραγδαία και συνεχώς ανερχόμενη αύξηση. Συγκεκριμένα, έχει παρουσιαστεί μια αύξηση του αριθμού, των πολιτών που πληρούσαν ένα από τα τρία κριτήρια που προσδιορίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κριτήρια που αναφέρονται ότι πληρούσαν οι πολίτες είναι το χαμηλό εισόδημα, η ανεργία και η μη ύπαρξη κάποιου εισοδήματος.

Η φτώχεια αποτελεί ένα ενδιαφέρον προς μελέτη φαινόμενο καθώς φαίνεται να έχει τόσο κοινωνική όσο και επιστημονική σημασία. Αναλυτικότερα αναφορικά με την κοινωνική σημασία του φαινομένου αυτού, θα μπορούσε να αναφερθεί πως επηρεάζει τόσο την κοινωνία, ως σύνολο, αυξάνοντας τα φαινόμενα που διαταράσσουν την κοινωνική ευμάρεια, όσο και τις ζωές των ατόμων που βιώνουν την φτώχεια απομακρύνοντας τους πολλές φορές από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Όσον αφορά την επιστημονική σημασία του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού φαίνεται από το γεγονός ότι αρκετοί ειδικοί επιστήμονες έχουν ασχοληθεί εκτενώς με τα παραπάνω κοινωνικά προβλήματα. Επιστήμονες, όπως αυτοί της Κοινωνικής Εργασίας στοχεύουν με παρεμβάσεις στην ποιότητα ζωής των ατόμων που διαβιών κάτω από συνθήκες φτώχειας και βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Κατόπιν διερεύνησης προηγούμενων ερευνών, σχεδόν ιδίου θέματος διαπιστώθηκε ότι χαρακτηριστικά της φτώχειας, εμφανίζουν επιπτώσεις στις πληθυσμιακές ομάδες τις οποίες πλήττουν. Σύμφωνα με την παρούσα μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης, αναδείχθηκε ότι έχουν αναπτυχθεί διάφορες δομές, από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, για την αντιμετώπιση της φτώχειας, με τη δημιουργία συσσιτίων, ο αριθμός των οποίων αναμένεται να αυξηθεί. Επιπλέον, επιχειρήθηκε να παρουσιασθούν τυχόν αλλαγές των τελευταίων χρόνων σχετικά με τη δημιουργία των συσσιτίων, συμβάλλοντας στην δημιουργία νέας γνώσης για τη φτώχεια και το κοινωνικό αποκλεισμό. Ακόμη, το συγκεκριμένο θέμα εμπίπτει στα ενδιαφέροντα μας, και είναι επίκαιρο λόγω οικονομικής κρίσης.

Κάνοντας λόγο για μελέτη προηγούμενων ερευνών, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν οι έρευνες και οι μελέτες στις οποίες ανατρέξαμε προκειμένου να κατανοήσουμε το ακριβές αντικείμενο τους, αν αυτό είναι συναφές με το δικό μας και την ενδεχόμενη πρόσθετη γνώση που θα μπορούσε να προσφέρει και η δικιά μας πτυχιακή εργασία σχετικά με το μελετώμενο αντικείμενο που μας ενδιαφέρει και το οποίο είναι : «Φτώχεια και συσσίτια στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης». Έτσι, οι προαναφερθείσες έρευνες είναι οι παρακάτω:

- ✓ Γούλας, Χ. (2006) *Φτώχεια εκπαίδευση και κοινωνικός αποκλεισμός: η περίπτωση των συτιζόμενων στα συσσίτια της εκκλησίας*. Μεταπτυχιακή εργασία, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης* (www.invenio.lib.auth.gr).
- ✓ Δημουλάς, Κ., Μπαμπακέλου, Δ. & Τσιώτης, Γ. (2002) *Από την κοινωνική ευπάθεια στον κοινωνικό αποκλεισμό. Διαδικασίες και χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού στο Νομό Κυκλάδων*. ΙΝΕ (ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ) ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ (www.inegsee.gr).
- ✓ Κατσαή, Α. & Γιασηράνης, Γ. (2012) *Επιδράσεις της φορολογίας στη διανομή του εισοδήματος και στην φτώχεια*. Πτυχιακή Εργασία ΤΕΙ Κρήτης (www.nefeli.lib.teicrete.gr).
- ✓ Λουκάς, Β. (2011) *Η ανεργία στην Ελλάδα το 1980 έως σήμερα*. Πτυχιακή εργασία. ΤΕΙ Κρήτης (www.nefeli.lib.teicrete.gr).
- ✓ Μπαλιούρδος, Δ. & Υφαντόπουλος, Γ. (1989) *Οικογένεια, Ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών- ΕΚΚΕ.
- ✓ Μπαλιούρδος, Δ. (χ.χ). *Διαστάσεις φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στις χώρες Ε.Ε*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών- ΕΚΚΕ (www.certh.gr)

- ✓ Μπαλιούρδος, Δ. & Υφαντόπουλος, Γ. (2001) *Περιφερειακές Διαστάσεις της διανομής του εισοδήματος και της φτώχειας στην Ελλάδα*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών –ΕΚΚΕ.
- ✓ Ρεϊζάκη, Αικ. (2011) *Η ανεργία στην Κρήτη*. Πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Κρήτης – Παράρτημα Αγίου Νικολάου (www.nefeli.lib.teicrete.gr).
- ✓ Κάπα research & London school of economics (2007) *Έρευνα για τη φτώχεια*. Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών (www.archive.in.gr).

Εν συνεχεία, αναφορικά με τις παραπάνω έρευνες οι οποίες έχουν ως μελετώμενο αντικείμενο γενικότερα τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τους στισιζόμενους, έχει διαπιστωθεί πως η πλειοψηφία των ατόμων που διαβιών σε συνθήκες φτώχειας έχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά: χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, είναι μεγάλοι σε ηλικία, έχουν ελλιπή εξειδίκευση, είναι άνεργοι ή μακροχρόνια άνεργοι, στερούνται ακόμη και την κάλυψη βασικών αγαθών όπως είναι η τροφή και η στέγασης, δεν έχουν ιδιόκτητη κατοικία. Επίσης, στις παραπάνω μελέτες έχει αναφερθεί πως η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός πλήττει κυρίως τα άτομα που στερούνται την παραδοσιακή μορφή οικογένειας, π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες με παιδιά (Μπαλιούρδος, χ.χ.). Στην μελέτη της έχει Ρεϊζάκη (2011) έχει αναδειχθεί ότι από την τα άτομα που διαμένουν με γονείς ή σε πλαίσια πυρηνικής οικογένειας έχουν λιγότερες πιθανότητες να βρεθούν υπό συνθήκες φτώχειας. Αυτό συμβαίνει επειδή βοηθούνται μεταξύ τους στην κάλυψη έστω βασικών καθημερινών αναγκών τους. Επίσης και οι νέοι που διαβιών μαζί με τους γονείς τους διατρέχουν μικρότερες πιθανότητες να βρεθούν σε συνθήκες έντονης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, εφόσον τους στηρίζουν οικονομικά οι οικογένειες τους. Το γεγονός αυτό αποτρέπει την οικονομική ή κοινωνική αυτονομία τους, με πιθανό αποτέλεσμα να αναπτύσσουν συναισθήματα αποτυχίας και μη αναγνώρισης. Σε αντίθεση με την παραπάνω διαπίστωση, διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι οι πολύτεκνες οικογένειες και πολυμελείς οικογένειες έχουν αυξημένο κίνδυνο να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού λόγω του ότι ο κίνδυνος αυξάνει βάσει του αριθμού των μελών κατ' αναλογία με το συνολικό εισόδημα. (Κατσαή & Γιασηράνης, 2012). Συμπληρωματικά, η Κατσαή & ο Γιασηράνης (2012), αναφέρουν πως μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας διατρέχουν και τα νοικοκυριά στα οποία διαμένει ένα μόνο άτομο,

καθώς στηρίζεται αποκλειστικά στο δικό του εισόδημα και ειδικά σε περιπτώσεις που το εισόδημα του είναι χαμηλό, ο κίνδυνος συνεχίζει να αυξάνεται.

Επίσης, οι έρευνες που μελετούσαν ως αντικείμενο τη φτώχεια και των κοινωνικό αποκλεισμό ανέδειξαν την ακραία φτώχεια και των κοινωνικό αποκλεισμό ως καταστάσεις επηρεασμένες από αλληλένδετους παράγοντες.

Στις παραπάνω αναφορές για τη φτώχεια, η Κατσαή και ο Γιασηράνης (2012) συμπληρώνουν πως υπάρχει και η περίπτωση της εντός εργασίας φτώχειας. Αυτή η μορφή φτώχειας συνάδει με τους χαμηλούς μισθούς ή τα χαμηλά κέρδη με τη μη σταθερή εργασία, τη μερική απασχόληση και με τη χαμηλή εξειδίκευση. Αυτό συμβαίνει διότι όσο χαμηλότερος είναι ο μισθός του ατόμου, τόσο πιο πολύ επηρεάζεται η οικονομική του ευημερία και η ικανότητά του να καλύψει τις ανάγκες του, ή όσο πιο λιγότερη εξειδίκευση έχει ή όσο πιο λίγες ώρες δουλεύει μειώνεται ο μισθός του με αποτέλεσμα να μην είναι ικανοποιητική η κάλυψη των αναγκών του.

Οι γυναίκες, σύμφωνα με τους Δημουλά, Μπαμπακέλου & Τσιώτης (2002) αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας καθώς είναι εκείνες που συνήθως σηκώνουν το βάρος της οικογενειακής φροντίδας, και δεν έχουν πόρους ως μη εργαζόμενες, με αποτέλεσμα να εξαρτώνται απόλυτα ή σε αρκετά μεγάλο βαθμό από το σύζυγο τους. Επίσης, γίνεται αναφορά και στις γυναίκες ως η πλειοψηφία ατόμων που εργάζονται σε μερική απασχόληση και με υποβαθμισμένους όρους εργασίας, έχοντας κατ' αυτό τον τρόπο περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (Κατσαή και Γιασηράνης ,2012). Ακόμη υποστηρίζεται από τους παραπάνω πως και οι οικογένειες που βιώνουν οικονομική αποστέρηση, βιώνουν παράλληλα και κοινωνική αποστέρηση και κοινωνική περιθωριοποίηση.

Επιπλέον, από τους συγγραφείς που αναφέρονται στην παραπάνω παράγραφο, γίνεται αναφορά και στο ελληνικό φορολογικό σύστημα το οποίο οξύνει τις εισοδηματικές ανισότητες, οι οποίες αποτελούν ενισχυτικό παράγοντα της παραπομπής του ατόμου σε κατάσταση φτώχειας. Εκτός αυτού, και το σύστημα κοινωνικής προστασίας, το οποίο θα μπορούσε όπως γίνεται και σε άλλες χώρες, να προσφέρει τις βάσεις για μια αξιοπρεπή διαβίωση των ατόμων που βρίσκονται σε καταστάσεις ανάγκης , φτώχειας

και κοινωνικού αποκλεισμού, περιγράφεται ως υπολειμματικό και μη ικανοποιητικά αποδοτικό.

Επιπροσθέτως, η Κατσαή, ο Γιασηράνης, (2012) και ο Μπαλιούρδος (χ.χ.) αναφέρονται σε κάποιες αιτίες και χαρακτηριστικά της φτώχειας των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας, καθώς και κάποιες επιπτώσεις της φτώχειας και παρέχουν τον ισχυρισμό της σύνδεσης της κατάστασης της φτώχειας με την διαβίωση της διαδικασίας του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση οικονομικής στενότητας ή εισοδηματικής ανεπάρκειας δεν μπορούν να συμμετέχουν σε κοινωνικές δραστηριότητες όπου συμμετέχουν φίλοι τους ή που τους ευχαριστούν διότι δεν διαθέτουν αρκετά χρήματα. Επίσης, δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες ή ποιοτική κοινωνική φροντίδα, όπως είναι για παράδειγμα οι υπηρεσίες υγείας, που έχουν οι υπόλοιποι που βρίσκονται σε σχετικά καλύτερη οικονομική κατάσταση. Παραδείγματος χάριν, λόγω μειωμένων ή ανεπαρκών πόρων αδυνατούν να πληρώσουν την κοινωνική ασφάλιση, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να απολαύσουν την νοσοκομειακή περίθαλψη σε περιπτώσεις ασθένειας.

Επίσης, οι Δημουλάς, Μπαμπακέλου, & Τσιώτης, (2002) έχουν κάνει λόγο για τον υψηλό κίνδυνο που συντρέχουν τα ΑμεΑ, τα άτομα με χρόνιες παθήσεις και τα άτομα που διαμένουν σε παραμεθόριους περιοχές, να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας αλλά και κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς στερούνται βασικής πρόσβασης σε υπηρεσίες και όχι μόνο. Ο παραπάνω κίνδυνος παραμονής σε συνθήκες εισοδηματικής και όχι μόνο, φτώχειας και διαδικασιών κοινωνικού αποκλεισμού δικαιολογείται από τους συγκεκριμένους συγγραφείς από διάφορους παράγοντες όπως μειωμένες ευκαιρίες στην εκπαίδευση και επαγγελματική επιμόρφωση και κατάρτιση, το περιορισμένες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας κ.α.

Αναφορικά με τα συσσίτια και το προφίλ των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων από παρόμοια έρευνα που έχει διεξαχθεί έχει αναδειχθεί πως τα άτομα – σιτιζόμενοι έχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Πρώτον, η κοινωνικοοικονομική τους προέλευση είναι από τα μεσαία και χαμηλά κυρίως οικονομικά στρώματα και έχουν χαμηλά εισοδήματα. Δεύτερον, τα άτομα που κάνουν χρήση των συσσιτίων έχουν ασχοληθεί ή ασχολούνται με εργασίες χαμηλού

επαγγελματικού κύρους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελούν τα άτομα που έχουν απασχοληθεί ή απασχολούνται ως μικροπωλητές εργάτες, τεχνίτες κ.α. Τρίτον, τα άτομα-σιτιζόμενοι έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, έχοντας τελειώσει μόνο κάποιες τάξεις του Δημοτικού και ελάχιστοι την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τέταρτον, όσοι δεν έχουν οικογένεια ή δεν έχουν κάποια σχέση με την αρχική τους οικογένεια έχουν αυξημένες πιθανότητες να παραμείνουν υπό συνθήκες φτώχειας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, από την αντίστοιχη μελέτη έχειδειχθεί πως η πλειοψηφία των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων διαβιών σε σπίτια χωρίς επαρκείς υποδομές ή σε ξενώνες της εκκλησίας. Και συνήθως δεν διαθέτουν ιδιόκτητες κατοικίες. Επίσης, τα άτομα-σιτιζόμενοι είναι συνήθως άνεργοι ή μακροχρόνια άνεργοι και δεν έχουν πόρους να καλύψουν τις ανάγκες της διατροφής τους (Γούλας, 2006).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Λούκα (2011), το πρόβλημα της ανεργίας, το οποίο βρίσκεται συνάρτηση με την φτώχεια, οφείλεται σε θεσμικούς παράγοντες, δηλαδή έχει παρατηρηθεί πως η τάση των Ελλήνων για ανώτερη εκπαίδευση και ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος προς το δημόσιο τομέα έχει αυξήσει σημαντικά την προσφορά πτυχιούχων χωρίς να βρίσκει ιδιαίτερη ανταπόκριση από πλευράς ζήτησης. Επομένως εμφανίζονται υψηλά επίπεδα ανεργίας των πτυχιούχων.

Ακόμη, σε συνθήκες φτώχειας ζουν άνθρωποι που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία και μπορούν να εργαστούν, άνθρωποι που βρίσκονται σε φτώχεια από κάποια αρρώστια ή κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, στερούνται την καλή διατροφή και την μόρφωση. Επιπλέον, το καθαρό μηνιαίο εισόδημα τους είναι 457,7 ευρώ και διαβιών σε κατοικίες οι οποίες έχουν προβλήματα κατοικίας, όπως υγρασία και σκοτεινό δωμάτιο. Επιπρόσθετα, σε καταστάσεις φτώχειας, είναι μονογονεϊκές οικογένειες, μεγάλες οικογένειες, νοικοκυριά ανέργων ή φτωχών εργαζομένων. (Κάπα research & London school of economics, 2007).

Σύμφωνα, με τους Μπαλιούρδο & Υφαντόπουλο (1989), οι οικογένειες που είναι φτωχές, έχουν κάποια διακριτά χαρακτηριστικά, εκ των οποίων είναι, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η μεγάλη ηλικία των αρχηγών της οικογένειας, η μακρά συμμετοχή στην αγορά εργασίας, οι πολυμελείς οικογένειες με παιδιά. Σημαντικό

ρόλο παίζει και η ύπαρξη άλλων εξαρτώμενων μελλών όπως είναι οι ηλικιωμένοι τότε ο κίνδυνος της φτώχειας είναι υψηλός. Τα παιδιά συνεισφέρουν περισσότερο απ' ό,τι οι ηλικιωμένοι στην αύξηση κινδύνου της φτώχειας. Ωστόσο η συνύπαρξη εξαρτωμένων μελών και από τις δύο κατηγορίες είναι αυτή που αποτελεί τον υψηλότερο κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού της οικογένειας.

Επιπλέον, σε υψηλό κίνδυνο φτώχειας βρίσκονται τα νοικοκυριά που εμφανίζουν μεγαλύτερη μέση επαγγελματική εμπειρία και ηλικία, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (Μπαλιούρδος & Υφαντόπουλος, 2001).

Εφόσον, το θέμα της πτυχιακής μας εργασίας, είναι σχετικό με την φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό αλλά και τα συσσίτια, θα προσπαθήσουμε να ελέγξουμε αν τα παραπάνω ευρήματα συνάδουν με τα δικά μας αποτελέσματα. Καθώς, οι παραπάνω έρευνες είχαν πραγματοποιηθεί σε προηγούμενα χρόνια και εφόσον η κατάσταση όσον αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό έχει αλλάξει προς το χειρότερο, θέλουμε να διαπιστώσουμε αν οι παράγοντες και τα χαρακτηριστικά της φτώχειας έχουν αλλάξει σε συνάρτηση με τα σημερινά δεδομένα.

Ακόμη, μελετώντας το προφίλ των ατόμων- χρηστών των συσσιτίων της πόλης του Ηρακλείου Κρήτης, σκοπεύουμε να κάνουμε σύγκριση των χαρακτηριστικών τους με αυτά των ερωτηθέντων των προηγούμενων ερευνών που είχαν ως αντικείμενο το συγκεκριμένο θέμα, ώστε να δούμε αν υπάρχουν διαφορές σε αυτά που να τους επηρεάζουν στην απόφασή τους να κάνουν χρήση των προγραμμάτων συσσιτίων.

Ο σκοπός της έρευνας μας είναι να είναι να διερευνηθεί: Ποιοι φορείς παρέχουν συσσίτια στη πόλη του Ηρακλείου και βάσει ποιων κριτηρίων (εάν έχουν θεσπίσει κριτήρια για την παροχή φαγητού) και ποιοι είναι οι παράγοντες που οδηγούν τα άτομα στην χρήση των προγραμμάτων συσσιτίων.

Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία ανακύπτουν από τον παραπάνω σκοπό, είναι:

1. Ποιοι φορείς υλοποιούν προγράμματα παροχής συσσιτίων στην πόλη του Ηρακλείου.
2. Ποιο είναι το προφίλ των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων;

3. Επηρεάζει το προφίλ την απόφαση τους για χρήση των συσσιτίων;

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και των ερευνών σχετικά με την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν αρκετά στοιχεία για τον ορισμό των παραπάνω θεμάτων, τις ομάδες που πλήττουν και τα χαρακτηριστικά τους. Όμως δεν αναφέρεται ικανοποιητικός αριθμός στοιχείων σχετικά με τις διαστάσεις των παραπάνω προβλημάτων, με τις προτάσεις αντιμετώπισης τους αλλά και με την δομή των συσσιτίων.

Η έρευνα που αφορά στην πόλη του Ηρακλείου πραγματοποιήθηκε με έναν συνδυασμό ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας. Ως εργαλεία για την ολοκλήρωση της έρευνας μας χρησιμοποιήθηκαν το δομημένο ερωτηματολόγιο και οι δομημένες συνεντεύξεις με άτομα κλειδιά ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός μας ο οποίος αναφέρετε παραπάνω.

Η εργασία μας αποτελείται από πέντε (5) κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για την έννοια της φτώχειας. Συγκεκριμένα αναλύονται ορισμοί και θεωρητικές προσεγγίσεις, οι διαστάσεις της, το προφίλ των ατόμων που την βιώνουν και τέλος οι επιπτώσεις που έχει σε αυτά τα άτομα. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον κοινωνικό αποκλεισμό και πιο συγκεκριμένα, στην έννοια του, την κοινωνική πολιτική της Ελλάδας, τις διαστάσεις του, τους φορείς κοινωνικής φροντίδας και για τα συσσίτια. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την επικείμενη έρευνα, οι προτάσεις μας σχετικά με τη βελτίωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης, τίθενται κάποιοι προβληματισμοί σχετικά με το που πρέπει να εστιάσει μια ενδεχόμενη περαιτέρω έρευνα που αφορά τα παραπάνω κοινωνικά προβλήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΦΤΩΧΕΙΑ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Θεωρείται σκόπιμο κάνοντας αναφορά στην έννοια της φτώχειας να αποδοθούν τόσο διάφοροι ορισμοί αναφορικά με την εννοιολογική σημασία της όσο και κάποιες διαπιστώσεις γύρω από το φαινόμενο της φτώχειας. Ο ορισμός της «φτώχειας» και της συνεπακόλουθης μέτρησής της αποτελεί ένα πρόβλημα, καθώς δεν έχει συμφωνηθεί ένας κοινός ορισμός για το σημασιολογικό περιεχόμενο της έννοιας της και για τους τρόπους που μπορεί η τελευταία να μετρηθεί (Χατζηβαρνάβα, 1990).

Οι Πετμεζίδου και Παπαθεωδόρου (2004) έχουν αναφέρει πως η φύση και η έκταση του προβλήματος αποτελούν αντικείμενο έντονων διαφωνιών και, ένας επαρκέστερος προσδιορισμός του προβλήματος της φτώχειας αλλά και μια καλύτερη μέτρηση της φτώχειας θα μπορούσαν, να συμβάλλουν ώστε η φτώχεια να μελετηθεί εκτενέστερα.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Margien (1996), η πολιτική και η κοινωνική σημασία της φτώχειας μεταβάλλεται συνεχώς καθώς εξελίσσονται οι κοινωνίες. Η φτώχεια υπήρχε πάντοτε χωρίς να αφορά τις ίδιες κοινωνικές ομάδες και τις ίδιες υλικές συνθήκες ύπαρξης. Έτσι, ιστορικά δεν μπορούμε να την προσδιορίσουμε έχοντας ως αποκλειστικό κριτήριο το βιοτικό και καταναλωτικό επίπεδο. Τελειώνοντας, δεν μεταβάλλεται μόνο «η ιδέα της φτώχειας» καθώς και το τι αποκαλεί μια κοινωνία φτώχεια, αλλά και οι κοινωνικό-πολιτικές διαστάσεις που την χαρακτηρίζουν.

Προχωρώντας στους ορισμούς της φτώχειας να αναφερθεί ακόμη ότι η φτώχεια χαρακτηρίζεται ως έλλειψη ευκαιριών. Εμφανίζεται στα άτομα όταν δεν έχουν ευκαιρίες να εξασφαλίσουν διάφορους τομείς της ζωής τους όπως λόγου χάρη, «να δουλέψουν, να μορφωθούν, να εξασφαλίσουν την υγεία τους και την ασφαλή διαβίωση τους, και να ζήσουν με ασφάλεια την περίοδο της ζωής τους μετά τη συνταξιοδότηση». Αλλά και να βελτιώσουν τη θέση στην οποία βρίσκονται (Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου, 2004:32).

Ο Γκίκας (2004), περιγράφει τη φτώχεια ως αδυναμία των ανθρώπων να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες τους και παρατηρείται και στις αναπτυγμένες χώρες.

Ο παραπάνω συγγραφέας υποστηρίζει πως η φτώχεια μπορεί να χωριστεί σε απόλυτη και συνολική. Η απόλυτη φτώχεια προσδιορίζεται ως εξής: η υψηλού βαθμού αποστέρηση ώστε τα άτομα να μη δύναται να ικανοποιήσουν ακόμη και βασικές ανάγκες. Σε αυτή τη μορφή φτώχειας συμπεριλαμβάνεται η στέρηση τροφής, πόσιμου νερού, στέγης, και άλλων αγαθών κοινής ωφέλειας, υπηρεσιών υγείας, πληροφόρησης και εκπαίδευσης. Συμπερασματικά, η απόλυτη φτώχεια εξαρτάται όχι μόνο από το εισόδημα αλλά και από τη δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες. Η συνολική φτώχεια, χαρακτηρίζεται ως έλλειψη εισοδήματος κι άλλων παραγωγικών πόρων που να δίνουν τη δυνατότητα στο άτομο να βιώνει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης.

Στο πλαίσιο αυτό, ο κίνδυνος φτώχειας μπορεί να υπολογιστεί πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (στις οποίες περιλαμβάνονται οι συντάξεις γήρατος και χηρείας), κατά φύλο, ηλικία, μέγεθος και σύνθεση νοικοκυριού κ.λπ. (Μπαλούρδος, 2012).

Επιπλέον, ο Γεωρμάς (2006:46) συμπεραίνει πως το όριο της φτώχειας αλλάζει από χώρα σε χώρα. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι στις δυτικές κοινωνίες το όριο της φτώχειας ορίζεται ως «ένα ελάχιστο επίπεδο δαπάνης που χρειάζεται ένα νοικοκυριό για την κάλυψη των βασικών εξόδων για διατροφή, ιματισμό, στέγη, υγεία και εκπαίδευση». Ενώ, η μέτρηση αλλάζει για κατοίκους αναπτυσσόμενων χωρών.

Επιπρόσθετα, ο Tocqueville (2010) αναφέρεται στο γεγονός πως οι χώρες που φαίνονται ως φτωχότερες είναι εκείνες όπου εμφανίζονται οι λιγότεροι άποροι, ενώ στις χώρες οι οποίες είναι αξιοθαύμαστες για τον πλούτο τους, υπάρχει ένα μέρος του πληθυσμού το οποίο αναγκάζεται να καταφύγει στην ελεημοσύνη του άλλου για να επιβιώσει.

Γενικότερα, κάνοντας λόγο για φτώχεια σημειώνονται και κάποιοι δείκτες με τους οποίους θα μπορούσε να μετρηθεί. Έχουν αναφερθεί αρκετοί δείκτες φτώχειας από

διάφορους συγγραφείς. Κάποιοι από αυτούς τους δείκτες αναλύονται παρακάτω. Πρώτος είναι ο συμβατικός δείκτης φτώχειας, ο οποίος συγκαταλέγεται στους δείκτες Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ενσωμάτωση. Ο συγκεκριμένος δείκτης περιλαμβάνει το διάμεσο εισόδημα όπως το συγκεκριμένο διαμορφώνεται κάθε έτος. Ο δεύτερος δείκτης είναι εκείνος που αναφέρει το ποσοστό του πληθυσμού με εισόδημα κάτω από το όριο φτώχειας όπως διαμορφώθηκε κατά το προηγούμενο έτος από το εξεταζόμενο και λαμβάνει υπόψη του και τον πληθωρισμό. Επίσης, αναφέρεται στη συσχέτιση του βιοτικού τους επιπέδου των ατόμων. Ένας, τρίτος δείκτης είναι το «καλάθι των αγορών». Ο συγκεκριμένος εκτιμά την μη οικονομική δυνατότητα κάποιου αριθμού ατόμων να αγοράσουν το καλάθι των αγορών εν μέσω κρίσης, που αντιστοιχούσε σε εισόδημα ίσο με το όριο της φτώχειας πριν ξεσπάσει η κρίση. Αναφέρονται και η παιδική θνησιμότητα, η ανεργία, η έλλειψη στέγης, εισόδημα χαμηλότερο του 50% του μέσου εισοδήματος, και το ποσοστό της φτώχειας το οποίο χαρακτηρίζεται με (P) και η τιμή του δείκτη αποστροφής της φτώχειας (F) όπου αντιπροσωπεύεται από την τιμή $\varepsilon=2,0$ (Ματσαγγάνης, 2011, Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου, 2004, Pinker, 2011, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012, Βενιέρης & Παπαθεωδόρου, 2009).

Η έννοια της φτώχειας φαίνεται να είναι στενά συνδεδεμένη με την ανισότητα, καθώς από πολλούς συγγραφείς Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου (2004), Ματσαγγάνης (2011), Βενιέρης & Παπαθεωδόρου (2009), Δαφέρμος κ.α (2008), Δαφέρμος κ.α. (2010), Θάνος (2003), Μπαλούρδος & Υφαντόπουλος (2001α), Μπαλούρδος & Υφαντόπουλος (2001β) οι παραπάνω έννοιες περιγράφονται ως δύο αδιαχώριστες. Αρχικά, κάνοντας λόγο για ανισότητα να αναφέρουμε ότι περιλαμβάνει και την έννοια της εισοδηματικής ανισότητας η οποία σχετίζεται άμεσα με τη φτώχεια. (Αλεξίου κ.α, 2005).

Έπειτα από τις παραπάνω διευκρινίσεις είναι σημαντικό να δοθεί ένας ορισμός για την εισοδηματική ανισότητα. Έτσι, η εισοδηματική ανισότητα αναφέρεται στην ανισότητα της κατανομής του εισοδήματος. Με την έννοια εισόδημα περιγράφεται το συνολικό εισόδημα των νοικοκυριών μετά την εισφορά των άμεσων φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών. Συγκρίνει, το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού με το 20% του φτωχότερου (Ματσαγγάνης, 2011, Δαφέρμος κ.α, 2008, Δαφέρμος & Παπαθεωδόρου 2010, Καραγιάννης, 2010). Στην

περιγραφή της εισοδηματικής ανισότητας ως δημογραφική μονάδα ανάλυσης χρησιμοποιείται το άτομο. Για να είναι συγκρίσιμο το επίπεδο διαβίωσης των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με διαφορετικό μέγεθος και σύνθεση, δεχόμενοι ότι υπάρχουν οικονομίες κλίμακας στην κατανάλωση, τα εισοδήματα σταθμίστηκαν με βάση την τροποποιημένη κλίμακα ισοδυναμίας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) η οποία είναι η πιο αποδεχτή και στην οποία οι δείκτες με τους οποίους μετριέται κάθε μέλος του νοικοκυριού είναι οι εξής: το πρώτο μέλος του νοικοκυριού σταθμίζεται με 1, κάθε επιπλέον ενήλικος με 0,5 και κάθε παιδί με 0,3 (Δαφέρμος, κ.α, 2008).

Ο Μητράκος & Τσακλόγλου (2003) αποδίδουν την συνολική ανισότητα τόσο σε διαφορές μεταξύ όσο και σε διαφορές εντός των διάφορων πληθυσμιακών ομάδων. Η ανισότητα μεταξύ των ομάδων μπορεί να οριστεί όταν οι διαφορές στα εισοδήματα των ατόμων εντός των ομάδων έχουν εξαλειφθεί, ενώ οι διαφορές στα εισοδήματα μεταξύ των διαφόρων ομάδων συνεχίζουν να υπάρχουν. Ενώ, ως ανισότητα μεταξύ των ομάδων περιγράφεται η κατάσταση κατά την οποία οι εισοδηματικές διαφορές έχουν εξαλειφθεί, αλλά συνεχίζουν οι διαφορές στα εισοδήματα των ατόμων εντός των ομάδων που παραμένουν αμετάκλητες. Επίσης, αποδίδονται κάποιοι δείκτες για τη μέτρηση της ανισότητας οι οποίοι είναι : ο δείκτης Gini (G), ο δείκτης Theil, οποίος χαρακτηρίζεται με (T), το Τετράγωνο του Συντελεστή Μεταβλητότητας (C^2), ο Atkinson ο οποίος απεικονίζεται με τις συντομεύσεις $A(\epsilon=0,5)$ και $A(\epsilon=2)$ και η μέση απόκλιση λογαρίθμων (L). Οι δείκτες αυτοί διαθέτουν κάποιες ιδιότητες που τους κάνουν αξιόπιστους όπως π.χ. η ανωνυμία, η ανεξαρτησία από το μέγεθος του πληθυσμού, η ανεξαρτησία από τη μονάδα μέτρησης του εισοδήματος και η αρχή της μεταβίβασης (Δαφέρμος κ.α., 2008, Βενιέρης & Παπαθεωδόρου, 2009, Ματσαγγάνης, 2011, Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου, 2005)

Όσον αφορά την εισοδηματική ανισότητα, συσχετίζεται με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Σύμφωνα με την Πετμεζίδου & τον Παπαθεωδόρου (2004) οι κοινωνικές μεταβιβάσεις έχουν επίδραση στη διανομή του εισοδήματος. Προκειμένου να μελετηθεί αυτή η επίδραση, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις χωρίστηκαν σε δύο επιμέρους κατηγορίες: «τις συντάξεις» και τις «λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις». Οι λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις αναφέρονται «σε οικογενειακά και στεγαστικά επιδόματα, επιδόματα ανεργίας και αναπηρίας, καθώς και σε διάφορα

επιδόματα κοινωνικής βοήθειας και ενισχύσεις κατοίκων που διαμένουν σε ορεινές και μειονεκτούσες περιοχές. Επίσης, η φτώχεια δύναται να μειωθεί μέσω των λοιπών κοινωνικών μεταβιβάσεων. Ο διαχωρισμός στις παραπάνω επιμέρους κατηγορίες, επιτρέπει να μελετηθεί η επίδραση που έχουν τόσο οι κοινωνικές μεταβιβάσεις αλλά και κάθε επιμέρους ομάδα στην διανομή του εισοδήματος.

Εν συνεχεία, για να διευθετηθεί η επίδραση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας στην ένταση και την έκταση της ανισότητας και της φτώχειας στις χώρες τις Ε.Ε έχουν αναλυθεί τέσσερις τύποι κοινωνικού κράτους από τους Πετμεζίδου και Παπαθεωδόρου (2004). Οι αναφερόμενοι τύποι κοινωνικού κράτους είναι οι ακόλουθοι:

Πρώτος, είναι ο τύπος του Σοσιαλδημοκρατικού κοινωνικού κράτους που ισχύει κυρίως στις Σκανδιναβικές χώρες. Κύριο ρόλο εδώ έχει η κοινωνική πολιτική, η οποία παρέχει στους πολίτες υψηλές συνθήκες διαβίωσης μέσω υψηλών κοινωνικών μεταβιβάσεων και κοινωνικών υπηρεσιών. Επίσης, οι κοινωνικές παροχές έχουν ως επίκεντρο το άτομο και χαρακτηρίζονται για την ισότητα ευκαιριών ανάμεσα στους πολίτες.

Δεύτερο πρότυπο αποτελεί το συντηρητικό- κορπορατιστικό κοινωνικό κράτος, το οποίο αφορά τις χώρες της Ηπειρωτικής Ευρώπης (π.χ. Γερμανία). Βασίζεται σε πολιτικές που στοχεύουν στη διατήρηση του κοινωνικού στάτους κάθε ατόμου. Όσον αφορά τις κοινωνικές παροχές, καλύπτουν αρκετούς κοινωνικούς κινδύνους, ωστόσο το δικαίωμα αποδοχής τους βρίσκεται σε συνάρτηση με το κοινωνικό- επαγγελματικό στάτους και την εργασιακή καριέρα των ατόμων. Το συγκεκριμένο πρότυπο απευθύνεται ξεκάθαρα στον άνδρα- προστάτη της οικογένειας, και δεν υποστηρίζεται ιδιαίτερα η εργασία των γυναικών εκτός του χώρου του σπιτιού.

Τρίτος τύπος κοινωνικού κράτους είναι το φιλελεύθερο, το οποίο παρατηρείται κυρίως στις αγγλοσαξονικές χώρες όπως είναι οι ΗΠΑ κ.α. Ενθαρρύνεται ο κεντρικός ρόλος της αγοράς στη διανομή των πόρων. Το κράτος αναλαμβάνει κεντρικό ρόλο για την προώθηση της ευημερίας μόνο σε περιπτώσεις όπου η οικογένεια και η αγορά αποτυγχάνουν. Οι κοινωνικές παροχές είναι περιορισμένης εμβέλειας κι

απευθύνονται σε κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται από μέγιστη ανάγκη και διανέμονται με βάση τον έλεγχο των πόρων των δικαιούχων.

Τέλος, ένας ακόμη τύπος είναι το νότιο-ευρωπαϊκό κοινωνικό κράτος. Χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κράτους είναι η καθυστερημένη ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους, η μειωμένη τήρηση της αρχής της καθολικότητας, ο αυξημένος βαθμός επιβράδυνσης του συστήματος για την αναπλήρωση εισοδήματος και τα μεγάλα κενά της κοινωνικής προστασίας. Σημαντικό ρόλο κατέχουν η οικογένεια και τα συγγενικά δίκτυα στην αναπλήρωση των κενών της κοινωνικής προστασίας. Αντιπροσωπευτική χώρα τέτοιου προτύπου αποτελεί Ελλάδα. Βέβαια, παρατηρείται τα τελευταία χρόνια μια μείωση του ρόλου των συγγενικών δικτύων και της οικογένειας στην παροχή κοινωνικής προστασίας. Κύριο διαχωριστικό των παραπάνω τύπων κοινωνικού κράτους αποτελεί ο ρόλος του κοινωνικού κράτους στην άμβλυνση των κοινωνικό-οικονομικών ανισοτήτων, που προκαλούνται από τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς.

Εν συνεχεία, στα πλαίσια μέτρησης της ανισότητας έχοντας ως έναυσμα της μέτρησης την συμμετοχή μιας συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας στην ισοδύναμη κατά κεφαλήν δαπάνη, εφόσον αυτή η ομάδα έχει απομονωθεί από την επίδραση των υπόλοιπων μεταβλητών, έχουν επιβεβαιωθεί τα παρακάτω ευρήματα. Σε όλες τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) που έχουν διεξαχθεί, έχει επιβεβαιωθεί σε γενικές γραμμές πως, όταν, μέλη νοικοκυριών μένουν σε μεγάλα αστικά κέντρα, είναι κάτω των 65 με ή χωρίς παιδιά, έχοντας αρχηγό – απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και με απασχόληση εκτός του αγροτικού τομέα, έχουν μεγαλύτερο ποσοστό δαπάνης συγκριτικά με τον εθνικό μέσο όρο. Αντίθετα, μέλη νοικοκυριών των αγροτικών περιοχών, ζευγάρια ή άτομα χωρίς παιδιά, με ηλικία άνω των 65 ετών και, με αρχηγό νοικοκυριού άτομο που δεν ολοκλήρωσε την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και απασχολείται στη γεωργία ή συνταξιούχο, έχουν μέση ισοδύναμη καταναλωτική δαπάνη μικρότερη του εθνικού μέσου όρου. Επίσης, έχει υποστηριχθεί πως οι χώρες, όσον αφορά την ανισότητα που τις χαρακτηρίζει, ιεραρχούνται με βάση το δείκτη μέτρησης της ανισότητας που χρησιμοποιούν (Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου, 2005).

Επίσης, η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην συνολική ανισότητα και κατ' επέκταση στη φτώχεια δεν οφείλεται τόσο στο μέγεθος τους, μετρημένο ως ποσοστό στο συνολικό εισόδημα, αλλά εξαρτάται από τη διάρθρωση τους. Έτσι, οι συντάξεις, θα μπορούσε να αναφερθεί, πως στη πλειοψηφία των χωρών αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο ποσοστό των κοινωνικών μεταβιβάσεων (Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου, 2005).

Όπως αναφέρεται από τους παραπάνω συγγραφείς η Ελλάδα βρίσκεται στη δυσμενέστερη θέση όσον αφορά την παροχή κατάλληλων μέτρων για τη επαρκή κάλυψη των ομάδων που βιώνουν, κοινωνικό αποκλεισμό, μακροχρόνια ανεργία, την αποστέρηση και άλλες παρόμοιες καταστάσεις

Τέλος, μετά από την αναφορά στην έννοια της φτώχειας και της σύνδεσης της με την οικονομική ανισότητα, στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει μια μικρή αναφορά στις θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί τόσο για την σύνδεση φτώχειας και οικονομικής μεγέθυνσης, όσο και για τις αιτίες της φτώχειας, μελετώμενες από διάφορες σκοπιές.

1.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Ξεκινώντας, την αναφορά στις θεωρητικές προσεγγίσεις για την φτώχεια θεωρείται σκόπιμο να αναφερθεί πρώτα μια διατύπωση για τη φτώχεια γενικότερα.

Η Πετμεζίδου & ο Παπαθεωδόρου (2004:40) συμπληρώνουν πως η φτώχεια εμφανίζεται σε όλες τις χώρες μέσω διάφορων μορφών όπως ως «μαζική φτώχεια σε αναπτυσσόμενες χώρες», ως νησίδες φτώχειας εν μέσω πλούτου στις αναπτυγμένες χώρες, ως απώλεια πόρων, απαραίτητων για διαβίωση, εξαιτίας οικονομικής ύφεσης, ως αιφνίδια μετάπτωση σε συνθήκες ένδειας λόγω καταστροφής ή συγκρούσεων.

Ξεκινώντας λοιπόν αυτή την αναφορά στις θεωρητικές προσεγγίσεις ο Marrien (1996) προσεγγίζει τη φτώχεια ως πρωτογενή και δευτερογενή. Η πρωτογενής φτώχεια αναφέρεται στην ανεπάρκεια εισοδημάτων που να είναι ικανά να εξασφαλίσουν μια στοιχειώδη φυσική επιβίωση. Η πρωτογενής φτώχεια υποδηλώνει επίσης, μια ανεπαρκή αμοιβή του ατόμου και η ευθύνη για αυτή την ανεπαρκή αμοιβή αποδίδεται αρχικά στο εργοδότη. Η δευτερογενής φτώχεια αναφέρεται σε εισοδήματα που ενώ θα μπορούσαν να είναι επαρκή για την φυσική δραστηριότητα των ατόμων, απορροφήθηκαν από άλλες χρήσιμες δαπάνες όπως π.χ. η εκπαίδευση, κάποια ενδεχόμενη αρρώστια κ.α. Αυτή η έννοια της φτώχειας αποδίδει ένα μερίδιο ευθύνης στους φτωχούς χαρακτηρίζοντας τους όχι ως συνυπεύθυνους για την καλή ή την κακή τύχη τους.

Αντίθετα, ο Bauman (2004) συνδέει την φτώχεια με την οικονομική μεγέθυνση, υποστηρίζοντας πως οι φτωχοί παρατηρούν μείωση στα εισοδήματα τους ενώ οι πλούσιοι παρατηρούν μια αύξηση. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει πως η φτώχεια επηρεάζεται αρνητικά από την οικονομική μεγέθυνση, η οποία συμβαδίζει με την αντικατάσταση των θέσεων εργασίας, από τις νέες ευέλικτες μορφές εργασίας. Επίσης, η οικονομική μεγέθυνση συμβαδίζει με την περικοπή των θέσεων εργασίας στις επιχειρήσεις και με την αναδιάρθρωση, που όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα τον συνολικό περιορισμό των θέσεων εργασίας.

Άλλες θεωρίες για την συσχέτιση οικονομικής μεγέθυνσης και φτώχειας υποστηρίζουν ότι η οικονομική μεγέθυνση είναι πιθανόν να έχει δύο αντίθετες

επιπτώσεις στη φτώχεια. Συγκεκριμένα, αναφέρουν πως από τη μια υπάρχει μια θετική επίδραση, η οποία με δεδομένη την κατανομή του εισοδήματος αυξάνει αναλογικά το μέσο εισόδημα των φτωχών. Όμως, υπάρχει και μια αρνητική επίδραση η οποία συνδέεται με την πιθανή άνοδο της ανισότητας, η οποία μειώνει τις ενδεχόμενες θετικές επιπτώσεις της μεγέθυνσης στο εισόδημα των φτωχών. Συνεπώς, το κατά πόσο τελικά και προς ποια κατεύθυνση θα επηρεάσει η μεγέθυνση το μέσο εισόδημα των φτωχών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επίδραση που αυτή θα έχει κυρίως στην ανισότητα των κατώτερων εισοδηματικών στρωμάτων του πληθυσμού. (Δαφέρμος & Παπαθεωδόρου, 2010, Kakwani et al.,2000). Για να καταλήξει κάποιος στο συμπέρασμα για τις ενδεχόμενες ευνοϊκές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η οικονομική μεγέθυνση στη φτώχεια μπορεί να ακολουθήσει δύο θεωρίες. Η μια θεωρεί την οικονομική μεγέθυνση ευνοϊκή για τη φτώχεια όταν απλώς οδηγεί στη μείωσή της μέσα από την αύξηση του εισοδήματος των φτωχών (Ravallion & Chen, 2003). Αντίθετα, με βάση τη δεύτερη προσέγγιση, η μεγέθυνση θα πρέπει να γίνει με τρόπο που να μην επηρεάσει την κατανομή του εισοδήματος εις βάρος των φτωχών. Σε γενικές γραμμές, όσο περισσότερο αυξάνει η οικονομική μεγέθυνση την ανισότητα, τόσο λιγότερα θα είναι και τα οφέλη της μεγέθυνσης στη φτώχεια. Το εάν και σε ποιο βαθμό οι αρνητικές επιπτώσεις στη φτώχεια από μια αύξηση της ανισότητας, μπορούν να υπερéχουν σε σχέση με τις θετικές συνέπειες από την αύξηση του μέσου εισοδήματος, αποτελεί κυρίως αντικείμενο εμπειρικών αναλύσεων (Son and Kakwani,2008).

Συμπληρωματικά, άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις για την οικονομική μεγέθυνση και το πώς μπορεί να επηρεάσει τη φτώχεια είναι οι παρακάτω. Η πρώτη προσέγγιση περιγράφει πως η οικονομική μεγέθυνση ευνοεί στα αρχικά της στάδια τους πλούσιους. Στα μετέπειτα όμως στάδια, όταν οι πλούσιοι αρχίζουν να ξοδεύουν τα εισοδήματά τους, τα οφέλη της μεγέθυνσης διαχέονται και στους φτωχούς. Ως αποτέλεσμα, η οικονομική μεγέθυνση να θεωρείται επαρκής συνθήκη για τη μείωση της φτώχειας, χωρίς να είναι αναγκαίες οι όποιες κρατικές ή άλλες παρεμβάσεις (Arndt, 1983).

Στον αντίποδα της παραπάνω αντίληψης βρίσκεται η άποψη ότι η επίδραση της οικονομικής μεγέθυνσης στη φτώχεια εξαρτάται τόσο από τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η αύξηση του μέσου εισοδήματος όσο και από το αν υπάρχουν οι αναγκαίες αναδιανεμητικές πολιτικές που θα επιτρέψουν στους φτωχούς να απολαύσουν τα οφέλη της μεγέθυνσης. Για παράδειγμα, αν η οικονομική μεγέθυνση συνδέεται με την αύξηση της απασχόλησης κατά κύριο λόγο όσων ανήκουν στα ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια, τα οφέλη για τους φτωχούς είναι επόμενο να μην είναι σημαντικά. Δίνεται έμφαση στη βελτίωση των ικανοτήτων και του μορφωτικού επιπέδου των ατόμων κατώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων προκειμένου, τα άτομα αυτά να έχουν περισσότερες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας (Iceland et al., 2005, Osmani, 2000).

Επιπρόσθετα, ο Brady (2006) επισημαίνει πως σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η αναδιανεμητική πολιτική στην καταπολέμηση της φτώχειας, ενώ οι Jonson & Mason(2012) δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα θεσμικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού κράτους και στη συσχέτιση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών με τη φτώχεια.

Ωστόσο, έχουν διατυπωθεί και κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τις αιτίες της φτώχειας, κάθε μια από τις οποίες δίνει και μια διαφορετική αιτία για τη φτώχεια. Έχει υποστηριχθεί πως οι θεωρίες για τις αιτίες της φτώχειας είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο βασίζονται οι στρατηγικές μείωσης της φτώχειας (Pinker, 2011).

Ενώ στα ανεπτυγμένα έθνη η φτώχεια αντιμετωπίζεται συχνά είτε ως προσωπική αιτία ή ως ένα δομικό ελάττωμα, στις αναπτυσσόμενες χώρες το ζήτημα της φτώχειας βρίσκεται πιο βαθιά, λόγω της έλλειψης των κυβερνητικών κονδυλίων. Μερικές θεωρίες σχετικά με τη φτώχεια στον αναπτυσσόμενο κόσμο έχουν επικεντρωθεί σε πολιτιστικά χαρακτηριστικά ως επιβραδυντικό της περαιτέρω ανάπτυξης. Άλλες θεωρίες εστιάζουν στις κοινωνικές και πολιτικές πτυχές που διαιωνίζουν τη φτώχεια. Επίσης, οι αντιλήψεις των φτωχών για την κατάσταση τους έχουν σημαντικό αντίκτυπο στον σχεδιασμό και την εκτέλεση των προγραμμάτων για την ανακούφιση της φτώχειας. Έτσι, ορισμένες θεωρίες για τις αιτίες της φτώχειας όπως έχουν αναπτυχθεί από τους Rank et al. (2003) είναι οι παρακάτω.

Η πρώτη θεωρία αναφέρεται στην φτώχεια ως προσωπική αποτυχία. Συγκεκριμένα, η φτώχεια αποδίδεται σε ορισμένα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου. Τα χαρακτηριστικά αυτά αναφέρονται σε χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, όπως η τεμπελιά, στο εκπαιδευτικό επίπεδο κ.α. Επίσης, θεωρείται ως προσωπική αποτυχία του ατόμου να μην βγει από τη φτώχεια. Αυτό το μοτίβο σκέψης προέρχεται από την ιδέα της αξιοκρατίας. Τέλος, μια προσωπική έλλειψη ευημερίας μαρτυράει μια προσωπική αποτυχία και δεν θα πρέπει να αποζημιώνεται ή να αιτιολογείται από το Κράτος.

Η δεύτερη προσέγγιση περιγράφει τη φτώχεια ως αποτέλεσμα δομικής αποτυχίας. Οι Rank et al. (2003: 4) προβάλλουν ως επιχείρημα ότι η φτώχεια στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι αποτέλεσμα «των αδυναμιών σε διαρθρωτικό επίπεδο». Οι βασικές κοινωνικές και οικονομικές διαρθρωτικές ελλείψεις συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη φτώχεια. Η πρώτη διαρθρωτική έλλειψη είναι μια αποτυχία της αγοράς εργασίας, να παρέχει μια κατάλληλη ποσότητα των θέσεων εργασίας οι οποίες να πληρώνουν αρκετά ώστε να προλάβουν τις οικογένειες από τη φτώχεια. Ακόμα κι αν η ανεργία είναι χαμηλή, η αγορά εργασίας μπορεί να είναι κορεσμένη με χαμηλά αμειβόμενες θέσεις ή την εργασία μερικής απασχόλησης που στερεί από τα άτομα τα οφέλη που θα είχαν από την πλήρη εργασία.

Η τρίτη προσέγγιση, αποδίδει τη φτώχεια σε πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Αναλυτικότερα, η ανάπτυξη διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη μείωση της φτώχειας στις χώρες του τρίτου κόσμου και γενικότερα σε όλες τις χώρες. Έχει υποστηριχτεί ότι η ίδια η εθνική νοοτροπία παίζει ρόλο στην ικανότητα μιας χώρας για να αναπτυχθεί και να επιφέρει έτσι μια μείωση της φτώχειας που τη χαρακτηρίζει (Grodona, 2000).

Μια ακόμη θεωρητική προσέγγιση, που έχει διατυπωθεί για την φτώχεια είναι εκείνη που αντιλαμβάνεται τη φτώχεια ως ετικέτα. Συγκεκριμένα, η φτώχεια γίνεται κάτι που συμβαίνει στους ανθρώπους. Η φτώχεια απορροφά τους ανθρώπους και οι άνθρωποι, με τη σειρά τους, τείνουν να γίνουν ένα μέρος της φτώχειας, ως αποτέλεσμα να στερούνται τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά τους. Κάποιοι υφιστάμενοι τρόποι με τους οποίους οι φτωχοί και η φτώχεια αναγνωρίζονται, προσδίδει στις έννοιες φτωχός και φτώχεια μια χροιά. Σε αυτή τη θεωρία της ανάπτυξης η φτώχεια

παρουσιάζεται ως ένα φαινόμενο που πρέπει να εξαλειφθεί ή ως μια απειλή (Green, 2006). Συμπληρωματικά, ο Appadurai (2004:66) τονίζει πως «όταν μια αρνητική άποψη της φτώχεια έχει ενισχυθεί, μπορεί συχνά να οδηγήσει σε επέκταση της αρνητικότητας σε όσους τη βιώνουν» και στη συνέχεια μπορεί να οδηγήσει σε αιτιολόγηση των ανισοτήτων, μέσα από την αρνητική ιδέα της αξίας των φτωχών.

Η φτώχεια ως περιορισμός των δυνατοτήτων περιλαμβάνει το περιβάλλον της φτώχειας, το οποίο φαίνεται να είναι ένα σημείο με ασταθείς συνθήκες και έλλειψη κεφαλαίων (κοινωνικών και οικονομικών), που μαζί, δημιουργούν τη χαρακτηριστική ευπάθεια της φτώχειας. Κι αυτό επειδή η καθημερινή ζωή ενός ατόμου, και το περιβάλλον του, καθορίζει καθημερινά αποφάσεις και δράσεις του. Οι αποφάσεις και οι δράσεις του ατόμου επηρεάζονται από αυτό που το άτομο είναι ή δεν είναι στη κατάσταση που βιώνει τη τωρινή περίοδο της ζωής του. Επίσης, υποστηρίζεται ότι η καθημερινή πρακτική των φτωχών, οι οποίοι έχουν συνηθίσει να διαμένουν σε κατάσταση φτώχειας, δημιουργεί μια κατάσταση άνεσης στο περιβάλλον της φτώχειας, αλλά και μια κατάσταση «αναλφαριθμισμού» στο περιβάλλον της ευρύτερης κοινωνίας. Έτσι, όταν ένα φτωχό άτομο επιχειρεί συναλλαγές και αλληλεπιδράσεις με την ευρύτερη κοινωνική ομάδα, η κατανόηση αυτού του ατόμου είναι περιορισμένη και αποφασίζει να μην επεκτείνει τις δραστηριότητες πέρα από το τις συνθήκες που έχει συνηθίσει να ζει. (Chakravarti, 2006). Επιπλέον, όπως συμπληρώνει ο Appadurai (2004), το κύριο σημείο για το περιβάλλον της φτώχειας, η οποία προκαλεί τους φτωχούς να εισέλθουν σε αυτό τον κύκλο, είναι η έλλειψη των ικανοτήτων τους. Για να ξεφύγουν από τη φτώχεια θα πρέπει να εμπλουτίσουν τις ικανότητες τους.

Σε αυτή τη θεωρία της ανάπτυξης η φτώχεια παρουσιάζεται ως ένα φαινόμενο που πρέπει να εξαλειφθεί ή ως μια απειλή (Green, 2006). Συμπληρωματικά, ο Appadurai (2004:66) τονίζει πως «όταν μια αρνητική άποψη της φτώχεια έχει ενισχυθεί, μπορεί συχνά να οδηγήσει σε επέκταση της αρνητικότητας σε όσους τη βιώνουν». Αυτό με τη σειρά του μπορεί να οδηγήσει σε αιτιολόγηση των ανισοτήτων, μέσα από την αρνητική ιδέα της αξίας των φτωχών.

1.3. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.3.1 Σύνοψη ερευνών σχετικά με τις διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα

Το φαινόμενο της φτώχειας και τις διαστάσεις του έχει απασχολήσει πληθώρα ερευνητών στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, τις τελευταίες δεκαετίες. Υπάρχουν μελέτες που εστιάζουν στην ανάλυση του προβλήματος της φτώχειας για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, όπως είναι οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά ή οι κάτοικοι συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών (όπως παραδείγματος χάριν αναφέρονται στις έρευνες του Μπούζα, 1990, 2006, και του Μητράκου, 2008). Οι έρευνες αυτές βασίζονται σε διάφορες πηγές δεδομένων, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι οι Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών και το Ευρωπαϊκό Πάνελ Νοικοκυριών (ECHP). Ορισμένες χρησιμοποιούν στοιχεία καταναλωτικών δαπανών, άλλες στοιχεία διαθέσιμου εισοδήματος (με ή χωρίς τεκμαρτά εισοδήματα) και κάποιες άλλες χρησιμοποιούν μη χρηματικά στοιχεία συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών (Δαφέρμος κ.α., 2008).

Σε αυτές τις έρευνες μελετώνται ερωτήματα και παράμετροι, οι σημαντικότερες εκ των οποίων σχετίζονται με το επίπεδο, τη δομή, τους προσδιοριστικούς παράγοντες και τη διαχρονική μεταβολή της φτώχειας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα και αναφορικά με τη διαχρονική μεταβολή, είναι σημαντικό να διακρίνουμε την απόλυτη από την σχετική φτώχεια, και τις αντίστοιχες μεταβολές τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2013) έχοντας ως έτος αναφοράς το 2011, όπου ο κίνδυνος της φτώχειας ορίζεται με βάση το όριο του 60% του διάμεσου εθνικού εισοδήματος, το όριο της φτώχειας ανέρχεται στα 6.591Ε για ένα άτομο κατά το 2011, 10.985Ε για ένα νοικοκυριό με δύο ανήλικα παιδιά και δύο εργαζόμενους γονείς.

Με βάση τα αποτελέσματα των σημαντικότερων ερευνών, όπως του Μπούζα (1990), Μητράκο (2008) η απόλυτη φτώχεια στην Ελλάδα μειώθηκε δραματικά κατά την τριακονταετία από το 1980 ως το 2010. Αναφορικά με τη σχετική φτώχεια, οι παραπάνω έρευνες έδειξαν ότι παρατηρήθηκε μείωση μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980, ενώ από τότε οι διακυμάνσεις ήταν σχετικά μικρές (Μπούζας, 2006).

Όσον αφορά στη δομή της φτώχειας, οι παραπάνω έρευνες δείχνουν ότι για τις περισσότερες ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις τις τελευταίες δεκαετίες. Παρόλα αυτά, η συνεισφορά των ομάδων αυτών στη διαμόρφωση του συνολικού επιπέδου φτώχειας έχει αλλάξει σημαντικά κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, κυρίως εξαιτίας των μεταβολών στη σύνθεση του πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, οι ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας είναι κατά κύριο λόγο τα αγροτικά νοικοκυριά, οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, τα μέλη νοικοκυριών με άνεργο υπεύθυνο και τα νοικοκυριά με πολλά παιδιά και οι μονογονεϊκές οικογένειες.

Τα πρώτα χρόνια (δηλαδή από τα τέλη της δεκαετίας του 1970) η φτώχεια ήταν κυρίως πρόβλημα των αγροτικών περιοχών. Αντίθετα, με την πορεία των ετών μετεξελίσσεται σε πρόβλημα κυρίως των ηλικιωμένων. Αυτά τα αποτελέσματα επιβεβαιώνονται σε μεγάλο βαθμό και από οικονομετρικές αναλύσεις της πιθανότητας φτώχειας (Tsakloglou & Panopoulou, 1998).

1.3.2 Φτώχεια ανά τύπο νοικοκυριού και εργασιακή κατάσταση

Σε αυτή την ενότητα, θα παρουσιαστούν κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία αναφορικά με τη φτώχεια ανά τύπο νοικοκυριού και σε σχέση με την εργασιακή κατάσταση όπως έχουν διατυπωθεί από την Περιστερά (2009). Είναι γεγονός πως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση των ατόμων, και άρα και τα ευρύτερα επίπεδα της φτώχειας, είναι το μέγεθος και η σύνθεση του νοικοκυριού τους. Στο τέλος της προηγούμενης δεκαετίας, δηλαδή ως το 2010, στην Ελλάδα το ποσοστό φτώχειας έφτανε 23% για τα νοικοκυριά με παιδιά, σε αντίθεση με το 18% για τα νοικοκυριά χωρίς παιδιά, ενώ αντίστοιχα τα ποσοστά ήταν 17% και 15% για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, το ποσοστό φτώχειας των μονογονεϊκών οικογενειών στο τέλος του 2010 στην Ελλάδα ανέρχεται σε 34% ενώ ως προς τη διαχρονική εξέλιξή του εν μέσω της δεκαετίας αυτής, το ανώτατο σημείο (44%) εμφανίζεται το 2005. Αντίστοιχα, το ποσοστό φτώχειας των πολυτέκνων οικογενειών, ανήλθε στην Ελλάδα κατά το τελευταίο έτος της περιόδου αυτής (δηλαδή στο τέλος της περασμένης δεκαετίας ως το τέλος του 2009) στο 30%, σε αντίθεση με το 20% για το συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας και πολύ παραπάνω από το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην προαναφερθείσα πενταετία οι

οικογένειες αυτές είχαν τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας το 2006 (38%). Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, η κατανομή των φτωχών ανά τύπο νοικοκυριού διαφοροποιείται μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, στην Ελλάδα, υπάρχει υψηλό ποσοστό μονογονεϊκών και πολύτεκνων οικογενειών που δεν συνεπάγεται με το ενδεχόμενο να βρίσκονται σε υψηλά ποσοστά ορίων φτώχειας. Παρά το γεγονός ότι έχει διαπιστωθεί το ποσοστό φτώχειας των μονογονεϊκών οικογενειών, συμβάλλει λιγότερο στη συνολική φτώχεια (περίπου 3%) και είναι πολύ χαμηλότερο από εκείνο που φαίνεται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (8-10% στις Σκανδιναβικές χώρες, στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο), παρατηρείται ότι στο τέλος του 2010 το 33% των μονογονεϊκών οικογενειών βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ για παράδειγμα στις Σκανδιναβικές χώρες το αντίστοιχο ποσοστό των παραπάνω οικογενειών που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας κυμαίνεται από 5-8%.

Η θέση στην αγορά εργασίας των μελών των νοικοκυριών είναι επίσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της φτώχειας, αν και δεν είναι απαραίτητη η άμεση σύνδεση μεταξύ τους. Αυτό εξάλλου αποδεικνύεται και από την κατάσταση στην Ελλάδα, όπου το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας εξακολουθεί να είναι σχετικά υψηλό ακόμη και για εκείνα που εργάζονται, ενώ παράλληλα η έλλειψη εργασίας αποτελεί τον κύριο παράγοντα κινδύνου φτώχειας για τα νοικοκυριά με παιδιά.

Σε κάθε περίπτωση, η ποιοτική απασχόληση για τα μέλη των νοικοκυριών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την απομάκρυνση του κινδύνου της φτώχειας. Χώρες με χαμηλά ποσοστά απασχόλησης, όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Ιταλία έχουν υψηλά ποσοστά φτώχειας, ενώ τα ποσοστά αυτά είναι σαφώς χαμηλότερα στις χώρες με υψηλά ποσοστά απασχόλησης, όπως η Σουηδία, Δανία, Ολλανδία, Αυστρία, Φιλανδία και Γερμανία. Από την άλλη μεριά, υπάρχουν κάποιες ευρωπαϊκές χώρες, όπως για παράδειγμα είναι η Πορτογαλία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ιρλανδία, όπου εμφανίζουν σχετικά υψηλά ποσοστά φτώχειας παρά το γεγονός ότι υπάρχουν και υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι η ένταξη των μελών του νοικοκυριού στην αγορά εργασίας είναι μεν η αναγκαία συνθήκη για την καταπολέμηση της φτώχειας δεν είναι όμως και η ικανή συνθήκη, καθώς σε πολλές περιπτώσεις η εργασία τους δεν τους παρέχει το απαραίτητο εισόδημα και τις απαιτούμενες συνθήκες εργασίας (Μητράκος, 2008).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η Περιστερά (2009) αναφέρει και τα παρακάτω στοιχεία. Στην Ελλάδα το τμήμα εκείνο του πληθυσμού που αντιμετωπίζει υψηλή φτώχεια είναι, οι άνεργοι. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία του 2009 αναφέρεται ότι το 35% της ομάδας αυτής τοποθετείται κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 42%. Μάλιστα, τα ποσοστά αυτά είναι σημαντικά υψηλότερα στους άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες.

Πέρα όμως από τους άνεργους, όπου τα επίπεδα της φτώχειας θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και αναμενόμενα, η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας στους εργαζόμενους μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς ενώ ο μέσος όρος φτώχειας στα κράτη αυτά για τους εργαζόμενους είναι 8%, για την Ελλάδα αγγίζει το 14% στο τέλος της περασμένης δεκαετίας, έχοντας ως έτος αναφοράς για τα συγκεκριμένα δεδομένα το 2010. Στην Ελλάδα το ποσοστό των φτωχών εργαζομένων είναι σαφώς υψηλότερο στα νοικοκυριά με εξαρτώμενα μέλη συγκρινόμενο με αυτό στα τα νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα μέλη. Αντίστοιχα, είναι γεγονός πως η φτώχεια των εργαζομένων πλήττει στην Ελλάδα περισσότερο τις μονογονεϊκές οικογένειες σε σχέση με τους άλλους τύπους οικογενειών με παιδιά. Πιο συγκεκριμένα, από τις μονογονεϊκές οικογένειες, το 22% βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις οικογένειες με 2 ενήλικες και παιδιά είναι κάτω από 18% .

Προχωρώντας στην ανάλυση των διαστάσεων την ανισότητας, ύστερα από την χρήσιμη ανάλυση των τύπων κοινωνικού κράτους για να γίνει κατανοητή η σημασία της ανισότητας σε κάθε κράτος, θεωρείται καλό να υπάρξει μια μικρή αναφορά στα κριτήρια με τα οποία γίνεται ο διαχωρισμός των ομάδων. Και αυτό για να μελετηθεί κατά πόσο η υφιστάμενη ανισότητα μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων συνεισφέρει στη συνολική ανισότητα που επικρατεί στην Ελλάδα.

Οι Βενιέρης & Παπαθεωδόρου (2004) έχουν κάνει λόγο για κάποια κριτήρια διαχωρισμού των διάφορων πληθυσμιακών ομάδων. Αυτά είναι: η περιφέρεια διαμονής, ο βαθμός αστικότητας του τόπου διαμονής (δηλαδή, Αθήνα , Θεσσαλονίκη, αγροτικές περιοχές κ.α), ο δημογραφικός τύπος του νοικοκυριού (ο οποίος αναφέρεται σε ένα άτομο κάτω των 65 ετών, ένα άτομο 65 και άνω, ζευγάρι χωρίς παιδιά και οι δύο ενήλικες κάτω των 65, ζευγάρι χωρίς παιδιά τουλάχιστον ένας από

τους δύο 65 ετών και άνω, ζευγάρι με ένα παιδί ως 18 ετών, ζευγάρι με δύο παιδιά ως 18 ετών, μονογονεϊκό νοικοκυριό, άλλα νοικοκυριά), επαγγελματική κατάσταση του αρχηγού του νοικοκυριού (εργοδότης εκτός γεωργίας, στέλεχος ή ελεύθερος επαγγελματίας εκτός γεωργίας, αυτοαπασχολούμενος εκτός γεωργίας, εργαζόμενος στη γεωργία, εργάτης εκτός γεωργίας, άνεργος, άλλη επαγγελματική κατάσταση) και επίπεδο εκπαίδευσης του αρχηγού του νοικοκυριού που περιλαμβάνει πτυχιούχους ΑΕΙ ή ΤΕΙ, απόφοιτους λυκείου, απόφοιτους γυμνασίου, απόφοιτους δημοτικού, άτομα που δεν τελείωσε δημοτικό.

Επιπρόσθετα, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρατίθενται κάποια χαρακτηριστικά του πληθυσμού που επηρεάζουν τις διαστάσεις της συνολικής ανισότητας η οποία συνδέεται με τη φτώχεια. Πρώτα από όλα, με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης του αρχηγού του νοικοκυριού, η διαφορά μεταξύ των διάφορων ομάδων δείχνει να συνεισφέρει περισσότερο στη συνολική ανισότητα στην Ελλάδα, χωρίς να υπερβαίνει το 25%. Επίσης, η σύνθεση του νοικοκυριού και οι διαφορές στο μέγεθος του νοικοκυριού, αυξάνουν τη συμμετοχή των διαφορών μεταξύ των ομάδων στη συνολική ανισότητα σε κάποιες χώρες, κάτι που όμως δεν ισχύει για την Ελλάδα διότι η σύνθεση του νοικοκυριού παίζει μικρό ρόλο στη συνολική ανισότητα. Άλλο ένα στοιχείο είναι ο βαθμός αστικότητας, ο οποίος αποτελεί σημαντικό παράγοντα της συνολικής ανισότητας στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και κυρίως στην Ελλάδα, κάτι που μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι στις νοτιοευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ελλάδα, υπάρχει υψηλό ποσοστό αγροτικού πληθυσμού και το εισόδημα αυτής της ομάδας είναι χαμηλό. Εκτός από τα παραπάνω η ηλικία του αρχηγού του νοικοκυριού, τονίζεται ότι στην Ελλάδα, η ηλικία του υπεύθυνου του νοικοκυριού δεν έχει καμία ουσιαστική συμμετοχή στη συνολική ανισότητα. Αναφορικά με το κριτήριο του επιπέδου εκπαίδευσης ή της επαγγελματικής κατάστασης σημειώνεται πως η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάσταση στην Ελλάδα δεν μπορούν να ερμηνεύσουν αυτούσιες περισσότερο από το 1/4 της συνολικής ανισότητας στη διανομή του εισοδήματος (Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου,2005).

Αναφερόμενοι στην ανισότητα θεωρείται σκόπιμο να γίνει λόγος για κάποιες διαστάσεις όσον αφορά τη συνολική ανισότητα, οι οποίες αναλύονται στις παρακάτω παραγράφους: πρώτον, στη συνολική ανισότητα συμβάλλουν περισσότερο οι διαφορές που υφίστανται εντός των διαφόρων κοινωνικοοικονομικών ομάδων, παρά

οι διαφορές μεταξύ τους. Δεύτερον, περίπου το 1/5 της παρατηρούμενης συνολικής ανισότητας μπορεί να αποδοθεί σε διαφορές που υπάρχουν στο δεδομένο εκπαιδευτικό επίπεδο του αρχηγού του κάθε νοικοκυριού. Το συγκεκριμένο ερέθισμα δείχνει ότι οι εκπαιδευτικές ανισότητες είναι αλληλένδετες με τις οικονομικές ανισότητες. Ο συνδυασμός των σημαντικότερων μεταβλητών από τις παραπάνω, όσον αφορά τις ανισότητες μεταξύ των ομάδων μπορεί να συμβάλει μόνο κατά 30% περίπου στην συνολική ανισότητα, ενώ το υπόλοιπο 70% της συνολικής ανισότητας μπορεί να αποδοθεί σε διαφορές εντός των διάφορων πληθυσμιακών ομάδων.

Πιο πρόσφατα στοιχεία σχετικά με τις διαστάσεις της οικονομικής ανισότητας, έχοντας ως περίοδο αναφοράς το 2011, διαπιστώνουν ότι η κρίση επιδείνωσε κατά πολύ την κατάσταση των κατώτερων και μεσαίων στρωμάτων. Επιπρόσθετα, με το κοινωνικό χάσμα μεταξύ της βόρειας και νότιας Ευρώπης μεγαλώνει, έχοντας όλο και περισσότερο θύματα κυρίως τους νέους. Ενώ τα εισοδήματα στη Νότια Ευρώπη μειώθηκαν κατά μέσο όρο έως και κατά 17%, οι χώρες του βορρά μπόρεσαν να αυξήσουν τα συνολικά τους εισοδήματα κατά τη διάρκεια της κρίσης (χ.σ., 2013α).

Ο Ματσαγγάνης (2011) έχει διατυπώσει κάποιες διαστάσεις εισοδηματικής ανισότητας οι οποίες αναλύονται εν συντομία στις επόμενες παραγράφους. Αρχικά, έχει επέλθει μείωση των εισοδημάτων από την αυταπασχόληση. Επίσης, έχει επέλθει περισσότερη μείωση στο εισόδημα των πλουσιότερων νοικοκυριών παρά στα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα. Επιπρόσθετα, τονίζει πως η εισοδηματική ανισότητα αποδεικνύεται και από τις εκάστοτε εισφορές των φορολογούμενων. Για παράδειγμα στην εισφορά της κοινωνικής αλληλεγγύης οι συνταξιούχοι με χαμηλή σύνταξη, συνεισέφεραν λιγότερο στην αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου μέτρου από τους συνταξιούχους με υψηλή σύνταξη. Επίσης, ανισότητα παρατηρείται και στις περικοπές των μισθών των εργαζομένων. Συγκεκριμένα, σε απόλυτους όρους οι πλούσιοι συνέβαλλαν περισσότερο στην αποτελεσματικότητα αυτού του μέτρου, ενώ με σχετικούς όρους τα φτωχότερα τμήματα του πληθυσμού επηρεάστηκαν περισσότερο από το συγκεκριμένο μέτρο. Ανισότητα χαρακτηρίζει επίσης και τις ανταποδοτικές κοινωνικές παροχές (συντάξεις, επιδόματα ανέργων κ.α.). Αυτό συμβαίνει διότι το ύψος τους και η απόδοση τους στους εκάστοτε δικαιούχους, εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, ένας εκ των οποίων είναι το ιστορικό ασφάλισης των δικαιούχων.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2013) η οποία παραθέτει στοιχεία για την φτώχεια των ετών 2001 έως 2011 έχουν ευρεθεί τα παρακάτω δεδομένα. Όσον αφορά την ανισοκατανομή του εισοδήματος κατά το έτος 2011, όπως έχει μετρηθεί σε πεντημόρια στον συνολικό πληθυσμό, ανέρχεται στο 6,1%. Η ανισοκατανομή εισοδήματος σε πεντημόρια, (ο πληθυσμός χωρίζεται ανάλογα με το εισόδημα του σε πέντε ίσα μέρη και καθένα από αυτά ονομάζεται πεντημόριο), συνταξιούχων, αντιπροσωπεύεται από ποσοστό 4,5 %, με το ποσοστό αυτό να αυξομειώνεται από το 2005 έως το 2011 με το υψηλότερο ποσοστό να εμφανίζεται το 2003 σε 34,7%, το μικρότερο το 2001 σε 33%. Επιπλέον, παρουσιάζει την ανισοκατανομή στην υγεία και την περίθαλψη ανά πεντημόριο ισοδύναμου εισοδήματος. Συγκεκριμένα, στο πρώτο πεντημόριο που αντιπροσωπεύει την ομάδα με το χαμηλότερο εισόδημα, το ποσοστό των ατόμων που δεν πραγματοποίησαν αναγκαίες εξετάσεις ή θεραπείες για διάφορους λόγους (π.χ. οικονομική αδυναμία κ.α.) ανέρχεται το 2011 στο 10,2%, ενώ στο πέμπτο πεντημόριο, που αντιπροσωπεύει το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα, το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 3,2%. Ακόμη έχει ανευρεθεί ότι νοικοκυριά ξοδεύουν περίπου 19% της μηνιαίας δαπάνης τους σε είδη διατροφής.

Τέλος, σχετικά με το βαθμό συμμετοχής των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην εισοδηματική ανισότητα και κατά συνέπεια στη φτώχεια, καθώς αυτές οι δύο έννοιες παρουσιάζουν άμεση συνάρτηση, η ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2013) παρουσιάζει κάποια δεδομένα αναδυόμενα από έρευνες της. Αναλυτικότερα, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στους άνδρες, κατά το έτος 2011, αντιπροσωπεύουν το περίπου 21% της ανισότητας και του κινδύνου μετάβασης σε κατάσταση φτώχειας, ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό αυτό εμφανίζεται σε ύψος περίπου 22%. Επιπρόσθετα, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις σε ηλικίες ατόμων έως 17 ετών αντιπροσωπεύουν το 2011, το 23, 7 %. Η συμβολή των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανισότητα και στην μετάβαση σε κατάσταση φτώχειας, παρουσιάζει ποσοστό περίπου 20% για ηλικίες από 18 έως 64 ετών και ποσοστό περίπου 23% για τα άτομα 65 ετών και άνω.

1.3.3 Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως άλλη μια διάσταση της φτώχειας μπορεί να χαρακτηριστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός όπως υποστηρίζει η Αλιπράντη- Μαράτου

(2008). Αναλυτικότερα, η συγκεκριμένη συγγραφέας αναλύει τα παρακάτω: αρχικά, τα άτομα που χαρακτηρίζονται από κατάσταση φτώχειας παρεμποδίζονται σημαντικά στην ενασχόληση με διάφορες μορφές κοινωνικών δραστηριοτήτων που είναι αποδεκτές για το σύνολο του πληθυσμού, αλλά και στην απορρόφηση του δημόσιου πλούτου όπως π.χ. την πρόσβαση σε δομές εκπαίδευσης.

Δεύτερον, αναλύει πως παρόλα αυτά πρέπει να τονισθεί το γεγονός ότι η σχέση μεταξύ της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού δεν είναι ευθεία, και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Παραδείγματος χάριν, κάποιιοι εξ αυτών είναι η διάρκεια και η συχνότητα της εμφάνισης της ανεργίας στη ζωή των ατόμων, τα χαρακτηριστικά του νοικοκυριού στο οποίο ζει ο/η άνεργος και η θέση του σε αυτό, το σύστημα της κοινωνικής προστασίας, οι μορφές οικογενειακής και κοινοτικής αλληλεγγύης, οι κοινωνικές στάσεις απέναντι στους άνεργους, η οργάνωση και η συμμετοχή των τελευταίων στην υπεράσπιση των συμφερόντων τους .

Τρίτον, σκόπιμο είναι μια αναφορά στο γεγονός ότι οι γυναίκες εμφανίζουν μεγαλύτερους κινδύνους φτώχειας σε σύγκριση με τους άνδρες εξαιτίας της φύσης της λειτουργίας της αγοράς εργασίας (μικρότερες αμοιβές, δυσκολίες στην ανέλιξη, έλλειψη κοινωνικών δομών, διατήρηση των παραδοσιακών προτύπων ως υπεύθυνης για τη φροντίδα των παιδιών κλπ).

Η φτώχεια στον καθένα ξεχωριστά μπορεί να σχετίζεται με τη χαμηλή συνταξιοδότηση ή την ανεργία. Το επίπεδο της ανεργίας μιας χώρας φαίνεται να μπορεί να αποτελεί μια διάσταση της φτώχειας (Lusted, 2010). Στην Ελλάδα η ανεργία το 2011 είναι περίπου 14,3% (ΕΛ.ΣΤΑΤ. ,2013) .

Ύστερα, από την ανάλυση των διαστάσεων της φτώχειας παρακάτω θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια σύνοψη του προφίλ των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας όπως αυτό διαφαίνεται μέσα από έρευνες που έχουν γίνει και όπως αυτό σχηματίζεται μέσα από όλα τα στοιχεία που έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια σχετικά με τη φτώχεια.

1.4. ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Αρχικά, σημειώνεται ότι υπάρχουν οι βασικές ανάγκες που είναι όμοιες για όλους και εκείνες οι ανάγκες που βάζουν όρια μεταξύ της φτώχειας και του τρόπου ζωής που θεωρείται αποδεκτός (Lister, 2004).

1.4.1 Παγκόσμιος χάρτης με τον Ανθρώπινο δείκτη ανάπτυξης

Στην Ελλάδα η σχετική φτώχεια υπερβαίνει το ποσοστό του 20%. Οι περιφέρειες με την μεγαλύτερη φτώχεια είναι:

- Ήπειρος
- Ανατολική Μακεδονία
- Θράκη

Οι περιφέρειες με την χαμηλότερη φτώχεια είναι η Αττική και η Κρήτη.

1.4.2 Αιτίες φτώχειας και προφίλ ανθρώπων

Για να αναλυθεί περαιτέρω το προφίλ των φτωχών ανθρώπων σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθούν οι αιτίες της φτώχειας. Ο Dowling (2009) αναφέρει τα παρακάτω:

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που μπορεί να φτάσει κάποιος στα όρια της αδυναμίας δημιουργίας εισοδήματος. Σε αυτό το σημείο πρέπει να υπογραμμιστεί ότι υπάρχουν τέσσερεις (4) γενικοί παράγοντες αιτιών:

- Κοινωνικός
- Οικονομικός
- Περιβαλλοντικός
- Πολιτικός

Προχωρώντας στα αίτια των ανθρώπων βρίσκουμε την κυβερνητική διαφθορά αλλά ακόμα και την απουσία του κράτους και την γενικότερη απουσία της δημοκρατίας αλλά και την έλλειψη της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης. Αυτό οδηγεί τους ανθρώπους που ζουν μέσα σε συνθήκες της φτώχειας να είναι δύσπιστοι καθώς δεν εμπιστεύονται πλέον την πολιτεία και το κράτος πρόνοιας (Das, 2006).

Συνεχίζοντας, η εγκληματικότητα είναι για την φτώχεια συνέπεια, αλλά θα μπορούσε κανείς να την κατατάξει και στο προφίλ των φτωχών ανθρώπων. Όταν ένας άνθρωπος αδυνατεί να φροντίσει την οικογένειά του και να της παρέχει έστω ένα απλό φαγητό και μια στέγη είναι ικανός για τα πάντα. Η εγκληματικότητα βεβαίως υπό αυτές τις συνθήκες δεν γίνεται για να βλάψουν κάποιον άλλον άνθρωπο αλλά για να μπορέσουν να επιβιώσουν και οι ίδιοι (Lister, 2004).

Η εκμετάλλευση των φτωχών από τους πλούσιους είναι άλλο ένα αίτιο που δημιουργεί ένα διαφορετικό προφίλ στους φτωχούς ανθρώπους. Οι άνθρωποι αυτοί είναι συνήθως υποταγμένοι σε επιλογές και απειλές διότι φοβούνται μήπως χάσουν και αυτή τη δουλειά που έχουν, δεν σέβονται τον εαυτό τους, δεν διεκδικούν τα δικαιώματά τους αλλά και είναι υποχείρια εκμετάλλευσης των πλουσίων (Das, 2006).

Οι αρρώστιες και ιδιαίτερα σε χώρες μη ανεπτυγμένες είναι άλλο ένα αίτιο που μπορεί να οδηγήσει στην φτώχεια. Αυτό όμως το αίτιο δημιουργεί ένα προφίλ διαφορετικών ανθρώπων σε άλλες χώρες που όμως είναι πολύ ενδιαφέρον να αναλυθεί. Έρευνες έχουν δείξει ότι το χρόνο 2,18 εκατομμύρια Αφρικανοί έχουν πεθάνει από ελονοσία, aids και φυματίωση. Παράλληλα όσο ήταν πάσχοντες στερούσαν από αυτούς το δικαίωμα της εργασία με αποτέλεσμα να μην έχουν εισόδημα ούτε να θρέψουν την οικογένειά τους αλλά και ούτε να μπορούν να παρέχουν στον εαυτό τους κάποια ιατρική περίθαλψη. Αυτό συμβαίνει ακόμη και σήμερα, καθώς όσοι πάσχουν από κάποια ασθένεια στερούνται του δικαιώματος για εργασία και κατά συνέπεια μπορούν να οδηγηθούν σε κατάσταση φτώχειας (Lister, 2004).

Τέλος, οι κοινωνικές διακρίσεις σε φύλο, ηλικία, καταγωγή, χρώμα, σωματότυπο είναι άλλο ένα αίτιο που μπορεί να οδηγήσει στην φτώχεια και την ανεργία. Έτσι συνήθως οι φτωχοί άνθρωποι γίνονται ρατσιστές, φθονούν τους διαφορετικούς

ανθρώπους και προσπαθούν να γίνουν ίδιοι με τα πρότυπα που τους επιβάλλει ο εκάστοτε εργοδότης, αφήνοντας στο περιθώριο όσους θεωρούνται διαφορετικοί (Das, 2006).

1.4.3. Προφίλ και έρευνες για άτομα που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας

Το 2013 πραγματοποιήθηκαν δύο έρευνες από το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων (ΚΥΑΔΑ), πήραν μέρος 1667 συτιζόμενοι, 480 άστεγοι και 774 νοικοκυριά όπως αναφέρεται (χ.σ. 2013β). Η δεύτερη έρευνα αναφέρεται από τον Δεμέτη (2013) και πραγματοποιήθηκε όπως υποστηρίζει σε 1000 άτομα άστεγους με σκοπό την καταγραφή της φτώχειας και την αντιμετώπισή της με μια πληθώρα μέσων εξυπηρέτησης των ανθρώπων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας. Μέσα από τα στοιχεία που παραθέτουν οι έρευνες αυτές μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα, για τα άτομα που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας: Οι περισσότεροι είναι Έλληνες ενώ οι υπόλοιποι αλλοδαποί. Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι άντρες, λιγότερο ποσοστό αντιπροσώπευαν οι γυναίκες και βρίσκονται σε ηλικίες 26 με 55 ετών. Συνήθως βρίσκονται σε μέτρια και κάτω κατάσταση υγείας ενώ υπάρχουν και άτομα που έχουν εξάρτηση από ουσίες και η πλειοψηφία αυτών των ανθρώπων δεν είχε κάποια οικογένεια για να τους βοηθήσει ή να τους αποτρέψει από το να μείνουν άστεγοι (χ.σ. 2013β). Από τους ανθρώπους που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας, οι περισσότεροι είναι άνεργοι με το μεγαλύτερο ποσοστό να έχει μηδενικό εισόδημα, ενώ κάποιοι έχουν εισόδημα έως 320 ευρώ το μήνα. Επιπλέον, το μεγαλύτερο μέρος τους είναι άγαμοι. Επίσης, τα μέρη που επιλέγουν τα άστεγα άτομα είναι τα δημόσια υπνωτήρια όπου υπάρχουν, αλλά κυρίως ο δρόμος. Όσον αφορά τις δομές των συσσιτίων μπορούμε από τα στοιχεία που περιγράφουν οι παραπάνω έρευνες να οδηγηθούμε στη διαπίστωση πως οι περισσότεροι συτιζόμενοι είναι Έλληνες και μάλιστα χαμηλοσυνταξιούχοι.

Για να μπορέσει να αντιμετωπιστεί η φτώχεια, θα έπρεπε να παρατηρηθούν αυτοί οι άνθρωποι αλλά και να τους δοθεί η ευκαιρία για μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Αρχικά, σχολιάζεται η στήριξη ενός προγράμματος από το ΚΥΑΔΑ που ονομάζεται Κόμβος το οποίο ακόμη και μέχρι τον Αύγουστο του 2013 στήριξε περίπου 13000 ανθρώπους εκ των οποίων το 3000 είναι παιδιά. Ο αριθμός των ατόμων που στηρίζει

ο σύνδεσμος αυτός αυξάνεται και πληθύνεται κάνοντας τον, χρήσιμο και αναγκαίο καθώς ο αριθμός των οικογενειών που χρειάζεται στήριξη ολοένα και αυξάνεται.

Τέλος, αναφορικά με τα συναισθήματα των ανθρώπων αυτών, είναι πολλαπλά. Φθόνος για τους άλλους συνανθρώπους τους, που έχουν κάποιες ανέσεις παραπάνω αλλά και τις βασικές ανέσεις που αυτοί δεν μπορούν να έχουν, δυσπιστία και στεναχώρια. Δυσπιστία στην προσφερόμενη σε αυτούς βοήθεια καθώς πιστεύουν πως είναι από οίκτο. Στεναχώρια καθώς δεν είναι ικανοποιημένοι με τη κατάσταση στην οποία διαβιούν αλλά και που δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν όσα θα ήθελαν. Αυτά είναι κάποια από τα επίθετα που χαρακτηρίζουν τα άστεγα άτομα και τα άτομα που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας, οι οποίοι μάλιστα αδυνατούν να εμπιστευτούν την βοήθεια που τους παρέχεται κάποιες φορές. Το θετικό είναι, ότι αναπτύσσουν συναισθήματα εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης με τα υπόλοιπα άστεγα άτομα. Τέλος, ενδέχεται να νιώθουν και συναισθήματα αχρηστίας καθώς δεν έχουν καταφέρει να ζουν οι ίδιοι ή και οικογένειες τους όπως θα επιθυμούσαν.

Εκτός από τα παραπάνω, ο Lusted (2010) αναφέρει πως στην σημερινή κοινωνία που υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που ζουν στα όρια της φτώχειας, τα ήθη και τα έθιμα, η κουλτούρα, και γενικά οι πολιτισμικές τους προτιμήσεις ίσως διαφέρουν, από αυτά των σχετικά ευκατάστατων λαών και πολιτισμών. Οι άνθρωποι που ζουν στα όρια της φτώχειας, και στερούνται τις βασικές τους ανάγκες, έχουν συνηθίσει να ζουν σε μια πιο απλή- χωρίς πολλές ανέσεις - ζωή και να στερούνται ακόμα και τις βασικές τους ανάγκες. Έτσι αυτός ο απλός τρόπος ζωής τους βοηθάει να ζουν με κάποιες πιο απλοϊκές αντιλήψεις και σκέψεις, αλλά και να μην έχουν πολλές απαιτήσεις για την καθημερινότητα τους. Πιο συγκεκριμένα, οι προτιμήσεις των φτωχών ανθρώπων, στην μουσική, είναι σε ακούσματα λαϊκά, γιατί οι στίχοι των τραγουδιών αναφέρονται σε γεγονότα της ζωής όπου κάνει τους φτωχούς ανθρώπους να συμπάσχουν, να κατανοούν αλλά και να ανακουφίζονται. Αυτή η μουσική προτίμηση τους εκφράζει σαν ανθρώπους, καθώς τους δίνει μια πιο αισιόδοξη άποψη, και αντίληψη για το πως πρέπει να ζουν, να συμπεριφέρονται, και να δρουν. Επιπλέον, οι φτωχοί άνθρωποι και με χαμηλή μόρφωση συμπεριφέρονται και ζουν απλά στην καθημερινή τους ζωή. Πιο συγκεκριμένα, τέτοιου είδους άνθρωποι πιστεύουν σε προλήψεις και δεισιδαιμονίες, και σε παράλογες αντιλήψεις σχετικά με την ζωή.

Στο προφίλ των ατόμων που βιώνουν τη φτώχεια μπορούν να συμπεριληφθούν και τα άτομα με περιοδικά χαμηλό εισόδημα, παιδιά που ζουν σε νοικοκυριά με κανένα εργαζόμενο μέλος, μόνιμα αποκλεισμένοι από το σχολείο, παιδιά χωρισμένων γονιών, μητέρες που συνέλαβαν σε ηλικία μικρότερη των 16 ετών, άτομα με έλλειψη βασικών προσόντων, άτομα με επισφαλείς θέσεις εργασίας, άτομα με περιορισμένη πρόσβαση σε κατάρτιση, με μακροχρόνια ασθένεια ή κάποια αναπηρία που θέτει περιορισμούς, νοικοκυριά με έλλειψη ειδών που θεωρούνται πλέον απαραίτητα (π.χ ψυγείο), νοικοκυριά χωρίς λογαριασμό τράπεζας, άτομα που δεν συμμετέχουν σε κοινωνικές οργανώσεις, και νοικοκυριά με ανεπάρκεια ένδυσης, διατροφής και πληρωμής λογαριασμών και άτομα που δεν έχουν οικογενειακή υποστήριξη και δεν καλύπτονται από τους υφιστάμενους κοινωνικούς θεσμούς αλλά και από το δίκτυ ασφαλείας (Πετμεζίδου & Παπαθεωδόρου, 2005).

1.4.4 Συμπεράσματα- καταγράφοντας έναν άνθρωπο που βιώνει κάποια μορφή φτώχειας

Αν θα μπορούσαμε λοιπόν να αποτυπώσουμε το προφίλ των περισσότερων φτωχών ανθρώπων θα έλεγε κανείς ότι περισσότεροι από τους ανθρώπους που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας:

Και τα συναισθήματα και τα χαρακτηριστικά που έχουν ως άνθρωποι είναι:

- αχρηστίας
- δυσπιστίας
- μη εμπιστοσύνης
- εγκληματικότητας
- χωρίς σεβασμό του εαυτού τους
- χωρίς να επιδιώκουν τη άνετη ζωή

1.5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Η ανεργία και η φτώχεια θεωρούνται τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα, γιατί μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνική, εκπαιδευτική και επαγγελματική σταδιοδρομία των ανθρώπων. Οι άνθρωποι που χάνουν την εργασία τους και μεταβαίνουν έστω και σε μικρό βαθμό σε μια κατάσταση φτώχειας μπορεί να εξαναγκαστούν σε μετανάστευση (Filmer, 2005).

Οι επιπτώσεις της φτώχειας μπορούν να παρατηρηθούν τόσο σε ατομικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Αρχικά, εξετάζοντας το θέμα σε ατομικό επίπεδο, η πρώτη συνέπεια της φτώχειας προκαλείται από την στέρηση του ανθρώπου στην τροφή και ονομάζεται πείνα. Ο άνθρωπος που δεν σιτίζεται επαρκώς είναι αδύναμος, δεν μπορεί να εργαστεί σωστά, δεν είναι σε θέση να θέσει στόχους και πόσο μάλλον να τους επιτύχει. Επίσης, δεν μπορεί να υποστηρίξει ούτε τον εαυτό του αλλά ούτε και την ίδια του την οικογένεια. Επηρεάζεται η πνευματική και ψυχική του υγεία και ανάπτυξη, επομένως είναι πολύ πιθανόν το γεγονός να πέσει ο φτωχός άνθρωπος σε κατάθλιψη (Filmer, 2005).

1.5.1 Οι ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες της φτώχειας στον ελληνικό χώρο

Στις μέρες μας οι περισσότεροι άνθρωποι δίνουμε μεγαλύτερη βάση στις υλικές αξίες. Πιστεύουμε πως έχοντας χρήματα ικανοποιούνται όλες οι υλικές μας ανάγκες, απομακρύνοντας ταυτόχρονα τις δυσχέρειες της επιβίωσης που προκαλούν άγχος και ανασφάλεια. Επίσης, η οικονομική δυνατότητα ενός ατόμου τον βοηθάει στην τόνωση της αυτοπεποίθησης του (Mohanty & Misra, 2000).

Ακόμη, αναφέρουν οι παραπάνω συγγραφείς ότι σε περιπτώσεις που γίνεται το αντίθετο, και το άτομο δεν μπορεί να ανταποκριθεί οικονομικά αντιμετωπίζει καθημερινές δυσκολίες και ψυχολογικά προβλήματα. Συγκεκριμένα, δεν μπορούν τα άτομα να αποκτήσουν τα υλικά αγαθά που τους είναι απαραίτητα και που θα επιθυμούσαν να έχουν, τα οποία τους κάνουν να έχουν μια ψυχική ηρεμία και μια αίσθηση ότι είναι μέρη του κοινωνικού συστήματος στο οποίο ανήκουν. Αναλυτικότερα, τα άτομα που δεν είναι σε καλή οικονομική κατάσταση δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υλικά και άλλα αγαθά, που κάνουν ευκολότερη την

καθημερινή ζωή τους, αλλά ενδέχεται να αναπτύξουν μια αίσθηση κατωτερότητας που δεν μπορούν να αποκτήσουν όσα οι συμπολίτες τους. Έτσι, έχουν αποδειχτεί πως σε εποχές οικονομικής κρίσης ή γενικής φτώχειας, το άτομο βρίσκεται σε παρατεταμένο άγχος, το οποίο επιδρά στην ψυχική του διάθεση και στον οργανισμό του.

Έτσι λοιπόν λαμβάνοντας το άγχος ως την πρώτη ψυχολογική συνέπεια της φτώχειας, βλέπουμε πως βλάπτει την άμυνα του οργανισμού μας. Έρευνες έχουν δείξει ότι ο εγκέφαλος μας διαθέτει και ενεργοποιεί έμφυτα το άγχος ως αντίδραση σε κάτι που το θεωρούμε ‘απειλή’ απέναντι στη ζωή μας. Το άγχος που οφείλεται σε οικονομικά μπορεί να οδηγήσει σε μελαγχολία, κατάθλιψη και ψυχοσωματικά συμπτώματα (Carr & Sloan, 2003).

Το άγχος και το στρες είναι αυτά που ευθύνονται για τις πράξεις απελπισίας των ατόμων λόγω της φτώχειας. Το αίσθημα ‘ανικανότητας’ λόγω του οικονομικού αδιέξοδου οδηγεί τα άτομα στην σωματική κατάρρευση.

Η δεύτερη ψυχολογική συνέπεια της φτώχειας, είναι το υψηλό ποσοστό αυτοκτονιών που παρατηρούνται λόγω των οικονομικών δυσκολιών των ατόμων. Αυτό που παρατηρήθηκε στους ανέργους, ήταν ψυχολογικές διαταραχές και αύξηση αυτοκτονιών. Το 2005, το 10% των νοικοκυριών δανείστηκαν χρήματα τα οποία σήμερα χρωστάνε. Άνθρωποι που προέρχονται από τη μεσαία τάξη, θα κινδυνεύσουν από κατάθλιψη και αυτοκτονία πολύ περισσότερο από συνηθισμένους φτωχούς γιατί η κατάσταση αυτή θα είναι πρωτόγνωρη και θα τους ισοπεδώσει (Carr & Sloan, 2003).

Επίσης, το 2010 διπλασιάστηκαν οι αυτοκτονίες στην Ελλάδα. Ο διπλασιασμός αυτός οφείλεται προφανώς στην οικονομική κρίση. Αυτοκτόνησαν κυρίως επιχειρηματίες, οι οποίοι πτώχευσαν και άνεργοι, ηλικίας 35-50 ετών. Αν και στην Ελλάδα οι απόπειρες αυτοκτονίας είναι πιο συχνές στις γυναίκες, οι άντρες πεθαίνουν 3 φορές περισσότερο ενώ το 90% των αυτοχειρών έχει σοβαρή σωματική ή ψυχική νόσο, συνήθως κατάθλιψη (Mohanty & Misra, 2000).

Στη συνέχεια, θα ήταν καλό να αναφερθούμε σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Η κρίση, η ανεργία, η φτώχεια και η ανασφάλεια είναι βασικές αιτίες της αύξησης της σωματικής και ψυχολογικής ενδοοικογενειακής βίας. Η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα της Ε.Ε. ως προς την σωματική και ψυχολογική βία που ασκείται μεταξύ συζύγων. Ενόψει της οικονομικής κρίσης η βία αυξήθηκε. Η βία αυτή περιλαμβάνει σωματική βία ακόμα και με την απειλή όπλου και ψυχολογική βία με την καταπίεση ή και με άσχημους χαρακτηρισμούς και υποτιμητικά σχόλια εξαιτίας οικονομικών προβλημάτων (Carr & Sloan, 2003).

Μια ακόμα ψυχολογική συνέπεια της φτώχειας είναι ο αυξημένος αλκοολισμός. Το αλκοόλ είναι η πιο παλιά εξαρτησιογόνος ουσία που χρησιμοποιείται σε όλο τον κόσμο. Από την δεκαετία του '50 οι έρευνες έδειξαν ότι οι κοινωνίες που βίωναν περισσότερο στρες ήταν αυτές που εμφάνιζαν και υψηλότερα ποσοστά χρήσης αλκοόλ. Επιπλέον, λόγω του κοινωνικού αποκλεισμού που προσφέρει η φτώχεια σε αρκετά άτομα σε συνεργασία με το άγχος, την μη ιδιοκτησία στέγης και την μοναχική διαβίωση, είναι κάποιοι από τους λόγους που στις μέρες μας και ειδικότερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης κάνουν κατάχρηση αλκοόλ (Mohanty & Misra, 2000).

Αρχικά, κάνοντας λόγο για κοινωνικές συνέπειες περιλαμβάνονται και οι συνέπειες που έχει η φτώχεια στην κοινωνική ζωή των ατόμων που τη βιώνουν. Έτσι, τα άτομα που βιώνουν κάποιας μορφής φτώχεια, μειώνουν την κοινωνική τους δραστηριότητα καθώς, λόγω έλλειψης πόρων αδυνατούν να συνεχίσουν τα ενδιαφέροντα που είχαν πριν, με αποτέλεσμα να μην έχουν κάποια ενασχόληση που να τους ευχαριστεί, αλλά να παραμένουν κατά κύριο λόγο στο σπίτι. Επίσης, τα παραπάνω άτομα είναι δυνατόν να απομακρυνθούν από το κοινωνικό τους περίγυρο λόγω έλλειψης χρημάτων. Συγκεκριμένα, δύνανται να μην θέλουν να συνεχίσουν να συναντούν φίλους, γνωστούς και συγγενείς, διότι αυτοί έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν να κάνουν τα πράγματα που τους ευχαριστούν και τα άτομα που διαβιών σε συνθήκες φτώχειας μπορεί να ντρέπονται για την κατάσταση τους και για την εικόνα τους. Για αυτό το λόγο ίσως να προτιμούν την μη συναναστροφή με άλλα άτομα (Τσουπαρόπουλος, 2007).

Εγκληματικότητα είναι το σύνολο των πράξεων που αποδοκιμάζονται ειδικότερα από τους ποινικούς νόμους μας. Η Εγκληματικότητα προσδιορίζεται κατά τόπο (περιοχή,

χώρα), χρόνο, μέγεθος, δομή (είδος- σημαντικότητα) και εξέλιξη (αύξηση, μείωση). Κύρια στοιχεία που προσδιορίζουν τα παραπάνω είναι συνηθέστερα αστυνομικές στατιστικές καθώς και παρόμοιες ποινικών δικαστηρίων ή και άλλων δημόσιων φορέων (Gupta, 2012).

Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση της εγκληματικότητας που ίσως να συνδέεται και με το φαινόμενο της φτώχειας. Πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι μέσα στην τελευταία δεκαετία οι ληστείες αυξήθηκαν κατά 300% και οι δολοφονίες κατά 50%. Επίσης αξιοσημείωτο το γεγονός ότι μια μετατόπιση του εγκλήματος σε νεότερες ηλικίες έχει παρατηρηθεί αφού αυξήθηκε το ποσοστό διάπραξης εγκλήματος από νεότερα άτομα κατά 20% (Crais, 2011).

Αυτό που βοήθησε στην διαφοροποίηση του εγκλήματος στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη είναι η έξαρση των ναρκωτικών. Η αύξηση χρήσης ναρκωτικών ουσιών λόγω της οικονομικής κρίσης είναι γεγονός. Η φτώχεια έχει επιδεινώσει τις συνθήκες ζωής και την καθημερινότητα των πολιτών δημιουργώντας ένα περιβάλλον ανασφάλειας και αβεβαιότητας για το παρόν και το μέλλον. Οι άνθρωποι με μείωση του μισθού ή οι άνεργοι, ζουν έντονες συναισθηματικές επιπτώσεις όπως άγχος, κατάθλιψη κ.α. Έτσι, η χρήση ουσιών λειτουργεί ως ανακούφιση για τα άτομα αυτά (Carr & Sloan, 2003). Η φτώχεια και τα ναρκωτικά συνδέονται άμεσα καθώς θεωρείται η διακίνηση ναρκωτικών απ' τα προσοδοφόρα εγχειρήματα που μπορούν να επιφέρουν ικανοποιητικά χρηματικά ποσά.

Οι λειτουργικοί παράγοντες θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχουν έμμεσο αντίκτυπο και είναι απ' τις κυριότερες αιτίες που ευθύνονται για την αύξηση της εγκληματικότητας και της σύνδεσης της με τη φτώχεια, που αποτελεί πλέον, θα μπορούσε να αναφερθεί, τη μάστιγα της εποχής μας (Bigsten, et al. 2005).

Επίσης, οι υπεύθυνοι φορείς για την κοινωνική ευμάρεια θα πρέπει να καταλάβουν ότι η εγκληματικότητα λαμβάνει νέες διαστάσεις καθημερινά και να κατανοήσουν, ότι από την στιγμή που ο κόσμος φοβάται για μια επικείμενη χρεοκοπία καταφεύγει σε παραβατικές συμπεριφορές με μόνο στόχο την κάλυψη βιοποριστικών αναγκών.

Συμπεραίνουμε ότι η κατάσταση που βιώνουμε όπως η κατακόρυφη μείωση μισθών, η ανεργία, η φτώχεια, η οικονομική δυσχέρεια, η απώλεια της δυνατότητας για ένα τρόπο ζωής, πριν την οικονομική κρίση, η προσπάθεια κάλυψης έστω των βασικών αναγκών και κάποιες φορές η αδυναμία κάλυψης τους, συμβάλλουν στην συνεχή, ραγδαία αύξηση της εγκληματικότητας (Bigsten, et al. 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού κατάγεται από την γαλλική φιλοσοφικό-θεωρητική παράδοση για τη φτώχεια, το 19^ο αιώνα (Πετμεζίδου & Παπαθεοδώρου, 2004) και δημιουργήθηκε για να προσδιοριστεί η ασταθής κοινωνική κατάσταση πρώην μισθωτών που πλήττονταν από την ανεργία και τη γενικότερη κρίση του παραγωγικού συστήματος. Ο κοινωνικός αποκλεισμός για τον Lenoir, είναι αλληλένδετος με τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές (Μουσούρου, 1998) καθώς η ραγδαία εξάπλωση του και η διεθνή κυριαρχία της έννοιας οφείλεται στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τσομπανόγλου, Κορρέ και Γιαννοπούλου, 2005). Η κοινωνία αποτελείται από διάφορες κοινωνικές ομάδες που συνδέονται μεταξύ τους με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις στη βάση κοινών αξιών και μιας ευρύτερης ηθικής τάξης (Levitas, 1996).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζεται για πρώτη φορά σε επιστημονικό κείμενο τη δεκαετία του 1960, στο έργο του Pierre Masse (Παπαδοπούλου, 2002), ωστόσο ο όρος εμφανίζεται πρώτη φορά από τον Rene Lenoir (Garnier, 1996) στο κείμενο με τίτλο: «Les exclus, un français sur dix» το οποίο αναφέρεται σε διάφορες κατηγορίες πληθυσμού που δεν καλύπτονταν από την κοινωνική ασφάλιση (Πετμεζίδου & Παπαθεοδώρου, 2004).

Στην συνέχεια, το 1988 εμφανίζεται στην κοινοτική ατζέντα όπου γίνεται αναφορά για τον κοινωνικό αποκλεισμό, την περιθωριοποίηση και τις νέες μορφές φτώχειας, το οποίο δημοσιεύεται από την Επιτροπή. Το 1989 χρησιμοποιήθηκε σε κοινοτικό κείμενο μιλώντας για τον κοινωνικό αποκλεισμό και επιβεβαιώνοντας έτσι την υιοθέτηση του όρου από την κοινότητα (Τσομπανόγλου, Κορρέ και Γιαννοπούλου, 2005). Η χρήση του όρου στα κοινοτικά κείμενα περιγράφει τις καινούριες μορφές αποστέρησης (Καβουνίδη, 2005). Σύμφωνα με την Καραγιάννη κ.α., (1998) όταν αναφερόμαστε στον κοινωνικό αποκλεισμό εννοούνται όλα τα κοινωνικά προβλήματα. Κατά τον Τσιάκαλο (1998: 47), ο όρος δίνει έμφαση στην κατάσταση

που βιώνουν οι κοινωνικά αποκλεισμένοι και όχι στα αίτιά της, χωρίς να αναφέρεται «από πού αποκλείονται» και «ποιος τους αποκλείει». Αναφέρει ακόμα πως ο όρος πολλές φορές ταυτίζεται με τη φτώχεια, την ανεργία και το ρατσισμό.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός περιγράφει μια σύνθετη διαδικασία αποξένωσης από το κοινωνικό και οικονομικό κομμάτι μιας χώρας. Διαφοροποιείται από την έννοια της φτώχειας (τόσο στη σχετική όσο και στην απόλυτη μορφή της), η οποία περιορίζεται στην έλλειψη εισοδηματικών πηγών και στην ανεπάρκεια του επιπέδου υλικής ευημερίας. Από δογματική άποψη, η επισκόπηση των θεωριών για τον κοινωνικό αποκλεισμό αναδεικνύει μια ποικιλομορφία αντιλήψεων για το συγκεκριμένο φαινόμενο (Τσιάκαλος, Κωνσταντόπουλος, Asdrahas 1999).

Μπορούν να εντοπιστούν τρία κύρια θεωρητικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού:

- Της *αλληλεγγύης*, σύμφωνα με το οποίο ο κοινωνικός αποκλεισμός αντιστοιχεί στη διαδικασία ρήξης των δεσμών που ενώνουν το άτομα με την κοινωνία. Εδώ, ο αποκλεισμός αποδίδεται στην αποτυχία των θεσμών που διαθέτει μια κοινωνία για την ένταξη του ατόμου στο σύνολό της.

- Της *ειδίκευσης*, σύμφωνα με το οποίο ο αποκλεισμός πηγάζει από τη συμπεριφορά του ατόμου και από τις συναλλαγές του. Εδώ, δυνητικοί παράγοντες αποκλεισμού αποτελούν η σύγκρουση συμφερόντων, η διάκριση, η δυσλειτουργία των αγορών και η προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων.

- Του *μονοπωλίου*, σύμφωνα με το οποίο, σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον λόγω της σύγκρουσης συμφερόντων δημιουργούνται καταστάσεις που αποκλείουν άτομα ή ομάδες από την πρόσβαση στην απασχόληση, στα πολιτιστικά αγαθά, στα προϊόντα και στις υπηρεσίες που ελέγχουν ή διαχειρίζονται οι ομάδες συμφερόντων. Η απουσία ενός κοινού ορισμού κοινωνικού αποκλεισμού θα μπορούσε να ερμηνευτεί αρνητικά για την αποτελεσματικότητα των πολιτικών κοινωνικής ένταξης, τόσο στη δημιουργία τους όσο και στην υλοποίησή τους. (Gaffron, Hine, Mitchell, 2001).

Τόσο ο Τσαούσης (1998: 91) όσο και ο Τσιάκαλος, Κωνσταντόπουλος, Asdrahas (1999:56), αναφέρουν τον κοινωνικό αποκλεισμό ως κατάσταση και ως διαδικασία. Η Μουσούρου (1998: 69) αναφέρει πως ο αποκλεισμός δεν είναι κατάσταση, αλλά μια διαδικασία έκπτωσης που συνδέεται με την ανισότητα και τη φτώχεια. Η θεώρηση του αποκλεισμού ως διαδικασία παρέχει τη δυνατότητα να διακρίνουμε διαβαθμίσεις, όπως είναι: ο βαθμός κινδύνου, ο βαθμός απειλής, ο βαθμός της αποσταθεροποίησης, ο βαθμός έκπτωσης και ο βαθμός του πραγματικού αποκλεισμού.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός έχει τα εξής κοινά στοιχεία, και με αυτά τα στοιχεία δημιουργείται η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού:

- Ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται σχεδόν πάντα με δυσμενείς καταστάσεις ως προς την κοινωνική ιδιότητα του ατόμου και τις δεξιότητες/ικανότητές του να συνδεθεί με το κοινωνικό του περιβάλλον.

- Ο κοινωνικός αποκλεισμός εμπεριέχει τόσο τις παραδοσιακές παραμέτρους της ποιότητας ζωής (κατάσταση υγείας, επάρκεια σε υλικά αγαθά, κ.τ.λ.) όσο και τους παράγοντες στους οποίους αποδίδεται η κατάσταση αποκλεισμού (ανικανότητα εύρεσης εργασίας, αδυναμία διεκδίκησης δικαιωμάτων, κ.τ.λ.).

- Ο κοινωνικός αποκλεισμός απορρέει από τους παράγοντες που ορίζουν τις κοινωνικές σχέσεις και συναλλαγές (απορρίπτεται η πρόσβαση ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων σε αγαθά, υπηρεσίες, δραστηριότητες, πόρους που συνδέονται με τα δικαιώματα του πολίτη) (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2004).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα κοινό φαινόμενο με κοινές ρίζες που έχει επιτραπεί η υιοθέτηση και η ευρεία χρήση του όρου, παρόλο που δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος ορισμός κοινωνικού αποκλεισμού (Κατσούλη, 2005) αλλά οι ιστορικές και πολιτικές παραδόσεις της κάθε χώρας προσεγγίζουν με διαφορετικό τρόπο το περιεχόμενο, τη φύση και τη σημασία του φαινομένου (Silver, 1994).

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού έχει σχέση με τις ιδιαιτερότητες του σύγχρονου κόσμου και αναλύεται με την έννοια των «δημόσιων αγαθών». Επομένως ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να οριστεί:

«Η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως είναι π.χ αυτά της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης κτλ, η έλλειψη των οποίων οδηγεί και στην οικονομική ανέχεια και στην περιθωριοποίηση» (Τσομπανόγλου, Κορρέ και Γιαννοπούλου, 2005: 256).

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται με τα κοινωνικά δικαιώματα. Στις εργασίες του παρατηρητηρίου καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού ο όρος συνδέεται σε επίπεδο διαβίωσης και τη συμμετοχή σε βασικούς κοινωνικούς θεσμούς και ευκαιρίες απασχόλησης (Ζαϊμάκης – Κανδυλάκη, 2005).

Το Παρατηρητήριο της κοινότητας, ορίζει τον κοινωνικό αποκλεισμό σε σχέση με τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών ως:

«Η λέξη «αποκλεισμός» υπονοεί την ύπαρξη περιορισμών στην πρόσβαση, είτε γίνονται ηθελημένα οι περιορισμοί είτε όχι. Η μη υλοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων σε ορισμένους τομείς μπορεί να οφείλεται στο ότι ο πολίτης δεν μπορεί να υλοποιήσει ή στο ότι επιλέγει συνειδητά να μην τα υλοποιήσει. Όταν όμως η αδυναμία υλοποίησης των δικαιωμάτων ή η επιλογή της μη υλοποίησης είναι αποτέλεσμα προηγούμενων αποκλεισμών, όπως από την παιδεία ή από την πληροφόρηση, πρέπει να θεωρούνται σαν περιπτώσεις αποκλεισμού» (Κατσούλης, 2005 : 53).

Στα κοινωνικά δικαιώματα εμποδίζεται η συμμετοχή των αποκλεισμένων τα οποία χαρακτηρίζουν την κοινωνική ένταξη και καθορίζουν την ταυτότητα του ατόμου (Κατσούλης, 2005).

Κατά τους Αμίτση - Κατρουγκάλο (1998: 58), προσδιορίζεται ο κοινωνικός αποκλεισμός ως ατελή εφαρμογή δικαιωμάτων που έχει ως συνέπεια την έλλειψη πρόσβασης των πολιτών σε μείζονες κοινωνικές και επαγγελματικές ευκαιρίες. Ακόμη, σε νομικό επίπεδο ο κοινωνικός αποκλεισμός ισοδυναμεί με υποβάθμιση των

θυμάτων του σε πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Η υποβάθμιση αυτή δεν περιορίζεται στη στέρηση των κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά επεκτείνεται και στην ελευθερία του ατόμου. Υποστηρίζουν ακόμα πως υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων και η έλλειψη εφαρμογής μιας κατηγορίας επιβαρύνει και την ικανοποίηση των υπολοίπων. Κατά τον Τσιάκαλο (1998:57) ο ορισμός του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τα κοινωνικά δικαιώματα δεν επιτρέπει σαφή σχεδιασμό πολιτικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Ο αριθμός και ο ακριβής προσδιορισμός των κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελούν αντικείμενο πολιτικών αγώνων και συγκρούσεων και όχι δεδομένο. Η Σπανού (2005: 98-99) αναφέρει πως ο όρος δικαίωμα αντιστοιχεί στην έννοια της υποχρέωσης της άλλης πλευράς και αφετέρου στη δυνατότητα επιβολής της, σε τελική ανάλυση, μέσω της προσφυγής στα δικαστήρια. Ωστόσο τα κοινωνικά δικαιώματα δε συνιστούν αχώριμες αξιώσεις, δηλαδή δεν υπάρχει δυνατότητα δικαστικής επιδίωξης εκ μέρους συγκεκριμένων φορέων τους ώστε να εξαναγκαστεί η άλλη πλευρά (το κράτος) να προβεί στις οφειλόμενες ενέργειες, δηλαδή στις κοινωνικές παροχές.

Σύμφωνα με ανακοίνωση της επιτροπής, οι φορείς που ασχολήθηκαν με τον κοινωνικό αποκλεισμό σε τοπικό επίπεδο ανέδειξαν σαν κοινά χαρακτηριστικά του αποκλεισμού «την έλλειψη δυνατότητας άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων του ατόμου χωρίς βοήθεια, την κακή εικόνα των ατόμων αυτών για τον εαυτό τους και για την ικανότητα τους να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, τον κίνδυνο μονιμοποίησης των αναγκών ενίσχυσης και τον στιγματισμό των ατόμων και των συνοικιών των αστικών περιοχών όπου κατοικούν» (Κατσούλης, 2005:52). Ακόμη, κοινό χαρακτηριστικό των αποκλεισμένων είναι η ισχνή σχέση με τους κοινωνικούς μηχανισμούς που παράγουν ή διανέμουν πόρους- την αγορά εργασίας, την οικογένεια ή άλλα διαπροσωπικά δίκτυα και το Κράτος (Κατσούλη, 2005).

Οι Τσομπανόγλου, Κορρέ και Γιαννοπούλου, (2005), υποστηρίζουν ότι χαρακτηριστικό των ατόμων ή ομάδων που κρίνονται αποκλεισμένοι, είναι η απομόνωση τους από τους βασικούς κοινωνικούς μηχανισμούς που παράγουν ή διανέμουν τους κοινωνικούς πόρους αλλά και η προσωρινή ή μη αποστέρηση του ατόμου από την αγορά εργασίας, την οικογένεια και το κοινωνικό του περιβάλλον, καθώς και από το μηχανισμό που έχει αναπτύξει το Κράτος για την προστασία και φροντίδα των πολιτών του. Στοιχείο της αποστέρησης, είναι ο πολυδιάστατος

χαρακτήρας τους, δηλαδή οι ομάδες ή τα άτομα που τις βιώνουν δεν αποστερούνται σε έναν μόνο τομέα αλλά σε περισσότερους, δηλαδή να αποστερούνται ταυτόχρονα στους τομείς της εκπαίδευσης, της στέγασης και της απασχόλησης.

Σύμφωνα με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να προκληθεί από μια πληθώρα αποστερήσεων, φραγμών, δικαιωμάτων, διακρίσεων και ξενοφοβίας, ορισμένες από τις οποίες δημιουργούνται από τις ίδιες τις δημόσιες πολιτικές, καθώς οφείλονται σε ψυχολογικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά και πολιτικά αίτια (Τσομπανόγλου, Κορρέ και Γιαννοπούλου, 2005).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός επικεντρώνεται σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες στην τοπική κοινωνία όπου βιώνεται το πρόβλημα. Η ανάλυση του κοινωνικού αποκλεισμού καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική από την στιγμή που ο κοινωνικός αποκλεισμός διαφόρων ομάδων στις αστικές βιομηχανικές κοινωνίες παίρνει κυρίως τη μορφή της χωροταξικής απομόνωσης. Η απομόνωση αυτή καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις τωρινές αλλά και προδιαγράφει τις μελλοντικές συνθήκες ζωής των ομάδων αυτών. Όταν ένα άτομο ή νοικοκυριό είναι ευάλωτα στον κοινωνικό αποκλεισμό εξαρτάται εν μέρει από τους πόρους που μπορούν να αντλήσουν από την τοπική κοινωνία που ζουν. Οι καταστάσεις στέρησης δεν προκαλούνται μόνο από την έλλειψη προσωπικών ή οικογενειακών πόρων αλλά και από τις ανεπαρκείς ή μη ικανοποιητικές υπηρεσίες που προσφέρονται στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας όπως ερειπωμένα σχολεία, απομακρυσμένα από τον τόπο κατοικίας καταστήματα, ανεπαρκή τοπικά συγκοινωνιακά δίκτυα ελλειπείς κοινωνικές υπηρεσίες κλπ. Ένα τέτοιο κοινωνικό περιβάλλον ενισχύει και διαιωνίζει τον αποκλεισμό. Εξίσου σημαντικό ρόλο στη δημιουργία καταστάσεων αποκλεισμού στο τοπικό επίπεδο, παίζουν επίσης και διάφορα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας, όπως διάφορες τοπικές παραδόσεις αλληλοβοήθειας, εθελοντικές οργανώσεις, αυτοβοήθειας άτυπα δίκτυα φροντίδας κλπ. Η έμφαση που δίνεται στην τοπική κοινωνία, ως ενισχυτικού ή αποτρεπτικού παράγοντα του κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων ή ομάδων έχει μεγάλη σημασία και για την αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου. Αυτό σημαίνει, ότι πρώτον, τα προγράμματα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται όχι κεντρικά, αλλά σύμφωνα με τα δεδομένα και τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας και των συγκεκριμένων αναγκών του πληθυσμού της. Και δεύτερον, ότι οι

πολιτικές κατά του αποκλεισμού στο τοπικό επίπεδο, δεν πρέπει να παίρνουν μόνο τη μορφή προγραμμάτων για τα αποκλεισμένα άτομα ή ομάδες, αλλά και τη μορφή επενδύσεων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών (Τσομπανόγλου, Κορρέ και Γιαννοπούλου, 2005).

Στο επόμενο, κεφάλαιο γίνεται αναφορά για την κοινωνική πολιτική που επικρατεί στην Ελλάδα όσον αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό.

2.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η μορφή της κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα σχετίζεται άμεσα με τον τρόπο λειτουργίας του Ελληνικού πολιτικού συστήματος. Αρχικά, τα έθνη-κράτη δημιουργήθηκαν στη Δυτική Ευρώπη. Είναι προϊόντα του καπιταλιστικού συστήματος. Προέκυψαν ως κοινωνικό αίτημα της ανερχόμενης αστικής τάξης, η οποία ζητούσε ένα σαφές κανονιστικό πλαίσιο για να διεξάγει τις δουλειές της απρόσκοπτα. Αυτό μπορούσε να επιτευχθεί στα πλαίσια ενός ισχυρού κράτους που διέπεται από νόμους και σύνταγμα. Παράλληλα, η αστική δημοκρατία εξυπηρετούσε τις πολιτικές φιλοδοξίες των αστών, που αρχικά κατείχαν το κεφάλαιο αλλά όχι την εξουσία. Η τελευταία βρισκόταν στα χέρια της «παλαιάς» αριστοκρατίας των παλατιών και η απραξία της δεν συμβάδιζε με το ενεργητικό πνεύμα των αστών (Κρητικός, 2011-2012).

Τον 19^ο αιώνα στην Ελλάδα γίνονται έργα μέσω φιλανθρωπιών, π.χ. Τζάνειο Νοσοκομείο, Ευαγγελισμός κ.α. Κατά τον 20^ο αιώνα, που οι κρατικές παρεμβάσεις γίνονται πιο συστηματικά, μπορούν να διακριθούν κάποιες σταθερές όψεις. Υπάρχει ανισότητα παροχών μεταξύ διαφόρων κατηγοριών. Κερδισμένοι ήταν οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο, στις ΔΕΚΟ (ΟΤΕ, ΔΕΗ κλπ), στις τράπεζες και οι ασφαλισμένοι στα ευγενή ταμεία (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί). Όλοι οι παραπάνω απολαμβάνουν δυσανάλογα υψηλά οφέλη από τον κρατικό κορβανά σε σχέση με τις εισφορές που καταβάλλουν. Αδικημένοι του συστήματος ήταν οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα, όσοι έχουν διακεκομμένο εργασιακό βίο, όσοι στον εργασιακό τους βίο ασφαλίζονται διαδοχικά σε πέραν του ενός ταμεία. Επιπλέον, εμφανίζονται πολλά διοικητικά προβλήματα. Λόγω της λειτουργίας των πελατειακών λειτουργιών δικτύων, πολλές φορές καταλαμβάνονται θέσεις από τα άτομα που δεν έχουν τα απαραίτητα προσόντα. Έτσι, οι δυσλειτουργίες είναι αναπόφευκτες. Ταυτόχρονα, υστερεί και ο τρόπος λειτουργίας των προνοιακών φορέων και των ασφαλιστικών ταμείων. Τρανταχτό παράδειγμα είναι η έλλειψη μηχανοργάνωσης σε πολλά ασφαλιστικά ταμεία. Ακόμα, οι έμμεσοι φόροι στην Ελλάδα είναι δυσανάλογοι υψηλοί σε σχέση με τους άμεσους φόρους. Αυτό έχει συνέπεια να επιβαρύνονται τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα που πληρώνουν τους ίδιους φόρους με τους εύρωστους οικονομικά πολίτες (Κρητικός, 2011-2012).

Η κοινωνική πολιτική ορίζεται ως η κρατική ευθύνη για την παροχή ενός επιπέδου διαβίωσης στους πολίτες. (Κρητικός, 2011-2012). Ο όρος κοινωνική πολιτική είναι συνδεδεμένος με τη μακρά διαδικασία μετασχηματισμού του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής από την πρώιμη μορφή του ελεύθερου ανταγωνισμού στον οργανωμένο καπιταλισμό, ο καπιταλισμός είναι ένα οικονομικό σύστημα στο οποίο τα μέσα παραγωγής κατέχονται κυρίως από ιδιώτες, και το κεφάλαιο επενδύεται στην παραγωγή, στην κατανομή, στο εμπόριο και σε υπηρεσίες, για κέρδος σε ανταγωνιστική ελεύθερη αγορά. Αποτελεί τον οικονομικό πυρήνα του φιλελευθερισμού (Βικιπαίδεια, χ.χ).

Συστατικό στοιχείο επιβίωσης του καπιταλισμού αποτελεί η κατανάλωση των προϊόντων που παράγονται στο πλαίσιο του. Οι κεφαλαιοκράτες στοχεύουν στους εργαζόμενους και καταναλωτές. Για αυτό το λόγο, οι κεφαλαιοκράτες σταδιακά συνειδητοποιούν ότι σημαντικό είναι να ζουν άνετα οι εργαζόμενοι και καταναλωτές ώστε να καταναλώνουν τα προϊόντα που οι ίδιοι παράγουν. Και σε αυτό το σημείο εμφανίζεται η κοινωνική πολιτική, ως μέσο που θα εξασφαλίσει ένα επίπεδο διαβίωσης στους εργαζόμενους, π.χ επίδομα ανεργίας. Ακόμη, η συνάθροιση πολλών σε άθλιες συνθήκες δημιουργεί προβλήματα που καλούνται οι ιθύνοντες να τα επιλύσουν, επομένως η κρατική παρέμβαση είναι απαραίτητη (Κρητικός, 2011-2012).

Η σταδιακή υλοποίηση από το κράτος μορφών κοινωνικής πολιτικής, σηματοδοτεί ένα συγκεκριμένο τρόπο οργάνωσης του κοινωνικού πεδίου δηλαδή μέσα στον οποίο εντάσσεται το άτομο ως κοινωνική μονάδα και συνάπτει σχέσεις με άτομα της ίδιας κοινωνικής ομάδας ή άλλων κοινωνικών ομάδων (Ρομπόλης και Χλέτσος, 2005).

Η κρατική ευθύνη και οι πολίτες προσδιορίζουν ότι η κοινωνική πολιτική εμφανίζεται με την δημιουργία των κρατών. Η κοινωνική πολιτική αναπτύσσεται στα δυτικοευρωπαϊκά αστικά έθνη κράτη και λειτουργούν σε ένα καπιταλιστικό περιβάλλον, το οποίο δημιούργησε νέες συνθήκες οι οποίες με την σειρά τους οδήγησαν στην ανάπτυξη κοινωνικών πολιτικών (Κρητικός, 2011-2012). Η μεταπολίτευση και η αναθεώρηση του συντάγματος το 1975, θέτουν τα θεμέλια για τη διεύρυνση της κοινωνικής πολιτικής και την κατοχύρωση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων (Μηλιός, 2000).

Η κοινωνική πολιτική ενσωματώνει τις αξίες της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ευημερίας και της κοινωνικής συνοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το μοντέλο του Beveridge το 1942 για την παρέμβαση του κράτους στο πεδίο της αναπαραγωγής: α) δημιουργία εθνικού συστήματος υγείας, β) επίτευξη πλήρους απασχόλησης, γ) προώθηση συστήματος οικογενειακών επιδομάτων (Στασινοπούλου, 2003). Ακόμη αναφέρεται ότι οι σύγχρονες κοινωνίες πρέπει να μάχονται για την καταπολέμηση των πέντε (5) κακών κινδύνων τους: της φτώχειας, της ασθένειας, της άγνοιας, της εξαθλίωσης και της ανεργίας (Κρητικός, 2011-2012). Το κράτος πρέπει να εξασφαλίζει ένα βασικό εισόδημα και ταυτόχρονα να συγκροτεί ένα διευρυμένο δίκτυο υπηρεσιών πρόνοιας για την επίτευξη ενός κοινωνικά ανεκτού κατώτατου επιπέδου επιβίωσης (Στασινοπούλου, 2003). Ακόμη, εκείνη την περίοδο εθνικά συστήματα υγείας εδραιώνονται, ενώ παράλληλα τα κοινωνικά δικαιώματα αναγνωρίζονται διεθνώς. Φιλόδοξα προγράμματα στέγασης, οικογενειακής βοήθειας, υποστήριξης των εργαζόμενων μητέρων, στήριξης των ηλικιωμένων καταρτίζονται και εφαρμόζονται. Υπερεθνικοί οργανισμοί έχουν ως αντικείμενο το σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής και προωθούν κοινωνικά προγράμματα (ανεργία, μετεκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση κ.τ.λ.) (Στασινοπούλου, 2003).

Υπάρχουν τρεις μορφές κοινωνικής πολιτικής: η κοινωνική πρόνοια, όπου το κράτος μονομερώς κάνει παροχές σε ορισμένα άτομα ή ομάδες που έχουν ανάγκη από βοήθεια. Η κοινωνική ασφάλιση, ανταποδίδοντας παροχές έναντι εισφορών των πολιτών. Η κοινωνική ασφάλεια, ευρύτερη από την κοινωνική ασφάλιση, εξασφαλίζει το άτομο από ορισμένους κινδύνους (Ιατρίδης, 2000).

Διακρίνουμε δύο κύρια μοντέλα κοινωνικής πολιτικής: το υπολειμματικό, το οποίο βασίζεται στην αντίληψη ότι το κράτος παρεμβαίνει μόνο στις περιπτώσεις που η οικογένεια, η κοινότητα, τα άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης, καθώς και ο μηχανισμός της ελεύθερης αγοράς αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες ατόμων ή συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Το υπολειμματικό μοντέλο καλύπτει με επιλεκτικό τρόπο τις κοινωνικές ανάγκες, ενθαρρύνοντας την ατομική πρωτοβουλία και τον ανταγωνισμό. Από την άλλη πλευρά το θεσμικό-αναδιανεμητικό μοντέλο κοινωνικής πολιτικής ασκεί κριτική στην ανικανότητα των μηχανισμών της αγοράς να δημιουργήσουν ένα επαρκές πλέγμα συλλογικής κάλυψης. Επικεντρώνεται στην ανάπτυξη θεσμών και μηχανισμών καθολικής κάλυψης και πρόληψης των κοινωνικών προβλημάτων. Στο

αξιακό επίπεδο αντιτάσσει στον ατομικισμό και ανταγωνισμό, την κοινωνική αλληλεγγύη και την αξία της κοινωνικής πολιτικής για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής (Στασινοπούλου, 2003)

Οι λόγος δημιουργίας της κοινωνικής πολιτικής είναι, η ανάδυση του καταπιταλισμού, επειδή η ζωή των ατόμων καθορίζεται από τον τρόπο που είναι οργανωμένη η οικονομία, το πολιτικό και κοινωνικό σύστημα (Κρητικός, 2011-2012). Τα έθνη-κράτη αποτέλεσαν το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτούργησε το νέο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο σύστημα. Οι σύγχρονες αστικές δημοκρατίες προέκυψαν ως κοινωνικό αίτημα από μια ολοένα διογκούμενη ομάδα, τους αστούς, οι οποίοι ασχολούνταν με το εμπόριο από τις Νέες Χώρες και ζητούσαν την ύπαρξη ενός σαφούς κανονιστικού πλαισίου, μέσα στο οποίο θα κινούνταν οι συναλλαγές και οι δραστηριότητές τους. Η ύπαρξη νόμων, η άνοδος στην εξουσία των νεόπλουτων της εποχής και μια σειρά από τεχνολογικές εξελίξεις, έφεραν στο προσκήνιο ένα νέο τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας. Επομένως χαρακτηριστικό της είναι η συγκέντρωση των μέσων παραγωγής σε μια μερίδα ανθρώπων, τους κεφαλαιοκράτες και η πώληση της εργατικής δύναμης όσων δεν κατείχαν μέσα παραγωγής. Έτσι από τις αγροτικές κοινωνίες με τους αυτάρκεις χωρικούς και τους ολοκληρωμένους τεχνίτες, περνάμε σε μια νέα φάση που περιλαμβάνει μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών σε περιοχές με εργοστάσια, γύρω στα οποία δημιουργούνται μεγάλες πόλεις (Hobsbawm, 1990, 1994) και κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται οι πρώτοι πυρήνες της μισθωτής εργασίας (Μηλιός, 1982).

Η αναπαραγωγή της κοινωνίας και ειδικότερα του εμπορεύματος της εργατικής δύναμης «κοινωνικοποιείται». Παύει να αποτελεί ιδιωτική υπόθεση αυτόνομων υποκειμένων και περιέρχεται στη σφαίρα της κρατικής ρύθμισης (Αλεξίου, 1998). Τα πρώτα σκιρτήματα του εργατικού κινήματος εμφανίζονται το 1880 (γενική απεργία των εργατών του Πειραιά και του Λαυρίου) που οδηγούν στις πρώτες ρυθμίσεις σε σχέση με τις εργασιακές σχέσεις. Το 1882 ιδρύεται το ταμείο περίθαλψης από ατυχήματα για τους εργάτες των ορυχείων, ενώ το 1901 υποχρεώνονται οι εργοδότες να αποζημιώνουν τους εργάτες των ορυχείων, οι οποίοι καθίστανται ανίκανοι για εργασία, μετά από ατύχημα, για περισσότερες από τέσσερις (4) ημέρες (Μηλιός, 2000).

Την περίοδο 1906-1910 συστήνονται κάποια ταμεία συντάξεων ή αλληλοβοήθειας (Σ.Π.Α.Π., Προσωπικού Σιδηροδρόμων, Υπαλλήλων Εθνικής Τράπεζας) ενώ μετά την εξέγερση στο Γουδί το 1909 καθιερώνεται η αργία της Κυριακής (Μαυρογορδάτος και Χατζηιωσήφ, 1992). Ακόμη την ίδια περίοδο (1909) στην εξουσία θεσπίζεται σειρά νόμων στα πεδία των εργασιακών σχέσεων και της κοινωνικής πολιτικής εν γένει: απαγόρευση της εργασίας των παιδιών κάτω των δώδεκα (12) χρόνων, καθορισμός της εργάσιμης ημέρας στις δέκα (10) ώρες για τις γυναίκες και τους ενήλικες, γενίκευση της υποχρεωτικής ασφάλισης των εργαζομένων έναντι ατυχήματος, καθορισμός κανόνων υγιεινής στους εργασιακούς χώρους, συγκρότηση Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας (με συμμετοχή εργατών και εργαζομένων) (Μηλιός, 2000). Εξάλλου για την στήριξη των ορφανών, των χήρων, των προσφύγων και γενικά των πληθυσμών που υπέστησαν μετακινήσεις από τις εστίες τους λόγω του πολέμου, ιδρύεται τον Ιούλιο του 1917 το Υπουργείο Περιθάλψεως (Dakin, 1989).

Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, ιδρύονται τα ταμεία κύριας ασφάλισης: το 1928 το ΤΣΑΥ, το 1929 το Ταμείο Νομικών Εφημεριδοπωλών, το 1930 το ΤΑΚΕ, το 1931 το Ταμείο Εκτελωνιστών και Τυπογράφων, το 1932 το ΤΣΑ, το 1934 το ΤΣΜΕΔΕ, και το Εργατών Τύπου και το ΤΕΒΕ, το 1935 τα Ταμεία Χρηματιστών και το 1937 το ΙΚΑ. Το ΤΑΕ ιδρύεται το 1940. Το 1945 καθιερώνεται η ασφάλιση Ανεργίας και το 1958 η παροχή οικογενειακών επιδομάτων. Το 1961 ιδρύεται ο ΟΓΑ (Ρομπόλης-Χλέτσος, 2005).

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες η μεταπολεμική περίοδος χαρακτηρίζεται από αύξηση της συλλογικής κατανάλωσης στην Ελλάδα, οι πραγματοποιήσεις είναι σποραδικές σε τομείς όπως υγεία, εκπαίδευση, συγκοινωνίες, πολιτισμός, κατοικία ενώ σε άλλους τομείς (αθλητισμός, πολιτισμός, αναψυχή) παραμένουν στο περιθώριο. Ακόμα στις αρχές της δεκαετίας του 1970 εμφανίζονται τάσεις συμπίεσης της συλλογικής κατανάλωσης: μειώνονται οι κρατικές επιχορηγήσεις για εργατικές κατοικίες, διογκώνεται ο ιδιωτικός τομέας της υγείας, αυξάνεται το κόστος των μέσων μαζικής μεταφοράς και η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος (Burgel, 1989). Μια πρόχειρη ματιά στα χαρακτηριστικά της κοινωνικής πολιτικής της περιόδου είναι ενδεικτική: τα επιδόματα ανεργίας δεν ξεπερνούσαν ποτέ το 5% των ασφαλιστικών δαπανών. Ουσιαστικά επίδομα ανεργίας υπήρχε για ελάχιστες και ειδικές κατηγορίες

εργαζομένων. Πολύ χαμηλές είναι οι δαπάνες για επενδύσεις σε εκπαίδευση, νοσοκομεία, δίκτυα αποχέτευσης στις πόλεις και ειδικά στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές, υδροδότηση όπως και η χρηματοδότηση των Ο.Τ.Α (Καραμπελίας, 1989). Ωστόσο η ανάγκη οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, δεν συνοδεύτηκε από την επεξεργασία και υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής. Το 1950 και 1960 η ελληνική οικονομία παρουσιάζει γοργή ανάπτυξη (Καϊάφα, 2002).

Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη επεκτείνεται το 1981 στους αγρότες και το ΙΚΑ σταδιακά καλύπτει όλους τους εργαζόμενους (Ρομπόλης – Χλέτσος, 2005). Το 1944 εγκαθιδρύεται το Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.), όπου συγκεκριμενοποιήθηκαν τα μέτρα από την δεύτερη έκδοση του Beveridge Report (Κρητικός, 2011-2012) και στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.) επιβάλλεται η ισότητα των δύο φύλων και αναθεωρείται το οικογενειακό δίκαιο, επεκτείνονται τα προγράμματα εργατικής κατοικίας, βελτιώνεται το σύστημα παρακολούθησης και καταπολέμησης της ανεργίας (Ρομπόλης – Χλέτσος, 2005).

Οι ευάλωτες κοινωνικά ομάδες αποτελούν μια «μη ευνοημένη» ομάδα του πληθυσμού, όπου η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της έλλειψης επαρκών εισοδηματικών πηγών, αλλά και ενός πολυδιάστατου συνδυασμού στοιχείων που αφορούν την δυσκολία ένταξης του ατόμου. Παρακάτω, στο επόμενο κεφάλαιο, παρατίθενται ποιο αναλυτικά οι διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού που επηρεάζονται τα ίδια τα άτομα.

2.3. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού εμφανίζεται, στην Ελλάδα, σε περιόδους αυξημένων προβλημάτων (σε άτομα ή νοικοκυριά), τα οποία εκδηλώνονται σε *δημογραφικό επίπεδο*, όπου επηρεάζεται ο νέος πληθυσμός με αποτέλεσμα, να μειώνεται, δηλαδή να μην γεννιούνται παιδιά και να αυξάνεται ο Δείκτης Εξάρτησης Γήρατος. Πολλές οικογένειες εξαρτώνται από τους νέους, οι οποίοι δεν είναι σε θέση λόγω οικονομικής κρίσης να ανταποκρίνονται σε αυτές τις ανάγκες. *Κοινωνικό επίπεδο*, που εμφανίζεται η απώλεια πολιτικών δικαιωμάτων ή η ιδιότητα του πολίτη, η απουσία δικαιώματος για το βασικό μισθό, τα εμπόδια ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση, αλλά και η έλλειψη ιατρικής περίθαλψης και άλλες υπηρεσίες, επίσης εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά ανεργίας στους νέους σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες. Σε *οικονομικό επίπεδο*, που εμφανίζεται η αδυναμία πρόσβασης στην αγορά εργασίας και επαγγελματικής προοπτικής, ακόμη οι άνεργοι δεν έχουν πρόσβαση σε κοινούς κοινωνικούς πόρους και δραστηριότητες, όπως η κατανάλωση, η αποταμίευση, μαζικές απολύσεις, πολλοί άνεργοι εξαρτώνται οικονομικά από τους γονείς τους κ.τ.λ. Σε *πολιτιστικό και ηθικό πεδίο*, όπου είναι ο αποκλεισμός από διαδεδομένες παραδοσιακές κοινωνικές πρακτικές (που συνδέονται με τη θρησκεία, τη γλώσσα και τη εθνικότητα του ατόμου), η εξασθένηση του κοινωνικού δικτύου του ατόμου με αποτέλεσμα να μειώνονται οι άτυπες κοινωνικές επαφές και οι πιθανότητες ανεύρεσης εργασίας αλλά και από την αδυναμία πρόσβασης στους δημοκρατικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, στη μη εξάσκηση εκλογικού δικαιώματος και στην αδιαφορία ως προς τις δραστηριότητες και εξελίξεις στην τοπική κοινότητα (Μπαλούρδος και Πετράκη, 2012).

Κατά αυτόν τον τρόπο, εμφανίζονται και οι διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού, δηλαδή δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές, και πολιτιστικές. Ωστόσο στην Ελλάδα οι διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης (Κατσούλης κ.α, 2005) και δεν υπάρχει δομημένη πολιτική που να ασχολείται και να ερευνά τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού σε χωρική βάση, όπως συμβαίνει στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, στο Ηνωμένο Βασίλειο, και στη Γαλλία που έχουν αναδεχθεί οι χωρικές διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού, διότι υπήρχε αύξηση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού σε ενδο- αστικό επίπεδο (Hill, 1995).

Οι επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού οδηγούν στην αποξένωση και αποστέρηση κάποιου ατόμου από: την ιδιωτική αγορά και κυρίως την αγορά εργασίας, τους δημοκρατικούς και νομικούς θεσμούς μιας κοινωνίας, τις υπηρεσίες και τις παροχές του κοινωνικού κράτους αλλά και από τα άτυπα δίκτυα στήριξης και συνεργασίας, κυρίως την οικογένεια, τους συγγενείς, τους φίλους και την κοινότητα.

Οι κατηγορίες των ευάλωτων ομάδων που αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους ένταξης ή επανένταξης στην κοινωνία και πλήττονται από τις διαθρωτικές αλλαγές και τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις είναι:

1. Οι οικονομικά αδύναμοι
2. Οι ηλικιωμένοι
3. Οι συνταξιούχοι άνω των 60 ετών
4. Οι νέοι
5. Τα άτομα με αναπηρίες και οι χρονίως πάσχοντες
6. Τα άτομα με ψυχικές παθήσεις
7. Τα παιδιά και οι έφηβοι σε συνθήκες κρίσης
8. Οι ανασφάλιστες μητέρες
9. Οι πολύτεκνες οικογένειες
10. Οι ομογενείς και οι επαναπατριζόμενοι
11. Τα άτομα σε κατάσταση ανάγκης
12. Τα άτομα με προβλήματα στέγασης
13. Οι αναλφάβητοι
14. Οι αποφυλακισμένοι
15. Οι (πρώην) χρήστες τοξικών ουσιών
16. Οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας
17. Οι άνεργοι που καλύπτονται από τον Ο.Α.Ε.Δ.
18. Τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα
19. Οι τσιγγάνοι
20. Οι Έλληνες μουσουλμάνοι
21. Οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο
22. Οι μετανάστες. (Κατσούλης κ.α, 2005).

Από τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (για τις περιόδους 2001-2003 και 2003-2005), στην Ελλάδα η προσοχή στρέφεται σε επιμέρους ευάλωτες ομάδες (όπως π.χ ηλικιωμένοι, ανάπηροι, τσιγγάνοι), ενώ όσον αφορά τη χωρική διάσταση του αποκλεισμού, βασίζεται στη γενική σύγκριση (δεν αναφέρονται συγκεκριμένες περιοχές) των κατοίκων της υπαίθρου με τους κατοίκους των αστικών περιοχών σχετικά με ορισμένα κριτήρια (πχ. εισόδημα, ανέσεις) και το γενικότερο στόχο της ανάπτυξης της υπαίθρου.(Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) – Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής (Ε.Υ.Ε), 2001-2003 και 2003-2005). Οι Lupton και Power (2002) αναφέρουν τους παράγοντες που οφείλονται για την ανάπτυξη του κοινωνικού αποκλεισμού.

Αναλυτικότερα, οι εν λόγω παράγοντες αναφέρονται:

- στα εγγενή χαρακτηριστικά μιας περιοχής- γειτονιάς
- στις διαδικασίες οικιστικής ταξινόμησης (*residential sorting*) που έχουν σαν αποτέλεσμα τη συγκέντρωση των πλέον μη προνομιούχων στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές
- στην ανάπτυξη ενός φαύλου κύκλου με αποτέλεσμα την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης.

2.3.1 Εγγενή χαρακτηριστικά των περιοχών και πόλωση του κοινωνικού αποκλεισμού

Τα εγγενή χαρακτηριστικά μιας περιοχής την τοποθεσία, οι μεταφορικές υποδομές, η στέγη και το τοπικό – περιφερειακό παραγωγικό σύστημα, διαφοροποιούνται πολλές φορές ακόμα και μεταξύ συνοικιών της ίδιας αστικής περιοχής. Τα εγγενή χαρακτηριστικά έχουν άμεσες επιπτώσεις ως προς την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Ιδιαίτερα, η ανεργία, τα προβλήματα υγείας και η απομόνωση αποτελούν άμεσες συνέπειες αρνητικών εγγενών τοπικών χαρακτηριστικών, ενώ επηρεάζουν τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των κατοίκων.

Εκτός των εγγενών χαρακτηριστικών μιας περιοχής, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι οικονομικοί και οι παραγωγικοί παράγοντες, δηλαδή, όσον αφορά το οικονομικό κομμάτι, περιοχές με βιομηχανικά εγγενή οικονομικά χαρακτηριστικά και δομές παρουσιάζουν συνήθως ιδιαίτερες δυσκολίες προσαρμογής στις νέες πραγματικότητες που απορρέουν από την αναδυόμενη οικονομία (Green, 2006).

2.3.2 Η οικιστική ταξινόμηση και η ιεράρχηση των περιοχών

Οι κάτοικοι μιας περιοχής ιεραρχούν στις συνοικίες της. Οι λόγοι ιεράρχησης, εντοπίζονται στα εγγενή χαρακτηριστικά της περιοχής (κακή οικιστική κατάσταση, οικονομική ύφεση, κ.τ.λ.), είτε στις αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού, είτε σε άλλους παράγοντες, όπως η αύξηση της εγκληματικότητας.

Μια γειτονιά που μετατρέπεται σε υποβαθμισμένη περιοχή προσελκύει δύο κατηγορίες ατόμων/νοικοκυριών: -νοικοκυριά που παρουσιάζουν σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές δυσκολίες, όπως πρόσφυγες, μετανάστες, μονογονεϊκές οικογένειες, μακροχρόνιοι άνεργοι, κ.τ.λ.) και -προβληματικά νοικοκυριά (δηλαδή νοικοκυριά των οποίων τα μέλη δημιουργούν προβλήματα σε άλλα, όπως άτομα με εγκληματική δραστηριότητα ή άτομα με σοβαρά ψυχικά προβλήματα και αντί-κοινωνική συμπεριφορά) (Lupton & Power, 2002).

2.3.3 Τα επίκτητα χαρακτηριστικά μιας περιοχής και η επιδείνωση του κοινωνικού αποκλεισμού

Στις υποβαθμισμένες περιοχές όπου διαμένουν ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, επηρεάζονται οι συνθήκες διαβίωσης τους από :

1. Το περιβάλλον διότι σε αυτό υπάρχουν άδεια καταστήματα και κατοικίες, υπάρχουν ζημιές σε άδειες κατοικίες, αναπτύσσονται οι σκουπιδότοποι, υπάρχουν παρατημένα αμάξια, γίνονται διαρρήξεις, υπάρχουν βανδαλισμοί δημόσιων υποδομών (λεωφορεία, φωτισμός πόλης, κ.τ.λ.), συνθήματα στους τοίχους.

2.Την λειτουργία υπηρεσιών του ιδιωτικού τομέα, όπου παρατηρείται η απουσία τραπεζών, η ύπαρξη λιγοστών καταστημάτων, οι υψηλές τιμές πώλησης αγαθών, ο μη δημοφιλής προορισμός για ταξί και άλλες υπηρεσίες.

3.Την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, όπου σχολεία εμφανίζουν υψηλά ποσοστά αποτυχίας, οι κατοικίες είναι χαμηλής ποιότητας και δεν γίνονται επισκευές τω κτηρίων.

4.Την κοινωνική ενσωμάτωση των κατοίκων, όπου εμφανίζεται η αίσθηση παρακμής της γειτονιάς, η δυσπιστία απέναντι στις δημόσιες αρχές και υπηρεσίες, η αίσθηση δυσφορίας εξαιτίας της κακής φήμης της γειτονιάς, τα υψηλά επίπεδα ψυχικών παθήσεων, και η εξάρτηση από δημόσια επιδόματα κ.τ.λ.

5.Τα επίπεδα κοινωνικής οργάνωσης, όπου είναι η συρρίκνωση κοινωνικών δικτύων, η απομόνωση, η κατάτμηση της τοπικής κοινότητας, και η έλλειψη εμπιστοσύνης.

6.Και η δημόσια τάξη, όπου εμφανίζεται υψηλή εγκληματικότητα, η υπέρβαση περιορισμών ταχύτητας από ορισμένους οδηγούς, ο εκφοβισμός και επιθέσεις, η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, τα υψηλά επίπεδα κοινωνικού αποκλεισμού, η παραβίαση των κανόνων ενοικίασης (ενοχλήσεις κ.τ.λ.) και τα αδέσποτα σκυλιά (Lupton & Power,2002).

Η εικόνα του κοινωνικού αποκλεισμού στις διαστάσεις του, παρουσιάζεται αποθαρρυντική, για όλες τις ευάλωτες ομάδες που τον βιώνουν, π.χ. άνεργοι, ηλικιωμένοι, νέοι κ.τ.λ. Σε αυτή την κατάσταση το κράτος συμβάλει με τη διεπιστημονική συνεργασία μεταξύ διαφόρων κλάδων των Κοινωνικών Επιστημών αλλά και με τη συνεργασία μεταξύ κοινωνικών φορέων άσκησης πολιτικής για την ανάπτυξη ορθολογικών πολιτικών καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Παρακάτω αναφέρονται οι φορείς του κοινωνικού αποκλεισμού για την καταπολέμηση του οι οποίοι βασίζονται στις διαστάσεις του.

2.4. ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Διάφοροι φορείς κοινωνικής φροντίδας, που παρέχουν υπηρεσίες στους κατοίκους μιας περιοχής έχουν σκοπό την ευημερία του πληθυσμού και την καλύτερη διαβίωση του.

Η νομοθεσία, ασχολείται με τη ρύθμιση των οργανωτικών μορφών των φορέων κοινωνικής πρόνοιας. Με βάση το κριτήριο, αυτό έχουμε τυποποίηση των προνοιακών φορέων στο δημόσιο, τον ιδιωτικό, ή τον εθελοντικό τομέα (Βενιέρης και Παπαθεωδώρου, 2009).

Δημόσιο: Συγκροτούνται φορείς κοινωνικής πρόνοιας από κεντρικές και περιφερειακές δημόσιες υπηρεσίες και από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού (Δήμους, Κοινότητες και Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις) και τέλος τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού και Δημοσίου Δικαίου, που εποπτεύονται από την κεντρική διοίκηση.

Ιδιωτικό: Αποτελεί η συγκρότηση φορέων κοινωνικής πρόνοιας από εμπορικές επιχειρήσεις, που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους μετά από έγκριση των εποπτικών οργάνων της κεντρικής διοίκησης. Στην Ελλάδα έχουν δημιουργηθεί φορείς κοινωνικής πρόνοιας του εθελοντικού τομέα που συγκροτούνται από μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) και ομάδες αυτοβοήθειας, που παρέχουν φροντίδα χωρίς σκοπό το κέρδος. Ο διαχωρισμός γίνεται με βάση το νομικό κριτήριο (Ματθαίου, 1996).

Όταν αναφερόμαστε στην κεντρική διοίκηση εννοούμε, τα Υπουργεία τα οποία αποτελούν οργανωτικές ενότητες και εντάσσονται οργανωτικά στο νομικό πρόσωπο του Κράτους, χωρίς να έχουν δική τους νομική προσωπικότητα. Ασκούν διοικητικό έργο, που μπορεί να αφορά την υγεία, την άμυνα και άλλες ευρείες οργανωτικές έννοιες (Γέροντας κ.α., 2004). Όσον αφορά την άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε κεντρικό επίπεδο, το Υπουργείο με τις περισσότερες αρμοδιότητες σε σχέση με την κοινωνική πολιτική, είναι το Υπουργείο Υγείας.

1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

Αποστολή του Υπουργείου Υγείας είναι η άσκηση κοινωνικής πολιτικής για την Υγεία. Στα πλαίσια του σκοπού αυτού, γίνονται προσπάθειες για την παροχή του υψηλότερου δυνατού επιπέδου υπηρεσιών, ώστε να καλυφθεί η προστασία και η αποκατάσταση της σωματικής αλλά και ψυχικής υγείας. Επιπλέον, προσπαθεί για την διατήρηση της ισότητας στις παροχές, ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου, με ταυτόχρονη προστασία των προσωπικών δεδομένων που αφορούν την κατάσταση της υγείας του κάθε πολίτη.

Επίσης, ασκεί κοινωνική πολιτική στον τομέα της υγείας με διαδικασίες επανένταξης και έχει καθοριστικό ρόλο στην λειτουργία των ιατρικών επαγγελματιών. Ακόμη, έχει ρόλο συντονιστικό στις παρακάτω υπηρεσίες, από τις οποίες συγκροτείται και έχει σκοπό την αποτελεσματικότερη εκτέλεση έργου τους.

Α΄ Διεύθυνση Προστασίας Οικογένειας

1.Τμήμα Οικογένειας και Δημογραφικής Πολιτικής.

Έχει ως αρμοδιότητα την χάραξη πολιτικής για την υιοθεσία ανηλίκων μέσω διαφορετικών διαδικασιών, ασχολείται με δημογραφικά προβλήματα, με την προστασία πολυτέκνων, με θέματα μητρότητας, οικογένειας, και κακοποιημένων ατόμων. Καταρτίζει προγράμματα προστασίας της οικογένειας και οικονομικής ενίσχυσης της, μέσω επιδομάτων καθώς και τη μελέτη προτάσεων για νέες μεθόδους αντιμετώπισης προβλημάτων οικονομικών και οργανωτικών.

2.Τμήμα Προστασίας Παιδιών και Εφήβων.

Στις αρμοδιότητες του συγκαταλέγεται ο έλεγχος και συντονισμός προγραμμάτων για Ιδρύματα προστασίας του βρέφους και παιδιών προσχολικής ηλικίας, παιδοπόλεων και Βρεφοκομείων. Επίσης, στις αρμοδιότητες του είναι, η συγχώνευση και η μετατροπή φορέων Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου και η χωροταξική κατανομή τους, που έχει και μεγάλη σημασία για τον οργανωτικό ρόλο του Υπουργείου. Το ίδιο τμήμα ευθύνεται επίσης για την επίβλεψη της λειτουργίας τους, τη χορήγηση άδειας

σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις ιδιωτικής κοινωφελούς πρωτοβουλίας, τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς όπως η UNICEF.

3.Τμήμα Προστασίας Ηλικιωμένων.

Έχει ως σκοπό την χάραξη πολιτικής που αφορά την ανοικτή και την κλειστή περίθαλψη. Σε αυτό συμπεριλαμβάνεται ο συντονισμός και η συνεργασία των αρμοδίων Υπηρεσιών με σκοπό την ενιαία χάραξη πολιτικής και εφαρμογής της και η παροχή συμβουλευτικών οδηγιών σε Δημόσιες Υπηρεσίες ή Νομικά Πρόσωπα για θέματα αρμοδιότητας του τμήματος.

Β΄ Διεύθυνση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης

1.Τμήμα Προστασίας Ευπαθών Ομάδων.

Εδώ διεξάγεται η μελέτη, κατάρτιση και παρακολούθηση της εφαρμογής προγραμμάτων και η λήψη μέτρων κοινωνικής προστασίας ατόμων ή ομάδων ατόμων, που περιέρχονται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, μετά από θεομηνία ή κάποιο άλλο απρόβλεπτο γεγονός.

Επίσης μελετά και είναι υπεύθυνο για την κατάρτιση και παρακολούθηση εφαρμογής προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας ή οικονομικής ενίσχυσης των οικονομικά αδυνάτων, των κοινωνικά απροσάρμοστων, μεταναστών και άλλων ευπαθών ομάδων πληθυσμού. Τα μέτρα που λαμβάνει αφορούν την αντιμετώπιση της φτώχειας, σε συνεργασία με τη Περιφέρεια και Διεθνείς Οργανισμούς.

Το Υπουργείο Υγείας σχεδιάζει κεντρικά τις υπηρεσίες για το σύνολο των ατόμων με ειδικές ανάγκες και στη συνέχεια αναθέτει την προστασία τους σε φορείς, όπως: τα θεραπευτήρια Χρονίων Παθήσεων (Θ.Χ.Π.) (Ν.Π.Δ.Δ.), τα κέντρα Αποθεραπείας και Αποκατάστασης (Ν.Π.Δ.Δ.), τα ιδρύματα Κοινωνικής Πρόνοιας (Ν.Π.Δ.Δ.), τις μονάδες Κοινωνικής Προστασίας (Ν.Π.Ι.Δ.), το εθνικό Παρατηρητήριο Ατόμων με Αναπηρίες (Ν.Π.Ι.Δ.), τα κέντρα Δημέρευσης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, τις στέγες Αυτόνομης Διαβίωσης Ατόμων με Εδικές Ανάγκες (Ν.Π.Δ.Δ.), τα ιδρύματα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, και τα νομικά Πρόσωπα των Δήμων και Κοινοτήτων

που έχουν ως σκοπό την προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων τους (Αμιτσής, 2001).

2.Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας.

Έχει ως σκοπό την μελέτη και συμβολή στη διαμόρφωση και τον προσδιορισμό του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών, στους διάφορους τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, λαμβάνει μέτρα ανάπτυξης και προαγωγής της κοινωνικής εργασίας, χορηγεί άδεια λειτουργίας στους φορείς που εξαρτώνται από το συγκεκριμένο τμήμα, καταγράφει και παρακολουθεί δραστηριότητες και προγράμματα που αναπτύσσονται στην περιφέρεια.

3.Τμήμα Εθελοντισμού και Πιστοποίησης Φορέων.

Το συγκεκριμένο τμήμα σχεδιάζει, προωθεί και υλοποιεί προγράμματα που αφορούν την υγεία και κοινωνική φροντίδα, μέσω των πρωτοβάθμιων, δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων Μ.Κ.Ο.

Γ' Διεύθυνση Προστασίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες.

1.Τμήμα Οργάνωσης και λειτουργίας δομών και προγραμμάτων ανοικτής κοινωνικής φροντίδας και αποκατάστασης.

Στοχεύει στην έρευνα των προβλημάτων και στον έλεγχο νέων μορφών κοινωνικής φροντίδας, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ελέγχει τους φορείς παροχής υπηρεσιών, καθορίζει όρους και προϋποθέσεις σύστασης, πρόωθησης και συνεργασίας μεταξύ τομέων Υγείας και Πρόνοιας και εντοπίζει τυχόν επικαλύψεις και κενά στην φροντίδα.

2.Τμήμα Οργάνωσης και λειτουργίας δομών και προγραμμάτων αυξημένης φροντίδας.

Στόχος του συγκεκριμένου τμήματος είναι η έρευνα των προβλημάτων, η διαπίστωση του μεγέθους αυτών, η μελέτη και η επεξεργασία των νέων σύγχρονων μορφών και μεθόδων κοινωνικής φροντίδας των ατόμων με ειδικές ανάγκες και χρονίως

πασχόντων και η παράλληλη κατάρτιση σχετικών προγραμμάτων, σε συνεργασία με την Ε.Ε.

Δ΄ Τμήμα Προσωπικού φορέων του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας.

Ασχολείται κυρίως με θέματα που αφορούν το προσωπικό που εργάζεται σε φορείς παροχής Κοινωνικής Φροντίδας. (Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2000α).

2. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας δεν έχει σημαντικές αρμοδιότητες στον τομέα της Πρόνοιας και δεν διαθέτει δομές που να μπορούν να παρέχουν άμεσα κοινωνικές υπηρεσίες προς τους ασφαλισμένους ή εργαζομένους, συνεργάζονται όμως οι εποπτευόμενοι φορείς του με φορείς της Κοινωνικής Πρόνοιας του δημοσίου, ιδιωτικού και εθελοντικού τομέα. Μόνο στην Διεύθυνση Απασχόλησης λειτουργεί Τμήμα για την αποκατάσταση Ατόμων με Ειδικές ανάγκες σε συνεργασία με τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη (Ε.Σ.Δ.Εν.), και λοιπών ειδικών κατηγοριών και για την απασχόληση των ηλικιωμένων ώστε να στρέφεται προς να καταπολεμηθεί η διάκριση στην απασχόληση με βάση την ηλικία, δηλαδή την πρόωγη συνταξιοδότηση (Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 1998α).

3. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Στα πλαίσια της Γενικής Διεύθυνσης Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, λειτουργεί η Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής που έχει στην αρμοδιότητά της τα θέματα που αφορούν τα άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες και εποπτεύει όλες τις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής α/θμιας και β/θμιας Εκπαίδευσης, με μαθητές ηλικίας 4-22 ετών. Πρόκειται για άτομα που λόγω οργανικών ψυχικών ή κοινωνικών αιτιών παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίες ή

διαταραχές με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν μεγάλη δυσχέρεια στην παρακολούθηση της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης όπως αυτή παρέχεται σε όλους (Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 1989).

Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια για παροχή ισότιμων ευκαιριών με τους υπόλοιπους νέους, στα παιδιά με ειδικές μαθησιακές ανάγκες όπου στρέφονται προς το Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής (Σ.Ε.Α.) και τα Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.), οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (Σ.Μ.Ε.Α.), τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.) που ασχολούνται με θέματα ενημέρωσης, συμβουλευτικής και σχεδιασμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ιδρύονται στις έδρες των νομών και νομαρχιών (Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2000β).

4. ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Σύμφωνα με τον Νόμο του Καλλικράτη, οι Δήμοι διαιρούνται σε Δημοτικές Ενώτητες, δηλαδή τη βασική εδαφική υποδιαίρεση ενός δήμου. Οι οποίες αποτελούν τους Δήμους που συνενώθηκαν. Αυτές με την σειρά τους διαιρούνται σε κοινότητες. Οι περιφέρειες παρέμειναν στα ίδια γεωγραφικά όρια, αλλά πλέον αποτελούν δευτεροβάθμιους ΟΤΑ (Βικιπαίδεια, χ.χ α)

Με το Πρόγραμμα Καλλικράτης, καταργείται η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση με λιγότερους και ισχυρότερους Δήμους σε όλη τη χώρα, οι οποίοι χωροθετούνται με βάση αντικειμενικά (γεωγραφικά, δημογραφικά, αναπτυξιακά κ.α.) κριτήρια, ικανοί για ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, να αξιοποιούν, δυναμικά, την τεχνολογία και τις σύγχρονες μεθόδους διοίκησης, έτοιμοι να υποδεχθούν διευρυμένες αρμοδιότητες, ιδίως από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, στους τομείς, όπως της παιδείας, της πρόνοιας, της υγείας, της απασχόλησης, της έκδοσης οικοδομικών αδειών και πολεοδομικών εφαρμογών εντοπισμένης, χωρικά, ρύθμισης.

Οι περιφέρειες σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της

αιφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Ο Δήμος, εφαρμόζει και υλοποιεί προγράμματα που συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόνοια και συνοχή, την περιβαλλοντική προστασία και την βελτίωση της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας που τηρεί και ελέγχει τις υπηρεσίες για την τήρηση κανόνων υγιεινής, χορηγεί άδειες ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς καθώς και ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία. Εποπτεύει και ρυθμίζει θέματα λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ). Ακόμη, χορηγεί κάρτες αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας, εκδίδει πιστοποιητικά οικονομικής αδυναμίας, δίνει επιδόματα σε άτομα με ειδικές ανάγκες που δεν μπορούν να εργαστούν, απροστάτευτους ανήλικους, καθώς και σε άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας. Επιπλέον, ενημερώνει τους δημότες για θέματα δημόσιας υγείας.

Η περιφέρεια, συμμετέχει και υλοποιεί προγράμματα δράσεων και πρωτοβουλιών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων στο πλαίσιο των Εθνικών και Ευρωπαϊκών πολιτικών, χορηγεί άδειες άσκησης επαγγελμάτων υγείας, καθώς και άδειες ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών κλινικών, ιδιωτικών προνοιακών επιχειρήσεων, ιατρείων, οδοντιατρείων, εργαστηρίων και πάσης φύσεως χώρων άσκησης ιδιωτικού επαγγέλματος υγείας και πρόνοιας, διενεργεί κοινωνικές έρευνες για την εφαρμογή των προγραμμάτων πρόνοιας, καθώς και θέματα άσκησης κοινωνικής εργασίας, και εφαρμόζει προγράμματα προστασίας της μητέρας και των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Η περιφέρεια και ο Δήμος δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών, καθώς και με το συντονισμό κοινών δράσεων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2010α).

Οι φορείς κοινωνικής φροντίδας έχουν και τις ανάλογες αρμοδιότητες, δηλαδή σύμφωνα με την Ελληνική Νομοθεσία εκτελείται και ο ανάλογος καταμερισμός δραστηριοτήτων για να επιληφθούν τα κοινωνικά προβλήματα.

Αρμοδιότητες Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας

Σύμφωνα με τον νόμο του Καλλικράτη οι αρμοδιότητες της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας ανάγονται στη διαφύλαξη και βελτίωση της υγείας και της ευεξίας του τοπικού, παγκόσμιου, μετακινούμενου και μη, πληθυσμού, μέσω πολυτομεακών συνεργασιών και πρακτικών που αποσκοπούν στην πρόαψη και προαγωγή της υγείας και της ευεξίας του ατόμου, ώστε να είναι ικανό να αναπτύξει τον έλεγχο πάνω στην υγεία του και να τη βελτιώσει, στον εκσυγχρονισμό, τον έλεγχο και την προστασία των επαγγελματιών και των υπηρεσιών υγείας, με σαφή προσανατολισμό την ποιότητα ζωής ασθενών και μη, και με βάση τις ανάγκες ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, καθώς και στην προστασία και προαγωγή της υγείας με την ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας, πρόληψης και προαγωγής της υγείας.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας ασκεί ιδίως αρμοδιότητες προνοιακού χαρακτήρα που αφορούν την οικογένεια, το παιδί, τους ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και αρμοδιότητες που ανάγονται στην κοινωνική και οικονομική στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, στη διεξαγωγή ερευνών για την πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με τη λειτουργία της κοινωνίας και τέλος με θέματα που αφορούν την ενίσχυση και την προαγωγή του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Αρμοδιότητες των Περιφερειακών Ενοτήτων - Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ).

Η Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ), και ο ρόλος που έχει είναι: η εποπτεία του υγειονομικού συστήματος υγείας, ο έλεγχος των μονάδων υγείας, η παρακολούθηση και ο σχεδιασμός δράσεων, για την αναβάθμιση της φροντίδας υγείας, η ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, η προώθηση της αγωγής και προαγωγής υγείας, η συνεργασία με το υπουργείο υγείας, για το συντονισμό και την

εφαρμογή των πολιτικών κατευθύνσεων και η συστηματική καταγραφή των εισροών και των εκροών κάθε μονάδος υγείας (7^Η ΥΠΕ Διοίκηση 7^{ης} υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ Κρήτης), χ.χ).

Οι αρμοδιότητες των Διευθύνσεων Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας που συνιστώνται στις Περιφερειακές Ενότητες ανάγονται ιδίως στη διαφύλαξη και βελτίωση της υγείας και της ευεξίας του πληθυσμού, στην εξασφάλιση της δημόσιας υγείας με τον υγειονομικό έλεγχο, την εφαρμογή υγειονομικής νομοθεσίας, την έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων, τη λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής, την επιβολή κυρώσεων, την έκδοση γνωματεύσεων για τη χορήγηση αδειών όλων των επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και στην εξασφάλιση της υγιεινής του περιβάλλοντος σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Οι Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειακών Ενοτήτων οφείλουν να απευθύνονται στην αντίστοιχη οργανική μονάδα της έδρας της Περιφέρειας, για την αντιμετώπιση θεμάτων της αρμοδιότητάς τους.

Αρμοδιότητες Διεύθυνσης Πολιτικής Προστασίας

Στην Αυτοτελή Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας υπάγονται οι αρμοδιότητες που ασκεί η Περιφέρεια δηλαδή:

α. Ο συντονισμός και η επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών, εντός των ορίων της εδαφικής της περιφέρειας.

β. Η ευθύνη για την εφαρμογή του ετήσιου εθνικού σχεδιασμού πολιτικής προστασίας, κατά το σκέλος που τα οικεία προγράμματα, μέτρα και δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο περιφέρειας.

γ. Η διατύπωση εισηγήσεων για το σχεδιασμό πολιτικής προστασίας της περιφέρειας, προκειμένου να αποτελέσουν αντικείμενο της εισήγησης για τον ετήσιο εθνικό σχεδιασμό πολιτικής προστασίας από τη Διυπουργική Επιτροπή.

δ. Η υποβολή εισήγησης στον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας για την έκδοση απόφασης κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας, στις περιπτώσεις τοπικών καταστροφών.

ε. Η έκδοση αποφάσεων κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, προκειμένου για τοπικές καταστροφές μικρής έντασης.

στ. Ο σχεδιασμός και η οργάνωση θεμάτων πρόληψης, ενημέρωσης και αντιμετώπισης των καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, καθώς και η διάθεση και ο συντονισμός της δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων προς την κατεύθυνση αυτή.

ζ. Ο συντονισμός όλων των υπηρεσιών της περιφέρειας, καθώς και του δημόσιου και ιδιωτικού δυναμικού και μέσων για την εξασφάλιση της ετοιμότητας, την αντιμετώπιση των καταστροφών και την αποκατάσταση των ζημιών.

η. Η συμμετοχή στην εκπόνηση προγραμμάτων αντιπυρικής προστασίας δασικών εκτάσεων, στο σχεδιασμό και στη μελέτη μεθόδων και μέσων για την πρόληψη και καταστολή τους.

θ. Η συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς για την καταστολή των δασικών πυρκαγιών.

ι. Η συμμετοχή στο συντονισμό και στην αξιοποίηση των εναέριων και επίγειων μέσων, στο πλαίσιο συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς, για τη δασοπυρόσβεση (Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2010β).

Το σύστημα της Κοινωνικής Πρόνοιας καθορίζει την διάρθρωση του, καθώς γίνεται φανερό ότι οι φορείς Κοινωνικής Φροντίδας στοχεύουν στην παρέμβαση των ευάλωτων ομάδων, στον σχεδιασμό και στην διαχείριση υπηρεσιών. Η πληθώρα των αναγκών για κοινωνικές υπηρεσίες καθιστά αδύνατη την κάλυψη όλων των αναγκών από τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου και για το λόγο αυτό μεταβιβάζονται περισσότερες αρμοδιότητες στο Δήμο, στην περιφέρεια και στη Διοίκηση

Υγειονομικής Περιφέρειας (7^Η ΥΠΕ Διοίκηση 7^{ης} υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ Κρήτης), κ.κ).

2.5. ΣΥΣΣΙΤΙΑ

Τα συσσίτια τον τελευταίο καιρό έχουν αυξηθεί ραγδαία, στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης αλλά και σε πολλές πόλεις της Ελλάδας, λόγω των κοινωνικών προβλημάτων, που διαρκώς πολλαπλασιάζονται. Τα συσσίτια καλύπτουν, την φυσική ανάγκη της τροφής, και το κοινωνικό έργο τους είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς ο αριθμός των σιτιζόμενων αυξάνεται.

Η τροφή αποτελεί μια από τις βασικότερες ανθρώπινες ανάγκες. Τα συσσίτια προσφέρουν τροφή στα άτομα τα οποία δεν έχουν πρόσβαση, για την κάλυψη αυτής της ανάγκης, σε σχέση με το είδος και την ποσότητα που απαιτείται για την ανάπτυξη, τη ζωτικότητα και τη διατήρηση της καλής τους υγείας (Νιούμαν, 2006).

Συσσίτια είχαν δημιουργηθεί το 1941-1944, την περίοδο της Γερμανικής κατοχής, όπου οι άνθρωποι δεν είχαν την δυνατότητα λήψης τροφής. Τότε έγινε προσπάθεια να συγκεντρωθεί ένα μέρος της γεωργικής παραγωγής προκειμένου να μοιραστεί στον αστικό κυρίως πληθυσμό. Οι ενέργειες της όμως δεν είχαν αποτέλεσμα, διότι το συγκοινωνιακό δίκτυο ήταν κακό και οι γεωργοί αρνούσαν να παραδίδουν τις σοδειές τους στις χαμηλές τιμές που όριζαν οι αρχές, ενώ μπορούσαν να τις διαθέσουν στη μαύρη αγορά με πολύ μεγαλύτερο κέρδος. Αλλά και ότι έφθανε στα αστικά κέντρα για να ανακουφίσει τους λιμοκτονούντες, η ποσότητα ήταν ανεπαρκής για την κάλυψη αναγκών. Το κατοχικό Υπουργείο Επισιτισμού είχε οργανώσει συσσίτια των οποίων όμως η ποιότητα, η ποσότητα και η συχνότητα μειώνονταν σταδιακά. Λόγω του ότι υπήρχε έλλειψη βασικών αγαθών ώστε να διατηρηθεί το συσσίτιο, το επισιτιστικό έργο ανατέθηκε στον Ερυθρό Σταυρό, στις φιλανθρωπικές οργανώσεις της Εκκλησίας και στις πρωτοβουλίες των ιδιωτών. Τα συσσίτια κάλυπταν ανέργους όπου εξαρτιόντουσαν άμεσα από τα συσσίτια, και τους προσφέρονταν φαγητό δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα.

Οι επισιτιστικές ανάγκες της πρωτεύουσας πολλαπλασιάζονταν και οι ελλείψεις σε βασικά είδη άρχισαν σύντομα να γίνονται αισθητές. Η προσπάθεια που έγινε για την αντιμετώπιση του προβλήματος μέσω συσσιτίων που οργανώθηκαν τόσο από τον Ερυθρό Σταυρό αλλά και από διάφορους οργανισμούς ή υπηρεσίες, όπως τον Εθνικό Οργανισμό Χριστιανικής Αλληλεγγύης, ένα δίκτυο κοινωνικής πρόνοιας που ίδρυσε

η Εκκλησία της Ελλάδος, αλλά δεν ήταν σε θέση να προσφέρουν ουσιαστική βοήθεια.

Ο Ερυθρός Σταυρός, υποστήριξε και πέτυχε την παράλληλη σύσταση επιτροπών, την οργάνωση σχολικών συσσιτίων αλλά και την ενεργοποίηση του Εθνικού Οργανισμού Χριστιανικής Αλληλεγγύης (ΕΟΧΑ) της Εκκλησίας. Για την διανομή των τροφίμων υπήρχε συνεργασία με τα σωματεία παντοπωλών, όπου είχε οριστεί ένας κεντρικός παντοπώλης ανά 25.000 κατοίκους (Σαμπατακάκη, 2007).

Συσσίτια παρέχει και η Εκκλησία διότι θεωρείται χρέος της να προσφέρει κοινωνική βοήθεια. Σύμφωνα με τα τον ν. 590/1977 «περί του καταστατικού χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος» γίνονται τρεις σημαντικές αναφορές σχετικές με το κοινωνικό της έργο.

- Στο άρθρο 2, αναφέρεται ότι η Εκκλησία της Ελλάδος συνεργάζεται με την Πολιτεία, για θέματα κοινού ενδιαφέροντος, δηλαδή η Εκκλησία συνεργάζεται με το κράτος με σκοπό την κοινωνική προστασία.
- Στα άρθρα 46 και 47, ο Οργανισμός Διοίκησης της Εκκλησιαστικής Περιουσίας, είναι υπεύθυνος για την εξασφάλιση υλικών, για τους πνευματικούς, κοινωνικούς και φιλανθρωπικούς σκοπούς της Εκκλησίας.

Κεντρικό ρόλο στην κοινωνική πολιτική που ασκεί η Εκκλησία κατέχει η έννοια της φιλανθρωπίας, την οποία ορίζει ως εξής: «Φιλανθρωπία είναι το σύνολο των εκδηλώσεων και λαμβανομένων μέτρων, με τα οποία προλαμβάνουμε ή θεραπεύουμε την ατομική ή ομαδική, υλική ή ηθική και πνευματική δυστυχία ή εξαθλίωση. Πνευματική προϋπόθεση της φιλανθρωπίας είναι η πεποίθηση ότι οι άνθρωποι οφείλουν να αγαπούν τους συνανθρώπους τους, ως αδερφούς» (Εκκλησία της Ελλάδος, 2001: 23). Με βάση τον ορισμό αυτό, παρατηρούμε πως υπάρχει μια σαφής μετατόπιση σε σχέση με το ρόλο της φιλανθρωπίας-ελεημοσύνης όπως την περιέγραφε ο Ακινάτης. Στο Μεσαίωνα η ελεημοσύνη δε στόχευε στην εξάλειψη του φαινομένου της εξαθλίωσης, αλλά στη σωτηρία της ψυχής του ελεούντος, και επομένως η ύπαρξη των εξαθλιωμένων κρίνονταν απαραίτητη. Ο ορισμός (της φιλανθρωπίας) της σύγχρονης ελληνορθόδοξης Εκκλησίας κάνει λόγο για θεραπεία

και πρόληψη. Το κίνητρο δεν είναι η σωτηρία της ψυχής του ελεούντος αλλά η αγάπη που οφείλει ο κάθε πιστός στους «αδελφούς» του. Σύμφωνα με τον Μαντζαρίδη (1985) αυτή η αγάπη είναι ανιδιοτελής και καλλιεργείται βασικά σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων. Η ευρύτερη εφαρμογή της χριστιανικής αγάπης από τα μέλη μιας κοινωνίας διαμορφώνει μια γενικότερη συνείδηση κοινωνικής αλληλεγγύης και ανάγει τη φιλανθρωπία σε αυτονόητη λειτουργία της κοινωνικής ζωής. Κατά τον ίδιο συγγραφέα η χριστιανική φιλανθρωπία άσκησε μεγάλη επίδραση στην κρατική νομοθεσία. Τα φιλανθρωπικά έργα υιοθετήθηκαν με την πάροδο του χρόνου από το κράτος και έγιναν θεσμοί. Εν ολίγοις, στο κράτος πρόνοιας είναι η μετάθεση της φιλανθρωπίας από το επίπεδο των πρωτογενών στο επίπεδο των δευτερογενών σχέσεων. Η Εκκλησία δεν απομακρύνεται από το φιλανθρωπικό της έργο όταν η πρόνοια γίνεται θεσμός. Καθώς το κράτος την ελαφρύνει και μπορεί να ασχοληθεί με το ποιμαντικό της έργο και μη θέλοντας να λειτουργήσει ανταγωνιστικά προς αυτό, κρατά ένα ρόλο συμπληρωματικό και επεμβαίνει όταν εμφανίζονται νέες ανάγκες.

Η Εκκλησία παρουσιάζει πλούσια κοινωνική δράση και φιλανθρωπικό έργο με την οικονομική ενίσχυση εμπεριστάτων από φυσικές ή βίαιες καταστροφές (σεισμούς, πυρκαγιές, πολέμους κ.λπ.), με το ιεραποστολικό της έργο και με την ενίσχυση ή λειτουργία πολλών ευαγών ιδρυμάτων, όπως: συσσίτια, τράπεζες αίματος, ιδρύματα υποτροφιών, σχολές γονέων, γραφεία νεότητας, σχολές διαφόρων ειδικοτήτων, φροντιστήρια για σχολικά μαθήματα, άσυλα ανιάτων, θεραπευτήρια χρονίως πασχόντων, ιδρύματα για άγαμες μητέρες, γηροκομεία, ιδρύματα ατόμων με ειδικές ανάγκες, νοσοκομεία ιατρεία, κατασκηνώσεις, ξενώνες, οικοτροφεία, ορφανοτροφεία, βρεφονηπιακοί σταθμοί κ.λπ.

Τα εκκλησιαστικά συσσίτια εντάσσονται στους τομείς κοινωνικής δράσης των Γενικών και Ενοριακών Φιλόπτωχων Ταμείων των Μητροπόλεων και είναι η έμπρακτη έκφραση της Φιλανθρωπίας και της Χριστιανικής Αλληλεγγύης. Σύμφωνα με την Εκκλησία της Ελλάδος, σήμερα τα προγράμματα των Φιλόπτωχων Ταμείων απευθύνονται σε όλες τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, με σεβασμό στην προσωπικότητα, την ελευθερία και το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να τύχει κοινωνικής προστασίας, ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, ηλικία, θρήσκευμα και εθνικότητα.

Στόχος των συσσιτίων είναι η άμεση παροχή κάθε υλικής ή άλλης βοήθειας σε άτομα και ομάδες που βιώνουν συνθήκες φτώχειας, οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού (Εκκλησία της Ελλάδος, 2001:30).

Ένα από τα ειδικά προγράμματα βοήθειας των ενοριών, αφορά στη σίτιση των απόρων. Η Εκκλησία και στην προκειμένη περίπτωση δια των Ενοριών οργανώνει τα κατά τόπους συσσίτια και διαχειρίζεται τις δωρεές των φιλόanthρωπων πιστών. Για τη λειτουργία των συσσιτίων η κάθε ενορία εκτός των έκτακτων εισφορών (δωρεών), αξιοποιεί την εθελοντική εργασία και τα έσοδα του φιλόπτωχου ταμείου (αυτό το ταμείο διαχωρίζεται από το γενικό ταμείο κάθε ενορίας) (Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, 2005).

Οι άνθρωποι που σιτίζονται στις εκκλησίες δε μοιράζονται κοινά έργα και σκοπούς, αλλά ένα κοινό γνώρισμα, λαμβάνουν εκκλησιαστικό συσσίτιο, ως αποτέλεσμα της ακραίας φτώχειας που διαβιούν.

Συσσίτια πραγματοποιούνται και στα σχολεία. Τα μαθητικά συσσίτια ήταν από τα αρχαιότερα έργα κοινωνικής πρόνοιας. Σκοπός των συσσιτίων στα σχολεία είναι, η χορήγηση ενός θρεπτικού γεύματος, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες της αύξησης του οργανισμού και στις απαιτήσεις της εργασίας στο σχολείο. Τα μαθητικά συσσίτια εισήχθησαν και επιβλήθηκαν σ' όλες τις πολιτισμένες χώρες για λόγους υγιεινολογικούς, κοινωνικούς και παιδαγωγικούς (Στεφάνου, 1940).

Το 1931-1935 διάφορα σωματεία οργάνωναν τα συσσίτια (Πατριωτικό Ίδρυμα, Ερυθρός Σταυρός, Σωματείο Μεριμνης Θεσσαλονίκης), ενώ συνέβαλλαν διάφορες σχολικές εφορείες και εκπαιδευτικές αρχές (Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 2005).

Στα μαθητικά συσσίτια σιτίζονται:

- α) Μαθητές σε κατάσταση υποσιτισμού ευρισκόμενοι λόγω απορίας ή δυσμενών οικιακών συνθηκών (παιδιά ορφανά ή εργαζομένων μητέρων κ.λπ.).
- β) Κάθε μαθητής, εφ' όσον η επάρκεια των πόρων και των λοιπών όρων του συσσιτίου επιτρέπει αυτό (χώρος, συγκατάθεση γονέων, έσοδα κ.λπ.).

Το 1934 την ευθύνη για τα μαθητικά συσσίτια ανέλαβε το Πατριωτικό Ίδρυμα, το οποίο και οργάνωνε γεύματα κοινά για τους μαθητές και τους άπορους πολίτες. Προς συμμετοχή στο μαθητικό συσσίτιο προτιμούνταν: α) μαθητές των οποίων οι γονείς ήταν αποδεδειγμένα άποροι, μη επαρκούντες στην διατροφή των τέκνων τους, β) μαθητές άνευ μητρικής φροντίδας (μητέρα ασθενούσα, αποθανούσα, εργαζομένη εκτός του οίκου κ.λπ.) ή υπό οικογενειακές εν γένει συνθήκες, οι οποίες δεν εξασφαλίζουν ικανοποιητική στο σπίτι διατροφή (πατέρας άνεργος, μέθυσος κ.λπ.), γ) μαθητές εξ ουιουδήποτε λόγου σε έκδηλο υποσιτισμό διατελούντες και δ) μαθητές μακριά του σχολείου διαμένοντες και για τους οποίους καθίστατο αδύνατη η επιστροφή στο σπίτι και διατροφή το μεσημέρι (Στεφάνου, 1940).

Το Εθνικό Δίκτυο Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης, μέσω του προγράμματος «Κοινωνικές Δομές Αντιμετώπισης της Φτώχειας» που επιχειρεί να καταπολεμήσει το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο, έχει δημιουργήσει κάποιες δομές μέσα σε αυτές είναι και η δομή παροχής συσσιτίων. Η παροχή συσσιτίων εξασφαλίζει την τροφοδοσία γευμάτων σε τουλάχιστον εκατό (100) ωφελούμενους ημερησίως σε κάθε περιοχή που λειτουργεί. Η Δομή έχει συνάψει συνεργασία με ατομικούς φορείς (νοικοκυριά, ιδιώτες) και με τοπικές επιχειρήσεις παραγωγής τροφίμων για την συλλογή πλεοναζόντων προϊόντων (π.χ. super markets, εργαστήρια-βιοτεχνίες παραγωγής τροφίμων, εστιατόρια, ξενοδοχεία ζαχαροπλαστική, αρτοποιία κλπ) (Εθνικό Δίκτυο Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης, χ.χ.).

Ο Τσιάκαλος (2000: 111-115) κάνει σαφή διαχωρισμό μεταξύ κοινωνικής ομάδας και κοινωνικής κατηγορίας «μιλούμε για κοινωνική ομάδα όταν τα άτομα που τη συγκροτούν δεν έχουν απλώς ένα κοινό γνώρισμα, αλλά συνδέονται μεταξύ τους με βάση κοινά συμφέροντα, κοινά ενδιαφέροντα και κοινούς στόχους, και έχουν συγκεκριμένους κανόνες και ρόλους» και «μια κοινωνική κατηγορία αποτελείται από άτομα που μοιράζονται ένα ή περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά, χωρίς ωστόσο να έχουν επαφή ή επικοινωνία μεταξύ τους. Είναι δηλαδή μια κατηγορία ανθρώπων που υπάρχει ως ομάδα μόνο νοητά και ίσως σε στατιστικούς πίνακες, αλλά δεν είναι συγκροτημένη ως ομάδα στην κοινωνική πραγματικότητα».

Με παρόμοιο τρόπο ορίζει και ο Τσαούσης (1996: 267-271) τις παραπάνω έννοιες: «η έννοια της κοινωνικής ομάδας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα συγκροτημένο και πολύσκοπο σύνολο ανθρώπων με ισχυρούς αμοιβαίους δεσμούς, που θεμελιώνουν τη συνείδηση της ιδιαίτερης υπόστασής του, και με πυκνές και άμεσες επικοινωνίες μεταξύ των μελών του» και «ως κοινωνική κατηγορία μπορούμε να ορίσουμε το σύνολο προσώπων με κοινωνικώς σημαντικά κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Το κοινωνικώς σημαντικά αναφέρεται ακριβώς επειδή η κοινωνία αποδίδει σημασία στην ύπαρξη ή έλλειψή τους, οι κοινωνικές κατηγορίες είναι σύνολα αναγνωρίσιμα και έχουν γι' αυτό κάποια δική τους αυτοτελή υπόσταση».

Επομένως αυτό που συνδέει τους σιτιζόμενους δεν είναι μόνο ένα ή περισσότερα κοινά γνωρίσματα αλλά και κάποια κοινά συμφέροντα, επειδή όμως, δεν επικοινωνούν μεταξύ τους και ούτε προσπαθούν να συγκροτήσουν μια συλλογικότητα, δε μπορούν να προχωρήσουν αποφασιστικά στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

Τα άτομα από παλιά, λόγω διαφόρων καταστάσεων που βίωναν και βιώνουν ,φτώχεια και περιθωριοποίηση, είναι αναγκασμένοι να σιτίζονται από κάποιο συσσίτιο για την φυσική τους επιβίωση. Έτσι και στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης ανευρέθηκε πως για να καλύψουν οι άνθρωποι κάποιες ανάγκες για την φυσική τους επιβίωση καταφεύγουν στα υφιστάμενα συσσίτια.

Τα συσσίτια του Ηρακλείου Κρήτης είναι τα παρακάτω:

KENTPO

- ✓ **Ιερός Ναός Αγίου Μηνά - «Διακονία Αγάπης Αρχιεπισκοπής Κρήτης»**
- ✓ **Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας.**
- ✓ **Κοινωνικός Χώρος Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Α. & Μ. Καλοκαιρινού - «Φαγητό με την αγάπη μας»**

ΚΑΜΙΝΙΑ- ΔΕΙΛΙΝΑ

- ✓ **Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου στα Δειλινά**
- ✓ **Πολιτιστικός Σύλλογος στα Δειλινά**
- ✓ **Συσσίτιο Δειλινών κ. Μπατζόπουλου**

ΜΑΣΤΑΜΠΙΑΣ –ΑΤΣΑΛΕΝΙΟ

- ✓ **Ιερός Ναός της του Θεού Σοφίας Νέων Κλαζομένων -Στέγη «Καλός Σαμαρείτης».**
- ✓ **Ιερός Ναός Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.**
- ✓ **Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννου (Χωστός)**

ΚΑΤΣΑΜΠΙΑΣ – ΠΟΡΟΣ- Ν. ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟ

- ✓ **Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Πόρου- Πνευματικό Κέντρο Ενορίας**

ΑΓ.ΙΩΑΝΝΗΣ

- ✓ **Πτωχοκομείο Α&Μ. Καλοκαιρινού – «Φαγητό με την αγάπη μας»**

ΑΓ.ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ - ΠΑΤΕΛΕΣ

- ✓ **Ομάδα Αλληλεγγύης – Αγ. Αικατερίνη**
- ✓ **Ιερός Ναός Γενέσιον Θεοτόκου – Μπεντεβή**

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΤΩΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ Α&Μ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥ - «ΦΑΓΗΤΟ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΑΣ»

Το συσσίτιο των Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Α. και Μ. Καλοκαιρινού βρίσκεται στην περιοχή Αγίου Ιωάννη.

Η λειτουργία του ξεκίνησε στις 15 Φεβρουαρίου 2012 με σκοπό να λειτουργήσει για τα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Τα Φιλανθρωπικά Ιδρύματα είχαν λειτουργήσει ξανά συσσίτιο, την δεκαετία του '50 στην περιοχή του Πανάνειου νοσοκομείου. Σκοπός του συσσιτίου είναι να προσφέρει ένα πλήρες γεύμα κάθε ημέρα, σε ανθρώπους οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας του. Επιχορηγείται από τον ετήσιο προϋπολογισμό των Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Α&Μ Καλοκαιρινού αλλά και από δωρεές χρημάτων και ειδών.

Το φαγητό παρασκευάζεται σε ειδικό χώρο του κοινωνικού χώρου των Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Α&Μ Καλοκαιρινού και διανέμεται στο Πτωχοκομείο Ηρακλείου. Η διανομή φαγητού πραγματοποιείται από τις 12:00 ως τις 2:00 μ.μ. και για τις επτά ημέρες την εβδομάδα και παρέχεται ένα πλήρες γεύμα το οποίο περιλαμβάνει, το φαγητό της ημέρας, σαλάτα, ψωμί και φρούτο ή γλυκό. Στα πλαίσια της λειτουργίας του εξυπηρετεί καθημερινά εκατοπενήντα (150) άτομα, τα περισσότερα των οποίων διαμένουν στην περιοχή του Αγίου Ιωάννη και έχουν ηλικία 12 έως 75 ετών περίπου. Ακόμη, τα άτομα του συγκεκριμένου συσσιτίου ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, καθώς όπως αναφέρεται εξυπηρετούνται Ρομά, μακροχρόνια άνεργοι, μετανάστες, ηλικιωμένοι, άτομα που έχουν κάποια ψυχική διαταραχή, καθώς και άτομα με κάποια κινητική αναπηρία τα οποία δεν μπορούν να μετακινηθούν και τους παραδίδεται φαγητό στο σπίτι από τον Κοινωνικό Λειτουργό.

Τα δικαιολογητικά τα οποία απαιτούνται για να ενταχθεί κάποιος στο παραπάνω συσσίτιο είναι: -εκκαθαριστικό εφορίας του τρέχοντος έτους ή αν δεν υπάρχει του προηγούμενου έτους, - φορολογική δήλωση -πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, -κάρτα ανεργίας και αστυνομική ταυτότητα.

Το προσωπικό που συμβάλλει στην λειτουργία του συσσιτίου υπάγεται στο Πτωχοκομείο Ηρακλείου. Για την κάλυψη των αναγκών της λειτουργίας του

συσσιτίου υπάρχει ένας (1) Κοινωνικός Λειτουργός, και προσφέρεται βοήθεια από το προσωπικό του Πτωχοκομείου.

Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού είναι πολύπλευρος, συμβουλευτικός και καθοδηγητικός καθώς χρησιμοποιεί μεθόδους και τεχνικές παρέμβασης. Ο Κοινωνικός Λειτουργός του συσσιτίου: - ενημερώνει τους υποψήφιους χρήστες της υπηρεσίας του συσσιτίου για τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. - διεξάγει κοινωνική έρευνα και η συντάσσει την έκθεση κοινωνικού ιστορικού. - συμβουλευτική παρέμβαση. - παραπομπή όπου απαιτείται σε άλλες ψυχοκοινωνικές δομές. - διανομή γεύματος. - συνεργασία με οργανώσεις, συλλόγους, οργανισμούς και η προώθηση συνεργασίας.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥ - «ΦΑΓΗΤΟ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΑΣ»

Τα Ιδρύματα Ανδρέα και Μαρίας Καλοκαιρινού έθεσαν σε λειτουργία τον Κοινωνικό τους Χώρο, στο κέντρο του Ηρακλείου για να πραγματοποιηθεί η δράση του συσσιτίου, αλλά και το κοινωνικό παντοπωλείο και το κοινωνικό φαρμακείο. Οι τρεις αυτές δράσεις εντάσσονται στο πρόγραμμα Δίκτυο Κοινωνικής Φροντίδας στο Δήμο Ηρακλείου (ΕΣΠΑ, υπουργείο Εργασίας, με συντονιστικό φορέα: «Ζωοδόχος Πηγή»), στο πλαίσιο του Εθνικού Δικτύου Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης, στο οποίο συμμετέχουν τα Ιδρύματα Α. & Μ. Καλοκαιρινού.

Το συσσίτιο του Κοινωνικού Χώρου, ξεκίνησε τη λειτουργία της 23/01/2013, και παρέχει καθημερινά (επτά μέρες την εβδομάδα) και ώρα 1-3μ.μ. πλήρη γεύματα σε εκατόν δέκα πολίτες (110), η επιλογή των οποίων, γίνεται από τη σχετική βάση δεδομένων της Κοινωνικής Πρόνοιας του Δήμου Ηρακλείου. Σκοπός του συσσιτίου είναι η αντιμετώπιση της δύσκολης κατάστασης στην οποία βρίσκονται προσωρινά οι πολίτες και η προσωρινή στήριξή τους, με αφορμή την οικονομική κρίση.

Τα γεύματα παρασκευάζονται σε εγκαταστάσεις με τις πιο υψηλές προδιαγραφές ποιότητας και υγιεινής, που δημιουργήθηκαν από τα Ιδρύματα Καλοκαιρινού στον Κοινωνικό Χώρο τους. Επίσης, στα παιδιά των οικογενειών που εξυπηρετούνται δίνεται καθημερινά κολατσιό για το σχολείο.

Η σύμβαση έργου, της δομής υπογράφηκε 16/01/2013, και λειτούργησε μετά από μια εβδομάδα. Η μορφή του συσσιτίου είναι ιδιωτικού δικαίου- μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Θα διαρκέσει 2 χρόνια και η λίστα των πολιτών για την παροχή φαγητού αλλάζει κάθε δύο με τρεις μήνες.

Συνεργασία υπάρχει με τον Σύλλογο Τριτέκνων Νομού Ηρακλείου, το Κέντρο Ειδικών Παιδιών Ζωοδόχος Πηγή, το ΚΕΘΕΑ Αριάδνη, με μέσα εφοδιασμού όπου προσφέρουν τρόφιμα, τα ΚΕ.ΚΟΙ.Φ.ΑΠΗ της κάθε περιοχής και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου, όπου έχουν αναλάβει τις αιτήσεις για την ένταξη των συττιζόμενων.

Η Κοινωνική Λειτουργός του συσσιτίου, συλλέγει τα απαραίτητα έγγραφα από τους εξυπηρετούμενους για την παροχή συσσιτίου, τα οποία είναι: -Εκκαθαριστικό Εφορίας, -πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, -κάρτα ανεργίας, και εάν υπάρχει –αποδεικτικό αναπηρίας με ποσοστό 67% και άνω. Το συσσίτιο, απευθύνεται σε όλους τους πολίτες του Δήμου Ηρακλείου, ηλικίας από 0 έως 70 ετών, και στο συγκεκριμένο συσσίτιο υπάρχουν περιστατικά μεταναστών, με ψυχιατρική διαταραχή, νέοι, ηλικιωμένοι, άτομα με αναπηρία, μονογονεϊκές οικογένειες, άνεργοι.

Πηγή χρηματοδότησης ή στήριξης του συσσιτίου είναι ο Σύλλογος Τριτέκνων Νομού Ηρακλείου, το Κέντρο Ειδικών Παιδιών Ζωοδόχος Πηγή, και το ΚΕΘΕΑ Αριάδνη. Στο πρόγραμμα συσσιτίου απασχολούνται επτά (7) άτομα, μάγειρες, διοικητικός υπάλληλος, βοηθητικοί υπάλληλοι και Κοινωνική Λειτουργός.

Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο συσσίτιο είναι πολυδιάστατος, δηλαδή έρχεται σε επαφή με τα άτομα, καταγράφει λίστα με τα ονόματα τους, προσφέρει ψυχοκοινωνική στήριξη, συντάσσει Κοινωνικά Ιστορικά, και κάνει παραπομπές.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ «ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΡΗΤΗΣ»

Το συσσίτιο της ενορίας του Αγίου Μηνά παρασκευάζεται και διανέμεται από ένα ειδικά διαμορφωμένο χώρο που ανήκει στην συγκεκριμένη ενορία και ονομάζεται Στέγη Αγάπης.

Η λειτουργία του έχει αρχίσει από το 1975, με την αρχική του ονομασία να είναι « Σπίτι Αγάπης» με σκοπό να βοηθήσουν άπορα άτομα που διαμένουν σε περιοχές που βρίσκονται στα όρια και κοντά στην παραπάνω ενορία, και να εξασφαλίσουν μια από τις καθημερινές βιολογικές ανάγκες του φαγητού. Προσφέρεται ένα γεύμα την ημέρα σε άτομα τα οποία πληρούν τα κριτήρια που έχουν θεσπιστεί από την συγκεκριμένη ενορία. Επίσης το συσσίτιο, επιδιώκει να καλύψει κάποια οικονομική ανάγκη ατόμων, όπως την πληρωμή κάποιου λογαριασμού, κατόπιν διερεύνησης, την προσφορά συγκέντρωσης ειδών ρουχισμού και υπόδησης. Τα έξοδα για τη λειτουργία του συσσιτίου καλύπτονται από το φιλόπτωχο ταμείο της Αρχιεπισκοπής, από τα έσοδα της εκκλησίας και από τις δωρεές των πολιτών (χρήματα, τρόφιμα κ.α) αντί μνημόσυνου.

Η διανομή φαγητού ξεκινάει από τις 12:00 μ.μ. ως τις 1:30 μ.μ. για έξι μέρες της εβδομάδας. Συγκεκριμένα, λειτουργεί από Δευτέρα μέχρι Σάββατο, παρέχεται μόνο το μεσημεριανό φαγητό το οποίο είναι ένα πλήρες γεύμα και περιέχει το φαγητό της ημέρας, μια σαλάτα, ψωμί και ένα φρούτο. Στα πλαίσια της λειτουργίας του εξυπηρετεί καθημερινά 80 άτομα ηλικίας από 20 έως 60 ετών περίπου, τα οποία είναι από περιοχές που βρίσκονται κοντά στην ενορία και μέσα στα όρια που καλύπτει, αλλά και κάποιες φορές που περισσεύουν μερίδες καλύπτονται και άτομα από περιοχές εκτός ορίων της ενορίας του Αγίου Μηνά. Ακόμη, στο συγκεκριμένο συσσίτιο εξυπηρετούνται άτομα από τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, όπως είναι οι μετανάστες, άτομα με κινητική αναπηρία στους οποίους δίδεται φαγητό στο σπίτι από γείτονες που οι ίδιοι χρησιμοποιούν το συσσίτιο, ή από το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» της περιοχής όπου υπάγεται ο Άγιος Μηνάς, ή από τον ίδιο τον ιερέα όταν γνωρίζει ο ίδιος κάποια άτομα κατάκοιτα. Τα άτομα που εξυπηρετούνται στην πλειοψηφία τους είναι αναλφάβητοι, είναι άτομα ηλικιωμένα, νέοι, άνεργοι και κάποιοι έχουν ψυχολογικά προβλήματα

Επιπλέον ,απαιτούμενα δικαιολογητικά και κριτήρια για να ενταχθεί κάποιος στο συγκεκριμένο συσσίτιο είναι να προσκομίσουν στον υπεύθυνο ιερέα το εκκαθαριστικό της εφορίας και ένα πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης. Ενώ, κριτήριο για την ένταξη κάποιου στο συσσίτιο αποτελεί η διαμονή του στις περιοχές που υπάγονται στα όρια της παραπάνω ενορίας. Ο έλεγχος πραγματοποιείται από τον υπεύθυνο Ιερέα για τα άτομα που διαμένουν κοντά στην ενορία ώστε να διαπιστωθούν των πραγματικών συνθηκών διαβίωσης των ατόμων, όταν θεωρηθεί σκόπιμο.

Το προσωπικό που συμβάλλει στην λειτουργία του συσσιτίου υπάγεται στην Αρχιεπισκοπή του Αγίου Μηνά. Για τις ανάγκες της λειτουργίας του συσσιτίου, έχει προσληφθεί ένας μάγειρας ο οποίος πληροί όλα τα νόμιμα κριτήρια όσον αφορά την πρόσληψη του, ο οποίος παρασκευάζει το γεύμα καθώς και μια καθαρίστρια η οποία συμβάλλει στην καθαριότητα του χώρου της κουζίνας και γενικότερα του χώρου όπου γίνεται η διανομή του φαγητού. Επίσης, βοηθάει εθελοντικά και ένας διάκος ο οποίος μοιράζει τις μερίδες φαγητού.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΔΕΙΛΙΝΩΝ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΔΕΙΛΙΝΩΝ

Το συσσίτιο δημιουργήθηκε σε συνεργασία με τον πολιτιστικό σύλλογο των Δειλινών και τον κ. Μπατζόπουλο, σε αίθουσα του πολιτιστικού συλλόγου. Έπειτα, η συνεργασία διακόπηκε μεταξύ τους και πλέον ο κ. Μπατζόπουλος συνεχίζει το συσσίτιο σε μια ιδιωτική καφετέρια, στην περιοχή των Δειλινών όπου παρασκευάζει και διανέμει το φαγητό.

Το συσσίτιο ξεκίνησε να λειτουργεί από το Δεκέμβριο του 2011 με σκοπό να καλυφθεί η ανθρώπινη υποχρέωση που νιώθουν οι ίδιοι για παροχή βοήθειας προς άλλους συνανθρώπους τους οι οποίοι βρίσκονται σε δυσχερείς οικονομικές συνθήκες. Παρέχει μια μικρή ανακούφιση με την κάλυψη αυτής της ανάγκης, εφόσον παρέχει και κάποια μικρή ψυχολογική ελάφρυνση αφού με τη συγκέντρωση για τη παραλαβή του φαγητού οι εξυπηρετούμενοι αστειεύονται μεταξύ τους, μοιράζονται τις ανησυχίες, τα προβλήματα τους και γενικά ανταλλάζουν μια κουβέντα με άτομα που δεν τους κρίνουν ούτε τους κοροϊδεύουν για τις συνθήκες διαβίωσης τους. Τα έξοδα λειτουργίας του καλύπτονται από διάφορους χορηγούς οι οποίοι συνήθως είναι ιδιοκτήτες σούπερ μάρκετ οι οποίοι δίνουν είδη τροφίμων, ιδιώτες οι οποίοι παρέχουν είδη διατροφής ή χρήματα αντί μνημόσυνων προκειμένου να παρασκευαστούν τα γεύματα, και από μέλη του Συλλόγου με χρηματικές προσφορές για την αγορά των απαιτούμενων τροφίμων για την πραγματοποίηση του συσσιτίου.

Η διανομή του φαγητού ξεκινάει από τις 12 μμ. έως τις 2:00 μ. μ., και λειτουργεί μόνο Σάββατο και Κυριακή όποτε παρέχεται μόνο το μεσημεριανό φαγητό το οποίο και περιέχει κυρίως πιάτο, μια σαλάτα και ψωμί. Τις δύο φορές την εβδομάδα που λειτουργεί εξυπηρετεί 150 άτομα τα οποία είναι κυρίως από τις περιοχές : Πατέλες, Καμίνια, Μεσαμπελιές, Δειλινά και Αλικαρνασσός. Όμως υπάρχουν και κάποιοι οι οποίοι προέρχονται από το κέντρο του Ηρακλείου. Οι ηλικίες των παραπάνω εξυπηρετούμενων είναι από 15 έως 80 χρονών περίπου. Επίσης, τα άτομα που εξυπηρετούνται είναι Ρομά, αλλοδαποί, άτομα με κάποια ψυχική διαταραχή, με νοητική υστέρηση, ηλικιωμένοι, άνεργοι, νέοι, άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες, μορφωμένοι και μη μορφωμένοι.

Όσον αφορά τα κριτήρια, δεν έχουν θεσπιστεί καθόλου κριτήρια για την ένταξη κάποιου στο συγκεκριμένο συσσίτιο. Μπορεί να το χρησιμοποιήσει όποιος θέλει.

Το προσωπικό που ασχολείται για την λειτουργία του συσσιτίου εργάζεται εθελοντικά. Συγκεκριμένα, για την προετοιμασία του φαγητού μεριμνούν δύο γυναίκες από τον πολιτιστικό σύλλογο Δειλινών. Επιπλέον, για την καθαριότητα του χώρου που παρασκευάζεται και διανέμεται το συσσίτιο μεριμνά , εθελοντικά, μια κυρία που διαμένει στη γειτονιά. Τέλος, για τη διανομή των μερίδων φαγητού έχει την ευθύνη ο ίδιος ο πρόεδρος του συλλόγου ,ο οποίος διανέμει και τις μερίδες στους χρήστες του συσσιτίου.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ & ΕΛΕΝΗΣ

Το συγκεκριμένο συσσίτιο παρασκευάζεται και διανέμεται στην ενορία του Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης στη λεωφόρο Κνωσού.

Η λειτουργία του άρχισε από τις 10 Νοέμβρη του 2012 με το σκεπτικό να λειτουργήσει για τα χρόνια της οικονομικής κρίσης , βοηθώντας άτομα με οικονομικά προβλήματα που έχουν μείνει άνεργοι λόγω απολύσεων και άλλα εύάλωτα άτομα, ώστε να καλύψουν τις ανάγκες τις επιβίωσης τους. Επίσης, το συσσίτιο λειτουργεί εκτός των να καλύψει την ανάγκη των ατόμων για τροφή και για την ψυχολογική, ηθική και την συμβουλευτική υποστήριξη για κάποιους που μοιράζονται με τους πατέρες τις ανησυχίες και τα προβλήματα τους. Παρέχει ένα γεύμα την ημέρα σε όσους πληρούν τα κριτήρια που η συγκεκριμένη ενορία έχει θεσπίσει. Τα έξοδα για τη λειτουργία του καλύπτονται από τα έσοδα της εκκλησίας, από τη λειτουργία του φιλόπρωχου ταμείου και από δωρεές ιδιωτών σε χρήματα, είδη διατροφής και είδη ένδυσης.

Η διανομή του φαγητού ξεκινάει από τις 11:30 πμ. έως τις 2 :00 μμ. , έξι από τις επτά ημέρες της εβδομάδας , Δευτέρα έως Σάββατο. Παρέχεται μόνο το μεσημεριανό φαγητό , το οποίο είναι ένα πλήρες γεύμα το οποίο περιέχει το φαγητό της ημέρας, μια σαλάτα, ψωμί και φρούτο και οι μερίδες είναι επαρκές σε ποσότητα ώστε να καλύπτεται και για το βραδινό φαγητό. Το Σάββατο δίνεται διπλάσια μερίδα, ώστε να γευματίσουν οι εξυπηρετούμενοι και την Κυριακή που δε λειτουργεί το συσσίτιο. Στα πλαίσια της λειτουργίας του εξυπηρετεί 90 άτομα από διάφορες περιοχές του Ηρακλείου τα οποία διαμένουν κοντά στην ενορία, όπως τα τρία Πεύκα, το Ατσαλένιο, ο Κατσαμπάς. Μερικά άτομα είναι εκτός των περιοχών που καλύπτει η ενορία, προερχόμενοι και από την Αλικαρνασσό. Οι ηλικίες των εξυπηρετούμενων ποικίλουν. Μπορεί να είναι από 10 ετών έως 85 και καλύπτουν αρκετές ομάδες πληθυσμού όμως εξυπηρετούνται άτομα, μόνο Ελληνικής καταγωγής, με νοητική υστέρηση, αναλφάβητοι, μονογονεϊκές οικογένειες, άνεργοι, ηλικιωμένοι και άτομα με κάποια κινητική αναπηρία τα οποία δεν μπορούν να μετακινηθούν και στους παραδίδεται φαγητό στο σπίτι από τους Ιερείς.

Επιπλέον, τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για να ενταχθεί κάποιος στο παραπάνω συσσίτιο είναι : εκκαθαριστικό της εφορίας του τρέχοντος ή του προηγούμενου έτους, φορολογική δήλωση, πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης και κάρτα ανεργίας για να διαπιστωθεί πόσο χρόνο είναι άνεργος και αν παραμένει άνεργος.

Τέλος, για την κάλυψη των αναγκών της λειτουργίας του συσσιτίου και για την σωστή λειτουργία του, έχουν την επίβλεψη οι ιερείς κ. Κωνσταντίνος κι ο κ. Μιχάλης. Οι ιερείς αυτοί ρυθμίζουν την ποσότητα των τροφίμων η οποία θα αγοραστεί, τον αριθμό των μερίδων, τα χρήματα τα οποία θα ξοδευτούν για τα τρόφιμα. Ενημερώνουν τους ενδιαφερόμενους για την ένταξη τους στο συσσίτιο σχετικά με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, ελέγχουν τα δικαιολογητικά , ελέγχουν αν πληρούνται οι κανόνες υγιεινής στην παρασκευή του φαγητού και γενικότερα έχουν την ευθύνη για την οργάνωση του συσσιτίου. Το προσωπικό που συσσιτίου είναι : μια μαγείρισσα, μια καθαρίστρια, η οποία μετά το μοίρασμα του φαγητού καθαρίζει τα μαγειρικά σκεύη, το χώρο της κουζίνας και διανομής του φαγητού. Επίσης, έχει έναν εθελοντή, ο οποίος κόβει το ψωμί και είναι υπεύθυνος για τη διανομή των μερίδων στους εξυπηρετούμενους του συσσιτίου.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΟΡΟΥ – ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΟΡΙΑΣ

Το συσσίτιο της ενορίας του Αγίου Γεωργίου, βρίσκεται στον Πόρο και λειτουργεί από το 1997. Σκοπός του συσσιτίου Αγ. Γεωργίου είναι η προσφορά τροφής και τροφίμων στον κόσμο ώστε να καλυφθούν κάποιων αναγκών των ανθρώπων που έχουν πραγματική ανάγκη. Και όπως αναφέρει ο πάτερ Ευάγγελος, «αυτός είναι ο προορισμός της εκκλησίας».

Το συσσίτιο του Αγ. Γεωργίου λειτουργεί από Δευτέρα έως Σάββατο κάθε μεσημέρι στο πνευματικό κέντρο της ενορίας και προσφέρονται εβδομήντα (70) μερίδες φαγητού. Καθημερινά, ωστόσο, όπως υποστήριξε ο ιερέας της ενορίας κ. Ευάγγελος «οι ανάγκες για φαγητό είναι πολύ μεγαλύτερες. Στην εκκλησία έρχονται και Έλληνες και ξένοι πολίτες, που εκτός του φαγητού ζητούν τρόφιμα, χρήματα και ρούχα».

Στο πνευματικό Κέντρο της Ενορίας, υπάρχει χώρος ώστε οι συττιζόμενοι οι οποίοι επιθυμούν, να κάθονται και να τρώνε. Το φαγητό είναι πλήρες και τους δίνεται και βραδινή μερίδα. Ακόμη, προσφέρεται και στα παιδιά σχολείων που έχουν οικονομική υστέρηση, πρωινό.

Οι συττιζόμενοι προέρχονται από όλες τις περιοχές του Ηρακλείου, παραπέμπονται από την Διακονία Αγάπης, από την Αρχιεπισκοπή ή από την Ενορία στην οποία ανήκουν. Δικαιολογητικά έγγραφα για την εισαγωγή των ατόμων στο συσσίτιο δεν ζητούνται. Οι ηλικίες ατόμων που σιτίζονται είναι από 6 ετών έως 80. Είναι άτομα ευάλωτων ομάδων όπως αθίγγανοι, ανάπηροι, ηλικιωμένοι, μετανάστες, νέοι, μακροχρόνια άνεργοι.

Φορέας ίδρυσης, είναι η ενορία του Αγ. Γεωργίου. Πριν δημιουργηθεί το συσσίτιο δεν είχε πραγματοποιηθεί κάποια έρευνα. Δυσκολίες που υπάρχουν είναι οικονομικές, η πονηριά και η εκμετάλλευση κάποιων ανθρώπων. Η επίβλεψη του συσσιτίου γίνεται από την μαγείρισσα και τους τρεις ιερείς. Τα έσοδα του συσσιτίου προέρχονται μόνο από τους πιστούς, τις δωρεές που κάνουν και το προσωπικό

εισόδημα των ιερέων. Ακόμη, γίνεται υγειονομικός έλεγχος και τηρούνται όλοι οι κανόνες υγιεινής.

Ο πάτερ Ευάγγελος αναφέρει «Μέχρι σήμερα μπορούμε και προσφέρουμε φαγητό, δεν είμαι σίγουρος για αύριο. Ίσως και να αναστείλουμε την λειτουργία των συσσιτίων».

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΟΦΙΑΣ ΝΕΩΝ ΚΛΑΖΟΜΕΝΩΝ – ΣΤΕΓΗ ΚΑΛΟΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΗΣ

Το συσσίτιο της Ενορίας της του Θεού Σοφίας Νέων Κλαζομενών συστεγάζεται στην στέγη «Καλός Σαμαρείτης», στο Ατσαλένιο και λειτουργεί από το 1979 με στόχο να βοηθήσει τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Κάποια έρευνα δεν είχε προηγηθεί πριν την δημιουργία του. Το συσσίτιο εξυπηρετεί πάνω από 57 σταθερά άτομα, εκτός από τους εκτάκτους που τυχαίνει να πηγαίνουν στην εκκλησία.

Ο λόγος δημιουργίας του είναι, η οικονομική κρίση τώρα, αλλά παλαιότερα ήταν η ύπαρξη των άστεγων. Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την παροχή ενός γεύματος είναι φορολογική δήλωση και εκκαθαριστικό εφορίας. Όταν κάποιος δεν προσέρθει δύο φορές διαγράφεται και παίρνει κάποιος άλλος την θέση του. Φαγητό μεταφέρεται και στο σπίτι των συτιζόμενων που είναι κατάκοιτοι από εθελοντές. Τηρούνται οι υγειονομικοί κανόνες, ώστε το φαγητό να είναι καθαρό και εμφανίσιμο.

Η στέγη τα τελευταία 34 χρόνια έχει καταφέρει να εξασφαλίσει το καθημερινό φαγητό πολλών ανθρώπων, που από Δευτέρα μέχρι Σαββάτο μεσημέρι, διοργανώνει συσσίτιο στην αίθουσα της εκκλησίας. Οι συτιζόμενοι προέρχονται από την περιοχή της ενορίας και παραπέμπονται από το ΚΕ.ΚΟΙ.Φ-ΑΠΗ Μασταμπά. Την επίβλεψη του την έχει αναλάβει, η μαγείρισσα και ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου.

Η ηλικία των ατόμων που σιτίζονται είναι από 0 έως 80 ετών και είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένα, μετανάστες, ψυχιατρικά περιστατικά, νέοι, μονογονεϊκές οικογένειες.

Η στέγη «Καλός Σαμαρείτης» λειτουργεί χάρη σε ανθρώπους και εταιρείες με την παροχή χρηματικών ή ειδών τροφίμων. Παρέχονται και τρόφιμα μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ενορία σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση είναι η μεγάλη προσέλευση οικονομικών μεταναστών που αναζητούν ένα πιάτο φαγητού, ρούχα, τρόφιμα, ακόμα και χρήματα. Το γεγονός αυτό, όμως, προκαλεί τις αντιδράσεις και τα παραπόνια των Ελλήνων, που ζητούν να

δοθεί προτεραιότητα σε εκείνους και γι' αυτό τον λόγο προτεραιότητα η εκκλησία δίνει κυρίως σε οικογένειες με παιδιά. Ακόμη, σαν δυσκολία εμφανίζονται αυξημένα τα λειτουργικά έξοδα.

Η διάρκεια του συσσιτίου δεν θα μπορέσει να επεκταθεί χρονικά εάν δεν υπάρξει βοήθεια κυρίως οικονομική διότι έχει αυξηθεί δραματικά ο αριθμός της στα άτομα που έχουν ανάγκη.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Το συσσίτιο Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου βρίσκεται στην περιοχή της Αλικαρνασσού. Σκοπός του συσσιτίου είναι η παροχή φαγητού για άτομα που έχουν ανάγκη. Το συσσίτιο λειτουργεί πάνω από ενάμιση χρόνο, και πριν δημιουργηθεί δεν είχε προηγηθεί κάποια έρευνα. Αφορμή δημιουργίας του συσσιτίου ήταν οι συνθήκες διαβίωσης των ατόμων. Το συσσίτιο του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου, χρειάστηκε έξι μήνες ώστε να λειτουργήσει.

Το συσσίτιο του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου λειτουργεί καθημερινά εκτός Κυριακής, από τις 12.00μ.μ. Το φαγητό δίνεται έτοιμο στην ενορία από τα δύο στρατόπεδα που υπάρχουν στο Ηράκλειο και η ενορία το πακετάρει και το προσφέρει στον κάθε σιτιζόμενο. Η ποσότητα του φαγητού είναι αρκετά μεγάλη, ώστε να είναι αρκετό και για το βραδινό γεύμα. Τα λειτουργικά έξοδα καλύπτονται από το φιλόπτωχο ταμείο της εκκλησίας αλλά και από τους ιερείς της εκκλησίας οι οποίοι αγοράζουν τρόφιμα και τα προσφέρουν στους σιτιζόμενους. Οι σιτιζόμενοι διαμένουν στην περιοχή της ενορίας, αλλά αν κάποιος εκτός περιοχής ζητήσει φαγητό θα του προσφέρουν, μόνο εάν περισσέψει. Άτομα για φαγητό στο συσσίτιο παραπέμπονται και από το Κέντρο Αστεγών. Δεν ζητούνται δικαιολογητικά έγγραφα.

Ο αριθμός των ατόμων που εξυπηρετούνται είναι 37 άτομα και προσφέρονται οι αντίστοιχες μερίδες φαγητού. Προτεραιότητα στην επιλογή σιτιζόμενων έχουν οι πολύτεκνες οικογένειες. Οι ηλικίες των ατόμων είναι από 4 έως 70 ετών.

Οι δυσκολίες οι οποίες αναφέρονται από τον πάτερ είναι τα οικονομικά προβλήματα, και τα παράπονα των σιτιζόμενων επειδή δεν είναι σίγουροι ότι θα τους χορηγηθεί φαγητό, γιατί προτεραιότητα έχουν οι ηλικιωμένοι που δεν έχουν την σωματική δυνατότητα για να μαγειρέψουν αλλά και οι πολύτεκνοι με τρία παιδιά και πάνω.

Το συσσίτιο έχει ιδιωτική μορφή, και απασχολεί έναν προϊστάμενο της εκκλησίας, τον επίτροπο και τρεις ιερείς. Εποπτεύεται, κάθε φορά, από τον ιερέα ο οποίος βρίσκεται στην εκκλησία.

Τα άτομα που εξυπηρετούνται στο συσσίτιο του Αγίου Νικολάου είναι μετανάστες, χρήστης ουσιών, ηλικιωμένοι, άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες, νέοι, και άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα.

Για το υγειονομικό κομμάτι υπεύθυνο είναι το στρατόπεδο, διότι εκεί μαγειρεύονται τα τρόφιμα, και η ευθύνη του Ιερού Ναού είναι να είναι καθαρά τα μπολ που θα παραλάβει ο σιτιζόμενος. Ελπίζουν το συσσίτιο να αντέξει για μεγάλο χρονικό διάστημα, γιατί οι ανάγκες αυξάνονται δραματικά.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ – ΔΕΙΛΙΝΑ

Το συσσίτιο Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου βρίσκεται στην περιοχή Δειλινών. Σκοπός της δημιουργίας του συσσιτίου είναι η ανακούφιση των ατόμων ως προς τη σίτιση τους. Οι λόγοι δημιουργίας του συσσιτίου είναι τα οικονομικά προβλήματα και με αφορμή το γεγονός που είχε παρατηρηθεί από τους πάτερ της ενορίας ότι ο κόσμος αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις ανάγκες του, και κυρίως της λήψης φαγητού.

Το συσσίτιο του Αγίου Γεωργίου λειτουργεί κάθε Τρίτη και Πέμπτη στις 12.00μ.μ. το μεσημέρι. Το μενού είναι πλήρες και όταν υπάρχει περισσότερο φαγητό, δίνεται μεγαλύτερη ποσότητα. Η ενορία, κάθε Τετάρτη παίρνει από την λαϊκή αγορά που γίνεται στην περιοχή, λαχανικά τα οποία δίνονται στους συτιζόμενους. Ακόμη, δίνονται και ρούχα.

Το συσσίτιο καλύπτει εβδομήντα πέντε (75) άτομα. Προτεραιότητα έχουν οι Έλληνες πολίτες και οι ηλικίες ατόμων που σιτίζονται είναι από 6 έως 80 ετών.

Οι δυσκολίες του συσσιτίου είναι οικονομικές, αλλά συνήθως τα χρήματα συλλέγονται από μηνιόσυνα, το φιλόπτωχο, δωρεές και εκδηλώσεις που γίνονται. Ακόμη υπάρχει συνεργασία, με καταστήματα τροφίμων και με τον Σύλλογο Εμπόρων Λαϊκών Αγορών τα οποία τους παρέχουν τρόφιμα. Επιπλέον, η ενορία πληρώνει φροντιστήρια, αγοράζει σχολικά, φάρμακα και δίδονται χρήματα για λογαριασμούς της ΔΕΗ σε όσους έχουν μεγάλη ανάγκη.

Το συσσίτιο εποπτεύεται από την Επιτροπή φιλόπτωχου. Η Επιτροπή του φιλόπτωχου, αποτελείται από τον αντιπρόεδρο, τον ιερέα της εκκλησίας, από έναν γραμματέα και τρεις εθελοντές για μαγείρεμα.

Τα άτομα που εξυπηρετεί το συσσίτιο διαμένουν και εκτός ενορίας, αλλά κυρίως της περιοχής τους, δηλαδή, Μαλάδες, Ν. Κόσμος, Δειλινά. Κάποια έρευνα πριν την δημιουργία συσσιτίου δεν είχε γίνει, απλά λόγω των σημερινών συγκυριών δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του ιερέα. Όσον αφορά το υγειονομικό πλαίσιο, τηρούνται όλοι οι κανόνες υγιεινής στην προετοιμασία του φαγητού.

Τα δικαιολογητικά που πρέπει να καταθέσουν τα άτομα για να σιτίζονται είναι η αστυνομική ταυτότητα, η φορολογική δήλωση, το εκκαθαριστικό, πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, η κάρτα ανεργίας ή κάρτα πρόνοιας. Επιπλέον διερευνάται το οικογενειακό περιβάλλον με επίσκεψη στα σπίτια.

Οι χρήστες του συσσιτίου αποτελούνται από μονογονεϊκές οικογένειες, ανάπηρα άτομα, άτομα εξαρτημένα από αλκοόλ, μετανάστες, νέους, άνεργοι, ηλικιωμένους.

Τέλος, ο ιερέας δεν γνωρίζει για πόσο θα λειτουργεί το συσσίτιο, εξαρτάται από την οικονομική δυνατότητα της εκκλησίας.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ

Το συσσίτιο της Αγίας Τριάδας παρασκευάζεται και διανέμεται στο πνευματικό Κέντρο της ενορίας της Αγίας Τριάδας, στην περιοχή της Αγίας Τριάδας στην παραλιακή οδό του Ηρακλείου.

Η λειτουργία του ξεκίνησε από το 1951 με το σκεπτικό να ανακουφιστούν, έστω και σε μικρό βαθμό, κάποιες από τις βιοποριστικές ανάγκες των ατόμων, στα χρόνια της τότε φτώχειας και δυσχέρειας που αντιμετώπιζαν οι άνθρωποι και εξακολουθεί μέχρι σήμερα για τον ίδιο σκοπό στα χρόνια της οικονομικής κρίσης που διανύουμε τώρα. Σκοπός του είναι να προσφέρει ένα γεύμα την ημέρα σε όσους έχουν ανάγκη. Τα έξοδα για τη λειτουργία του καλύπτονται, εκτός από το φιλόπρωχο ταμείο της εκκλησίας και από ιδιώτες οι οποίοι δίνουν ότι μπορούν σε χρήματα ή σε είδος. Ακόμη στα πλαίσια λειτουργίας του συσσιτίου μοιράζονται κάποιες μέρες την εβδομάδα ρούχα, παπούτσια και κουβέρτες, τα οποία χορηγούν ιδιώτες. Αυτή την αρμοδιότητα την έχουν αναλάβει δύο εθελόντριες.

Η διανομή φαγητού ξεκινάει από τις 12:00 μμ έως τις 1:00 μμ και για τις επτά μέρες της εβδομάδας και παρέχεται μόνο το μεσημεριανό φαγητό το οποίο είναι ένα πλήρες γεύμα, το οποίο περιλαμβάνει το φαγητό της ημέρας, μια σαλάτα και, ψωμί. Καθημερινά, εξυπηρετεί, 70 άτομα, ηλικίας από 25 έως 88 ετών τα οποία προέρχονται από πολλές περιοχές του Ηρακλείου, όπως τα Δειλινά, την Αγία Αικατερίνη, τις Πατέλες, την Αμμουδάρα, το Γάζι, αλλά η πλειοψηφία των εξυπηρετούμενων διαμένει στην περιοχή της Αγίας Τριάδας. Επίσης, τα εξυπηρετούμενα άτομα καλύπτουν αρκετές ομάδες πληθυσμού, καθώς όπως αναφέρεται εξυπηρετούνται και άτομα με κάποια αναπηρία, μετανάστες, άπορα, άστεγα, και κατάκοιτα.

Απαιτούμενα δικαιολογητικά ή κάποιο κριτήριο για την ένταξη κάποιου στο παραπάνω συσσίτιο δεν υπάρχει. Ο πάτερ Μιχάλης, κατά τη συνέντευξη του μας ανέφερε πως θεωρεί ότι όλα τα άτομα που καταφεύγουν στο συσσίτιο για να εξασφαλίσουν την τροφή τους έχουν μεγάλη ανάγκη. Το μόνο που κάνει ο συγκεκριμένος ιερέας και οι άλλοι ιερείς της Αγίας Τριάδας, που τον αναπληρώνουν

όταν λείπει, είναι να επισκέπτονται κάποιες φορές τους εξυπηρετούμενους και να ελέγχουν την κατάσταση που διαβιούν.

Το προσωπικό που υπηρετεί στο συγκεκριμένο συσσίτιο, είναι δύο μαγείρισσες που εργάζονται εθελοντικά. Οι συγκεκριμένες είναι υπεύθυνες και για την καθαριότητα της κουζίνας, μετά το πέρας της διανομής του φαγητού. Ο προϊστάμενος της εκκλησίας που έχει την επίβλεψη και την ευθύνη για την οργάνωση και την παροχή τροφίμων του συσσιτίου είναι ο πατέρας Γεώργιος.

Όσον αφορά το υγειονομικό μέρος του συσσιτίου, πραγματοποιείται ο απαιτούμενος υγειονομικός έλεγχος, από την αρμόδια υπηρεσία και τηρούνται οι κανόνες υγιεινής.

Ο πατέρας Μιχάλης μας ανέφερε πως το συσσίτιο θα συνεχιστεί για όσο κάποιοι άνθρωποι δύναται να προσφέρουν από το υστέρημά τους για να βοηθήσουν άλλους συνανθρώπους τους.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΧΩΣΤΟΥ

Το συσσίτιο της εκκλησίας Άγιου Ιωάννη Χωστού παρασκευάζεται, διανέμεται ή σερβίρεται στους εξυπηρετούμενους στην τραπεζαρία της εκκλησίας, στην περιοχή Τρεις Βαγιές. Η αναφερόμενη τραπεζαρία αποτελεί ένα ειδικά διαμορφωμένο χώρο, ο οποίος είναι στο ισόγειο της εκκλησίας και περιλαμβάνει την κουζίνα στην οποία παρασκευάζεται το φαγητό και ένα χώρο με κάποια τραπέζια και καρέκλες στα οποία κάθονται όσοι εξυπηρετούμενοι θέλουν και γευματίζουν εκεί.

Η λειτουργία του άρχισε από τον Οκτώβρη του 2013 με αφορμή τη δύσκολη περίοδο που βιώνουν, συνάνθρωποί μας. Σκοπός του συσσιτίου είναι η παροχή φαγητού και ψυχικής υποστήριξης σε όσους είναι άνεργοι και βιώνουν μεγαλύτερη οικονομική δυσχέρεια από τους άλλους χρήστες των συσσιτίων. Τα έξοδα λειτουργίας του καλύπτονται από το φιλόπτωχο ταμείο, το παγκάρι της εκκλησίας, τους ιδιώτες οι οποίοι δίνουν παροχές σε είδος ή σε χρήματα για την αγορά των τροφίμων, τους επιχειρηματίες εμπόρους, οι οποίοι τακτικά δίνουν τρόφιμα τα οποία έχουν περισσέψει μετά τη λειτουργία της. Επιπρόσθετα, διάφοροι φούρνοι δίνουν ψωμιά που έχουν περισσέψει από τη μεσημεριανή φουρνιά.

Η διανομή του φαγητού ξεκινάει στις 5 μμ. και συνεχίζεται έως τις 7:30 μμ. και παρέχεται μόνο βραδινό φαγητό, για έξι από τις επτά ημέρες της εβδομάδας, από τη Δευτέρα ως το Σάββατο. Την Κυριακή το συσσίτιο δεν λειτουργεί. Στα πλαίσια της λειτουργίας του εξυπηρετεί καθημερινά 45 άτομα. Προσφέρεται ένα πλήρες γεύμα, σαλάτα, ψωμί και κρασί για όσους το επιθυμούν. Οι μερίδες είναι πλούσιες ώστε να διαρκέσουν και για την επόμενη ημέρα. Επίσης, παρέχονται και κρουασάν για τα παιδιά. Οι εξυπηρετούμενοι είναι άτομα από τις γύρω περιοχές κοντά στην εκκλησία και είναι μόνο Έλληνες. Οι ηλικίες τους ποικίλουν, καθώς τα συτιζόμενα άτομα είναι από ηλικίες 2 έως 80 χρονών. Οι ομάδες πληθυσμού που καλύπτονται είναι άτομα με κάποια κινητική αναπηρία στα οποία παραδίδεται φαγητό στο σπίτι μέσω ενός ατόμου εθελοντικά, άνεργα, πολύτεκνες οικογένειες, άστεγοι, άποροι και κάποιοι εξαρτημένοι από ουσίες.

Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά που ζητούνται από τους υπεύθυνους ιερείς για την ένταξη κάποιου στο παραπάνω συσσίτιο, είναι το πιστοποιητικό οικογενειακής

κατάστασης, το εκκαθαριστικό της εφορίας, και κάρτα ανεργίας αν κάποιος δηλώσει άνεργος. Η διαδικασία ξεκινά με μια αρχική συνέντευξη από τον εξυπηρετούμενο σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης του και τους λόγους που εκείνος καταφεύγει στο συγκεκριμένο συσσίτιο.

Το προσωπικό του συσσιτίου είναι 27 μαγειρίσσες οι οποίες εργάζονται εθελοντικά, και συνεργάζονται κάθε εβδομάδα μαγειρεύοντας σε ομάδες. Κάθε εβδομάδα μαγειρεύει και άλλη ομάδα. Είναι μεγάλος ο αριθμός, διότι μπορεί να αρρωστήσει κάποια ή να συμβεί κάτι, ώστε να μπορεί να την αναπληρώσει κάποια άλλη. Τη διοίκηση, την οργάνωση και τη λειτουργία του συσσιτίου έχει το εκκλησιαστικό και το φιλόπτωχο συμβούλιο. Την επίβλεψη, τις ώρες λειτουργίας του συσσιτίου της έχουν δύο ιερείς, ένας κάθε εβδομάδα. Επίσης, οι μαγειρίσσες είναι υπεύθυνες και για τον καθαρισμό του χώρου μετά την ολοκλήρωση των συσσιτίων.

Οι δυσκολίες, που αναφέρθηκαν πως αντιμετωπίζονται στα πλαίσια του ανωτέρου συσσιτίου, είναι ότι κάποιες φορές τα τρόφιμα που αγοράζονται από ιδιώτες δεν αρκούν για τους εξυπηρετούμενους και, αναγκάζεται έτσι η εκκλησία να αγοράσει τρόφιμα για την παροχή του συσσιτίου. Επίσης, κάποιες φορές κάποιοι εξυπηρετούμενοι δεν έρχονται, με αποτέλεσμα να περισσεύει το φαγητό, το οποίο όμως δίνουν στους υπόλοιπους σιτιζόμενους.

Τέλος, ο ιερέας ανέφερε πως το συγκεκριμένο συσσίτιο θα συνεχίσει να λειτουργεί μέχρι να υπάρχουν άτομα που πεινάνε και δεν μπορούν να διασφαλίσουν το καθημερινό τους φαγητό.

Όσον, αφορά τον υγειονομικό έλεγχο από την αρμόδια υπηρεσία, τηρείται, σύμφωνα με την εγκύκλιο που αναφέρεται σε προηγούμενες καταγραφές συσσιτίων.

ΣΥΣΣΙΤΙΟ «ΟΜΑΔΑΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ»

Το συσσίτιο «ομάδα αλληλεγγύης» βρίσκεται στην Αγ. Αικατερίνη, και συστεγάζεται σε ιδιωτικό χώρο εστίασης τον οποίο έχει ο υπεύθυνος του συσσιτίου. Το συσσίτιο λειτουργεί εδώ και δυο χρόνια, αλλά επίσημα λειτουργεί έναν χρόνο. Οι λόγοι δημιουργίας του συσσιτίου, είναι η οικονομική κρίση και οι δυσκολίες που έχουν εμφανιστεί, για την επιβίωση των ανθρώπων.

Σκοπός είναι, κάλυψη ανάγκης τροφής των ανθρώπων για την επιβίωση τους. Η ομάδα αλληλεγγύης προσφέρει τρόφιμα, ρούχα, και πληρώνουν λογαριασμούς όταν πλέον έχει κοπεί το ρεύμα και το νερό σε μια κατοικία.

Κάποια έρευνα δεν είχε προηγηθεί πριν ξεκινήσει το συσσίτιο, αλλά έβλεπαν την εξαθλίωση των ανθρώπων και αποφάσισαν να βοηθήσουν την κοινωνία.

Τα δικαιολογητικά που πρέπει να κατατεθούν ώστε σε ένα άτομο να του παρέχεται φαγητό είναι, πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, εκκαθαριστικό, φορολογική δήλωση, ταυτότητα, και αποδεικτικό μόνιμης κατοικίας.

Το συσσίτιο προσφέρει ένα γεύμα, όταν υπάρχει, δηλαδή τρεις με τέσσερις φορές τον μήνα. Τα τρόφιμα προσφέρονται στο συσσίτιο από καταστήματα με είδη εφοδιασμού (σούπερ μάρκετ, κρεοπωλεία, ψητοπωλεία, εστιατόρια κ.τ.λ) και είτε είναι είδη μαγειρεμένα, είτε τα μαγειρεύουν οι υπεύθυνοι του συσσιτίου και τα προσφέρουν στα άτομα που έχουν ανάγκη αλλά και κάποιες φορές τους τα δίνουν σε σακούλες τα τρόφιμα για να τα μαγειρέψουν οι ίδιοι στο σπίτι τους. Η ώρα λειτουργίας του συσσιτίου είναι από τις 9.00 π.μ έως 7.00 μ.μ. Τα άτομα που είναι εγγεγραμμένα στο συσσίτιο είναι 250, αλλά εξυπηρετούνται συνήθως 50 -60 άτομα. Η ηλικία τους είναι από 4 έως 80. Είναι άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα, άνεργοι, πολύτεκνοι, ηλικιωμένοι, μακροχρόνια άνεργοι, άτομα με αναπηρία και αποφυλακισμένοι. Εξυπηρετούν άτομα μόνο από την περιοχή της Αγίας Αικατερίνης.

Οι δυσκολίες που υπάρχουν είναι τα οικονομικά θέματα, και οι συγκρούσεις με τον πολιτιστικό σύλλογο της Αγ. Αικατερίνης ο οποίος δεν εγκρίνει τη διαδικασία συσσιτίου.

Είναι ακαθόριστο για πόσο διάστημα θα διαρκέσει η λειτουργία του συσσιτίου. Εξαρτάται από την επάρκεια πηγών παροχής τροφίμων, ώστε να μπορεί το συσσίτιο να λειτουργήσει.

Οι κανόνες υγιεινής δεν τηρούνται όπως θα έπρεπε επειδή ο χώρος παροχής συσσιτίου είναι κατεστραμμένος, αλλά είναι στα μελλοντικά σχέδια τους για να φτιαχτεί. Επίσης, δεν γνωρίζουν ακριβώς τις απαιτούμενες συνθήκες υγιεινής, όπως αυτές προβλέπονται από την εγκύκλιο του Υπουργείου, για το χώρο στο οποίο προσφέρεται φαγητό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

H ΕΡΕΥΝΑ

3.1. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα διεξήχθη στους χώρους όπου παρέχονται τα συσσίτια στη πόλη του Ηρακλείου. Οι χώροι αυτοί είναι, χώροι οργανισμών, διάφορες εκκλησίες στην πόλη του Ηρακλείου και Πολιτιστικοί Σύλλογοι οι οποίοι καλύπτουν φαγητό σε άτομα από συγκεκριμένες γειτονίες. Οι χώροι όπου διεξάγονται τα συσσίτια ανευρέθηκαν έπειτα από σχετική έρευνα των φοιτητριών για τις περιοχές στις οποίες υλοποιούνται. Πιο συγκεκριμένα, έγινε επίσκεψη των φοιτητριών στους χώρους όπου γίνεται η διανομή φαγητού περίπου τρεις φορές και εκεί ολοκληρώθηκε η έρευνα συμπληρώνοντας οι εξυπηρετούμενοι τα ερωτηματολόγια αλλά και κάνοντας την συνέντευξη με το κάθε υπεύθυνο του συσσιτίου.

3.2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί:

-Ποιοι φορείς παρέχουν συσσίτια στη πόλη του Ηρακλείου και βάσει ποιών κριτηρίων (εάν έχουν θεσπίσει κριτήρια για την παροχή φαγητού).

-Ποιοι είναι οι παράγοντες που οδηγούν τα άτομα στην χρήση των προγραμμάτων συσσιτίων.

Σύμφωνα με το παραπάνω σκοπό, ανακύπτουν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιοι φορείς υλοποιούν προγράμματα παροχής συσσιτίων στην πόλη του Ηρακλείου.

2. Ποιο είναι το προφίλ των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων;

3. Επηρεάζει το προφίλ την απόφασή τους για χρήση των συσσιτίων;

3.3. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εφόσον, το θέμα της πτυχιακής μας εργασίας, είναι σχετικό με την φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό αλλά και τα συσσίτια, αρχικά προσπαθήσαμε να ελέγξουμε αν τα ευρήματα από προηγούμενες έρευνες, σχετίζονταν με το προφίλ των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας αλλά και αν το προφίλ των ατόμων που κάνουν χρήση συσσιτίων, συνάδουν με τα δικά μας αποτελέσματα. Επίσης, να δούμε αν έχουν προστεθεί και άλλα χαρακτηριστικά στο προφίλ των σιτιζόμενων που να τους επηρεάζουν στην απόφαση τους να κάνουν χρήση των προγραμμάτων συσσιτίων αλλά και να ελεγχθεί εάν έχει γίνει μεταβολή των χαρακτηριστικών των ατόμων που βιώνουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, ύστερα από την σημερινή εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων στην Ελλάδα.

Τέλος, με την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας στοχεύαμε να μελετηθούν και να αναφερθούν συγκεντρωτικά τα βήματα που έχει κάνει η ελληνική κοινωνία και το ελληνικό κράτος, μέσω της κοινωνικής πολιτικής, για την ενίσχυση των ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσον αφορά διάφορους τομείς της καθημερινής τους ζωής, συγκριτικά με άλλους συμπολίτες τους.

3.4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Όσον αφορά τη στρατηγική της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε στην εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας είναι ένας συνδυασμός ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας.

Σύμφωνα, με τον Ιωσηφίδη (2003), ο συνδυασμός και τον δύο αυτών μεθόδων στην πραγματοποίηση κάποιας έρευνας είναι το ιδανικό για την διεξαγωγή πιο έγκυρων αποτελεσμάτων.

Πριν ξεκινήσει η μελέτη του δείγματος ποσοτικής έρευνας, διεξήχθη ποιοτική μελέτη μέσω δομημένων συνεντεύξεων με άτομα κλειδιά (elite interviewing). Αρχικά, οι συνεντεύξεις μας μπορούν να χαρακτηριστούν δομημένες, διότι οι σπουδαστές που υλοποίησαν την έρευνα γνώριζαν τι ακριβώς προσπαθούσαν να μελετήσουν με την συνέντευξη. Αναλυτικότερα γνωρίζουν πως μέσα από τις συνεντεύξεις επιδιώκουν να συγκεντρώσουν πληροφορίες σχετικά με το θεσμό των συσσιτίων, τον τρόπο

λειτουργίας τους, τις πληθυσμιακές ομάδες που εξυπηρετεί και γενικότερα να αποκτήσουν μια σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα για το αντικείμενο της μελέτης τους που ήταν τα συσσίτια (Καλλινικάκη, 2010).

Έπειτα, οι ερωτήσεις, η διατύπωση τους και η σειρά με την οποία υποβάλλονταν ήταν ίδια για όλες τις συνεντεύξεις. Ακόμη, επιτρέπεται η σύγκριση μεταξύ των απαντήσεων που έχουν καταγραφεί, και ο αριθμός των ατόμων που θα ερωτηθούν είναι συγκεκριμένος, ώστε να είναι αντιπροσωπευτικοί του πληθυσμού. Με τον όρο αντιπροσωπευτικοί του πληθυσμού εννοείται ότι το δείγμα της ποιοτικής έρευνας πρέπει να είναι τόσα άτομα ώστε να έχει επέλθει το σημείο να δίνουν της ίδιες περίπου απαντήσεις, δηλαδή να υπάρχει κορεσμός απαντήσεων. Μόνο τότε ο αριθμός των ατόμων του δείγματος θεωρείται ικανοποιητικός και ολοκληρωμένος στην ποιοτική έρευνα (Καλλινικάκη, 2010).

Στην προκειμένη έρευνα που διεξήχθη στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας μας, ερχόμασταν για κάθε συνέντευξη σε επαφή με έναν υπεύθυνο-ειδικό από κάθε χώρο που παρέχονται τα συσσίτια της πόλης του Ηρακλείου. Στα πλαίσια αυτής της επαφής χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένες-δομημένες ερωτήσεις, οι οποίες είχαν χωριστεί ανά θεματικούς άξονες οι οποίοι είναι οι παρακάτω: ο πρώτος αναφέρεται στην ίδρυση και λειτουργία του συσσιτίου, στον οποίο επιδιώχθηκε να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο και τις συνθήκες λειτουργίας του συσσιτίου. Ο δεύτερος άξονας πραγματεύεται την υλοποίηση και τις παροχές κάθε συσσιτίου. Σε αυτόν τον άξονα έγινε προσπάθεια συλλογής πληροφοριών για τους λόγους δημιουργίας, το προσωπικό που απασχολεί και τα αγαθά που παρέχει στους εξυπηρετούμενους του. Ο τρίτος άξονας σχετίζεται με την συνεργασία του συσσιτίου με άλλους φορείς. Συγκεκριμένα, μελετάται σε αυτόν τον άξονα αν υπάρχει συνεργασία με άλλους φορείς, καθώς και ο τρόπος οργάνωσης του. Τέλος, ο τέταρτος άξονας αφορά τα εξυπηρετούμενα άτομα. Αναλυτικότερα στο συγκεκριμένο άξονα σκοπός ήταν να συλλεχθούν πληροφορίες σχετικά με κάποια στοιχεία του προφίλ των εξυπηρετούμενων ατόμων, καθώς και να κατανοηθούν τα κριτήρια για την ένταξη κάποιου στη χρήση του συσσιτίου ως εξυπηρετούμενος.

Για να πραγματοποιηθεί η παραπάνω ποιοτική έρευνα, ανευρέθηκαν όλα τα συσσίτια της πόλης του Ηρακλείου, μέσω του διαδικτύου και των τοπικών εφημερίδων. Στην

διάρκεια ανεύρεσης των δομών παροχής συσσιτίων έγινε προσπάθεια να προσεγγιστεί η δημοτική ενότητα στην οποία ανήκει η κάθε περιοχή που λειτουργεί το καθένα από τα συσσίτια, μέσω της επίσκεψης των σπουδαστριών στο Δημαρχείο, στην Στατιστική Υπηρεσία και στην Πολεοδομία του Ηρακλείου ώστε, να ανευρεθούν τα σύνορα και οι περιοχές που περιλαμβάνει η κάθε δημοτική ενότητα ώστε να συμπεράνουν οι σπουδάστριες σε ποια δημοτική ενότητα ανήκει κάθε φορέας παροχής συσσιτίου. Εκτός από τα παραπάνω, οι σπουδάστριες στο κομμάτι αυτό πραγματοποίησαν στρωματοποιημένη δειγματοληψία, καθώς ρωτούσαν τους υπεύθυνους των συσσιτίων αν ήξεραν κάποιο άλλο συσσίτιο να μας συστήσουν (Συμεωνάκη, 2008).

Εν συνεχεία, αφού πραγματοποιήθηκαν οι παραπάνω ενέργειες οι σπουδάστριες άρχισαν να ψάχνουν για κάποιο χάρτη στον οποίο να διακρίνονται τα σύνορα της κάθε δημοτικής ενότητας στην οποία υπάγεται ο καθένας από τους φορείς που παρέχουν συσσίτιο. Ο συγκεκριμένος χάρτης αναζητήθηκε μέσω κάποιας ηλεκτρονικής μηχανής αναζήτησης στο διαδίκτυο.

Έπειτα υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ των σπουδαστριών και των υπευθύνων των συσσιτίων, ώστε να κανονιστούν ραντεβού και να έρθουν οι σπουδάστριες σε προσωπική επαφή μαζί τους, για την συλλογή πληροφοριών. Επίσης, μέσω αυτής της προσωπικής επαφής διασφαλίστηκε η δυνατότητα της πραγματοποίησης της έρευνας σε αυτούς τους χώρους, μέσω της ενημέρωσης των υπευθύνων σχετικά με τον σκοπό και τα πλαίσια στα οποία διεξάγετε η έρευνα (Καλλινικάκη, 2010). Ακόμη, σε κάθε συνέντευξη, εναλλασσόταν ο ρόλος συνεντευκτή και παρατηρητή ο οποίος εκτός από ότι παρατηρούσε την πορεία της συνέντευξης, κατέγραφε και τα όσα ακουγόntonταν.

Επιπρόσθετα, για να ολοκληρωθεί η ποσοτική έρευνα, αρχικά διεξήχθη μια πιλοτική έρευνα, στον πληθυσμό στόχο, ο οποίος στην περίπτωση αυτή είναι οι εξυπηρετούμενοι των συσσιτίων. Στην διάρκεια της πιλοτικής έρευνας, επιλέχθηκε ένας μικρός αριθμός ατόμων από το συνολικό αριθμό ατόμων-χρηστών των συσσιτίων, ώστε να μοιραστούν τα ερωτηματολόγια και να διερευνηθεί αν είναι κατανοητά. Εν συνεχεία, αφότου είχε πραγματοποιηθεί η πιλοτική έρευνα και είχε διαπιστωθεί ότι τα ερωτηματολόγια θέλουν κάποιες αλλαγές ώστε να μοιραστούν στο

επιλεγμένο-αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού στόχου όπως αποκαλείται από τον Javeu (2000), διορθώθηκαν και μοιράστηκαν στο δείγμα. Έπειτα υπήρξε ξανά επικοινωνία με τους υπευθύνους ώστε να διεξαχθεί η σχεδιασμένη ποσοτική έρευνα και να ολοκληρωθεί η συλλογή των δεδομένων για την μετέπειτα ανάλυση τους. Η ποσοτική έρευνα ολοκληρώθηκε με την τεχνική του αυτοσυμπληρώμενου ερωτηματολογίου και συγκεκριμένα με την τεχνική της απευθείας συνομιλίας με τους ερωτώμενους. Η τεχνική αυτή αφορά τη διεξαγωγή τυποποιημένης προσωπικής συνέντευξης μεταξύ του ατόμου που διεξάγει την έρευνα με τον ερωτώμενο. Στην διάρκεια αυτής της συνέντευξης ο ερευνητής θέτει τις προεπιλεγμένες ερωτήσεις στον ερωτώμενο και έχει την ευθύνη να καταγράψει τις απαντήσεις που δίνει ο συνεντευξιζόμενος. Οι σπουδάστριες χρησιμοποίησαν την παραπάνω τεχνική στα πλαίσια της έρευνας τους διότι προσφέρει τα παρακάτω οφέλη : α. αμεσότητα με τον ερωτώμενο, β. η δυνατότητα αποσαφήνισης σε οποιαδήποτε δυσκολία αντιμετωπίζει ο ερωτώμενος σχετικά με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, γ. βεβαιότητα ότι οι απαντήσεις έχουν δοθεί από τα επιλεγμένα υποκείμενα για τη διεξαγωγή της έρευνας, δ. αυξημένη αξιοπιστία των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί. Αρχικά, οι φοιτήτριες προσπάθησαν να τους χορηγηθεί από τους υπεύθυνους των συσσιτίων, ο κατάλογος των χρηστών του κάθε προγράμματος ώστε να χρησιμοποιηθεί στο δείγμα κατ' αναλογία, για να είναι πιο αξιόπιστο και έγκυρο. Λόγω της δυσκολίας για την πρόσβαση στους καταλόγους αυτούς, διότι οι υπεύθυνοι τηρούσαν το απόρρητο των στοιχείων των εξυπηρετούμενων χρησιμοποίησαν τη μέθοδο της δειγματοληψίας ευκολίας, η οποία αποτελείται από άτομα που είναι διαθέσιμα ή εύκολα στην προσέγγιση τους. Η συγκεκριμένη επιλογή έγινε διότι για την περιστασιακή ή αλλιώς δειγματοληψία ευκολίας δεν απαιτείται δειγματοληπτικό πλαίσιο. Επίσης, ένα κριτήριο για την επιλογή των ατόμων ως μέρη του δείγματος είναι να βρίσκονται στο κατάλληλο σημείο την ώρα που θεωρείται σωστή (Δαρβίρη, 2009). Έτσι, οι σπουδάστριες χρησιμοποίησαν αυτό το κριτήριο και πρόσθεταν στο δείγμα τους άτομα-εξυπηρετούμενους που προσέρχονταν στο χώρο του συσσιτίου την ώρα που είχαν βρεθεί εκεί με σκοπό να διεξάγουν την ποσοτική έρευνα τους.

3.5. ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ

Το «συγκεκριμένο δείγμα στην ποσοτική έρευνα, σκοπό έχει να δώσει μια πιστή εικόνα της σύνθεσης του πληθυσμού που προσφέρεται για παρατήρηση» (Javeu, 2000:67). Στη παρούσα πτυχιακή εργασία το δείγμα αποτελούνταν από άτομα εξυπηρετούμενους, άνδρες και γυναίκες, που έκαναν χρήση των συσσιτίων στη πόλη του Ηρακλείου.

Δεδομένου, ότι όλα τα συσσίτια της πόλης Ηρακλείου, μέχρι στιγμής είναι δεκατέσσερα (14) και λειτουργούν σε δέκα (10) γεωγραφικές περιοχές, διότι της Αγίας Τριάδας και του Κοινωνικού Χώρου των Ιδρυμάτων Καλοκαιρινού αφορούν στην ίδια γεωγραφική περιοχή αλλά και του Αγίου Γεωργίου Δειλινών με τον πολιτιστικό σύλλογο Δειλινών. Όμως επειδή τα συσσίτια και ο συνολικός αριθμός όλων των ατόμων είναι εννιακόσια (900), αποφασίσαμε να πάρουμε αριθμό δείγματος αναλογίας ένα (1) προς δέκα (10) από κάθε γεωγραφική περιοχή. Δηλαδή, για την πιλοτική έρευνα προσεγγίσαμε δέκα (10) εξυπηρετούμενους από όλες τις γεωγραφικές περιοχές που λειτουργούν τα συσσίτια και για τη διεξαγωγή της σχεδιασμένης έρευνας προσεγγίσαμε εκατό (100) άτομα από τα εννιακόσια (900), τα οποία προσπαθήσαμε να είναι παρόμοιος αριθμός ανδρών και γυναικών ώστε να εξασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητα και η αξιοπιστία του δείγματος (Javeu, 2000).

3.6. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Ερωτηματολόγιο

Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή στοιχείων είναι ένα δομημένο ερωτηματολόγιο, διότι όλοι οι ερωτηθέντες στην έρευνα με το συγκεκριμένο εργαλείο απαντούν στις ίδιες ακριβώς ερωτήσεις, και οι οποίες έχουν διατυπωθεί με την ίδια ακριβώς σειρά. Οι ερωτήσεις που περιέχονται στο παραπάνω ερωτηματολόγιο ποικίλουν ως προς τον τύπο τους. Συγκεκριμένα, αποτελείται από ερωτήσεις κλειστού τύπου οι οποίες, προσφέρονται καλύτερα για στατιστική ανάλυση, δεν επιτρέπουν την έκφραση διαφορετικών απαντήσεων από μέρους των ερωτηθέντων, είναι εύκολα κατανοητές, αλλά και εύκολο να απαντηθούν από τους ερωτώμενους (Javeu, 2000).

Εν συνεχεία, από ανοιχτού τύπου ερωτήσεις προσφέρονται για την ικανοποιητική συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το μελετώμενο θέμα, αφήνουν στο άτομο την δυνατότητα να εκφραστεί ελεύθερα, όταν δεν είναι δυνατή η πρόβλεψη των πιθανών απαντήσεων κ.α. Έπειτα, από ημι-ανοιχτές ερωτήσεις και από ημι-κλειστές ερωτήσεις οι οποίες επιτρέπουν στον ερωτώμενο ελευθερία έκφρασης εκτός πλαισίου, όμως υπάρχει και ο κίνδυνος να επηρεαστούν οι συμμετέχοντες από τις ήδη υπάρχουσες απαντήσεις στην υποβολή της δικής τους απάντησης κ.τ.λ.(Javeu, 2000).

Τέλος, χρησιμοποιήθηκαν και ερωτήσεις φίλτρου οι οποίες εμπεριέχονται στις κλειστές ερωτήσεις και χρησιμεύουν στην κατηγοριοποίηση των συμμετεχόντων μεταξύ ποικίλων απαντήσεων (Javeu, 2006).

Οι ερωτήσεις που περιγράφονται παραπάνω διατυπώθηκαν στα πλαίσια έξι (6) αξόνων, οι οποίοι μελετούσαν, α. τα κοινωνικό- δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετέχουν στην παρούσα έρευνα, β. την οικονομική τους κατάσταση, γ. το κοινωνικό τους περιβάλλον, δ. τον τρόπο ζωής τους και τις συνήθειες τους, ε. την κατάσταση υγείας τους, και στ. την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα συσσιτίου. Οι παραπάνω άξονες αποτελούνταν από προκαθορισμένες απαντήσεις οι οποίες μετρούνται με την μέθοδο της ονομαστικής κλίμακας. Συγκεκριμένα, αυτού του τύπου η κλίμακα χρησιμοποιείται όταν τα δεδομένα μπορούν να ταξινομηθούν σε κατηγορίες αναφορικά με μια συγκεκριμένη ιδιότητα ή χαρακτηριστικό τους, χωρίς όμως οι παραπάνω κατηγορίες να είναι συγκρίσιμες ή να εμπίπτουν σε κάποια διαβάθμιση. Επίσης, σε κάθε κατηγορία απάντησης δίνεται ένας αριθμός ο οποίος έχει συμβολική αξία για την κωδικοποίηση των ποσοτικών δεδομένων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την μετέπειτα ανάλυση τους. Παραδείγματα τέτοιων ονομαστικών μεταβλητών είναι η οικογενειακή κατάσταση, το φύλλο κ..α (Δαρβίρη, 2009). Έτσι, οι σπουδάστριες χρησιμοποίησαν την ταξινόμηση σε ονομαστικές κλίμακες διότι οι απαντήσεις τους αποτελούνταν από ολόκληρες φράσεις και όχι από αριθμούς ή από διαβαθμίσεις από το πολύ θετικό μέχρι το πολύ αρνητικό. Δηλαδή, να είναι του τύπου συμφωνώ ή διαφωνώ απόλυτα.

Συνεντεύξεις

Όσον αφορά την ποιοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο των δομημένων συνεντεύξεων με πρόσωπα κλειδιά, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, διότι οι σπουδαστές που υλοποιούν την έρευνα, γνωρίζουν τι ακριβώς θέλουν να μελετήσουν. Αναλυτικότερα, οι φοιτήτριες γνωρίζουν ότι μέσω των συνεντεύξεων με πρόσωπα κλειδιά θέλουν να μελετήσουν πληροφορίες σχετικά τον τρόπο λειτουργίας και της παροχής υπηρεσιών του θεσμού των συσσιτίων (Καλλινικάκη, 2010).

Έπειτα, οι ερωτήσεις, η διατύπωση τους και η σειρά με την οποία υποβάλλονται είναι ίδια για όλες τις συνεντεύξεις, και αυτός ο τύπος ερωτημάτων αποκαλείται δομημένος. Ακόμη, επιτρέπεται η σύγκριση μεταξύ των απαντήσεων που έχουν καταγραφεί, και ο αριθμός των ατόμων που θα ερωτηθούν είναι συγκεκριμένος, ώστε να είναι αντιπροσωπευτικοί του πληθυσμού που αποτελεί τους υπεύθυνους των συσσιτίων (Καλλινικάκη, 2010).

3.7 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η ποιοτική ανάλυση, έγινε σύμφωνα με το μοντέλο Labov. Το μοντέλο του Labov επιλέχθηκε για την αφηγηματική ανάλυση, ως πιο κατανοητό σε σχέση με άλλα μοντέλα (Σημειώσεις Ράτσικα, 2011).

Η ανάλυση περιεχομένου (content analysis) είναι μια μέθοδος δευτερογενούς ανάλυσης ποιοτικού υλικού τα οποίο μπορεί να έχει διάφορες μορφές: κείμενα, συνεντεύξεις, εικόνες, φιλμ κτλ. Συνήθως η ανάλυση περιεχομένου εφαρμόζεται σε υλικό προερχόμενο από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση, κινηματογράφος, ραδιόφωνο) αλλά εφαρμόζεται και στην ανάλυση άλλων τύπων κειμένων και ποιοτικού υλικού γενικότερα, όπως προσωπικά έγγραφα και ντοκουμέντα, συνεντεύξεις, επιστολές, λογοτεχνικά κείμενα κτλ (Κυριαζή, 1999).

Στα πλαίσια διεξαγωγής της ποσοτικής έρευνας η ανάλυση και η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το πρόγραμμα Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Αποτελεί ένα από τα πιο αναγνωρισμένα πακέτα επεξεργασίας δεδομένων στο χώρο των κοινωνικών επιστημών καθώς επιτρέπει την σύνοψη των

δεδομένων με εύκολο τρόπο, την κωδικοποίηση τους και την μετέπειτα επεξεργασία και ανάλυση τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων και αποτελεσμάτων (Συμεωνάκη, 2008). Επίσης, μέσα από τη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση μπορούν να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί στην παρούσα έρευνα με τρόπο σαφή και κατανοητό.

Η έρευνα μας πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής, διότι επιτρέπει τη λεπτομερή και με κάθε πληρότητα μελέτη, οργάνωση, σύνοψη και παρουσίαση δεδομένων καθώς διευκολύνει την διεξαγωγή πρακτικών ερευνητικών συμπερασμάτων αλλά και επιτρέπει την διεξαγωγή συγκρίσεων. Η εξαγωγή και ερμηνεία των αποτελεσμάτων από την στατιστική ανάλυση των δεδομένων αποτυπώνονται και παρουσιάζονται με στατιστικούς πίνακες (Δαρβίρη, 2009).

Η ανάλυση ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, θα μας δώσει την δυνατότητα να βγάλουμε συμπεράσματα και να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης μας.

3.8 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας εξασφαλίστηκε μέσω της πληροφόρησης των συμμετεχόντων για τη διασφάλιση της ανωνυμίας τους και των προσωπικών τους δεδομένων. Επιπλέον, διαβεβαιώθηκε η τήρηση του απορρήτου μέσω του ενημερωτικού σημειώματος που είχε ενσωματωθεί στην αρχική σελίδα του ερωτηματολογίου και το οποίο ανέφερε αναλυτικά το σκοπό, τα πλαίσια της έρευνας και την αναφορά στους διεξαχθέντες της έρευνας αλλά και τον επιβλέποντα καθηγητή. Η ενημέρωση γινόταν και προφορικά κατά την επαφή μας με τα άτομα του δείγματος κατά την οποία τονίζοταν η σημαντικότητα της συμβολής τους στην έρευνα που επρόκειτο να διεξαχθεί. Επιπλέον για να αποφευχθεί η δυσπιστία τόσο των υπευθύνων όσο και των ερωτώμενων σχετικά με την έρευνα επιδεικνυόταν το συνοδευτικό επίσημο έγγραφο από το ΤΕΙ το οποίο θα διασφάλιζε το επιστημονικό υπόβαθρο της ερευνητικής μελέτης μας.

Επιπλέον, υλοποιήθηκε ο κατάλληλος έλεγχος των μεταβλητών, έγινε προσεχτική αλλά και αποτελεσματική δειγματοληψία, καλύφθηκαν όλες οι διαστάσεις της

φτώχειας αλλά και του κοινωνικού αποκλεισμού, πραγματοποιήθηκε τριγωνοποίηση μεθοδολογική δηλαδή ποιοτική και ποσοτική έρευνα, αλλά και έγινε έλεγχος των συνεντεύξεων και των ερωτηματολογίων για να ελέγξουμε εάν υπάρχει συσχέτιση.

Στα πλαίσια κάθε ερευνητικής μελέτης που σχεδιάζεται θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα ηθικά ζητήματα που ενδέχεται να ανακύψουν σε σχέση με τους συμμετέχοντες, καθώς και ο σεβασμός, τήρηση και η προάσπιση των δικαιωμάτων που έχουν οι ερωτώμενοι, αποτελεί σημαντικό μέρος της ηθικής της έρευνας. Στην έρευνα που διεξήχθη λάβαμε υπόψη μας, τα παραπάνω ηθικά ζητήματα τα οποία αναλύονται στις επόμενες παραγράφους.

Ορισμένα από τα δικαιώματα που διαφαίνονται στα πλαίσια των ηθικών ζητημάτων τα οποία εμφανίζονται είναι το δικαίωμα της αυταπόφασης, δηλαδή, το σεβασμό της απόφασης των ατόμων να συμμετέχουν ή όχι στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Επίσης, τα άτομα-συμμετέχοντες έχουν το δικαίωμα της ιδιωτικότητας σύμφωνα με το οποίο οι ερωτώμενοι δεν αρκεί μόνο να συμμετέχουν στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων αλλά και να αποδέχονται το ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν να ενταχθεί στην εξαγωγή των αποτελεσμάτων.

Επιπλέον, ένα από τα δικαιώματα είναι τήρηση της εχεμύθειας και της εμπιστευτικότητας η οποία αφορά τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων και την μη δημοσιοποίηση τους σε τρίτους χωρίς την έγκριση των ερωτηθέντων. Ακόμη, η σιγουριά του ερευνητή, πώς το ερωτηματολόγιο δεν θα φέρνει σε δύσκολη θέση, τους συμμετέχοντες.

Εκτός από τα παραπάνω, θα πρέπει να διασφαλίζεται η ίση μεταχείριση των ατόμων που συμμετέχουν στην ερευνητική μελέτη και στην οποία κάθε άτομο πρέπει να επιλέγεται και να αντιμετωπίζεται εξίσου δίκαια, καθ' όλη την διάρκεια της έρευνας. Τέλος, τηρήθηκε η δυνατότητα των ερωτηθέντων να διακόψουν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν (Δαρβίρη, 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα που διενεργήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας, επρόκειτο να διεξαχθεί σε δεκατέσσερα (14) συσσίτια του νομού Ηρακλείου Κρήτης. Μπορέσαμε να έρθουμε σε επαφή με δώδεκα (12) εξ αυτών, καθώς από τον πολιτιστικό σύλλογο Δειλινών, ο υπεύθυνος δεν επικοινωνήσε μαζί μας, παρά τις τηλεφωνικές μας προσπάθειες αλλά και από το συσσίτιο Ιερού Ναού Γενέσιον Θεοτόκου στο Μπεντεβή, απουσίαζε ο υπεύθυνος σε δυο προκαθορισμένα ραντεβού. Η έρευνα, έχει σκοπό να αναδείξει κατά πόσο η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μας από το 2008 μέχρι σήμερα, έχει επηρεάσει τις βασικές ανάγκες των πολιτών και κατά πόσο τα συσσίτια, συνδράμουν στην κάλυψη αυτών των αναγκών. Οκτώ (8) από τα συσσίτια τα οποία απευθυνθήκαμε, αποτελούν ενορίες του νομού Ηρακλείου, ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα (4) αποτελούν οργανισμούς σίτισης.

Σκοπός του προγράμματος

Ο σκοπός λειτουργίας των συσσιτίων στα οποία απευθυνθήκαμε, είναι η κάλυψη των βασικών βιολογικών αναγκών του άτομου και κατά κύριο λόγο η σίτιση. Μερικά από τα συσσίτια όμως, επιδιώκουν να καλύψουν και επιμέρους βασικές βιολογικές ανάγκες, όπως ο ρουχισμός, η στέγαση, η οικονομική ενίσχυση για την αποπληρωμή λογαριασμών που σχετίζονται με την επιβίωση του ατόμου (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ κ.α.), όμως οι οικονομικές αδυναμίες κάποιων φορέων, δεν επιτρέπουν πάντοτε την πλήρη φροντίδα του ατόμου και γι' αυτό το λόγο περιορίζονται στην παροχή φαγητού που αποτελεί την πρώτιστη ανάγκη του.

Αξιοσημείωτο δε, είναι το γεγονός, ότι η λειτουργία της πλειοψηφίας των συσσιτίων, ορίζεται μετά την οικονομική κρίση που σημειώνεται στην Ελλάδα από το 2008, ενώ τα συσσίτια που λειτουργούν ακόμη και δεκαετίες πριν, έχουν επαναπροσδιορίσει το σκοπό σύστασης και λειτουργίας τους, με βάση την υπάρχουσα κρίση και δεν

απευθύνονται πλέον αποκλειστικά σε αστέγους, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Παρ' όλα αυτά, παρατηρήθηκε ότι μόνο τέσσερα (4) από τα συσσίτια που λειτουργούν πριν από το 2010, όπου η οικονομική κρίση έκανε αισθητή την παρουσία της στη χώρα μας και επηρέασε σημαντικά τις ανάγκες σίτισης, συνεχίζουν να λειτουργούν μέχρι σήμερα εξ αιτίας των διαρκώς αυξανόμενων αναγκών του ατόμου που αδυνατεί να εξασφαλίσει την επιβίωση του.

Λειτουργία συσσιτίων

Έτσι, όσον αφορά τη λειτουργία των συσσιτίων και το σκοπό τους, θα πρέπει να τονισθεί, ότι προσδιορίστηκε με βάση την ευρέως διαδεδομένη κατάσταση που προξένησε η οικονομική κρίση, αλλά και με βάση τις ανάγκες των οικισμών που λειτουργούν τα εν λόγω συσσίτια. Κατά συνέπεια, δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν ακόμη, πόσο θα διαρκέσει ο χρόνος λειτουργίας τους και έτσι, σε αυτό το ερώτημα, περιορίζουν την απάντησή τους στο ότι θα διαρκέσουν όσο το δυνατό περισσότερο είναι σε θέση να προσφέρουν και όσο οι ανάγκες των ανθρώπων από την υπάρχουσα οικονομική κρίση αυξάνονται. Μόνο ένας (1) από τους φορείς ανέφερε ότι η προγραμματισμένη του λειτουργία είναι για δύο ακόμη χρόνια, ενώ τα υπόλοιπα συσσίτια ανέφεραν ως αστάθμητο για την λειτουργία τους και τον οικονομικό παράγοντα, ο οποίος ασφαλώς επηρεάζει τη δυνατότητα προσφοράς τους στο κοινωνικό σύνολο.

Επιπλέον, ως προς τις ημέρες και ώρες λειτουργίας των συσσιτίων, διαπιστώθηκε ότι τα μισά, λειτουργούν έξι από τις επτά ημέρες της εβδομάδας (Δευτέρα – Σάββατο), ενώ μόνο τρία (3) εξ αυτών λειτουργούν καθημερινά και για τις επτά ημέρες. Τα υπόλοιπα τρία (3) συσσίτια διαφέρουν ως προς τις ημέρες λειτουργίας τους, καθώς δύο (2) από αυτά εξυπηρετούν τους δύο φορές την εβδομάδα και το τελευταίο, τρεις με τέσσερις φορές το μήνα. Οι ώρες λειτουργίας των περισσότερων συσσιτίων, είναι κοινές κατά κύριο λόγο και προσδιορίζονται τις μεσημβρινές ώρες. Έτσι, η πλειοψηφία των συσσιτίων, λειτουργεί από τις 12:00 μ.μ., ενώ υπάρχει ένα ολόημερο συσσίτιο (09:00 π.μ. – 19:00 μ.μ.) και μόνο ένα από αυτά, με απογευματινό ωράριο (17:00 μ.μ. – 19:30 μ.μ), παρέχοντας ασφαλώς αποκλειστικά το βραδινό γεύμα. Ακόμη, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι κατά βάση παρέχεται ένα πλήρες γεύμα, το οποίο αντιστοιχεί στο μεσημεριανό φαγητό των σιτιζόμενων, ομοίως με τις ώρες

λειτουργίας του φορέα. Το πλήρες μεσημεριανό γεύμα που παρέχεται, περιλαμβάνει το φαγητό, μία σαλάτα και ψωμί. Κάποια από τα συσσίτια όμως, επιδιώκουν να παρέχουν μεσημεριανό και βραδινό γεύμα ή ένα πλήρες γεύμα, του οποίου η ποσότητα επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες του σιτιζόμενου και για το βράδυ ή για την ημέρα της Κυριακής, όπου το συσσίτιο δε λειτουργεί. Η ποσότητα του φαγητού και οι ώρες λειτουργίας του συσσιτίου, επηρεάζονται όπως διαπιστώσαμε, από τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο ίδιος ο φορέας για να καλύψει τις ανάγκες των σιτιζόμενων.

Μορφή συσσιτίων και προβλήματα που αντιμετωπίζουν

Η μορφή όλων των συσσιτίων, στα οποία στηρίζεται η παρούσα ποιοτική έρευνα, είναι ιδιωτική. Η πρωτοβουλία δημιουργίας των συσσιτίων που υπάγονται σε ενορίες, ανήκει στον ιερέα της μονής, ενώ για υπόλοιπους οργανισμούς, η πρωτοβουλία υπάγεται στη δυνατότητα του ιδρυτή του συλλόγου. Έτσι, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι σχετίζονται έμμεσα με τη μορφή τους. Η έλλειψη χρηματοδοτήσεων και η ιδιωτική πρωτοβουλία των ιερέων για την εξυπηρέτηση των αναγκών σίτισης του κοινού της περιοχής, έχει ως αντίκτυπο την πρόκληση οικονομικών προβλημάτων στην υπόσταση των συσσιτίων, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να γνωρίζουν μέχρι πότε θα είναι σε θέση να προσφέρουν τις εν λόγω υπηρεσίες, όπως προαναφέρθηκε. Τις περισσότερες φορές, τα έξοδα της λειτουργίας, καλύπτονται από χορηγούς τοπικών καταστημάτων της περιοχής όπου προμηθεύουν με τρόφιμα το συσσίτιο ή από φιλόπρωχα ταμεία και τα μέλη των συλλόγων ή των ενοριών, που προσπαθούν να συνδράμουν στην προσπάθεια με όσα μέσα διαθέτουν.

Μερικά ακόμη προβλήματα που παρατηρήθηκαν, εκτός από τις οικονομικές δυσκολίες των συσσιτίων, είναι η διανομή τροφίμων και τα μέλη στα οποία απευθύνονται. Συγκεκριμένα, ένα (1) από τα συσσίτια αναφέρει ως πρόσθετη δυσκολία, τα παράπονα πολλών Ελλήνων σιτιζόμενων ότι θα πρέπει να έχουν προτεραιότητα από μετανάστες. Όπως θα δούμε παρακάτω, παρατηρήθηκε ότι αρκετά από τα συσσίτια που ερευνήθηκαν στην παρούσα έρευνα, τηρούν συγκεκριμένα κριτήρια, σχετικά με το δικαίωμα σίτισης, μεταξύ των οποίων είναι η εθνικότητα.

Αριθμός ατόμων που εξυπηρετεί

Σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που εξυπηρετεί το κάθε συσσίτιο, διαπιστώθηκε, ότι αυτός διαφέρει σημαντικά. Τα άτομα που επιθυμούν να εξυπηρετήσουν τα εξεταζόμενα συσσίτια, κυμαίνονται από 37 έως 250 άτομα, γεγονός το οποίο υποδηλώνει το εύρος των ατόμων που έχουν ανάγκη σίτισης, αλλά και ότι οι δυνατότητες του εκάστοτε φορέα, διαφέρουν και ασφαλώς σχετίζονται με τις ανάγκες της περιοχής στην οποία εδρεύουν. Κατά μέσο όρο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι σιτίζονται καθημερινά 60 – 70 άτομα στο εκάστοτε συσσίτιο, καθώς και το μοναδικό από τα εξεταζόμενα συσσίτια που έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τις ανάγκες των περισσότερων ατόμων (250), βρίσκει ανταπόκριση σε λιγότερους από τους μισούς. Θα πρέπει ακόμη να πούμε, πως παρατηρήσαμε ότι η πλειοψηφία των συσσιτίων, στα πλαίσια της εξυπηρέτησης όσο το δυνατό περισσότερων ατόμων που έχουν ανάγκη σίτισης, δεν υποχρεώνει τους σιτιζόμενους να βρίσκονται εκεί καθημερινά για να λάβουν τη μερίδα φαγητού που τους αντιστοιχεί. Μόνο ένα από αυτά, σε περίπτωση που ο εγγεγραμμένος σιτιζόμενος δεν προσέλθει για δύο συνεχόμενες φορές, διαγράφεται και του αφαιρείται το δικαίωμα σίτισης από το συγκεκριμένο φορέα.

Προσωπικό συσσιτίων

Παρ' όλα αυτά παρατηρήθηκε, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, το προσωπικό που εργάζεται στα συσσίτια, επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων που εξυπηρετεί. Συγκεκριμένα, ένα από τα συσσίτια στα οποία απευθυνθήκαμε, παρά το γεγονός ότι οι δυνατότητες του επαρκούν για την κάλυψη 45 συττιζόμενων, διαθέτει 27 μαγείρισσες στο προσωπικό του, σε περίπτωση που κάποια/ες εξ αυτών αρρωστήσουν και δε μπορούν να εξυπηρετήσουν το κοινό. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι ο αριθμός είναι δυσανάλογος, αν λάβουμε υπόψη μας και τα οικονομικά προβλήματα της εν λόγω ενορίας, να ανταποκριθεί σε μεγαλύτερο αριθμό συττιζόμενων. Από την άλλη, παρατηρούμε ότι ο σύνηθες αριθμός μαγείρων στα συσσίτια, είναι μονοψήφιος και επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των ατόμων που είναι θέση να βοηθήσει το εν λόγω συσσίτιο. Θα πρέπει να επισημανθεί ακόμη, ότι στην πλειονότητα των συσσιτίων, το προσωπικό εργάζεται εθελοντικά και σε περιπτώσεις όπου δε συμβαίνει αυτό, οι εργαζόμενοι πληρούν τα απαραίτητα νομικά κριτήρια για να εργαστούν. Επιπλέον, το προσωπικό των συσσιτίων αποτελείται και

από άλλους βοηθητικούς ή διοικητικούς υπάλληλους, καθαριστές και ακόμη, κοινωνικούς λειτουργούς στην περίπτωση όπου αναφερόμαστε σε οργανισμούς ή ιερείς όπου αναφερόμαστε σε ενορίες.

Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού

Στο σημείο αυτό, θα ήταν σκόπιμο να πραγματοποιηθεί ιδιαίτερη μνεία, στο ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στα συσσίτια των οργανισμών σίτισης, ή στον ιερέα της μονής, σε αντίστοιχες περιπτώσεις. Ο Κοινωνικός Λειτουργός επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι κατέχει εξέχουσα θέση στη λειτουργία του συσσιτίου, καθώς απασχολείται με την ενημέρωση των υποψηφίων χρηστών της υπηρεσίας σίτισης, τη διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας ώστε να συντάξει την απαραίτητη έκθεση, τη συλλογή των απαιτούμενων δικαιολογητικών και την επικοινωνία του συλλόγου με άλλες αντίστοιχες οργανώσεις για τη διαπραγμάτευση μίας ενδεχόμενης συνεργασίας. Ακόμη, ο Κοινωνικός Λειτουργός διαπιστώσαμε ότι κατέχει και ενεργό ρόλο ως προς την εξυπηρέτηση και την υποστήριξη των συτιζόμενων, αφού η υποστήριξη που παρέχει είναι συμβουλευτική, ηθική και ψυχολογική προς τους χρήστες, αλλά και πολλές φορές ο πολυδιάστατος ρόλος του, είναι παραπεμπτικός προς άλλους αρμόδιους φορείς.

Καθώς όμως η πλειοψηφία των συσσιτίων στα οποία διεξάγεται η παρούσα έρευνα, αποτελείται από ενορίες, ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού, αντικαθίσταται από τον ιερέα, ο οποίος είναι υπεύθυνος σχετικά με την επίβλεψη του συσσιτίου, τη δομή του, την αναζήτηση εθελοντών και συχνά με τη διανομή φαγητού ή άλλων αναγκαίων αγαθών στους συτιζόμενους.

Προφίλ των εξυπηρετούμενων στο πρόγραμμα

Τα άτομα τα οποία συμμετέχουν στη σίτιση, διαπιστώσαμε ότι διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά σε όλα τα προγράμματα στα οποία απευθυνθήκαμε. Οι ηλικίες των ατόμων αυτών, διευρύνονται από τη βρεφική έως και την τρίτη ηλικία, ενώ παράλληλα, οι εθνικότητες τους ποικίλουν. Βασικό κοινό χαρακτηριστικό των ατόμων αυτών, είναι η δυσχερής οικονομική τους κατάσταση, η οποία τους ωθεί στην επίκληση βοήθειας από τα εν λόγω προγράμματα σιτισμού. Θα μπορούσαμε να

πούμε, ότι δεν υπάρχουν ταξικές διαφορές, καθώς τα άτομα προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, χωρίς όμως να διαθέτουμε σαφή στοιχεία για το μορφωτικό τους επίπεδο. Έτσι, πρόκειται για πολύτεκνες και μη οικογένειες, άστεγους, ενήλικες, Έλληνες, Ρομά, μετανάστες, άτομα με αναπηρία και μακροχρόνια ανέργους, καλύπτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ένα ευρύ φάσμα των ομάδων πληθυσμού που χρήζουν άμεσης βοήθειας, προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιβίωση τους.

Κριτήρια για την ένταξη στο πρόγραμμα σίτισης

Έτσι, ως προς τα κριτήρια αξιολόγησης των εν δυνάμει σιτιζόμενων, παρατηρούμε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι διακριτικά, σε σχέση με την ηλικία, την εθνικότητα και την οικονομική κατάσταση του ατόμου.

Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στα δικαιολογητικά που προσκομίζονται στην πλειονότητα των συσσιτίων, ώστε να μπορεί κάποιος να εξυπηρετηθεί από αυτά. Παρατηρήσαμε, ότι τα συσσίτια τα οποία χρήζουν απαραίτητη την προσκόμιση των δικαιολογητικών από τον εν δυνάμει σιτιζόμενο, ζητούν ενδεικτικά πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, εκκαθαριστικό φορολογικής δηλώσεως, κάρτα ανεργίας σε όσους διαθέτουν και αστυνομική ταυτότητα. Έτσι, στο σημείο αυτό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τίθενται διακριτικά κριτήρια στους χρήστες που επιθυμούν να ενταχθούν στο συσσίτιο, ενώ μόνο τέσσερα (4) από αυτά, δεν ζητούν κανένα απολύτων δικαιολογητικό προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες σίτισης του κοινού. Οι υπόλοιποι οκτώ φορείς (8) ζητούν από τον ενδιαφερόμενο να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που αναφέρθηκαν παραπάνω, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πράγματι χρήζει βοήθειας ή πρέπει να δοθεί η θέση του σε κάποιον με μεγαλύτερη ανάγκη. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, πραγματοποιείται έλεγχος και στην οικία του ενδιαφερόμενου, ώστε να διαπιστωθούν οι συνθήκες διαβίωσης του.

Ακόμη, παρατηρούμε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, τηρούνται διακρίσεις ως προς την εθνικότητα των σιτιζόμενων, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η εν λόγω διάκριση παρατηρείται αποκλειστικά στις ενορίες. Έτσι, στην έρευνα μας διαπιστώσαμε ότι τρεις (3) ενορίες που προσφέρουν συσσίτιο προκειμένου να καλύψουν τις διατροφικές ανάγκες των ατόμων, παρέχουν τις υπηρεσίες τους

αποκλειστικά σε Έλληνες, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα, που σιτίζουν τα άτομα που προέρχονται από διάφορες πληθυσμιακές ομάδες (Ρομά, μετανάστες κ.ο.κ.). Πέρα όμως από τις διακρίσεις ως προς την εθνικότητα που τηρούν ορισμένα συσσίτια, η υποστήριξη παρέχεται σε μετανάστες, ανέργους, Ρομά, πολύτεκνες οικογένειες, άτομα με αναπηρία κ.α., δίνοντας προτεραιότητα αναλόγως το φορέα, σε μία συγκεκριμένη ομάδα πληθυσμού, από τις προαναφερόμενες.

Επιπλέον, ως προς τα ηλικιακά κριτήρια, θα πρέπει να αναφερθεί ότι αυτά διαφέρουν σημαντικά σε κάθε συσσίτιο, όμως παρ' όλα αυτά, επιχειρούν να καλύψουν το μεγαλύτερο εύρος των ηλικιών. Αναλυτικότερα, οι ηλικίες των ατόμων που εξυπηρετούνται κυμαίνονται από 0 έως 88. Παρατηρήθηκε όμως, ότι ενώ τα περισσότερα από τα συσσίτια στα οποία διενεργήθηκε η έρευνα, τείνουν να αυξάνουν το όριο ηλικίας για τους ηλικιωμένους, δε συμβαίνει το ίδιο για τα παιδιά και τους νέους. Έτσι, παρά το γεγονός ότι οκτώ (8) στα δώδεκα (12) συσσίτια, παρέχουν σίτιση σε άτομα άνω/έως των 80 ετών κατά μέσο όρο, οι ηλικίες διαφέρουν σημαντικά στους νεότερους, καθώς κάποια από τα συσσίτια, δεν κάνουν καμία διάκριση ως προς την ηλικία (από 0), ενώ κάποια άλλα επιλέγουν να εξυπηρετούν παιδιά και όχι βρέφη (2 – 10 ετών) ή νέους από την εφηβεία και έπειτα (12 – 25 ετών).

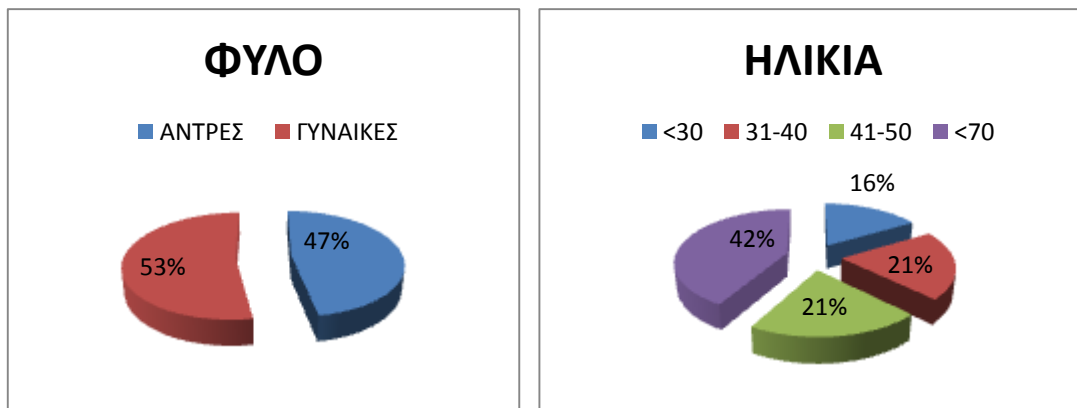
Υγειονομικός έλεγχος

Τέλος, οι συνεντευξιαζόμενοι μας απάντησαν θετικά, σχετικά με το ερώτημα αν τηρούνται οι κανόνες υγιεινής στο χώρο του συσσιτίου, αλλά και στο φαγητό το οποίο διανέμεται. Η καθαριότητα του χώρου, αλλά και των συσκευών που παρασκευάζεται το φαγητό, αποτελεί ύψιστη ανάγκη για την ασφαλή εξυπηρέτηση των σιτιζόμενων. Εξαίρεση, αποτέλεσε μόνο ένα (1) συσσίτιο που συγκαταλέχθηκε στην έρευνα μας, το οποίο, λόγω του κατεστραμμένου χώρου που εδρεύει, δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί πλήρως στον υγειονομικό έλεγχο. Παρ' όλα αυτά, τονίζει ότι είναι στα άμεσα μελλοντικά του σχέδια, να μεριμνήσει επί του θέματος.

4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

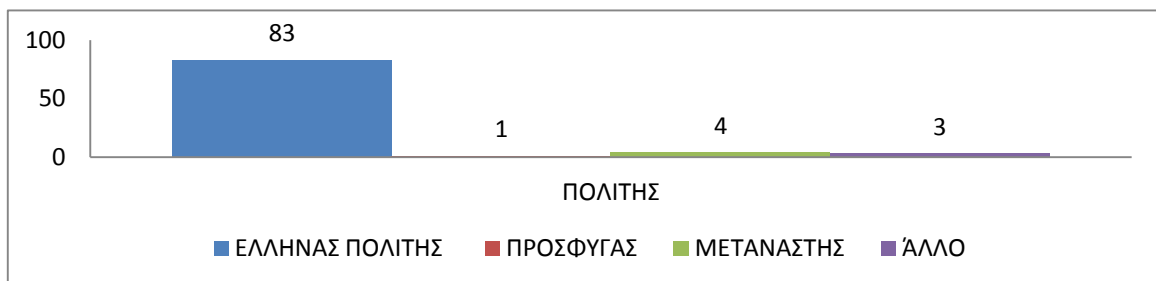
Για την καλύτερη ενημέρωση του αναγνώστη θεωρήθηκε σκόπιμο να επεξεργαστούν και να αναλυθούν περαιτέρω τα προσωπικά στοιχεία των εξυπηρετούμενων ώστε να βγουν ακριβή συμπεράσματα για τις δομές των συσσιτίων αλλά και να εξαχθεί μια γραφική παρουσίαση του προφίλ τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

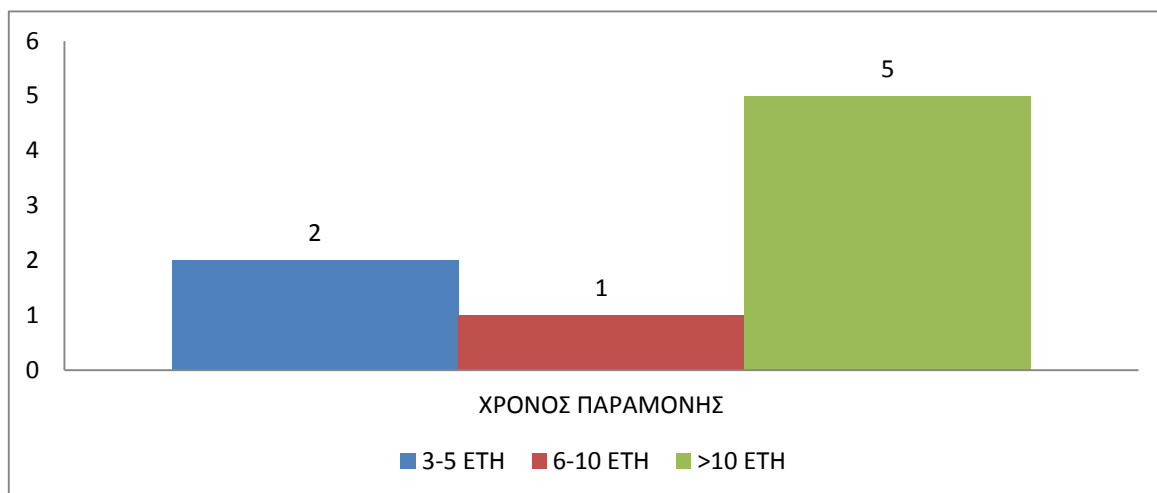
Πιο συγκεκριμένα όσο αφορά το φύλο όπως φαίνεται και στο παραπάνω κυκλικό διάγραμμα 47 γυναίκες (53%) και 43 (47%) άντρες πήραν μέρος σε αυτή την έρευνα με ηλικίες από 18 έως 70 χρονών. Όσο αφορά την ηλικία αξίζει να σημειωθεί ότι μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνουν οι ηλικίες 51-70 (42%) με 38 συμμετέχοντες ενώ ακολουθεί η ηλικία 31-40 (21%) και 41-50 (21%) με 19 συμμετέχοντες. Τέλος, παρατηρείται η ηλικία των ατόμων κάτω των 30 ετών με 15 (16%) συμμετέχοντες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2: ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

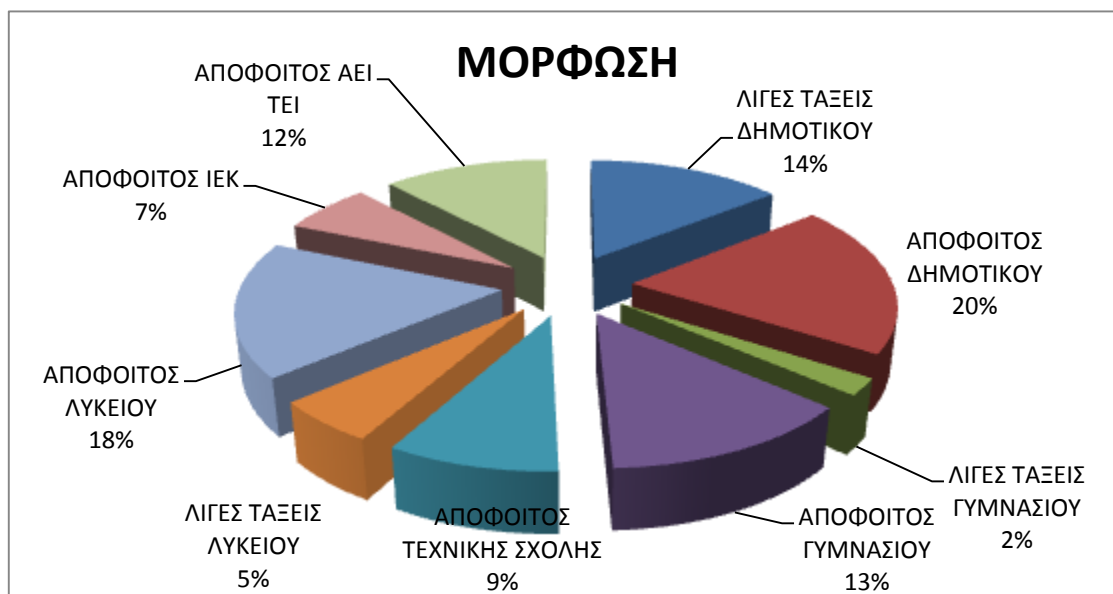
Πιο αναλυτικά όπως φαίνεται και παραπάνω οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν Έλληνες πολίτες ενώ ακολούθησε ένα μικρό ποσοστό προσφύγων και ένα χαμηλό αλλά σημαντικό ποσοστό μεταναστών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3: ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΜΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

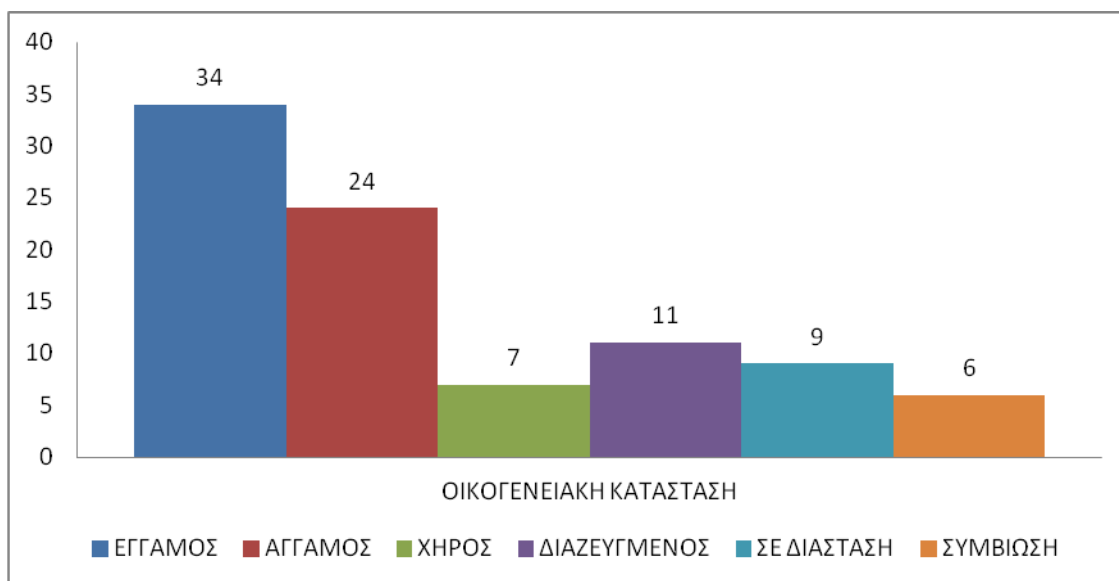
Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι πρόσφυγες και μετανάστες που πήραν μέρος στην παρούσα έρευνα ήταν λίγοι. Ενδιαφέρον όμως αποτελεί να ερευνηθεί ο χρόνος παραμονής τους στην χώρα. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα ο χρόνος παραμονής των περισσότερων είναι πάνω από 10 έτη, ενώ ακολουθούν εκείνοι ο χρόνος παραμονής τους που είναι 3-5 έτη. Οι λιγότεροι μετανάστες ή πρόσφυγες συμμετέχοντες έχουν παραμείνει στην Ελλάδα για 6-10 έτη.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4: ΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

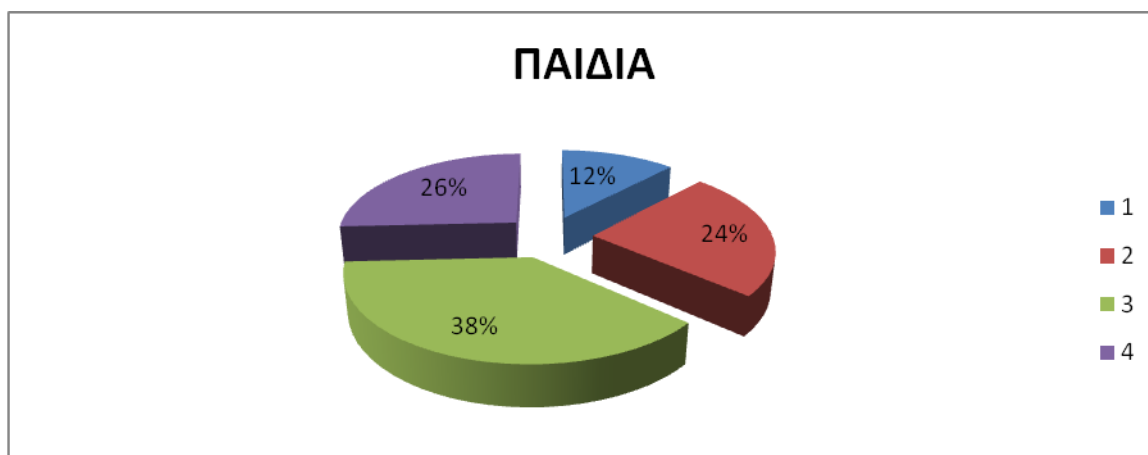
Μεγάλο ενδιαφέρον αποτελεί και η μόρφωση των συμμετεχόντων. Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν απόφοιτοι δημοτικού με 20% ενώ ακολούθησαν με ποσοστό 18% εκείνοι που ήταν απόφοιτοι λυκείου. Ένα μεγάλο ποσοστό κατέχουν και εκείνοι οι συμμετέχοντες όπου έκαναν λίγες τάξεις του δημοτικού αλλά ακόμα και αυτοί που ήταν απόφοιτοι γυμνασίου με 14% και 13% αντίστοιχα. Έπειτα ακολουθούν οι απόφοιτοι ΑΕΙ και ΤΕΙ με 12% ενώ στο τέλος είναι οι απόφοιτοι τεχνικής σχολής, οι απόφοιτοι ΙΕΚ, εκείνοι που έκαναν λίγες τάξεις λυκείου και εκείνοι που έκαναν λίγες τάξεις γυμνασίου με 9%, 7%, 5%, και 2% αντίστοιχα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

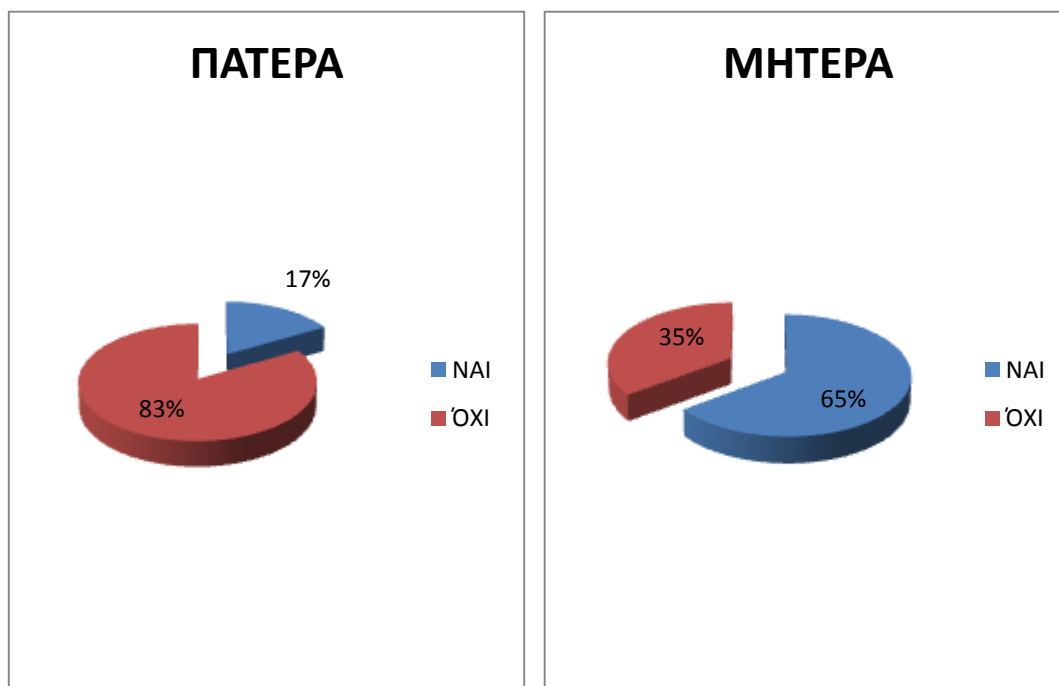
Όπως φαίνεται και στο παραπάνω γράφημα οι περισσότεροι συμμετέχοντες είναι έγγαμοι ενώ ακολουθούν εκείνοι που είναι άγαμοι. Εκείνοι που είναι διαζευγμένοι, σε διάσταση, οι χήροι και όσοι διαβιούν σε συμβίωση αποτελούν τις μικρότερες κατηγορίες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6: ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ.

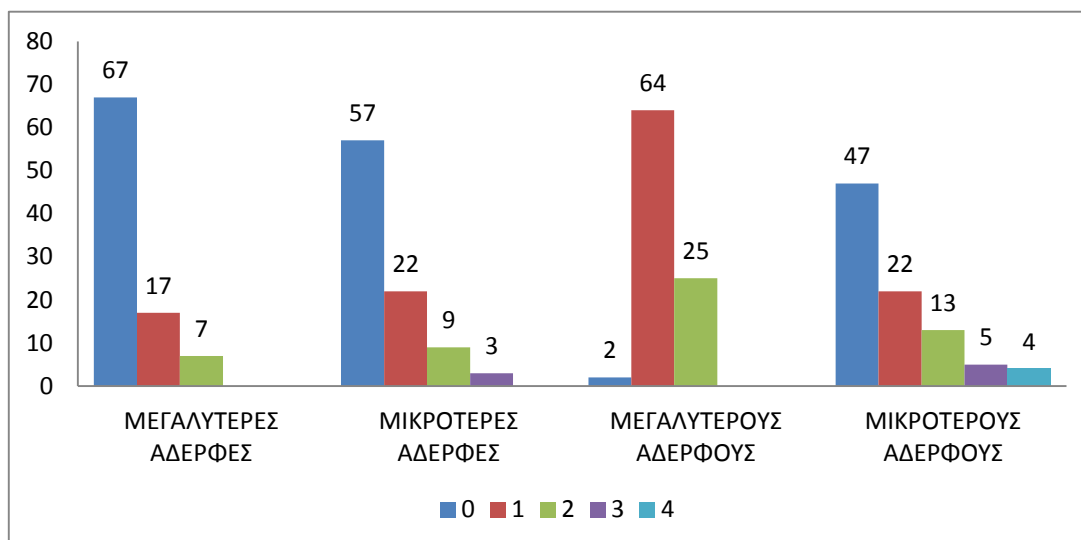
Όπως φαίνεται από το παραπάνω διάγραμμα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν 3 (38%) παιδιά. Έπειτα, ακολουθούν εκείνοι με τα 4 (26%) και τα 2 (24%), ενώ λιγότεροι είναι οι συμμετέχοντες που έχουν 1 (12%) παιδί.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7: ΎΠΑΡΞΗ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

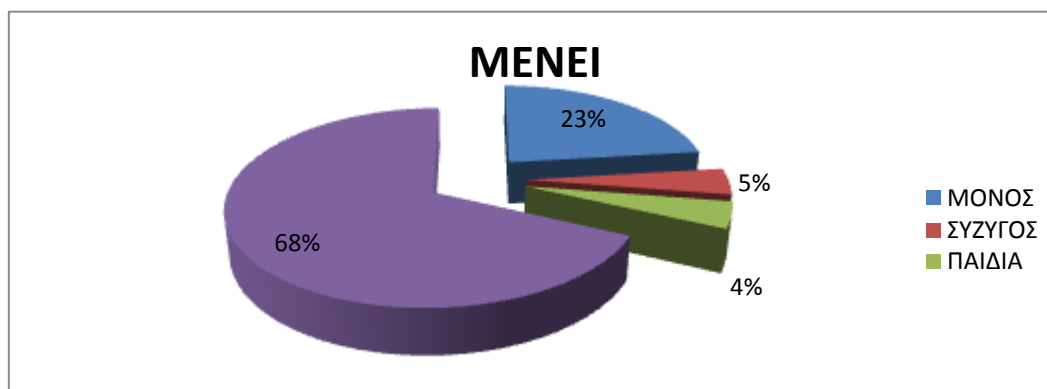
Όπως φαίνεται και στα παραπάνω γραφήματα οι περισσότεροι συμμετέχοντες κυρίως το 83% των συμμετεχόντων δεν έχουν πατέρα ενώ το 17% έχει πατέρα. Το 65% των συμμετεχόντων έχουν μητέρα. ενώ το 35% δεν έχουν μητέρα. Έτσι λοιπόν συμπεραίνεται ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν τον 1 από τους 2 γονείς τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8: ΑΔΕΛΦΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

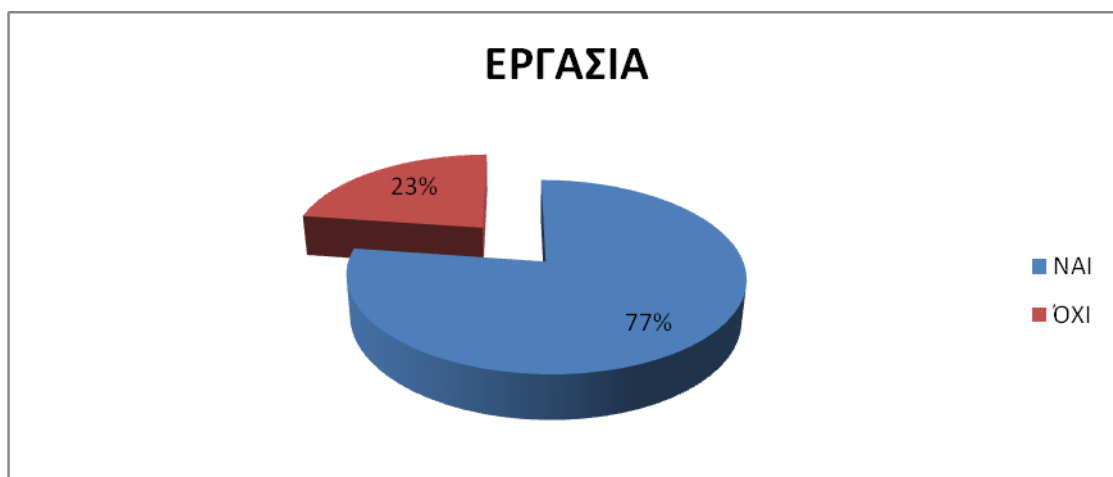
Όπως φαίνεται συγκεκριμένο διάγραμμα οι συμμετέχοντες στην πλειοψηφία τους δεν έχουν μεγαλύτερες αδερφές. Από αυτούς που έχουν μεγαλύτερες αδερφές, οι περισσότεροι έχουν 1 κυρίως. Στη συνέχεια ακολουθούν οι συμμετέχοντες που έχουν 2. Και στην επόμενη κατηγορία που αφορά τις μικρότερες αδερφές, η περισσότεροι σιτιζόμενοι φαίνεται να μη έχουν μικρότερες αδερφές. Από τα άτομα που απάντησαν πως έχουν μικρότερες αδερφές, οι πλειοψηφία έχει 1, ακολουθούν αυτοί που έχουν 2 και υπάρχουν και κάποιοι που δήλωσαν πως έχουν 3 μικρότερες αδερφές. Όσον αφορά τα αγόρια αδέρφια και μάλιστα τα μεγαλύτερα οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν 1 ενώ ακολουθούν σε μικρότερο ποσοστό τα άτομα που έχουν 2 αδερφούς. Από την άλλη, αναφορικά με τους μικρότερους αδερφούς το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων απάντησε πως έχει 1 και ακολουθούν σε μικρότερο βαθμό τα άτομα που έχουν 2, 3 και 4.

ΓΡΑΦΗΜΑ 9: ΠΡΟΣΩΠΑ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΑ.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω δεδομένα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων διαμένει με άλλα άτομα (68%) (π.χ. φίλους συγγενείς, κ.α.). Έπειτα, κάποιιο από τους εξυπηρετούμενους διαμένουν μόνοι αντιπροσωπεύοντας ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (23%), ακολουθούν εκείνοι που διαμένουν με τα παιδιά τους (4%) και υπάρχουν και κάποιιο συμμετέχοντες που διαμένουν με την/τον σύζυγο τους οι οποίοι αποτελούν το μικρότερο ποσοστό (5%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 10: ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

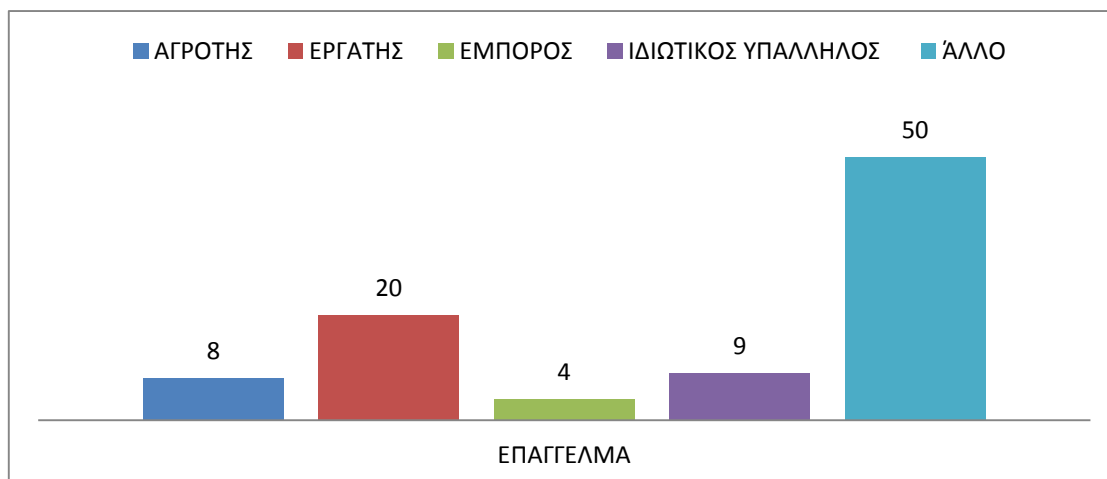
Όπως φαίνεται και παραπάνω το 77% των συμμετεχόντων εργάζονται ενώ το υπόλοιπο 23% δεν εργάζεται.

ΓΡΑΦΗΜΑ 11: ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

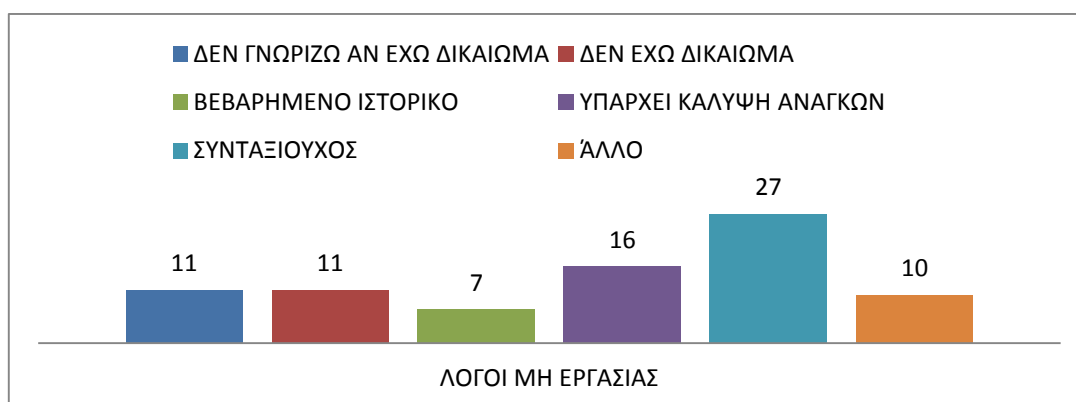
Αναλυτικότερα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι εργάζονται σε μερική απασχόληση (70%) ενώ ακολουθούν λίγοι (28%) εκείνοι που είναι μισθωτοί ή κάτι άλλο(2%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 12: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ.

Όπως αναγράφεται και παραπάνω οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν πως ασχολούνται με κάτι άλλο από αγρότες, εργάτες, έμποροι και ιδιωτικοί υπάλληλοι, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό κατείχαν οι εργάτες, μετά οι αγρότες, μετά οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, ενώ τελευταίοι ήταν εκείνοι που ήταν έμποροι.

ΓΡΑΦΗΜΑ 13: ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ.

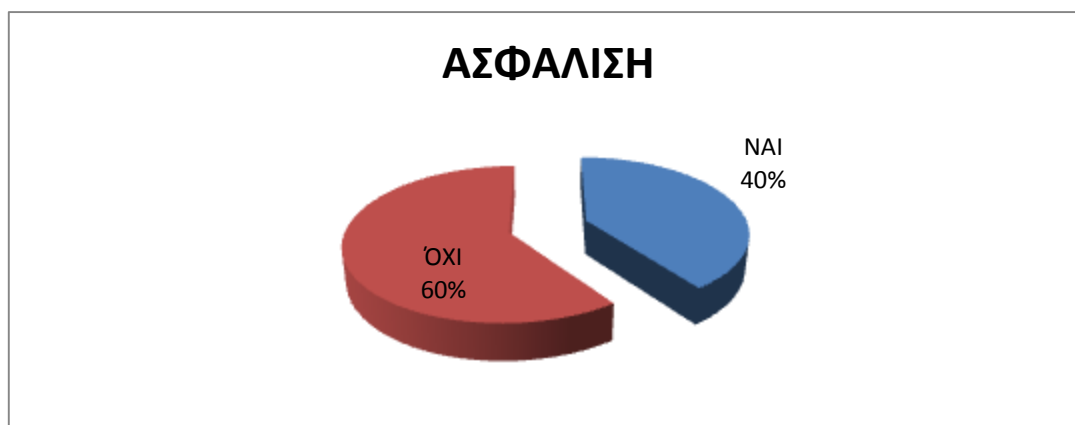
Οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν πως δεν εργάζονται καθώς είναι συνταξιούχοι, ακολούθησαν εκείνοι που θεωρούν πως ικανοποιείται η κάλυψη των αναγκών τους, ενώ μετά σε μικρότερα ποσοστά ήταν οι συμμετέχοντες που δεν γνώριζαν αν έχουν δικαίωμα στην εργασία και οι συμμετέχοντες που δεν εργάζονται για άλλους λόγους. Τελευταίοι ήταν οι συμμετέχοντες με το βεβαρημένο ιστορικό.

ΓΡΑΦΗΜΑ 14: ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥΣ.

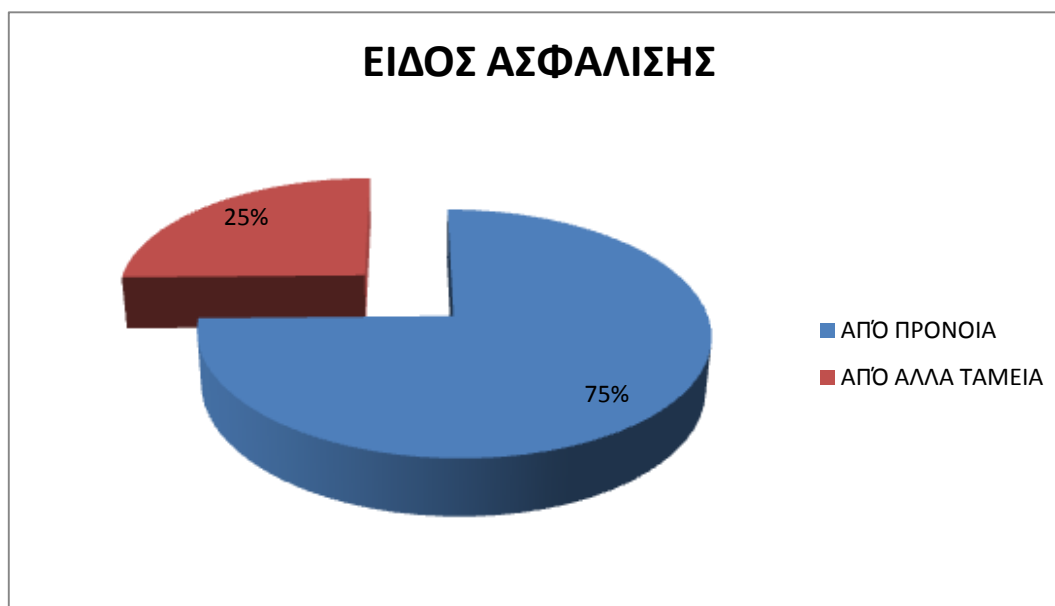
Όπως φαίνεται από το συγκεκριμένο κυκλικό διάγραμμα, οι πιο πολλοί συμμετέχοντες δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από την δουλειά τους, ενώ ακολουθούν εκείνοι που είναι μέτρια και στο τέλος εκείνοι που είναι λίγο ικανοποιημένοι.

ΓΡΑΦΗΜΑ 15: ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες όπως φαίνεται και παραπάνω δεν ασφαρίζονται (60%) ενώ ένα μεγάλο ποσοστό κατέχουν και οι συμμετέχοντες που είναι ασφαλισμένοι (40%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 16: ΕΙΔΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

Όσοι από τους συμμετέχοντες δήλωσαν πως είναι ασφαλισμένοι, οι περισσότεροι είναι από την Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας (75%) ενώ λιγότεροι είναι εκείνοι που είναι από άλλα ταμεία(25%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 17: ΑΝΑ ΧΡΟΝΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

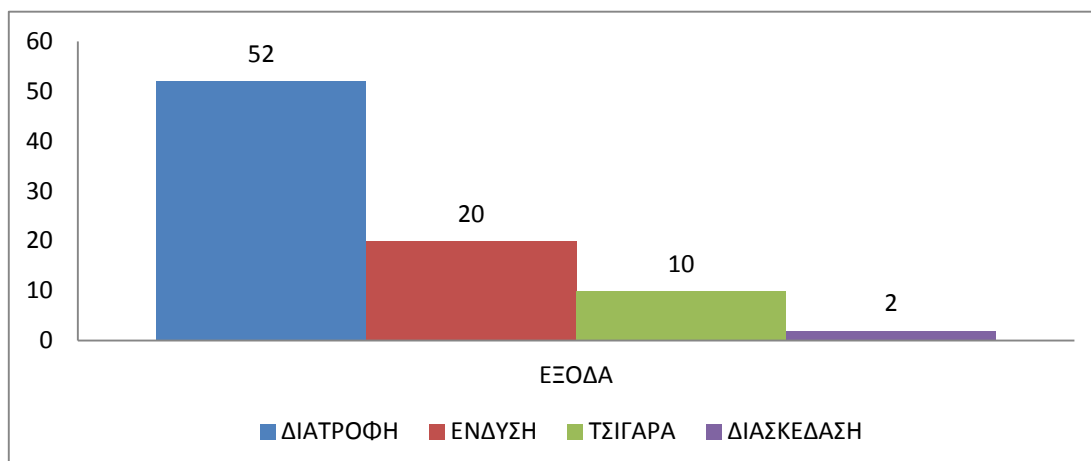
Έτσι λοιπόν όπως φαίνεται παραπάνω οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν οικογενειακό εισόδημα από 3501-6591 ευρώ ετησίως (83%). Δεύτεροι σε μικρότερο ποσοστό ακολουθούν εκείνοι που έχουν κάτω των 300 ευρώ (10%) και έπειτα εκείνοι που έχουν 6592-12637 (6%), ενώ υπάρχουν και συμμετέχοντες που έχουν μηδενικό εισόδημα(1%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 18: ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

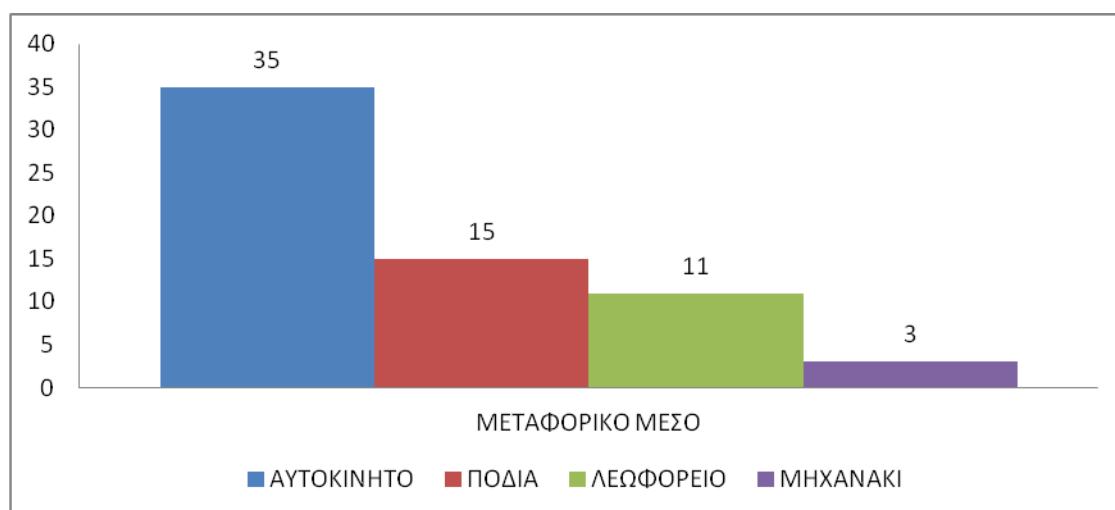
Τα εισοδήματα των περισσότερων συμμετεχόντων προέρχονται από την σύνταξη (39%), ενώ ακολουθούν εκείνοι που έχουν κάποιο εισόδημα από την εργασία τους (26%) και τη χρηματική βοήθεια από τα παιδιά τους με σχεδόν ίδια ποσοστά (25%), ενώ υπάρχουν και εκείνοι που έχουν πρόσθετα επιδόματα οι οποίοι κατέχουν το μικρότερο ποσοστό(10%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 19: ΕΞΟΔΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

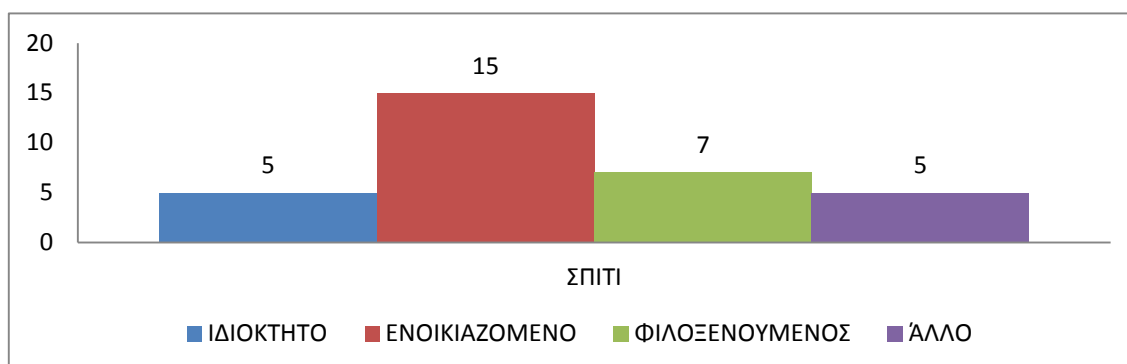
Όπως φαίνεται και παραπάνω οι περισσότεροι συμμετέχοντες ξοδεύουν τα λεφτά τους στην διατροφή ενώ ακολουθεί η ένδυση έπειτα τα τσιγάρα και τελευταία η διασκέδαση.

ΓΡΑΦΗΜΑ 20: ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ.

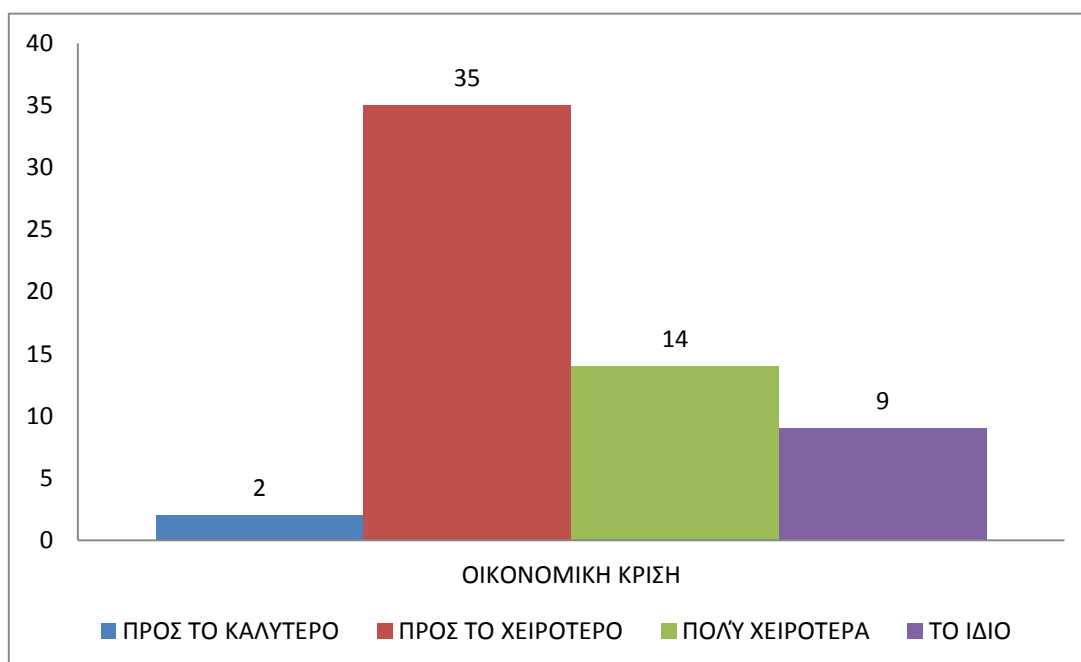
Όπως φαίνεται οι συμμετέχοντες που χρησιμοποιούν αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις τους αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό. Ακολούθως, εκείνοι που μετακινούνται με τα πόδια εμφανίζονται σε μικρότερο ποσοστό, έπειτα εκείνοι που μετακινούνται με το λεωφορείο έχουν σχετικά ακόμη μικρότερο ποσοστό και τέλος, λιγότεροι είναι εκείνοι που χρησιμοποιούν το μηχανάκι για τις μετακινήσεις τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 21: ΕΙΔΟΣ ΣΠΙΤΙΟΥ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ.

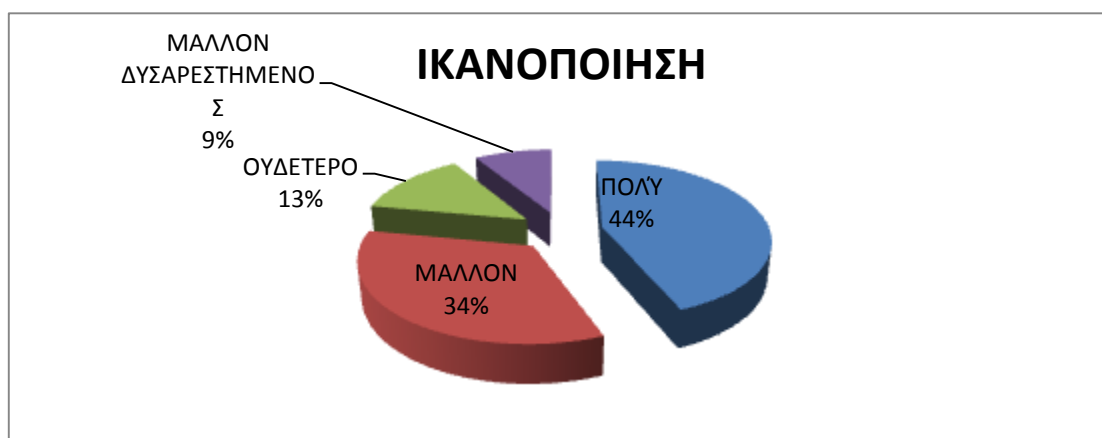
Όπως φαίνεται και παραπάνω οι περισσότεροι συμμετέχοντες ζουν σε ενοικιαζόμενο σπίτι ενώ ακολουθούν εκείνοι που είναι φιλοξενούμενοι.

ΓΡΑΦΗΜΑ 22: ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ.

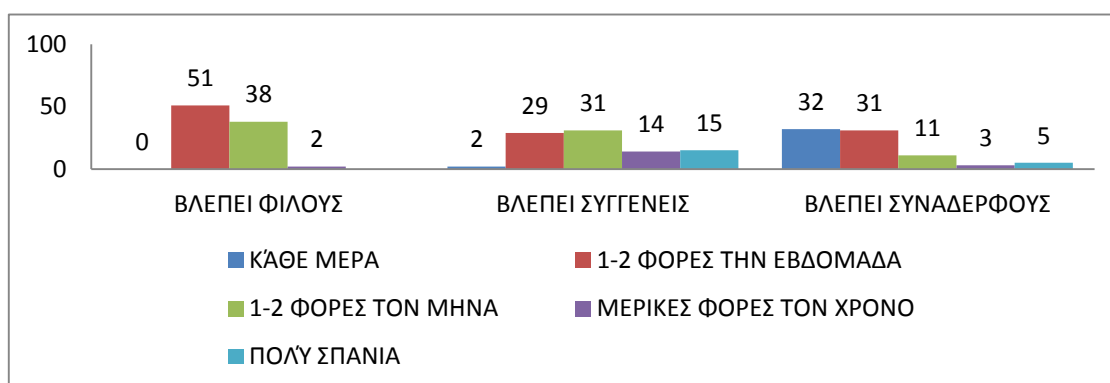
Όπως φαίνεται οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν πως η οικονομική κρίση οδήγησε την κατάσταση των συμμετεχόντων προς το χειρότερο ενώ υπήρχαν και συμμετέχοντες που απάντησαν πως η οικονομική κρίση τους έχει επηρεάσει και πολύ χειρότερα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 23: ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΓΥΡΟ.

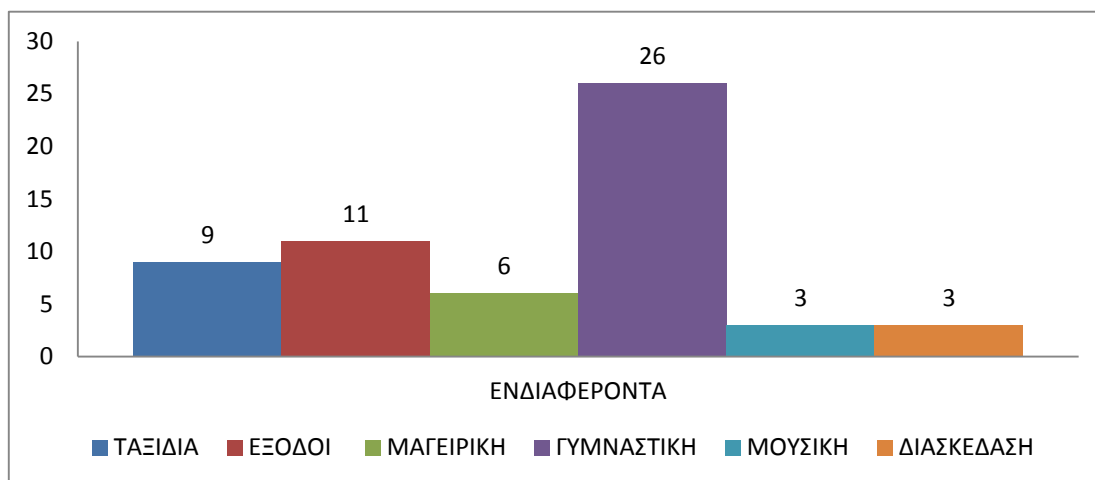
Όπως αναγράφεται και στο παραπάνω διάγραμμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι από τον κοινωνικό τους περίγυρο(44%). Αμέσως μετά υπήρχαν εκείνοι που απάντησαν πως είναι μάλλον ικανοποιημένοι (34%), ακολούθησαν εκείνοι που ήταν ουδέτεροι (13%) και μετά εκείνοι που ήταν μάλλον δυσαρεστημένοι (9%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 24: ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΑΦΗΣ ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ, ΣΥΝΑΔΕΡΦΟΥΣ, ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ.

Έτσι λοιπόν, οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν πως βλέπουν τους φίλους τους 1-2 φορές την εβδομάδα, τους συγγενείς 1-2 φορές τον μήνα ενώ τους συναδέρφους τους κάθε μέρα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 25: ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

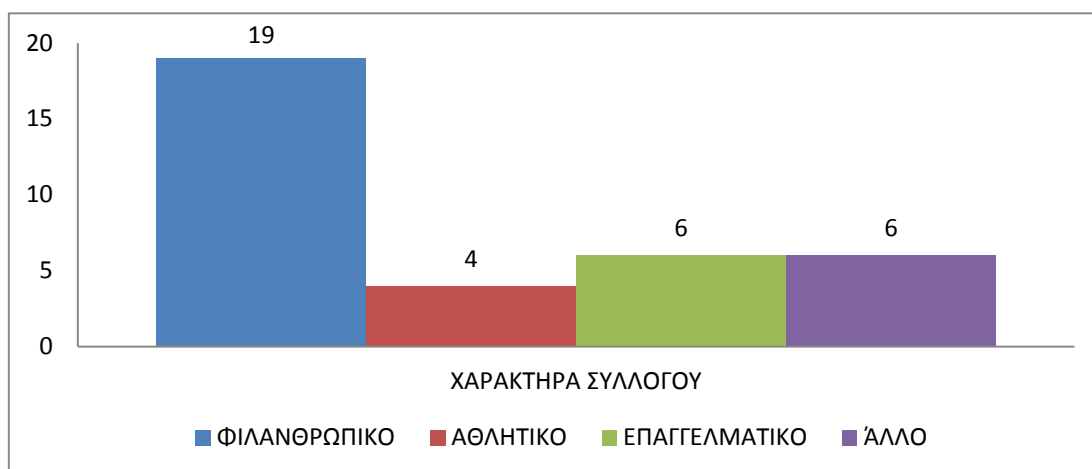
Όπως φαίνεται από το γράφημα, πολλοί συμμετέχοντες έχουν ως ενδιαφέρον την γυμναστική ενώ ακολούθησαν εκείνοι που επέλεξαν τις εξόδους τους ως ενδιαφέρον, έπειτα εκείνοι με τα ταξίδια, ενώ τελευταία ήταν η μαγειρική και τέλος η μουσική και η διασκέδαση κατά σειρά.

ΓΡΑΦΗΜΑ 26: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟ.

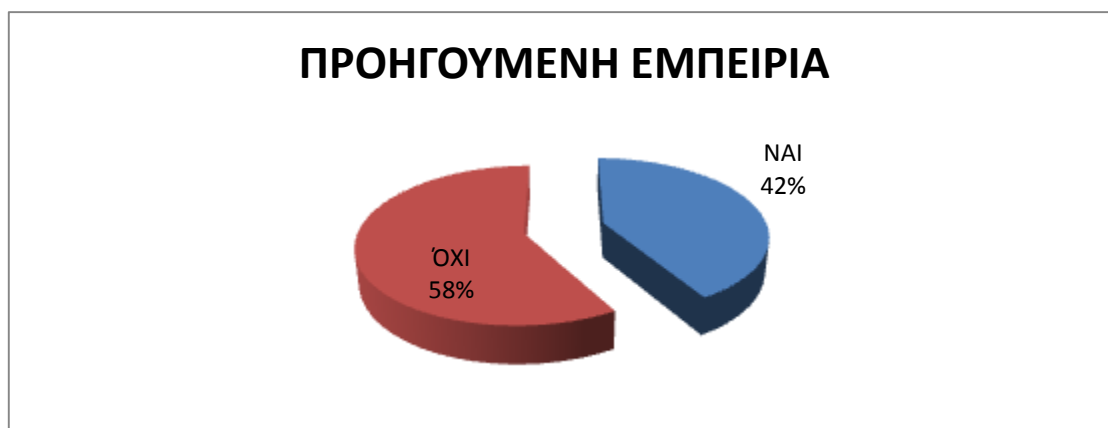
Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες απάντησαν πως δεν είναι ενεργά μέλη του συλλόγου (63%) . Και σε μικρότερο ποσοστό απάντησαν πως είναι ενεργά μέλη κάποιου συλλόγου (37%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 27: ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

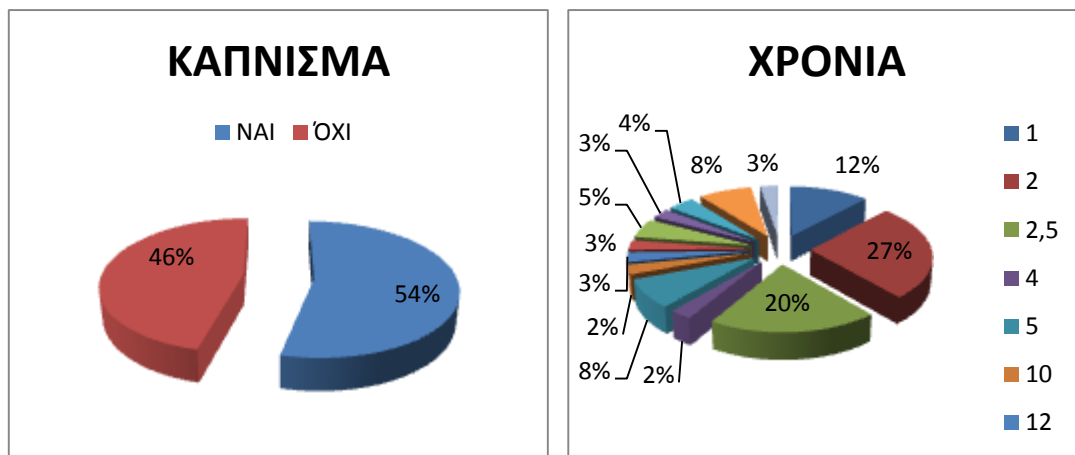
Όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες που είναι ενεργά μέλη ενός συλλόγου αναφέρουν πως ο χαρακτήρας του συλλόγου είναι φιλανθρωπικός ενώ ακολουθούν εκείνοι που πιστεύουν ότι είναι επαγγελματικός ή κάτι άλλο και σε μικρό ποσοστό αθλητικός.

ΓΡΑΦΗΜΑ 28: ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΧΡΗΣΗΣ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.

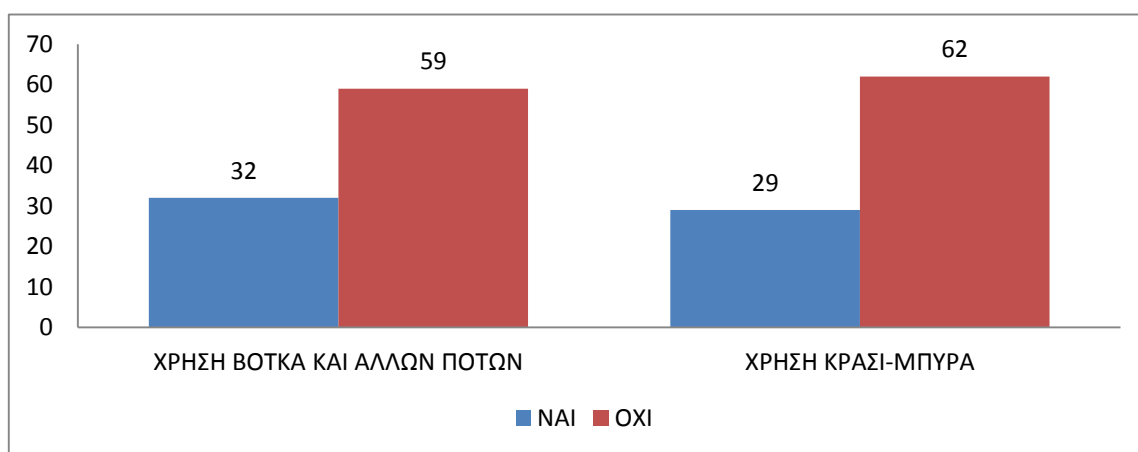
Φαίνεται από το κυκλικό γράφημα ότι οι περισσότεροι απάντησαν πως δεν είχαν κάποια προηγούμενη εμπειρία ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 29: ΧΡΗΣΗ ΚΑΠΝΟΥ.

Από τα παραπάνω γραφήματα διαπιστώνεται πως οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες της έρευνας καπνίζουν (54%) και μάλιστα σχετικά πρόσφατα . Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία από των ερωτώμενων αναφέρουν ότι καπνίζουν 2 χρόνια (30%), 2.5 χρόνια (20%) και 1 χρόνο (13%) ενώ ακολουθούν και άλλοι που καπνίζουν πολλά περισσότερα χρόνια.

ΓΡΑΦΗΜΑ 30: ΧΡΗΣΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΩΝ ΠΟΤΩΝ.

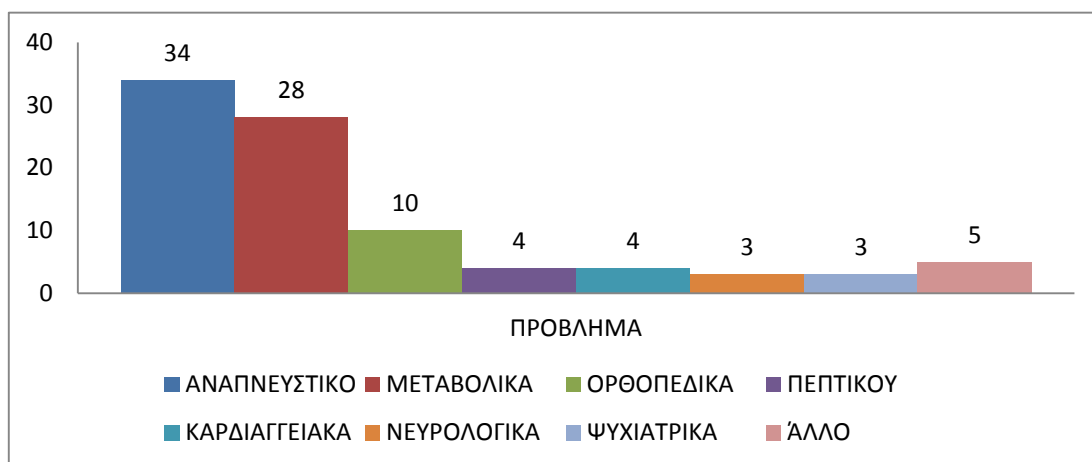
Οι περισσότεροι λοιπόν από τους συμμετέχοντες απάντησαν πως δεν κάνουν χρήση μύρας-κρασιού και άλλων αλκοολούχων ποτών. Όμως διαπιστώνεται πως σε μικρότερα ποσοστά υπάρχουν και ερωτώμενοι που κάνουν χρήση των παραπάνω ποτών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 31: ΥΠΑΡΞΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ.

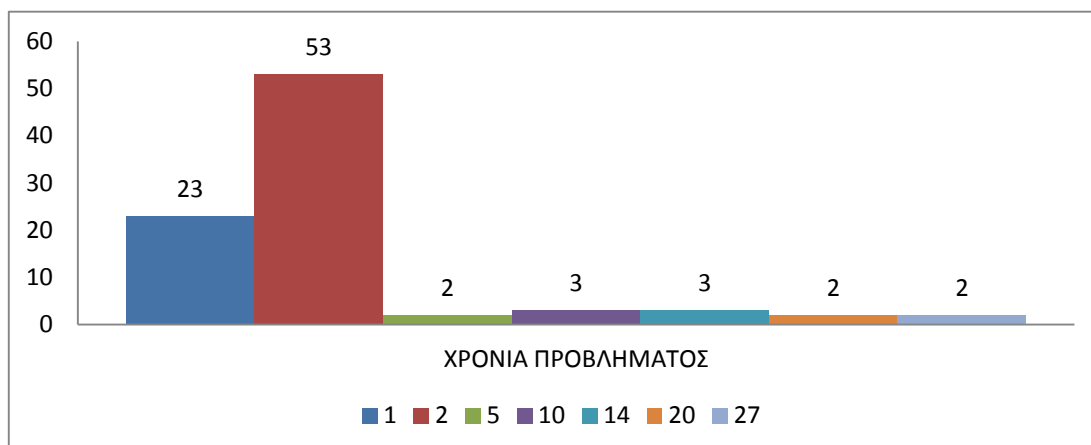
Οι περισσότεροι από τους σιτιζόμενους αναφέρουν πως έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας (55%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 32: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ.

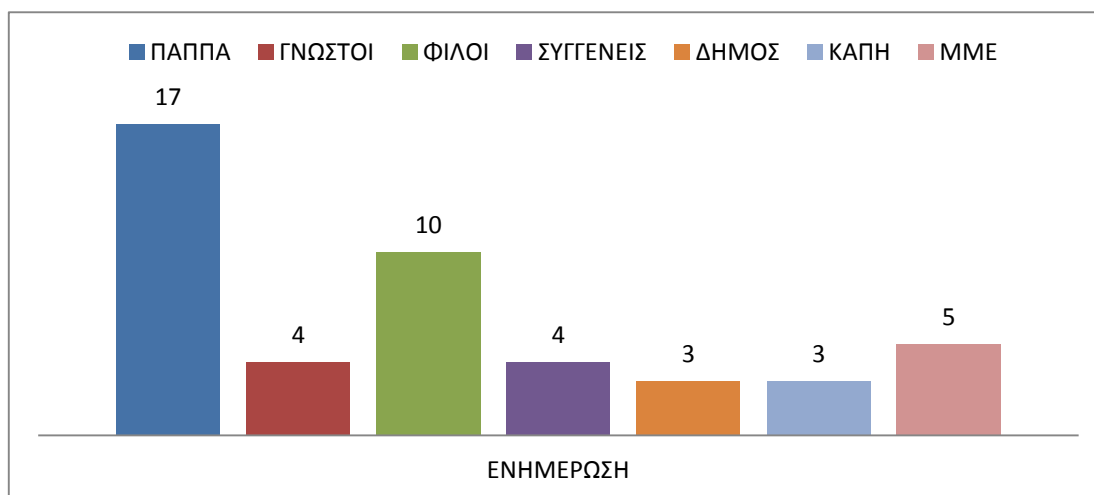
Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες έχουν αναπνευστικό και μεταβολικό πρόβλημα (34% και 28 % αντίστοιχα). Δεύτεροι έρχονται εκείνοι με ορθοπεδικό πρόβλημα (10%). Τρίτοι σε σειρά είναι εκείνοι που έχουν κάποιο άλλο πρόβλημα (5%). Σε μικρότερα ποσοστά, είναι οι συμμετέχοντες με προβλήματα του πεπτικού συστήματος, καρδιαγγειακά και εκείνοι με τα νευρολογικά και ψυχιατρικά (4% και 3% αντιστοίχως).

ΓΡΑΦΗΜΑ 33: ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ.

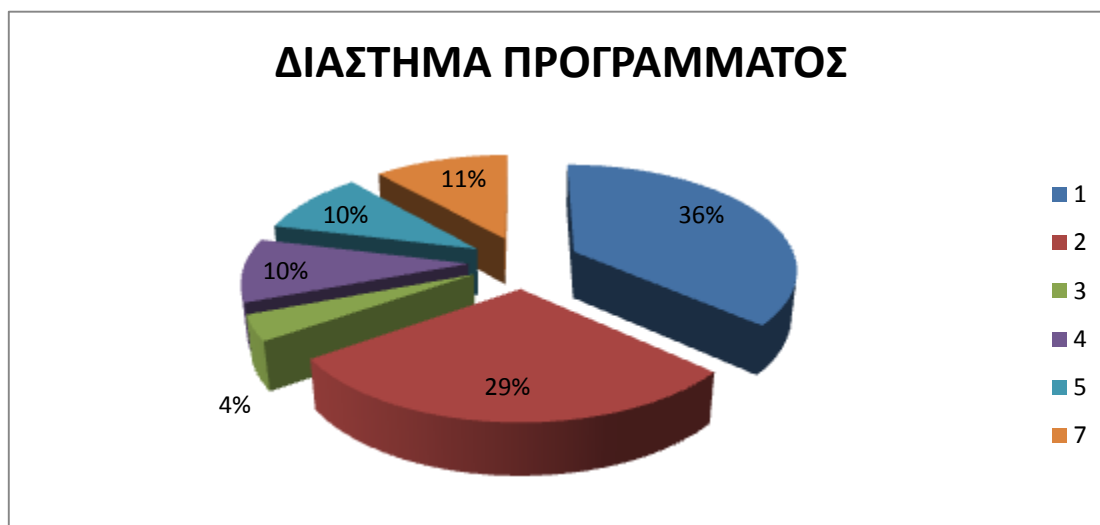
Στο γράφημα αυτό διαφαίνεται πως η πλειοψηφία των ερωτώμενων έχουν το πρόβλημα 2 χρόνια, ενώ ακολουθούν άλλοι που έχουν το πρόβλημα υγείας 1 χρόνο. Σε ελάχιστο ποσοστό υπάρχουν και εκείνοι που αναφέρουν πως έχουν το πρόβλημα 10 και 14 χρόνια ενώ και άλλοι με 5, 20 και 27.

ΓΡΑΦΗΜΑ 34: ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΣΥΣΣΙΤΙΩΝ.

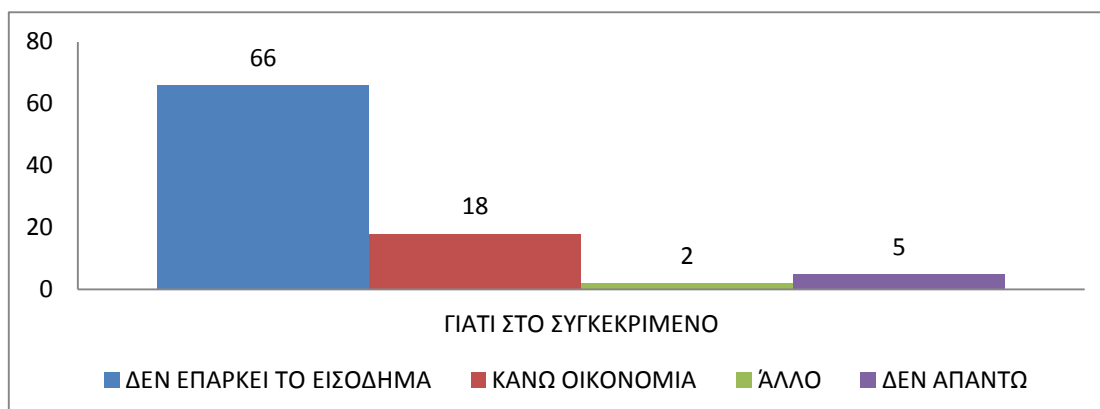
Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το πρόγραμμα των συσσιτίων από τον παππά της ενορίας τους ή από φίλους. Βέβαια υπήρξαν και σιτιζόμενοι που ενημερώθηκαν από γνωστούς, συγγενείς τους και από τα ΜΜΕ. Τέλος, λιγότερα ήταν τα άτομα που ενημερώθηκαν από τον δήμο και τα ΚΑΠΗ.

ΓΡΑΦΗΜΑ 35: ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΣΣΙΤΙΩΝ.

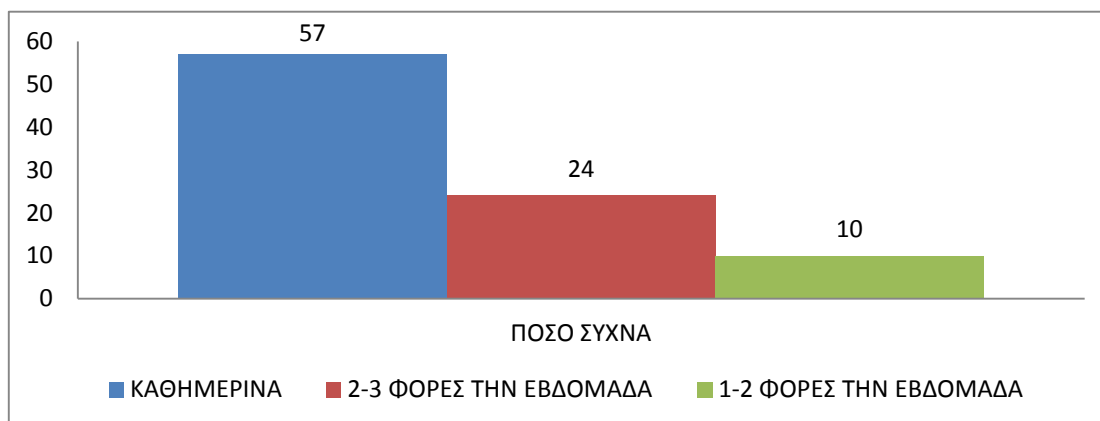
Σύμφωνα με το κυκλικό διάγραμμα, οι πιο πολλοί από τους συμμετέχοντες ανήκουν στο πρόγραμμα συσσιτίων 1 ή 2 χρόνια ενώ υπάρχουν και πολλοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα έως και 4, 5 ή 7 χρόνια. Τέλος, με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι εξυπηρετούμενοι που ανήκουν στο πρόγραμμα περίπου 3 χρόνια.

ΓΡΑΦΗΜΑ 36: ΛΟΓΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ.

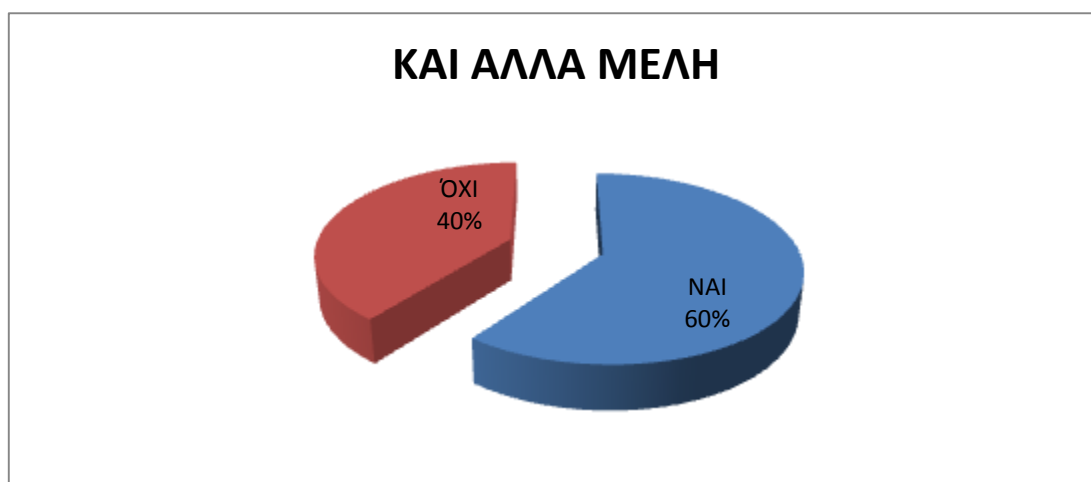
Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες απάντησαν πως επέλεξαν τον συγκεκριμένο συσσίτιο καθώς δεν επαρκεί το εισόδημα τους ενώ ακολούθησαν εκείνοι που απάντησαν ότι οδηγήθηκαν στο συγκεκριμένο για να κάνουν οικονομία. Βέβαια υπήρξαν και εκείνοι που δεν απάντησαν ή και αυτοί που επέλεξαν πως ακολουθούν αυτό το πρόγραμμα για άλλο λόγο.

ΓΡΑΦΗΜΑ 37: ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ.

Ένα μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων χρησιμοποιούν το συσσίτιο καθημερινά (57%). Το μισό περίπου ποσοστό των ερωτώμενων απάντησαν ότι χρησιμοποιούν συσσίτιο 2-3 φορές την εβδομάδα (24%) και ακολουθούν άλλοι που τον χρησιμοποιούν 1-2 φορές την εβδομάδα (10%).

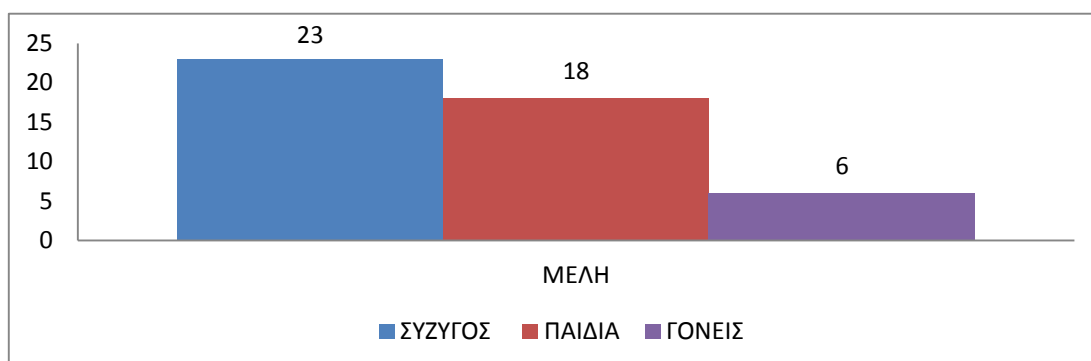
ΓΡΑΦΗΜΑ 38: ΧΡΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ .

Οι πιο πολλοί συμμετέχοντες απάντησαν πως χρησιμοποιούν και άλλα μέλη της οικογένειάς τους το πρόγραμμα αυτό (60%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 39: ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

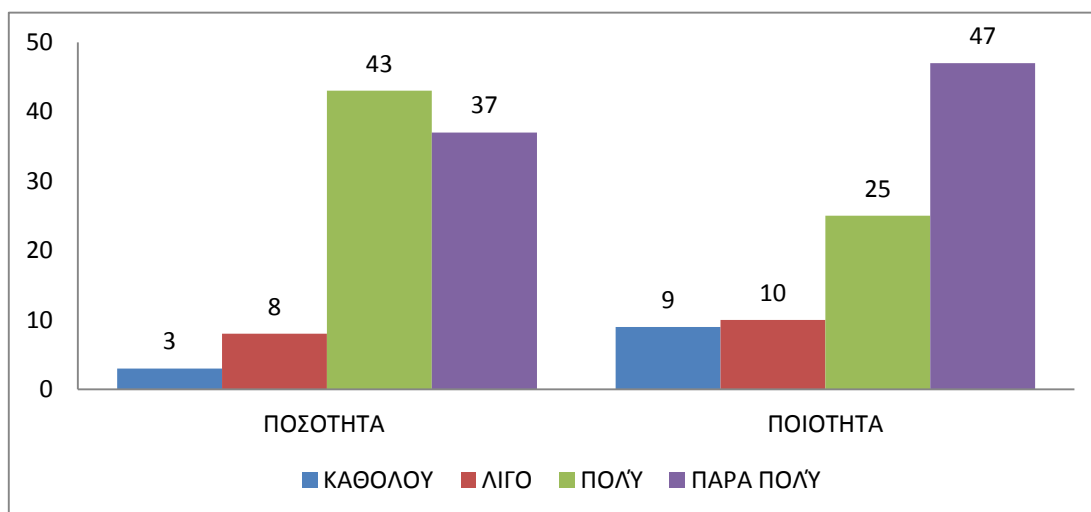
ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.

Οι πιο πολλοί συμμετέχοντες χρησιμοποιούν το πρόγραμμα μαζί με τους-τις συζύγους τους (23%) ενώ υπάρχουν πολλοί που χρησιμοποιούν το πρόγραμμα μαζί με τα παιδιά τους (18%) ή ακόμα και τους γονείς τους (6%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 40: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ

ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ.

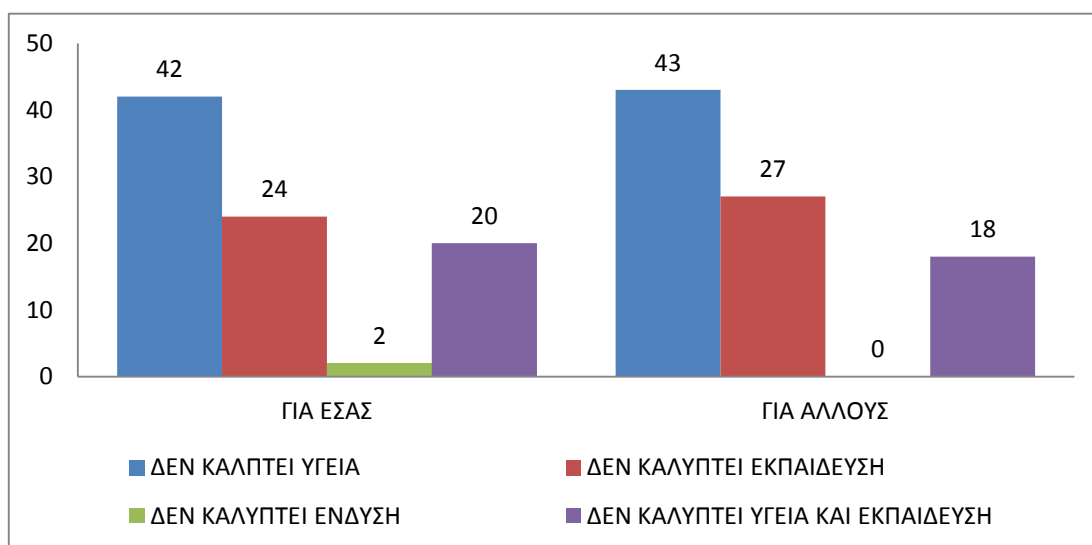
Οι πιο πολλοί συμμετέχοντες πιστεύουν πως έχει πολύ ποσότητα το πρόγραμμα αυτό ενώ η ποιότητά του είναι πάρα πολύ καλή με ποσοστά 43% και 47%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 41: ΚΑΛΥΨΗ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ.

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν πως καλύπτει όλες τις ανάγκες τους (53%) ενώ αρκετοί είναι και εκείνοι που απάντησαν πως δεν τις καλύπτει (47%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 42: ΑΝΑΓΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ.

Όσο αφορά και τους ίδιους τους συμμετέχοντες (42%) όσο και για τα άλλα μέλη της οικογένειας (43%) τονίζεται πως πιστεύουν κατά γενική ομολογία πως δεν καλύπτονται πλήρως οι ανάγκες τους σε υγεία.

Συνοψίζοντας το προφίλ των συμμετεχόντων που ανήκουν στο πρόγραμμα του συσσιτίου:

Συνέχεια του προφίλ των ανθρώπων που χρησιμοποιούν το συσσίτιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όσον αφορά το σκοπό της έρευνας μας επετεύχθητε σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα να πετύχουμε να προσθέσουμε γνώση σε εμάς, στην πόλη του Ηρακλείου, αλλά και σε διάφορους φορείς για το ποια συσσίτια υπάρχουν στην πόλη του Ηρακλείου και ποια είναι, διότι τα συσσίτια της πόλης δεν ήταν αναγνωρίσιμα από όλους και κυρίως από τους ειδικούς στους οποίους μπορεί να απευθυνθεί κάποιο άτομο το οποίο ενδιαφέρεται για την επίσκεψη του σε κάποιο συσσίτιο.

Ακόμη επί του προκειμένου, αυξήθηκε η δική μας γνώση για τα συσσίτια, το προφίλ των ατόμων και για το ποιοι παράγοντες οδηγούν τα άτομα στη χρήση των προγραμμάτων συσσιτίων. Εκτός αυτού διαπιστώθηκαν και εμπράκτως κάποια θεωρητικά δεδομένα.

Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε από τα δεδομένα που μελετήθηκαν πως η φτώχεια έχει διερευνηθεί στα πλαίσια διαφόρων χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και για την ερμηνεία και ανάλυση της έχουν διαπιστωθεί περισσότερες θεωρίες και λιγότερες εμπειρικές μελέτες. Αυτό το γεγονός εμποδίζει να αναδειχθούν οι πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου και τα ακριβή στοιχεία που προσδιορίζουν την έννοια της φτώχειας. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τον κοινωνικό αποκλεισμό που έχει έως τώρα λίγο απασχολήσει την επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα και γι' αυτό το λόγο αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων αλλά και των συγκεκριμένων ομάδων και μειονοτήτων, καθώς με τον καιρό γίνεται απειλητικότερο και για την εσωτερική συνοχή.

Επιπρόσθετα, τα προσφερόμενα συσσίτια μπορούν να παρέχουν μόνο την τροφή για την φυσική επιβίωση. Δεν ανοίγουν καμία προοπτική στα σιτιζόμενα ως στρατηγική αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επίσης, έγινε φανερό πως ο κοινωνικός αποκλεισμός απειλεί διάφορες κοινωνικές κατηγορίες (μακροχρόνια άνεργους, νέους που δεν έχουν ενταχθεί στην αγορά εργασίας, ηλικιωμένους, γυναίκες, μετανάστες κ.λ.π).

Τέλος, από την μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην πόλη του Ηρακλείου έγινε κατανοητό πως η πολιτική που ακολουθείται για την αντιμετώπιση ή τουλάχιστον τη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού είναι ελλιπής. Συγκεκριμένα, φάνηκε μέσα από τη συγκεκριμένη μελέτη πως, η πολιτική των μηδαμινών επιδοματικών παροχών ως τον μόνο τρόπο αντιμετώπισης της φτώχειας βοηθάει επιφανειακά τα άτομα που εμπλέκονται σε αυτή και επιτείνει την απογοήτευση και την αγανάκτηση τους. Όσον αφορά στον κοινωνικό αποκλεισμό, το κοινωνικό κράτος θεωρεί υποχρέωση του την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε όσους την έχουν ανάγκη, προσπαθώντας να αναβαθμίσει τη ζωή των πολιτών. Αλλά η πληθώρα των αναγκών που έχουν προκύψει για κοινωνικές υπηρεσίες, καθιστά αδύνατη όλων των αναγκών από τους φορείς.

Έπειτα από τις παραπάνω διαπιστώσεις, παρακάτω αναλύονται οι απαντήσεις που ανευρέθηκαν για τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί στην έρευνα των σπουδαστριών.

5.1. ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

Οι φορείς που υλοποιούν προγράμματα παροχής συσσιτίων στην πόλη του Ηρακλείου είναι, δεκατέσσερα (14) συσσίτια, αλλά η ποιοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε σε οκτώ (8) συσσίτια τα οποία αποτελούν ενορίες του νομού Ηρακλείου, ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα (4) αποτελούν οργανισμούς σίτισης. Και η ποσοτική έρευνα, πραγματοποιήθηκε σε δέκα (10) συσσίτια, τα οποία ήταν επτά (7) εκκλησίες και τρεις (3) οργανισμοί σίτισης.

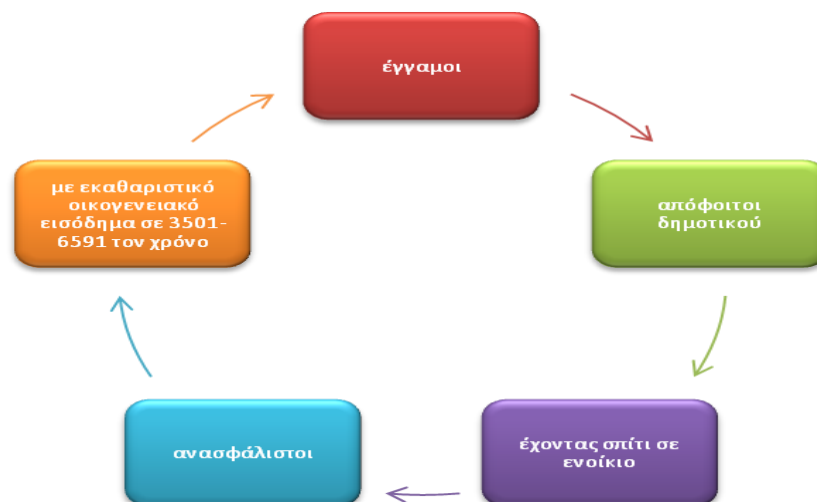
Ο σκοπός λειτουργίας των συσσιτίων στα οποία απευθυνθήκαμε, είναι η κάλυψη των βασικών βιολογικών αναγκών του ατόμου και κατά κύριο λόγο η σίτιση. Μερικά από τα συσσίτια όμως, επιδιώκουν να καλύψουν και επιμέρους βασικές βιολογικές ανάγκες, όπως ο ρουχισμός, η στέγαση, η οικονομική ενίσχυση για την αποπληρωμή λογαριασμών που σχετίζονται με την επιβίωση του ατόμου (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ κ.α.).

Έτσι, όσον αφορά τη λειτουργία των συσσιτίων και το σκοπό τους, θα πρέπει να τονισθεί, ότι προσδιορίστηκε με βάση την ευρέως διαδεδομένη κατάσταση που

προκάλεσε η οικονομική κρίση, αλλά και τις ανάγκες των οικισμών στους οποίους λειτουργούν τα εν λόγω συστήματα. Κατά συνέπεια, δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν ακόμη, πόσο θα διαρκέσει ο χρόνος λειτουργίας τους και περιορίζουν την απάντησή τους στο ότι θα διαρκέσουν όσο το δυνατό περισσότερο γιατί οι ανάγκες των ανθρώπων από την υπάρχουσα οικονομική κρίση αυξάνονται.

Τα άτομα τα οποία συμμετέχουν στη σίτιση, διαπιστώσαμε ότι διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά σε όλα τα προγράμματα στα οποία απευθυνθήκαμε. Οι ηλικίες των ατόμων αυτών, διευρύνονται από τη βρεφική έως και την τρίτη ηλικία, ενώ παράλληλα, οι εθνικότητες τους ποικίλουν. Βασικό κοινό χαρακτηριστικό των ατόμων αυτών, είναι η δυσχερής οικονομική τους κατάσταση, η οποία τους ωθεί στην επίκληση βοήθειας από τα εν λόγω προγράμματα σιτισμού. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι δεν υπάρχουν ταξικές διαφορές, καθώς τα άτομα προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, χωρίς όμως να διαθέτουμε σαφή στοιχεία για το μορφωτικό τους επίπεδο. Έτσι, πρόκειται για πολύτεχνες και μη οικογένειες, άστεγους, ενήλικες, Έλληνες, Ρομά, μετανάστες, άτομα με αναπηρία και μακροχρόνια ανέργους, καλύπτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ένα ευρύ φάσμα των ομάδων πληθυσμού που χρήζουν άμεσης βοήθειας, προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους.

Επιπλέον, κάποια άλλα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων που συναντήθηκαν σε μεγάλο ποσοστό στους πιο πολλούς συμμετέχοντες είναι τα παρακάτω και στα οποία θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η χρήση συσσιτίων γίνεται από ένα συγκεκριμένο προφίλ ανθρώπων, με βάση αυτή την έρευνα το προφίλ τους θα ήταν ως εξής:

Οι περισσότεροι άνθρωποι που συμμετείχαν στο πρόγραμμα συσσιτίων φάνηκε να έχουν αυτό το προφίλ σε αυτή την περίοδο της ζωής τους. Όπως οι ίδιοι απάντησαν δεν είχαν ξαναχρησιμοποιήσει κάποιο πρόγραμμα συσσιτίων νωρίτερα. Άρα θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως η απόφαση των ατόμων να κάνουν χρήση συσσιτίων επηρεάζεται από το προφίλ τους.

Οι παράγοντες που οδηγούν τα άτομα στην χρήση των συσσιτίων είναι σίγουρα η οικονομική αδυναμία για κάλυψη των αναγκών τους. Τα χρήματα τα οποία συγκεντρώνουν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο δεν επαρκούν. Έτσι λοιπόν επιγραμματικά θα έλεγε κανείς ότι οι παράγοντες είναι:

5.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΠΑΡΟΜΟΙΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της δικής μας ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας και σε σύγκριση με τις προηγούμενες έρευνες που μελετήσαμε, βρίσκουμε τα εξής κοινά:

Ποιοτική έρευνα

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας, μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι δύο καταστάσεις που πλήττουν κυρίως τα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα. Παρατηρούνται σε έντονο βαθμό και επηρεάζονται αισθητά από τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων-μελών των

κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, καθώς και την κάλυψη των βασικών βιολογικών τους αναγκών. Εστιάζοντας την έρευνα μας στην πόλη Ηρακλείου Κρήτης, διαπιστώσαμε ότι μέχρι και σήμερα, τα χαρακτηριστικά της φτώχειας (ανεργία, υποσιτισμός κ.α.) παραμένουν αμετάβλητα σε σχέση με παλαιότερες εποχές, όπου η οικονομική ανέχεια είχε έντονη ισχυρή παρουσία στη χώρα μας. Με την παρούσα μελέτη, θελήσαμε να συγκρίνουμε τα χαρακτηριστικά τους με προηγούμενες έρευνες, ως προς το αν έχει διαφοροποιηθεί το προφίλ των σιτιζόμενων σε σχέση με την απόφαση τους να κάνουν χρήση των προγραμμάτων συσσιτίων.

Αρχικά αναφέρονται κάποια από τα χαρακτηριστικά των συσσιτίων αλλά και των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων όπως αυτά περιγράφονται και σε παρόμοιες έρευνες (Γούλας, 2006, Τεγόπουλος, 2013). Τα συσσίτια παρέχονται συνήθως τις μεσημβρινές ώρες παρέχοντας ένα πλήρες γεύμα και ελάχιστα λειτουργούν και το απόγευμα. Υπάρχουν σε αυτά και εργαζόμενοι αλλά οι περισσότεροι απασχολούμενοι είναι εθελοντές. Επίσης, οι πόροι των συσσιτίων είναι κυρίως η προσφοράς ιδιωτών και απλών πολιτών σε είδος και χρήματα και το Φιλόπτωχο Ταμείο. Αυτά τα στοιχεία συμπίπτουν με τη δική μας μελέτη διότι στην πλειοψηφία τους τα συσσίτια που μελετήσαμε λειτουργούν την ίδια ώρα στις 12μμ και μόνο ένα συσσίτιο το απόγευμα. Επιπρόσθετα, σε αυτά απασχολούνται και εργαζόμενοι αλλά και εθελοντές. Επίσης, τα έσοδα των συσσιτίων των παρεχόμενων φορέων που μελετήσαμε προέρχονται κυρίως από απλούς πολίτες, ιδιώτες αλλά και από το Φιλόπτωχο Ταμείο και από τα έσοδα της εκκλησίας (σε περιπτώσεις όπου τα συσσίτια παρέχονται από τις εκκλησίες). Ακόμη και οι ηλικίες των ατόμων-εξυπηρετούμενων που καλύπτουν τα μελετώμενα συσσίτια είναι παρόμοιες με τις έρευνες που αναφέρονται παραπάνω και στην διενεργούμενη, από τις φοιτήτριες έρευνα διαπιστώθηκε πως οι εξυπηρετούμενοι αρχίζουν από τις ηλικίες κάτω των 10 ετών και φτάνουν ως την Τρίτη ηλικία. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των σιτιζόμενων αναλύονται τα παρακάτω από τον Γούλα (2006) και τον Τεγόπουλο (2013): πρώτον, έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, έχοντας τελειώσει μόνο κάποιες τάξεις του Δημοτικού και ελάχιστοι την Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Δεύτερον, τα άτομα που κάνουν χρήση των συσσιτίων έχουν ασχοληθεί ή ασχολούνται με εργασίες χαμηλού επαγγελματικού κύρους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελούν τα άτομα που έχουν απασχοληθεί ή απασχολούνται ως μικροπωλητές εργάτες, τεχνίτες κ.α. Τρίτον, είναι συνήθως άνεργοι ή μακροχρόνια

άνεργοι και δεν έχουν πόρους να καλύψουν τις ανάγκες της διατροφής τους, είναι άτομα- χαμηλοσυνταξιούχοι που επιβιώνουν μόνο από τη σύνταξη τους, είναι αρκετά παιδιά που διαβιούν σε οικογένειες που βιώνουν καταστάσεις φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και οικογένειες που τα έσοδα τους δεν επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών τους. Επίσης, η πλειοψηφία των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων διαβιούν σε σπίτια χωρίς επαρκείς υποδομές ή σε ξενώνες της εκκλησίας ή σε δημόσια υπνωτήρια, ακόμη και στο δρόμο. Και συνήθως δεν διαθέτουν ιδιόκτητες κατοικίες. Ομοίως, στην έρευνα που διεξήγαμε στην πόλη του Ηρακλείου, διαπιστώσαμε ότι τα άτομα που συμμετείχαν στα προγράμματα σίτισης, ήταν κατά πλειοψηφία μακροχρόνια άνεργοι, Ρομά, αλλοδαποί, άστεγοι ακόμη διαβιούν κάτω από αντίξοες συνθήκες στέγασης, ενώ πολλοί εξ αυτών διαθέτουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και υπάρχουν και πολλοί χαμηλοσυνταξιούχοι.

Έτσι, διαπιστώσαμε ότι η προτεραιότητα που δίδεται από πολλούς φορείς στις πολύτεκνες οικογένειες είναι δικαιολογημένη, καθώς ο ισχυρισμός ότι οι πολύτεκνες οικογένειες και πολυμελής οικογένειες έχουν αυξημένο κίνδυνο να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, εξ αιτίας του ότι ο κίνδυνος αυξάνει βάσει του αριθμού των μελών κατ' αναλογία με το συνολικό εισόδημα (Κατσαή & Γιασηράνης 2012, Τεγόπουλος, 2013). Επιπλέον, οι Κατσαή & Γιασηράνης (2012) επισημαίνουν ότι μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας διατρέχουν και τα νοικοκυριά στα οποία διαμένει ένα μόνο άτομο, καθώς στηρίζεται αποκλειστικά στο δικό του εισόδημα και ειδικά σε περιπτώσεις που το εισόδημα του είναι χαμηλό, ο κίνδυνος συνεχίζει να αυξάνεται. Παρατηρήσαμε στην έρευνα μας, ότι μερικά από τα συσσίτια που απευθυνθήκαμε, δίδουν προτεραιότητα στις πολύτεκνες οικογένειες, οι οποίες δε μπορούν να αυτοσυντηρηθούν λόγω έντονων οικονομικών δυσκολιών. Κατά συνέπεια, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών, διατρέχουν πράγματι αυξημένο κίνδυνο να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και να αναγκασθούν να ζητήσουν βοήθεια από κοινωνικά προγράμματα, όπως συσσίτια, προκειμένου να καλύψουν τις βασικές βιολογικές τους ανάγκες και να αναθρέψουν τα παιδιά – μέλη της οικογενείας τους.

Επιπρόσθετα, υποστηρίζουν οι Κατσαή και Γιασηράνης (2012) ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα, οξύνει τις εισοδηματικές ανισότητες, οι οποίες αποτελούν ενισχυτικό παράγοντα της παραπομπής του ατόμου σε κατάσταση φτώχειας. Εκτός

αυτού και το σύστημα κοινωνικής προστασίας, το οποίο θα μπορούσε όπως γίνεται και σε άλλες χώρες, να προσφέρει τις βάσεις για μια αξιοπρεπή διαβίωση των ατόμων που βρίσκονται σε καταστάσεις ανάγκης, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, περιγράφεται ως υπολειμματικό και μη ικανοποιητικά αποδοτικό. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται στην έρευνα που διεξήγαμε, μέσω των ομάδων πληθυσμού που επιζητούν την κάλυψη των αναγκών σίτισης τους αλλά και μέσω των ίδιων των φορέων σίτισης, που επιθυμούν να προσφέρουν υπηρεσίες στους εν λόγω χρήστες. Όμως συχνά αδυνατούν να το επιτύχουν επαρκώς, λόγω οικονομικών δυσκολιών που παρεμβαίνουν στη λειτουργικότητα τους.

Γενικότερα, θα μπορούσε να αναφερθεί πως η κοινωνική πολιτική που ακολουθείται στην Ελλάδα είναι εκείνη του υπολειμματικού μοντέλου. Συγκεκριμένα, από την περιγραφή που έγινε σε προηγούμενο κεφάλαιο σχετικά με το υπολειμματικό μοντέλο κοινωνικής πολιτικής, καταφεύγουμε στο συμπέρασμα πως αφού η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα παρεμβάλλεται μόνο σε περιπτώσεις όπου ένα άτομο, οικογένεια ή ομάδα έχει πραγματικά ανάγκη. Και εφόσον μέσω της κοινωνικής πολιτικής που ακολουθεί το Ελληνικό κράτος δεν μπορεί να εξασφαλίσει ένα ικανοποιητικό ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης για όλα τα μέλη της κοινωνίας, εξάγεται το συμπέρασμα πως η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα υπολειτουργεί.

Συνεχίζοντας τα χαρακτηριστικά των σιτιζόμενων, όσον αφορά την ομάδα του πληθυσμού που αποτελούν τα άτομα με αναπηρίες και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις, οι Δημουλάς, Μπαμπακέλου & Τσιώτης (2002) υποστηρίζουν ότι υπάρχει υψηλός κίνδυνος για τα άτομα με χρόνιες παθήσεις, και τα άτομα που διαμένουν σε παραμεθόριους περιοχές, να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας αλλά και κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς στερούνται βασικής πρόσβασης σε υπηρεσίες και όχι μόνο. Ο παραπάνω κίνδυνος παραμονής σε συνθήκες εισοδηματικής, και όχι μόνο, φτώχειας και διαδικασιών κοινωνικού αποκλεισμού δικαιολογείται από τους συγκεκριμένους συγγραφείς από διάφορους παράγοντες όπως μειωμένες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, επαγγελματική επιμόρφωση και κατάρτιση, περιορισμένες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας κ.α. Μέσω της δικής μας έρευνας, διαπιστώσαμε ότι η θεώρηση αυτή, πράγματι μπορεί να υποστηριχθεί και ότι τα άτομα με αναπηρίες βρίσκονται στις ομάδες υψηλού κινδύνου να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας. Είναι γεγονός, ότι η πλειοψηφία των συσσιτίων τα οποία αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας,

αναφέρθηκαν στην εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρίες, συγκαταλέγοντας τα άτομα αυτά στις ομάδες κινδύνου φτώχειας αλλά και κοινωνικού αποκλεισμού, εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης που λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία.

Ποσοτική έρευνα

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμπίπτουν με τα αποτελέσματα πληθώρας ερευνών. Όπως σημείωσε και ο Μπαλιούρδος (2001) έχει διαπιστωθεί πως η πλειοψηφία των ατόμων που καταφεύγουν στις λύσεις των συσσιτίων έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο όπως συγκεκριμένα στην παρούσα έρευνα είναι απόφοιτοι δημοτικού, είναι μεγάλοι σε ηλικία 51-70 δηλαδή όπως σημειώθηκε και στην παρούσα έρευνα και δεν έχουν ιδιόκτητη κατοικία καθώς οι περισσότεροι είναι στο ενοίκιο και συνήθως δεν έχουν υποστήριξη ή δεν έχουν σχέσεις με το συγγενικό τους περιβάλλον κάτι που διαπιστώθηκε επίσης, στην έρευνα των φοιτητριών.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί και η έρευνα των Κατσαή Γιασηράνη (2012) επισημαίνει ότι υπάρχει η περίπτωση της εντός εργασίας φτώχειας. Θα έλεγε κανείς πως και οι συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης κατά κόρον ανήκουν σε αυτή την μερίδα των ανθρώπων. Όπως σημειώθηκε και παραπάνω οι περισσότεροι από αυτούς εργάζονται αλλά εργάζονται απασχολούμενοι με απασχόληση 4ώρου. Αποτέλεσμα αυτών είναι οι άνθρωποι αυτοί να αμείβονται με πολύ λίγα χρήματα τα οποία δεν επαρκούν για τα βασικά τους έξοδα αφού το ακαθάριστο οικογενειακό εισόδημα ανά έτος είναι 3501-6591 ευρώ.

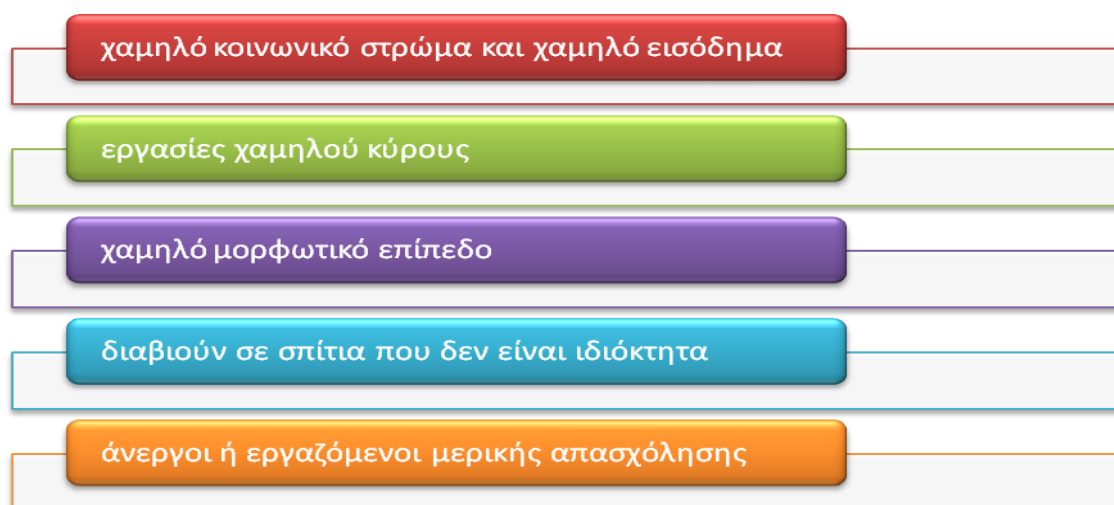
Οι Δημουλά, Μπαμπακέλου και Τσιώτης (2002) είναι επιπλέον εκείνοι των οποίων τα ευρήματά συμπίπτουν με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας. Όπως σημειώνουν, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας καθώς είναι εκείνες που συνήθως σηκώνουν το βάρος της οικογενειακής φροντίδας. Αυτό αποτυπώνεται και στην παρούσα έρευνα στην οποία οι πιο πολλοί συμμετέχοντες στα προγράμματα συσσιτίων ήταν γυναίκες.

Επιπλέον στην έρευνα των Κατσαή και Γιασηράνη (2002) αναφέρονται και άλλες ανάγκες που οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν μπορούν να καλύψουν, όπως παραδείγματος χάριν το ηλεκτρικό ρεύμα. Το ίδιο συναντάται και στην παρούσα

έρευνα καθώς οι συμμετέχοντες αδυνατούν να πληρώσουν κάποιο ταμείο ασφάλισης και αν κάποιες περιπτώσεις που διαθέτουν ασφάλιση, αυτή η ασφάλιση παρέχεται από την πρόνοια .

Επιπρόσθετα, οι Δημουλάς, Μπαμπακέλου και Τσιώτης (2002) σημειώνουν πως τα άτομα που έχουν υψηλό κίνδυνο υγείας έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν σε μία κατάσταση φτώχειας. Όπως σημειώνεται και στην παρούσα έρευνα οι περισσότεροι συμμετέχοντες είχαν κάποιο πρόβλημα υγείας το οποίο το εμφάνισαν πρόσφατα αλλά δεν ήταν λίγοι και εκείνοι που είχαν κάποια χρόνια ασθένεια και έφτασαν στα όρια της φτώχειας.

Ο Γούλας (2006) διεξήγαγε άλλη μία έρευνα όπου τα ευρήματά της συμπίπτουν με αυτά της παρούσα έρευνας και διαπλάθουν τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Έτσι λοιπόν σημειώνεται:

Οι Μπαλιούρδος και Υφαντόπουλος (1989) σημείωσαν ότι οι οικογένειες που είναι σε κατάσταση φτώχειας έχουν και κάποια άλλα διακριτά χαρακτηριστικά. Στην μελέτη των φοιτητριών τα προαναφερθέντα διακριτικά χαρακτηριστικά αναφέρονται στις πολυμελείς οικογένειες που ανευρέθηκαν πως στην πλειοψηφία τους έχουν τρία παιδιά.

Τέλος, στην παρούσα μελέτη, αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν προστεθεί και κάποια άλλα χαρακτηριστικά των μελών που αποζητούν κάποια συσσίτια από ότι στις προηγούμενες έρευνες.

- Είναι καπνίζοντες
- Τα ενδιαφέροντά τους είναι η γυμναστική
- Το εισόδημά τους προέρχεται από μία σύνταξη που συνήθως υπάρχει στην οικογένεια
- Δεν έχουν κάποια προηγούμενη εμπειρία συσσιτίων.
- Πίνουν αλκοολούχα ποτά
- Και ενημερώνονται για αυτά τα προγράμματα κυρίως από τον παπά της ενορίας τους

Παρακάτω παραθέτονται κάποιες πιθανές εξηγήσεις για τα ευρήματα της έρευνας που ολοκληρώθηκε από τις φοιτήτριες.

5.3. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όλα τα παραπάνω αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας, είναι πιθανό να συμβαίνουν διότι οι πληθυσμιακές ομάδες που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ανήκουν και αυτές στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες οι οποίες συνήθως διαθέτουν κάποια διαχρονικά χαρακτηριστικά που επιβαρύνουν την μη δυνατότητα τους να βελτιώσουν την κατάσταση τους και κατά κύριο λόγο δεν διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους και τα απαιτούμενα μέσα για τη βελτίωση της κατάστασης τους

Όσον αφορά στις επιπτώσεις της φτώχειας σε ατομικό, ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο σε συνάρτηση με τον όλο και αυξανόμενο αριθμό των ατόμων που καταφεύγουν στα συσσίτια για να καλύψουν την ανάγκη της διατροφής τους, αυτά ίσως να εξηγούνται από τα νέα κοινωνικό-οικονομικά δεδομένα. Συγκεκριμένα, η οικονομική κρίση και οι δύσκολες καταστάσεις που επικρατούν στην σημερινή κοινωνία, με τις διαρκείς απολύσεις, την εργασιακή ανασφάλεια, τα χαμηλά εισοδήματα, την αυξανόμενη ανεργία, τα πενιχρά βοηθήματα σε άτομα που έχουν ανάγκη κ.ά. είναι πιθανόν να επηρεάζουν την κατάσταση των ατόμων που βιώνουν

όλες τις παραπάνω δυσκολίες. Έτσι, τα άτομα αυτά δεν έχουν τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους που για να καλύψουν τις ανάγκες τους, να εξασφαλίσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης αλλά και να συνεχίσουν να κάνουν τις δραστηριότητες που έκαναν πριν τις δύσκολες συγκυρίες που εμφανίστηκαν. Επίσης, ενδέχεται να νιώθουν μειονεκτικά αναφορικά με την κατάσταση που διαβιούν και έτσι να αποφεύγουν τον κοινωνικό τους περίγυρο φοβούμενοι τον κατακερματισμό. Επιπρόσθετα, υπάρχει πιθανότητα να καταφεύγουν στην εγκληματικότητα για να επιβιώσουν προσπαθώντας να καλύψουν τις ανάγκες τους με κάθε τρόπο. Τέλος, αυξάνονται συνεχώς τα άτομα που καταφεύγουν στα συστήματα μάλλον λόγω των κοινωνικό- οικονομικών δυσκολιών που περιγράφονται παραπάνω.

Όσον αφορά τους εξυπηρετούμενους των συσσιτίων ανευρέθηκε πως στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες, αυτό ενδεχομένως να συμβαίνει διότι οι γυναίκες εκδηλώνονται πιο εύκολα από τους άντρες και ντρέπονται λιγότερο να ζητήσουν βοήθεια και είναι περισσότερο προσανατολισμένες στη φροντίδα της οικογένειας.

Τελειώνοντας, τα αποτελέσματα που αναφέρουν πως οι εξυπηρετούμενοι των συσσιτίων που πραγματοποιούνται τα τελευταία χρόνια, καπνίζουν, πίνουν αλκοολούχα ποτά και ασχολούνται κυρίως με τη γυμναστική θα μπορούσαν να εξηγηθούν από τα δεδομένα πως τα τελευταία χρόνια ύστερα από την έναρξη της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα η καθημερινότητα των ανθρώπων γενικότερα πηγαίνει προς το χειρότερο γεμίζοντας τους άγχος. Έτσι, ενδέχεται τα άτομα αυτά να ψάχνουν διάφορους τρόπους να καταπραΰνουν το άγχος τους κάνοντας και τα παραπάνω πράγματα.

Ύστερα από την παραπάνω ανάλυση παρακάτω τίθενται κάποια νέα ερωτήματα που προκύπτουν ύστερα από την έρευνα που έγινε σχετικά με το προγράμματα των συσσιτίων αλλά και σχετικά με την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό γενικότερα.

5.4. ΝΕΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ

1. Τα συστήματα αποτελούν λύση για την αντιμετώπιση των φαινομένων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που αποτελεί συνακόλουθο της;

2. Διασφαλίζουν τα συσσίτια την αποφυγή του στιγματισμού και τον σεβασμό της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας των εξυπηρετούμενων;

3. Θα μπορέσουν τα συσσίτια να συνεχίσουν να προσφέρουν φαγητό αν αυξηθεί ο αριθμός των ατόμων που τα έχουν ανάγκη; Αν ναι, θα μπορούν να προσφέρουν υλικά αγαθά και υπηρεσίες πέρα από το φαγητό;

4. Υπάρχει ανάγκη επιστημονικής στήριξης, για παράδειγμα από Κοινωνικό Λειτουργό και διεπιστημονικής προσέγγισης των ατόμων;

5. Θα μπορούσε να γίνει μια ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των συσσιτίων και άλλων υπηρεσιών για την αποτελεσματικότερη συμβολή στην βελτίωση της κατάστασης των σιτιζόμενων;

6. Θα έπρεπε να υπάρχει το πρόγραμμα συσσιτίων ή θα έπρεπε η κοινωνική πολιτική να εστιάσει στη δημιουργία ουσιαστικότερων δομών που θα συνέβαλλαν σφαιρικά στην κατάσταση των ατόμων που καταφεύγουν σε αυτά;

7. Μπορεί η φτώχεια να αντιμετωπιστεί μόνο με κοινωνικά βοηθήματα ή με επιφανειακές αλλαγές σε κάποιες από τις κοινωνικές καταστάσεις που την επιφέρουν; Μήπως θα έπρεπε να γίνει μια διαρθρωτική προσπάθεια αλλαγής όλου του συστήματος κοινωνικής και εισοδηματικής πολιτικής στην Ελλάδα;

8. Κατά πόσο ο κοινωνικός αποκλεισμός όπως μετράται σήμερα δείχνει τις πραγματικές του διαστάσεις; Μήπως για να κατανοηθούν οι πραγματικές του διαστάσεις θα πρέπει να αλλάξουν οι τρόποι που μετριέται και να εμπλακούν σε αυτή την αλλαγή και τα άτομα που τον βιώνουν;

9. Μήπως αντί να αφήνουμε τα άτομα που βιώνουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό να υποστούν τις συνέπειες αυτών των καταστάσεων μένοντας απαθείς, θα μπορούσαμε να συνεισφέρουμε στην βελτίωση της κατάστασης τους σαν άτομα προσπαθώντας τουλάχιστον να μην τους θεωρούμε κατώτερους κι δίνοντας τους ευκαιρίες να συμμετάσχουν στις ίδιες δραστηριότητες με μας χωρίς να τους υποβαθμίζουμε και να τους κατακρίνουμε; Όπως δίνοντας τους την ευκαιρία να

συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα με στόχο την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, την επαγγελματική κατάρτιση, την ανάπτυξη της πολιτειότητας.

10.Σαν κράτος, μήπως θα ήταν περισσότερο ωφέλιμο να αλλάξουμε τις κοινωνικές δομές ώστε να προσαρμόζονται στις ανάγκες των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, παρά να απαιτούμε από τα άτομα αυτά να μένουν αμέτοχοι στον κοινωνικό τους περίγυρο;

11.Χρειάζονται μήπως τα άτομα που περιγράφονται παραπάνω περισσότερα ερεθίσματα από το κοινωνικό περίγυρο γενικότερα ώστε να γίνουν πιο οργανωμένοι και δραστήριοι για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους αλλά και την προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης τους;

Έπειτα από την ανάλυση του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα ήταν εποικοδομητικό να διατυπωθούν κάποιες προτάσεις αναφορικά με την καλύτερη και σφαιρικότερη μέτρηση του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σχετικά με πιθανούς τρόπους μείωσης του.

5.5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ.

Τα προβλήματα που υπάρχουν λόγω της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού προβάλλουν την ανάγκη να γίνει έρευνα του φαινομένου και να διατυπωθούν προτάσεις που θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις αντιμετώπισης τους.

Παρακάτω αναλύονται μερικές από αυτές τις προτάσεις.

Αρχικά, εργαλεία μέτρησης των διαστάσεων της φτώχειας θα μπορούσαν να αποτελέσουν περισσότερες έρευνες ποιοτικού τύπου, π.χ. χρησιμοποιώντας την εις βάθος συνέντευξη, ώστε να γίνει καλύτερος προσδιορισμός των ευπαθών ομάδων που διαβιώνουν σε συνθήκες φτώχειας και των ομάδων υψηλού κινδύνου. Αναλυτικότερα, θα μπορούσε να γίνει μια καταγραφή των ατόμων αυτών που θα επιφέρει ένα σαφέστερο προσδιορισμό του αριθμού τους, του μεγέθους του προβλήματος που

αντιμετωπίζουν, της σύνθεσης τους, καθώς και των βασικών υλικών αγαθών που στερούνται.

Επιπλέον, θα βοηθούσε περισσότερο για την μέτρηση του αριθμού των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας ανά περιφέρεια και νομό, η σύζευξη ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων κοινωνικής έρευνας ώστε να προσδιοριστεί με μεγαλύτερη σαφήνεια το ποσοστό των ατόμων που διαβιούν σε καταστάσεις φτώχειας στις παραπάνω περιοχές.

Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο να μη λαμβάνεται υπόψη για τη μέτρηση της φτώχειας μόνο το εισόδημα διότι αποτελεί ένα μέτρο εισοδηματικής ανισότητας και δε λαμβάνει υπόψη του τις διαφορές στο βιοτικό επίπεδο μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, θα πρέπει να διαχωρίζεται η φτώχεια σε εισοδηματική και μη εισοδηματική για την καλύτερη μέτρηση της.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν κάποια μέτρα που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση ή ακόμη καλύτερα στη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων που ζουν σε κατάσταση φτώχειας. Ένα από τα μέτρα αυτά είναι η εξοικονόμηση χρημάτων από τις στρατιωτικές δαπάνες και επένδυση τους στη δημιουργία περισσότερων ευκαιριών και θέσεων στην αγορά εργασίας, η οποία αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την αποφυγή την μετάπτωσης σε συνθήκες φτώχειας. Επίσης, θα ήταν καλό να εφαρμοσθεί μια καλύτερη δημοσιονομική πολιτική στα πλαίσια της οποίας θα ενισχυθούν οι μισθοί, οι συντάξεις, και τα διάφορα κοινωνικά επιδόματα που παρέχονται. Σημαντική συμβολή θα είχε να εμπλακούν στις δράσεις αντιμετώπισης της φτώχειας και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, με δύο τρόπους: πρώτον να αποφεύγουν τις μαζικές απολύσεις και δεύτερον να προσλαμβάνουν κατά προτεραιότητα όσους βρίσκονται στα πρόθυρα της απόλυσης από άλλους δημόσιους φορείς.

Άλλο μέτρο θα μπορούσε να αποτελέσει η λήψη συγκεκριμένων μέτρων για τα αποδεδειγμένα άτομα που ζουν κάτω από το όριο φτώχειας. Παραδείγματα τέτοιων μέτρων θα μπορούσαν να είναι η δημιουργία ενός εθνικού ταμείου κατά της φτώχειας στο οποίο θα συνεισφέρουν όλοι μέσω των φόρων που πληρώνουν, η ενίσχυση του δικτύου προστασίας μέσω της βελτίωσης των κοινωνικών βοηθημάτων που

παρέχονται σε άτομα που έχουν ανάγκη (π.χ. επιδότηση ενοικίου, καλύτερες φορολογικές ελαφρύνσεις σε άτομα με χαμηλό εισόδημα, επίδομα ανεργίας, επίδομα πολυτέκνων, επίδομα τριτέκνων, επίδομα μονογονεϊκής οικογένειας κ.α.) ώστε να εξασφαλίζεται ένας αξιοπρεπέστερος τρόπος διαβίωσης μέχρι να μπορέσουν να βελτιώσουν οι ίδιοι τις συνθήκες ζωής τους, η κινητοποίηση των ίδιων των κρατικών φορέων ώστε να δώσουν κίνητρα στα ευάλωτα άτομα να επανενταχθούν τόσο στην αγορά εργασίας όσο και γενικότερα στις κοινωνικές δομές και να καταπολεμήσουν τις συνθήκες φτώχειας τους. Αναλυτικότερα, θα ωφελούσε να αναπτυχθούν προγράμματα για δωρεάν εκπαίδευση και κατάρτιση των συγκεκριμένων ατόμων ώστε να έχουν περισσότερες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και να ξεφύγουν από την κατάσταση τους, να τους παρέχεται δωρεάν πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά πολιτισμικού χαρακτήρα ώστε να μην νιώθουν απομονωμένοι, εξαιτίας της φτώχειας τους, αλλά και να έχουν δυνατότητα επιμόρφωσης σε γενικά θέματα ώστε να μη νιώθουν μειονεκτικά.

Επίσης, όσον αφορά την υγειονομική τους περίθαλψη να καλύπτονται σχεδόν ολοκληρωτικά οι σημαντικότερες ανάγκες τους σε θέματα υγείας, δωρεάν από το εθνικό σύστημα υγείας, με τα χρήματα που πλήρωναν κατά τα έτη που ήταν ασφαλισμένοι, ώστε τα άτομα σε κατάσταση φτώχειας να μην έχουν στην πλειοψηφία τους μέτρια έως κακή υγεία, όπως συμβαίνει μέχρι τώρα.

Εκτός από τα παραπάνω, σημαντικό ρόλο στην βελτίωση της κατάστασης των ατόμων που βιώνουν κάποια μορφή φτώχεια, θα επιτελούσε η εμπλοκή και των συνδικάτων στην αντιμετώπιση της φτώχειας μέσω της συμμετοχής σε τοπικές δράσεις και προγράμματα κατά της φτώχειας, της άσκησης πίεσης σε πολιτικούς για την ανάπτυξη συνολικής πολιτικής κατά της φτώχειας, η κινητοποίηση εθελοντικών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην υποστήριξη των φτωχών. Αυτή η υποστήριξη περιλαμβάνει παροχές σε νομική υποστήριξη, παροχές σε υγεία, εκπαίδευση και στέγαση σε όσους τα στερούνται ή σε όσους δεν μπορούν να πληρώσουν για να τα αποκτήσουν. Επιπροσθέτως, συμπεριλαμβάνεται η προσφορά ρούχων, γευμάτων – συσσιτίων και χρημάτων για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους (πληρωμή λογαριασμών, κ.α.) ώσπου να μπορούν οι ίδιοι να στηριχθούν στις δυνάμεις τους και στήριξη σε ευάλωτα άτομα που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, για να διεκδικήσουν ευνοϊκότερες συνθήκες για αυτούς. Τέλος, αναφέρεται

η εκπροσώπηση ευάλωτων ατόμων στην κοινωνική και πολιτική ζωή για να διεκδικούν τα πράγματα που τους αναλογούν.

Επιπλέον, στην προσπάθεια αντιμετώπισης της φτώχειας θα συνέβαλλαν και κάποια άλλα μέτρα που θα σχετίζονταν με τις παροχές σε χρήμα. Συγκεκριμένα, θα ήταν ωφέλιμο να δίδεται μια ενίσχυση 1000€ το χρόνο σε άτομα που έχουν εισόδημα έως 5000€, να δίδεται πολύτεκνο επίδομα στις τρίτεκνες οικογένειες, οι οποίες ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες, να γίνει μια μικρή αύξηση της σύνταξης του ΟΓΑ, καθώς και αύξηση του ΕΚΑΣ για τους ηλικιωμένους, οι οποίοι επίσης ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες που πλήττονται από τη φτώχεια.

Επίσης, θα μπορούσε να βοηθήσει και η δικαιότερη αναδιανομή εισοδημάτων αναλόγως με την εργασιακή θέση, την εργασιακή εμπειρία, την οικογενειακή κατάσταση και τις ανάγκες του κάθε εργαζόμενου και στη δικαιότερη φορολογική επιβάρυνση αναλόγως με το εισόδημα του καθενός.

Ωστόσο, θα χρειαζόταν και κάποια αλλαγές που να εστιάζουν στις δομές. Πιο αναλυτικά, θα μπορούσε να γίνει διάθεση χρημάτων στη δυνατότητα μετατροπής διάφορων εγκαταλελειμμένων κτηρίων σε κοινωνικές κατοικίες για άστεγους και για άτομα που διαβιούν σε ελλιπείς συνθήκες στέγασης.

Επιπρόσθετα, θα πρότεινα να εφαρμοσθεί πιο ευρέως στην Ελλάδα η στρατηγική που έχει υιοθετηθεί από την Ευρώπη η οποία ονομάζεται «Ευρώπη 2020». Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία στοχεύει σε τρεις τομείς: ο πρώτος είναι να βελτιώσει τις προοπτικές των νέων στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, προτείνεται να βοηθηθούν σπουδαστές και ασκούμενοι να αποκτήσουν κάποια εργασιακή εμπειρία σε άλλες χώρες ώστε να βελτιώσουν την ποιότητα των δεξιοτήτων και των προσόντων τους για να έχουν καλύτερη αντιμετώπιση στην αγορά εργασίας. Επίσης, σκοπός είναι η βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και των δυνατοτήτων της επαγγελματικής κατάρτισης για των παραπάνω λόγο. Ο δεύτερος τομέας, που θα βοηθούσε είναι οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, ώστε να εξασφαλίζονται για τους εργαζόμενους- οι πλειοψηφία των οποίων ανήκει στην κατηγορία των φτωχών- στην καλύτερες συνθήκες εργασίας και βελτίωσης της ποιότητας των θέσεων στην αγορά εργασίας. Μέσα από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα μπορούσε να

βελτιωθεί και η εργασιακή ασφάλεια , ώστε, να κινδυνεύουν άτομα να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας απότομα. Ο τρίτος τομέας αναφέρετε στην περαιτέρω χρηματοδότηση της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ώστε να αναπτυχθούν νέα προγράμματα μαθημάτων και μέθοδοι διδασκαλίας. Αυτά τα νέα αντικείμενα, θα μπορούσαν να δώσουν μια ώθηση στους σπουδαστές και σε όσους ενδιαφέρονταν να τα παρακολουθήσουν για να αναπτύξουν τις δικές τους επιχειρηματικές ιδέες σχετικά με την δημιουργία και τη διαχείριση μικρών επιχειρήσεων, εξασφαλίζοντας τους παράλληλα και πρόσβαση σε ενδεχόμενη χρηματοδότηση για να αρχίσουν να κάνουν πράξη τις ιδέες τους. Η παραπάνω άποψη αποτελεί μια προοπτική για τη βελτίωση και την αποστροφή από την επίπτωση ή την παραμονή σε κατάσταση φτώχειας διότι, αποφεύγεται ο κίνδυνος της ανεργίας ή της μη ικανοποιητικής αμοιβής, που αποτελούν παράγοντες φτώχειας.

Τέλος, θα συνέβαλλε στη βελτίωση της μελετώμενης κατάστασης, να εφαρμοστεί και στην Ελλάδα το σχέδιο για την εξασφάλιση της ημι- απασχόλησης σε εργαζόμενους που βρίσκονταν στα πρόθυρα της σύνταξης, αλλά απολύθηκαν, ώστε να ολοκληρώσουν τον εργάσιμο βίο και τις συνταξιοδοτικές τους εισφορές ώστε να παίρνουν μια αξιοπρεπή σύνταξη που να τους προστατεύει από την παραμονή τους στα όρια της φτώχειας.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι πολυδιάστατος και γι' αυτό το λόγο χρειάζονται πολυδιάστατες πολιτικές για την καταπολέμηση του. Δηλαδή πολιτικές που λαμβάνουν υπόψη τα διάφορα προβλήματα των ατόμων ή ομάδων που βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Αρχικά θα πρέπει να πραγματοποιηθεί έρευνα για να εξεταστεί η πρόσβαση των πολιτών και η ανισότητα πρόσβασης των πολιτών σε διάφορους πόρους, μορφές βοήθειας ή υπηρεσίες που συνδέονται με τα κοινωνικά δικαιώματα. Με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί αποτελεσματική κοινωνική πολιτική, αλλά και με αυτόν τον τρόπο να ανιχνευτούν οι διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν τις συνθήκες ζωής των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Για να ξεκινήσει και να ολοκληρωθεί σωστά η έρευνα χρειάζονται περισσότερες γνώσεις για τα προβλήματα των αποκλεισμένων. Οι γνώσεις θα βελτιωθούν με τη διεξαγωγή ερευνών για τον Κοινωνικό Αποκλεισμό και με τη μεγαλύτερη διάδοση των πληροφοριών για τον αποκλεισμό, είτε προέρχονται

από έρευνες είτε από προγράμματα δράσης για την καταπολέμηση του και η διάδοση πληροφοριών μπορεί να επιτευχθεί με τη διοργάνωση συνεδρίων και δημόσιων συναντήσεων αλλά και με δημοσιεύσεις.

Ακόμη, να δημιουργηθούν προγράμματα για τις μη ευνοημένες ομάδες με πολυδιάστατες στρατηγικές μέσω των ιδιωτικών και δημόσιων φορέων για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα προγράμματα να στοχεύουν στην στέγαση, την εκπαίδευση, το επαγγελματικό προσανατολισμό, την επαγγελματική εκπαίδευση, την ανεύρεση εργασίας, υπηρεσίες υγείας, τη μετασχολική φροντίδα παιδιών, την περίθαλψη ηλικιωμένων στο σπίτι τους, την κοινωνική ένταξη πρώην εξαρτημένων από ουσίες ατόμων και αποφυλακισμένους, νομική βοήθεια, δημιουργία αυτοαπασχόλησης, εργαστήρια ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Σκοπός των παραπάνω παραπάνω προγραμμάτων είναι, η αντιμετώπιση των αναγκών μεγάλου πληθυσμού. Οι στόχοι που τίθενται, είναι:

- (1) Να εξασφαλιστεί η συνοχή ανάμεσα στις κοινοτικές πρωτοβουλίες που έχουν επίδραση στις ευάλωτες ομάδες.
- (2) Να αναπτυχθούν προληπτικά και διαρθρωτικά μέτρα που θα βοηθήσουν και θα αντιμετωπίσουν ομάδες που μειονεκτούν.
- (3) Να γίνει η κατάλληλη ενημέρωση, συντονισμός και ανταλλαγή εμπειρίας στο κοινοτικό επίπεδο.
- (4) Οι φορείς να γίνουν οργανωτικοί και να ενσωματώσουν τις ευάλωτες ομάδες.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, χρειάζεται συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, η συμμετοχή των ευάλωτων ομάδων στην ανάπτυξη και στην εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων.

Στην Ελλάδα εφαρμόζονται ορισμένα από τα προγράμματα αντιμετώπισης κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά δεν δίνουν έμφαση στα αίτια του φαινομένου κοινωνικού αποκλεισμού αλλά στα αποτελέσματα και αυτό έχει τις συνέπειες του στην επιλογή των αντίστοιχων μέτρων καταπολέμησης του.

Επίσης, θα πρέπει να δημιουργηθούν υπηρεσίες ώστε να καλυφθούν όλες οι ευάλωτες ομάδες και να εμπλακούν οι τοπικοί πληθυσμοί. Οι υπηρεσίες για να δημιουργηθούν θα πρέπει να εντοπίσουν τις ομάδες που βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, να αποκτήσουν γνώσεις για τα προβλήματα που υπάρχουν και πως βιώνονται αυτά, σε τοπικό και όχι σε εθνικό επίπεδο ώστε να υλοποιηθούν μέτρα στο τοπικό επίπεδο που σκοπεύουν στην ένταξη τους και που πρέπει να σχεδιαστούν ανάλογα με τις ανάγκες των συγκεκριμένων ομάδων ή ατόμων και τις ιδιαιτερότητες του τόπου τους ώστε τα μέτρα να μπορέσουν να επιτύχουν.

Επιπλέον, όσον αφορά τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας χρειάζεται καλύτερος σχεδιασμός προγραμμάτων, κοινωνικές έρευνες, και μελέτες αξιολόγησης. Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας που παρέχονται θα πρέπει να γίνουν πιο προσιτές στους ανθρώπους στους οποίους απευθύνονται καθώς πρέπει να βελτιωθεί η πληροφόρηση για τις υπηρεσίες που παρέχονται και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες με την κατάργηση γραφειοκρατικών διαδικασιών.

Ακόμη, οι ειδικοί που στελεχώνουν τις υπηρεσίες θα πρέπει να εκπαιδεύονται σφαιρικά ώστε να αντιλαμβάνονται τις διάφορες διαστάσεις των προβλημάτων των αποκλεισμένων και να μπορούν να σχεδιάσουν ένα ολοκληρωμένο σύνολο μέτρων που θα λαμβάνει υπόψη τις διάφορες διαστάσεις.

Τέλος, σημαντικό ρόλο στις στρατηγικές αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού, παίζουν οι έννοιες «αλληλεγγύη» και ανακατανομή». Θα έχουν όλοι οι άνθρωποι εξασφαλισμένη αξιοπρεπή διαβίωση όταν η κοινωνία θα παρέχει σ' όλους εκείνο το ελάχιστο εισόδημα που είναι απαραίτητο γι' αυτή. Μια τέτοια ριζοσπαστική πολιτική απόφαση θα μπορούσε να δώσει ώθηση στην κοινωνική πολιτική: θα μπορούσε να την απελευθερώσει από μια πολυδάπανη και αναποτελεσματική γραφειοκρατία, και εμμέσως θα συνέβαλε στη καλλιέργεια εκείνων των αξιών που βρίσκονται στους αντίποδες του Κοινωνικού Αποκλεισμού (Τσιάκαλος, 1998).

5.6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε όσον αφορά την έρευνα, ήταν ότι σε δύο (2) από τα δεκατέσσερα (14), δεν πραγματοποιήθηκε η έρευνα, διότι ο υπεύθυνος ιερέας από το συσσίτιο στον Ιερό Ναό της του Θεού Σοφίας Νέων Κλαζομένων -Στέγη «Καλός Σαμαρείτης», δεν επιθυμούσε να συμμετέχει στην διαδικασία της ποσοτικής έρευνας. Και αυτό επειδή η συγκεκριμένη ημερομηνία υλοποιεί παρόμοια έρευνα και θεωρεί ο ιερέας ότι το χαμηλό νοητικό επίπεδο των σιτιζόμενων θα μας δυσκόλευε στην επικοινωνία μαζί τους.

Στο συσσίτιο της Αγ. Τριάδας, δεν επιθυμούσαν οι ίδιοι οι σιτιζόμενοι να συμμετέχουν στην έρευνα. Το ίδιο αναφέρθηκε και από το συσσίτιο του Κοινωνικού χώρου των Φιλανθρωπικών Ιδρυμάτων Α. και Μ. Καλοκαιρινού.

Οι υπεύθυνοι του συσσιτίου Ομάδα Αλληλεγγύης στην Αγ. Αικατερίνη, προέβαλαν την έλλειψη χρόνου για την υλοποίηση της έρευνας επειδή ασχολιόντουσαν με τον κοινωνικό λαχανόκηπο.

Από τον πολιτιστικό σύλλογο στα Δειλινά δεν επικοινωνήσαν μαζί μας, όπως είχαν υποσχεθεί, για να πάμε να κάνουμε την έρευνα. Μαζί τους είχαν πραγματοποιηθεί δύο τηλεφωνικές επαφές και μια προσωπική επαφή για να συμπεριληφθούν στην έρευνα αλλά οι ίδιοι δεν επιθυμούσαν.

Στο συσσίτιο Ιερού Ναού Γενέσιον Θεοτόκου, στο Μπεντεβή, είχαμε κλείσει δύο ραντεβού για να πραγματοποιηθεί η έρευνα, αλλά απουσίαζαν.

Άλλες δυσκολίες που παρουσιάστηκαν, ήταν ότι στα συσσίτια υπήρχαν μετανάστες οι οποίοι δεν γνώριζαν Ελληνικά καλά και υπήρχε πρόβλημα συνεννόησης, και κυρίως στο συσσίτιο Αγ. Γεωργίου στο Νέο Κόσμο.

Επίσης, από τον ιερέα στον Αγ. Μηνά αναφέρθηκε ότι οι σιτιζόμενοι μπορεί να μην δίνουν αληθινές απαντήσεις, διότι η εκκλησία εκείνη την περίοδο διερευνούσε την κάθε περίπτωση σιτιζόμενου ξεχωριστά ώστε, να ελεγχθεί η ύπαρξη ή μη πραγματικής ανάγκης για φαγητό και ίσως οι εξυπηρετούμενοι φοβόντουσαν πως το

ερωτηματολόγιο είναι μέρος αυτής διερεύνησης. Γι' αυτό το λόγο υπήρχαν και σιτιζόμενοι δεν συμπλήρωναν καθόλου το ερωτηματολόγιο.

Επιπλέον, όσον αφορά το θεωρητικό κομμάτι της εργασίας μας, σε ορισμένα υποκεφάλαια δυσκολευτήκαμε να βρούμε βιβλιογραφική αναφορά λόγω του ότι δεν υπήρχε αρκετό υλικό.

Περιορισμοί της έρευνας ήταν ότι οι ιερείς- υπεύθυνοι των ενοριών δεν ήθελαν να διαθέσουν στις φοιτήτριες τις λίστες με τους σιτιζόμενους ώστε να δουν πόσοι άνδρες και πόσες γυναίκες ήταν γραμμένοι σε κάθε συσσίτιο και έτσι να πάρουμε αναλογικό δείγμα για την πραγματοποίηση της έρευνας όπως αρχικά είχε προγραμματιστεί. Ως αποτέλεσμα αρκεστήκανε στην αποδοχή της δειγματοληψίας ευκολίας, κάτι που μπορεί να μην έχει δώσει μια σωστή εικόνα του φύλου των σιτιζόμενων στην πλειοψηφία τους.

Τέλος, έρευνες που μπορούν να πραγματοποιηθούν, για τη βελτίωση της ζωής των ανθρώπων που επισκέπτονται τα συσσίτια και να προστεθεί νέα γνώση για την συγκεκριμένη ευάλωτη ομάδα, είναι να πραγματοποιηθεί μελέτη για τα συναισθήματα που νιώθουν οι σιτιζόμενοι, καλύπτοντας την ανάγκη για τροφή με αυτόν τον τρόπο. Ακόμη, να μελετηθεί εάν υπάρχουν θετικά αποτελέσματα για τους ανθρώπους από την χρήση συσσιτίων αλλά και να υλοποιηθεί έρευνα, για το πώς επηρεάζονται οι σιτιζόμενοι στον κοινωνικό τομέα και εάν έχει επιπτώσεις οι επίσκεψη τους αυτή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αλεξίου, Κ. (2005) «Δημόσιες Δαπάνες, Κοινωνική Συνοχή και Οικονομική Μεγέθυνση στην Ελλάδα» στο : Δαρδανός, Γ. (επιμ.) *Οικονομικές αλλαγές & κοινωνικές αντιθέσεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Τυπωθήτω, σ. 169-178.

Αλεξίου Θ. (1998) *Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση*. Αθήνα: Παπαζήση.

Αλιπράντη – Μαράτου, Λ. (2008) *Η φτώχεια γένους θηλυκού*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ).

Αμίτσης, Γ. Ν. (2001) *Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας*. Αθήνα: Παπαζήση.

Αμίτσης, Γ. & Κατρουγκάλος, Γ. (1998) *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*. Πτυχιακή εργασία. Ίδρυμα Σάκη- Καράγιωργα.

Ανδριοπούλου, Ε. & Τσάκλογλου, Π. (2010) «Δυναμική ανάλυση του φαινομένου της φτώχειας στην Ελλάδα». Παρατηρητήριου Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, Μελέτες 4, σ. 1-75 <http://www.ineobservatory.gr> [πρόσβαση 30 Αυγούστου 2013].

Appadurai, A. (2004) 'The Capacity to Aspire: Culture and the Terms of Recognition' in Rag V. & Walton M. (Ed) *Culture and Public Action*. California: Stanford University Press <http://www.sup.org> [accessed 3 July 2013].

Arndt, H. W. (1983) 'The trickle-down myth. Economic Development and Cultural Change'. *Chicago Journals*, 32 (1), pp. 1-10. <http://www.jstor.org> [accessed 10 July 2013].

Αρχιεπισκοπή Κρήτης. *Ιερά Αρχιεπισκοπή Κρήτης*. <http://www.iak.gr/gr/index.html>. [πρόσβαση 20 Αυγούστου 2013].

Bauman, M. (2004) *Η εργασία, ο καταναλωτισμός και οι νεόπτωχοι*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Βενιέρης, Δ. και Παπαθεωδόρου, Χ. (2009) *Η κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές*. 5^η. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bigsten, A., Kebede, B. & Shimeles, A. (2005) *Poverty, income distribution and labour markets in ethiopia*. Swede: Elaine Almen. <http://books.google.gr> [accessed 27 October 2013].

Βικιπαίδεια, (χ.χ.α) *Πρόγραμμα Καλλικράτης*. <http://el.wikipedia.org/> [accessed 6 November 2013].

Βικιπαίδεια, (χ.χ.) *Βικιπαίδεια Καπιταλισμός*. <http://el.wikipedia.org/> [accessed 6 September 2013].

Brady, D. (2006) 'Structural theory and relative poverty in rich western democracies 1969-2000'. *Research in Social Stratification and Mobility*, 24(3), pp. 153-175. <http://www.sciencedirect.com> [accessed 30 June 2013].

Burgel, G. (1989) *Η νεοελληνική πόλη*. Αθήνα: Εξάντας.

Carr, S. C. & Sloan, T. S. (2003) *Poverty and psychology: from global perspective to local practice*. USA: library of congress cataloging data.

Chakravarti, D, (2006) 'Voices unheard: The psychology of Consumption in Poverty and development' *Journal of Consumer Psychology*, 16(4), pp.363-376. <http://www.sciencedirect.com> [accessed 22 June 2013].

Crais, C. (2011) *Poverty, war and violence in South Africa*. Cambridge: Cambridge University Press. <http://www.cambridge.org> [accessed 30 October 2013].

Gaffron P., Hine J. P. & Mitchell F., (2001) 'The role of transport on social exclusion in urban Scotland: literature review'. *Transport Research Institute, Napier University*

Scottish Executive Central Research Unit, 1 (1) pp. 1-35.
<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/156593/0042063.pdf> [accessed 22 August 2013].

Garnier J.P (1996) «Η αποκέντρωση: μια κρατική υπόθεση». *Θέσεις*, τεύχος 56 , σ. 51-59.

Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (2005) *Ιστορικό Αρχείο της Ελληνικής Νεολαίας*,
<http://www.istoria-neolaias.gr> [πρόσβαση 29 Οκτωβρίου 2013].

Γέροντας Α., Λύτρας Σ., Παυλόπουλος Π., Σιούτη Γ. & Φλογαίτης Σ. (2004)
Διοικητικό Δίκαιο. Αθήνα: Σάκκουλας.

Γεωργιάδης, Κ. (2006) *Παγκοσμιοποίηση και φτώχεια*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Γκίκας, Σ. (2004) *Κοινωνικά Προβλήματα*. Αθήνα: Σαββάλας.

Γούλας, Χ. (2006) *Φτώχεια εκπαίδευση και κοινωνικός αποκλεισμός: η περίπτωση των σιτιζόμενων στα συστήματα της εκκλησίας*. Μεταπτυχιακή εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Green, M. (2006) 'Representing Poverty and Attacking Representations: Perspectives on Poverty from Social Anthropology'. *Journal of Development Studies*, 42(4), p1108-1129. <http://www.frentu.ca> [accessed 2 August 2013].

Grondona, M. (2000) 'A Cultural Typology of Economic development' in L. Harrison and S. Huntington (επιμ.) *Culture Matters*, New York, NY: Basic Books, pp.44-45. <http://www.basicbooks.com> [accessed 31 July 2013].

Gupta, A. (2012) *Red tape: bureaucracy, structural violence, and poverty in India*. USA: Duke University Press. <http://www.dukeupress.edu> [accessed 28 October 2013].

Δαρβίρη, Χ. (2009) *Μεθοδολογία Έρευνας στο χώρο της Υγείας*. Αθήνα: Πασχαλίδης.

Dakin, D. (1989) *Η ενοποίηση της Ελλάδας, 1770-1923*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Δαφέρμος, Γ., Danchev, S. & Μαρσέλλου Α. (2008) «Οικονομική Ανισότητα και Φτώχεια στην Ελλάδα: Συγκριτική ανάλυση και διαχρονικές τάσεις». *Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Επιστημονικές Εκθέσεις 1, σ. 1-95. <http://www.ineobservatory.gr> [πρόσβαση 1 Σεπτεμβρίου 2013].

Δαφέρμος, Γ. & Παπαθεωδόρου, Χ. (2010) «Δομή και τάσεις της Οικονομικής Ανισότητας και της φτώχειας στην Ελλάδα και την Ε.Ε.1995-2008». *Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Επιστημονικές Εκθέσεις 2, σ. 1-73 <http://www.ineobservatory.gr> [πρόσβαση 20 Αυγούστου 2013]

Δαφέρμος, Γ., Παπαδοπούλου, Ε. , Παπαθεωδόρου, Χ. & Σακελλαρίδης, Γ. (2010) «Οικονομική μεγέθυνση, ανισότητα και φτώχεια: θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις». *Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Μελέτες 2, σ. 9-36. <http://www.ineobservatory.gr> [πρόσβαση 2 Σεπτεμβρίου 2013].

Δαφέρμος, Γ. & Παπαθεωδόρου, Χ. (2010) «Μακροοικονομικό περιβάλλον, ανισότητα και φτώχεια: μια εμπειρική διερεύνηση για την επίδραση της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικογενειακής προστασίας στην Ελλάδα». *Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Μελέτες 3, σ.11-40. <http://www.ineobservatory.gr> [πρόσβαση 15 Σεπτεμβρίου 2013].

Δαφέρμος, Γ., Θεοφιλάκου, Α., Μαυροδημητράκης, Χ. & Τσάκλογλου, Π. (2008) «Η φτώχεια στην Ελλάδα: Ομοιότητες και διαφορές χρησιμοποιώντας εναλλακτικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις». *Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Μελέτες 1, σ. 7-55. <http://www.ineobservatory.gr/sitefiles/files/meleti1.pdf> [πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2013].

Das, R. (2006) *Poverty and hunger: causes and consequences*. New Delhi: Sarup and Sons.

Δεμέτης, Χ. (2012) «Το προφίλ των αστέγων στην Αθήνα της κρίσης» *News 247*. σ. 1-2. www.news247.gr [πρόσβαση 26 Νοεμβρίου 2013].

Δεμέτης, Χ. (2013) *Ποια είναι τα αποτελέσματα της έρευνας του Κέντρου υποδοχής και αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων*. <http://odofragma-skas.blogspot.gr>. [πρόσβαση 2 Νοεμβρίου 2013].

Δημουλάς, Κ., Μπαμπακέλου, Δ. & Τσιώτης, Γ. (2002) *Από την κοινωνική ευπάθεια στον κοινωνικό αποκλεισμό. Διαδικασίες και χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού στο Νομό Κυκλάδων*. ΙΝΕ (ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ) ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ <http://www.inegsee.gr>. [πρόσβαση 2 Νοεμβρίου 2013].

Dowling, J. M. (2009) 'Chronic poverty in Asia: causes, consequences and policies' Usa: *World scientific publishing co. pte. Ltd.* <http://www.worldscientific.com/page/worldscibooks> [accessed 4 November 2013].

Ε.Ε.Τ.Α.Α – Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (2006) *Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Με τις τροποποιήσεις και συμπλήρωσης των διατάξεων μέχρι την εφαρμογή του Ν.3013/2002*. <http://www.docman.gr/>. [πρόσβαση 28 Οκτωβρίου 2013].

Εθνικό Δίκτυο Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης, (χ.χ.) *Κοινωνικές Δομές*. <http://www.koinoniasos.gr/the-project/purpose>. [πρόσβαση 29 Οκτωβρίου 2013].

Εκκλησία της Ελλάδος, (2001) *Η μαρτυρία της αγάπης: Το φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο της Εκκλησίας της Ελλάδος*. Αθήνα: Κλάδος εκδόσεων επικοινωνιακής και μορφωτικής υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Υγείας & Κοιν. Αλληλεγγύης Γενική Δ/νση Δημόσιας Υγείας και ποιότητα ζωής δ/νση Δημόσιας Υγιεινής τμήμα υγειονομικών

κανονισμών Δημόσιας Υγείας (2012) *Παροχή συσσιτίων και τροφίμων –Αρωγή στις κοινωνικά ασθενέστερες ομάδες*. Αθήνα: Υπουργείο Υγείας. (ΦΕΚ 526/83).

Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Υγείας & Κοιν. Αλληλεγγύης Γενική Δ/ση Δημόσιας Υγείας και ποιότητα ζωής δ/ση Δημόσιας Υγιεινής τμήμα υγειονομικών κανονισμών Δημόσιας Υγείας (2011). *Ίδρυση και λειτουργία Επιχειρήσεων Υγειονομικού Ενδιαφέροντος – Υγειονομικού όρου και προϋποθέσεις*. Αθήνα: Υπουργείο Υγείας. (ΦΕΚ 526 Β).

ΕΛ.ΣΤΑΤ. Ηρακλείου Κρήτης (2006) *Εισήγηση για την ίδρυση Δημοτικών Διαμερισμάτων στο Δήμο Ηρακλείου*. Ν.3463/2006 (ΦΕΚ 114/8-6-2006 τεύχος Α). Αθήνα

ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2012) *Συνθήκες διαβίωσης νοικοκυριών*. [http:// www.statistics.gr](http://www.statistics.gr). Αθήνα: ΕΛΣΤΑΤ [πρόσβαση 29 Οκτωβρίου 2013] .

ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2013) *Συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα, Ιούλιος 2013*. <http://www.statistics.gr>. Αθήνα: ΕΛ.ΣΤΑΤ. [πρόσβαση 29 Οκτωβρίου 2013].

Eurostat, (2009) *Διαφορές στα εισοδήματα στις χώρες της Ε.Ε*. <http://www.epp.eurostat.eu>. Eurostat: European Commission [πρόσβαση 29 Οκτωβρίου 2013].

Eurostat, (2011) *Στατιστικές Κατανομής Εισοδήματος*. <http://www.eurostat.ec.europa.eu>. Eurostat: European Commission [accessed 29 October 2013].

Eurostat, (2013) *Income and Living Conditions: Income distribution and monetary poverty*. <http://www.eurostat.ec.europa.eu>. Eurostat: European Commission. [accessed 30 October 2013].

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) – Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής (Ε.Υ.Ε), (2001-2003) *Εθνικό σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-2003*. Αθήνα : Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) – Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής (Ε.Υ.Ε), (2003-2005) *Εθνικό σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005*. σελ . 6-7, 37-38. Αθήνα.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2000α) *Οργανισμός του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας*. 95/2000 ΦΕΚ Α' 95/10.03.2000. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (1989) *Δημοτικός και Κοινοτικός κώδικας*. ΦΕΚ Α' 146. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (1998α) *Για την απασχόληση ατόμων ειδικών κατηγοριών και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α' 220/28.09.1998. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2000β). *Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α' 78/ 14.03.2000. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (1998). *Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α' 236/20.10.1998. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2010α). *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*. ΦΕΚ Α' 7.06/2010. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2010β). *Οργανισμός της περιφέρειας Αττικής*. ΦΕΚ Α' 129/27.12.2012. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2012). *Υγειονομικοί όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Β' 2718/8.10.2012. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2013). *Καθορισμός κριτηρίων επιλεξιμότητας τελικών δικαιούχων και φορέων εκπροσώπησης τους, του προγράμματος δωρεάν διανομής τροφίμων σε άπορους της Ε.Ε.* ΦΕΚ Β'414/22.2.2013. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (1977). Περί του καταστατικού χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος. ΦΕΚ Α'146/590/1977. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Filmer, D. (2005) *Disability, poverty and schooling in development*. Usa: World Bank.

Ζαϊμάκης Γ. & Κανδυλάκη Α. (2005) *Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας. Μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*. Αθήνα: Κριτική.

Hobsbawn E. (1990) *Echoes of the Marseillaise: two centuries look back on the French Revolution*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press. <http://www.powells.com/biblio/9780813515243>. [accessed 7 September 2013].

Hobsbawn E. (1994). *The age of extremes: the short twentieth century, 1914-1991*. London: Abacus. <http://afoiceomartelo.com.br/posfsa/Autores/Hobsbawm,%20Eric/Hobsbawm,%20Eric%20-%20Age%20of%20extremes.pdf> [accessed 7 September 2013].

Hill, J. (1995). *Income and wealth report of the JRF inquiry group*. New York: JRF Joseph Rowntree Foundation. www.jrf.org.uk/publications/income-and-wealth-report-jrf-inquiry-group. [accessed 7 September 2013].

Θάνος, Γ. (2003) Τάσεις ανισοκατανομής πλούτου στην Ελλάδα: οι κατά κεφαλήν τραπεζικές καταθέσεις. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- The Greek review of social research*, Β'-Γ' (111-112), σ.359-379. <http://www.grsr.gr>. [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Ιατρίδης Δ.Σ (2000) *Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής*. Αθήνα: Gutenberg.

Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, (2005), *Τα φιλανθρωπικά ιδρύματα και οι κοινωνικές δραστηριότητες της Εκκλησίας της Ελλάδος*, Αθήνα: Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Iceland, J., Kenworthy, L. & Scopilliti, M. (2005) 'Macroeconomic performance and poverty in the 1980s and 1990s: a state-level analysis. *Discussion Paper*', 1299(05), Institute for Research on Poverty. <http://www.irp.wisc.edu> [accessed 18 July 2013].

Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας (2004) *Κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα- Διερεύνηση του πεδίου για την αποτελεσματική - εφαρμογή πολιτικών με χωρική βάση*. Ελλάδα: Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, *Διαστάσεις και χαρακτηριστικά της φτώχειας στην Ελλάδα: Επισκόπηση Μελετών και διαχρονικές εξελίξεις. Το κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2006*. Αθήνα : ΕΚΚΕ

Ιωσηφίδης, Θ. (2003) *Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Jevreau C. (2000) *Η Έρευνα με Ερωτηματολόγιο το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. 31^η. Μεταφρ. TZANNONE – TZΩΡΤΖΗ Κ. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Jonson, Ch. & Manson, P. (2012) *Theories of Poverty Traditional Explanations and New Directions*. Oxford: Oxford University Press.

Καβουνίδη, Τ. (2005) Κοινωνικός αποκλεισμός: Έννοια, κοινοτικές πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής, στο *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*. Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Καϊάφα Ο. (2002) *Η εκρηκτική εικοσαετία*, Αθήνα: Εταιρία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας.

Kakwani, N., Prakash, B. & Son, H. (2000) 'Growth, inequality, and poverty: an Introduction'. *Asian Development Review*, 18(2), pp.1-21. <http://michaellipton.files.wordpress.com> [accessed 20 July 2013].

Kakwani, N. & Son, H. H. (2008) 'Poverty equivalent growth rate». *Review of Income and Wealth*', 54(4), pp.643-655. <http://onlinelibrary.wiley.com> [accessed 31 July 2013].

Καλλινικάκη Θ. (2010) *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Τόπος.

Κάπα research & London school of economics (2007) *Έρευνα για τη φτώχεια*. Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών. <http://www.archive.in.gr> [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Καραγιάννης, Α. (2010) «Εμπειρικές διαστάσεις και εφαρμογές της οικονομικής ευημερίας». *Το βήμα των κοινωνικών επιστημών*, ΙΕ'(58), σ. 5-46. <http://www.uth.gr> [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Καραγιάννη, Σ. , Παπαδημητρίου, Ζ., Πάκος, Θ. , Πετραλιάς, Ν., Ρομπόλης, Σ. Τσιάκαλος, Γ., Χαραλαμπίκης, Λ., Χατζηπροκοπίου, Μ. & Ψυχοπαίδης, Κ. (1998) «Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός», 6^ο Επιστημονικό Συνέδριο. Αθήνα: Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα, σ. 19-24.

Καραμπελιάς, Γ. (1989) *Κράτος και κοινωνία στη μεταπολίτευση (1974-1988)*, Αθήνα: Εξάντας.

Κατσαή, Α. & Γιασηράνης, Γ. (2012) *Επιδράσεις της φορολογίας στη διανομή του εισοδήματος και στην φτώχεια*. Πτυχιακή Εργασία ΤΕΙ Κρήτης. <http://www.nefeli.lib.teicrete.gr>. [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Κατσούλης, Η. (2005) *Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα. Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*. Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Κατσούλης, Η., Καραντινός, Δ., Μαράτου-Αλιμπράντη, Λ. & Φρονίμου, Ε. (2005) «Γεωγραφικός Αποκλεισμός» στο: Οικονόμου, Δ. (επιμ.) *Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα. Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*. Αθήνα: ΕΚΚΕ, σελ. 171- 195.

Κούτρα Κ.(2012) *Μελέτη Κοινότητας*. Σημειώσεις Μαθήματος Κοινωνική Εργασία-Μέθοδοι Παρέμβασης.

Κυριαζή, Ν. (1999) *Η κοινωνιολογική έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κρητικός Α. (2011-2012) *Κοινωνική Εργασία*. Σημειώσεις μαθήματος Κοινωνική Εργασία Μεθοδολογία Παρέμβασης.

Λουκάς, Β. (2011) *Η ανεργία στην Ελλάδα το 1980 έως σήμερα*. Πτυχιακή εργασία. ΤΕΙ Κρήτης. <http://www.nefeli.lib.teicrete.gr>. [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Levitas, R. (1996). 'The concept of social exclusion and the new Durkheimian hegemony'. *Critical Social Policy*, 16 (7), pp. 5-20. <http://csp.sagepub.com/content/16/46/5.short>. [accessed 22 August 2013].

Lister, R. (2004) *Poverty*. UK: polity press.

Lupton, R. & Power, A, (2002) *Social Exclusion and Neighbourhoods, Understanding Social Exclusion*. Oxford: Oxford University Press. <http://www.google.gr/books> [accessed: 7 October 2013].

Lusted, M. A. (2010) *Poverty* USA: Library of congress cataloging in publication data. <http://loc.gov/publish/cip> [accessed 30 October 2013].

Μαντζαρίδης, Γ. (1985) *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.

Marrien F.X. (1996) *Αντιμέτωποι με τη φτώχεια: η Δύση και οι Φτωχοί χθες και σήμερα*, μεταφρ. Κορασίδου, Μ. Αθήνα: Κατάρτι.

Ματθαίου Α. (1996) *Αλληλεπίδραση κανόνων δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας στους κλάδους αναπηρίας, γήρατος και οικογενειακών βαρών*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Ματσαγγάνης, Μ. (2011) *Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς-Οικονομική κρίση, Δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία*, Αθήνα: Κριτική.

Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Χατζηιωσήφ Χ. Χ. (1992) *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός*. Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Μήλιος Γ. (1982) «Εκσυγχρονισμός ή (και) οικονομική ανάπτυξη. Η σταθεροποίηση του κράτους δικαίου». *Θέσεις*. σ.30. <http://www.theseis.com> [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Μήλιος Γ. (2000) *Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός*. Αθήνα: Κριτική.

Μητράκος, Θ. & Τσάκλογλου, Π. (2003) «Οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα: δομή και διαχρονικές μεταβολές» στο Βενιέρης, Δ. και Παπαθεωδόρου, Χ. (επιμ.) *Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και Προοπτικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 411-441.

Μητράκος, Θ. (2008) «Παιδική φτώχεια: Πρόσφατες εξελίξεις και προσδιοριστικοί παράγοντες». *Οικονομικό Δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος*, τεύχος 30, σ. 67-100. <http://www.bankofgreece.gr> [πρόσβαση 23 Νοεμβρίου 2013].

Mohanty, A. K., & Misra, G. (2000) *Psychology of poverty and disadvantages*. India: Ashok Kumar Mittal. <http://books.google.gr> [accessed 1 November 2013].

Μουσούρου, Λ. (1998) Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνική προστασία, στο Κασιμάτη, Κ. (επιμ.) *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*, Αθήνα: Gutenberg. σ.67-85.

Μπαλιούρδος, Δ. & Υφαντόπουλος, Γ. (1989) *Οικογένεια, Ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών- ΕΚΚΕ.

Μπαλιούρδος, Δ. (χ.χ). *Διαστάσεις φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στις χώρες E.E.* Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών- ΕΚΚΕ. <http://www.certh.gr> [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Μπαλιούρδος, Δ. & Υφαντόπουλος, Γ. (2001) «Περιφερειακές διαστάσεις της διανομής του εισοδήματος και της φτώχειας στην Ελλάδα. Μέρος Α'». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- The Greek review of social research*, Α' - Β' (104-105), σ. 155-195. <http://www.grsr.gr> [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Μπαλιούρδος, Δ. & Υφαντόπουλος, Γ. (2001) «Περιφερειακές διαστάσεις της διανομής του εισοδήματος και της φτώχειας στην Ελλάδα. Μέρος Β'». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- The Greek review of social research*, Γ'(106), σ. 3-42. <http://www.grsr.gr> [πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2013].

Μπαλιούρδος, Δ. (2012) «Η φτώχεια στην Ελλάδα. Τάσεις, προκλήσεις και πολιτικές» στο: Μπαλιούρδος, Δ. & Πετράκη, Μ. (επιμ.) *Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός, πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, ΙΓ'-(Γ'), σ. 8- 40. <http://www.ekke.gr> [πρόσβαση 30 Ιουνίου 2013].

Μπαλιούρδος, Δ. και Πετράκη, Μ. (2012). *Νέα Φτώχεια & Κοινωνικός Αποκλεισμός. Πολιτικές Καταπολέμησης & καθιέρωση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος*. Ειδική Συνεδρία Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων. ΙΓ' Περίοδος – Σύνοδος Γ', σ. 85

Μπούζας, Ν. (1990) «Η φτώχεια στην περιοχή της πρωτεύουσας». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- The Greek review of social research*, Α (73), σελ. 162-181. www.grsr.gr [πρόσβαση 4 Νοέμβρη 2013].

Μπούζας, Ν. (2006) «Παιδιά που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά στην Ελλάδα: Μία πρώτη διερεύνηση των χαρακτηριστικών τους», στο: Φέρωνας Α. (επιμ.) *Φτώχεια*,

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Κοινωνικές Ανισότητες. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, σ. 9-20.

Νιούμαν Λ.Φ, (2006). *Η πείνα στην ιστορία. Έλλειψη τροφίμων πείνα και στέρηση*. Αθήνα: Πολύτροπον.

Osmani, S. R. (2000) 'Growth strategies and poverty reduction'. *Asian Development Review*, 18 (2), pp. 85-130. <http://www.adb.org/publications/series/asian-development-review> [accessed 30 June 2013].

Παπαδοπούλου Δ. (2002) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...* Αθήνα: Αρμός.

Περιφέρεια Ηρακλείου Κρήτης (2012) «Ν.3852/2010 ΦΕΚ 87Α/7-6-2010 Τεύχος Δεύτερο» *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*.

Περιστερά Π. (2009). *Η φτώχεια στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση: Συγκριτική Ανάλυση*. Δημογραφικά Νέα: Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων.

Πετμεζίδου, Μ& Παπαθεωδόρου, Χ. (2004) *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*. Αθήνα: Έξαντας.

Πετμεζίδου, Μ & Παπαθεωδόρου, Χ. (2005) «Ανισότητα, Αναδιανομή και Καθεστώς Ευημερίας: Η Ελλάδα σε σύγκριση με τις Άλλες Χώρες και την Ε.Ε» στο: Δαρδανός, Γ. (επιμ.) *Οικονομικές Αλλαγές και Κοινωνικές Αντιθέσεις στην Ελλάδα. Οι προκλήσεις στις αρχές του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω, σ. 213- 238.

Pinker, R. (2011) «Social inequality, poverty and social redistribution». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών- The Greek review of social research*, C' (136), pp. 9-23. <http://www.grsr.gr> [accessed 20 February 2013].

Rank, M., Yoon, H.S. & Hirschl, T. (2003) 'American Poverty as a structural falling: Evidence and arguments'. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 30(4), pp.3-29. [http:// www.google scholar.gr](http://www.google scholar.gr) [accessed 3 May 2013].

Ράτσικα, Ν. (2011) *Σημειώσεις Ποιοτικής Έρευνας*. Σημειώσεις μαθήματος Μέθοδοι Ποιοτικής έρευνας. ΤΕΙ Κρήτης.

Ρεϊζάκη, Αικ. (2011) *Η ανεργία στην Κρήτη*. Πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Κρήτης – Παράρτημα Αγίου Νικολάου <http://www.nefeli.lib.teicrete.gr> [πρόσβαση: 4 Νοεμβρίου 2013].

Ρομπόλης Σ., Χλέτσος Μ. (2005) *Η κοινωνική πολιτική μετά την κρίση του κράτους πρόνοιας*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο .

Ravallion, M. & Chen, S. (1997) ‘What can new survey data tell us about recent changes in distribution and poverty? *World Bank Economic Review*’, 11(2), pp.357-382. <http://wber.oxfordjournals.org> [accessed 5 August 2013].

Σαμπατακάκη, Μ.(2007). «Οι συνθήκες που οδήγησαν στον μεγάλο λιμό 1941-1944». *Η πείνα στην Ελλάδα. Ένα έγκλημα αναζητά ένοχο*, τεύχος 28, σ.14-31.

Σαμπατακάκη, Μ.(2007). «Η Αθήνα στην διάρκεια της κατοχής» 1941-1944 *Η πείνα στην Ελλάδα. Ένα έγκλημα αναζητά ένοχο*, τεύχος 28, σ.32-47.

Silver H., 1994. ‘Social Exclusion and Social Solidarity: three paradigms’. *International Labour Review*, 133 (5-6), pp. 531-578. <http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=3548> [accessed 22 August 2013].

Son, H. H. and Kakwani, N. (2008) ‘Global estimates of pro-poor growth. *World Development*’. 36(6), pp. 1048-1066. <http://www.economics-ejournal.org> [accessed 15 March 2013].

Σπανού, Κ. (2005) *Η πραγματικότητα των δικαιωμάτων: Κρατικές πολιτικές και πρόσβαση στις υπηρεσίες*, Αθήνα: Σαββάλας.

Σταθόπουλος Α.Π.(2005). *Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική Εξέλιξη – Νέες κατευθυνθείς*. Αθήνα: Παπαζήση.

- Στασινοπούλου Ο. (2003) *Κράτος Πρόνοιας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Στασινοπούλου, Ο. (1992). *Άτυπα δίκτυα φροντίδας και σύγχρονος προνοιακός πλουραλισμός*. Αθήνα: Εκλογή.
- Στεφάνου, Δ. (1940) *Σχολική Υγιεινή μετά στοιχείων παιδολογίας*. Αθήνα: Η. Παυλόπουλος.
- Συμεωνάκη Μ. (2008). *Στατιστική ανάλυση κοινωνικών δεδομένων με το SPSS 15.0*. Θεσσαλονίκη: Σοφία Α.Ε
- Tocqueville, A. (2010) *Μνημόνιο για τη φτώχεια*. Μεταφρ. Παπαδάκη, Ε. Αθήνα : Πόλις.
- Tsakloglou, P. and Panopoulou, G. (1998) 'Who are the poor in Greece? Analyzing poverty under alternative concepts of resources and equivalent scales'. *Journal of European Social policy*, 8 (3), pp. 213-236. [http:// www.socialpolicy.gr](http://www.socialpolicy.gr) [accessed 30 October 2013].
- Τσαούσης, Δ. (1996) *Η κοινωνία του ανθρώπου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Τσιάκαλος, Γ. (2004) *Αντικατοπτρισμός της ανθρώπινης κοινωνίας*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Τσιάκαλος, Γ. (2000) *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τσιάκαλος Γ. (1998) «Κοινωνικός αποκλεισμός: ορισμοί, πλαίσιο και σημασία» στο : Κασιμάτη Κ. (επιμ.) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία*. Gutenberg, σ.39-65.
- Τσιάκαλος, Γ. , Κωνσταντόπουλος Ν. & Asdrahas S. (1999) *Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνικός αποκλεισμός: Εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τσοπανόγλου, Γ. Ο., Κορρές Γ. & Γιαννοπούλου Ι. (2005) *Κοινωνικός Αποκλεισμός και Πολιτικές Ενσωμάτωσης*. Αθήνα: Παπαζήση.

Τσουπαρόπουλος, Κ. (2007) «Ο Χάρτης της κοινωνικής ανισότητας στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα δίνεται με την έρευνα για τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις κοινωνικές ανισότητες» *Ελευθεροτυπία*. σ. 4-7. www.enet.gr [πρόσβαση: 4 Νοεμβρίου 2013].

7^Η ΥΠΕ Διοίκηση 7^{ης} υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ Κρήτης) (χ.χ). «Διοίκηση 7^{ης} ΥΠΕ». <http://www.hc-crete.gr/> [Πρόσβαση: 22 Νοεμβρίου 2013].

Χάρτης Ηρακλείου Κρήτης. *Explore Crete*. <http://www.explorecrete.com>. Πρόσβαση: 30 Αυγούστου 2013.

Χατζηβαρνάβα, Ε.(1990) «Φτώχεια και οικογένεια» στο: Τσίτουρα, Σ. (επιμ.) *Φροντίδα για την οικογένεια*. Αθήνα: Ελληνική Εταιρία Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας- Ελληνική Εταιρία Πρόληψης της κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών, σ. 5-17.

Χ.Σ. (2013α) «Διαστάσεις φτώχειας» *Ελεύθερη ζώνη*. σ.9. <http://www.elzoni.gr>. [πρόσβαση 3 Αυγούστου 2013].

Χ.Σ. (2013β) «Η Φτώχεια χτυπά στην καρδιά της Αθήνας» *Ημερησία*. σ. 5 <http://www.imerisia.gr> [πρόσβαση 2 Νοεμβρίου 2013].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αγαπητέ κύριε/κυρία

Στα πλαίσια της εκπόνησης πτυχιακής εργασίας με θέμα «Φτώχεια και συσσίτια στην πόλη του Ηρακλείου Κρήτης», που πραγματοποιείται από τις σπουδάστριες Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης, Ντηβαρτζή Αγγελική και Φιλιππάκη Ειρήνη, διεξάγεται μια έρευνα όπου η δική σας συμβολή είναι απαραίτητη για ολοκλήρωση της.

Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της έρευνας θα πρέπει να γνωρίζετε ότι η συμμετοχή σας είναι προαιρετική, τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και τα στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο που πρόκειται να διαθέσετε για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Με εκτίμηση,

Οι σπουδάστριες.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Παρακαλώ σημειώστε με «X» την απάντηση που ανταποκρίνεται στην δική σας περίπτωση:

A. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Παρακαλώ σημειώστε το φύλο στο οποίο ανήκετε:

1.	Άντρας	
2.	Γυναίκα	

2. Έτος γέννησης:

3. Παρακαλώ σημειώστε σε ποια κατηγορία ανήκετε;

1.	Έλληνας Πολίτης	
2.	Πρόσφυγας	
3.	Μετανάστης	
4.	Άλλο(διευκρινίστε.....)	

4. Γεννηθήκατε στην Ελλάδα; ΝΑΙ ΟΧΙ

5. Χρόνος Παραμονής: (συμπληρώνετε από αλλοδαπούς):

1.	Λιγότερο από ένα έτος	
2.	Από ένα έως δύο έτη	
3.	Τρία έως πέντε έτη	

4.	Έξι έως δέκα έτη	
5.	Περισσότερο από δέκα έτη	

6. Παρακαλώ σημειώστε το επίπεδο μόρφωσής σας:

1.	Αναλφάβητος	
2.	Λίγες τάξεις του Δημοτικού	
3.	Απόφοιτος Δημοτικού	
4.	Λίγες τάξεις του Γυμνασίου	
5.	Απόφοιτος Γυμνασίου	
6.	Απόφοιτος Τεχνικής Σχολής	
7.	Λίγες Τάξεις του Λυκείου	
8.	Απόφοιτος Λυκείου	
9.	Απόφοιτος ΙΕΚ	
10.	Απόφοιτος ΑΕΙ, ΤΕΙ	
11.	Μεταπτυχιακές Σπουδές	

7. Παρακαλώ σημειώστε την οικογενειακή σας κατάσταση:

1.	Άγαμος	
2.	Έγγαμος, - η	
3.	Χήρος, - α	
4.	Διαζευγμένος, η	
5.	Σε διάσταση	
6.	Συμβίωση	

8. Από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένεια σας; _____

9. Έχετε παιδιά; Αγόρια (πόσα;) _____ Κορίτσια (πόσα;) _____

10. Έχετε γονείς: Πατέρας ΝΑΙ ΟΧΙ

Μητέρα ΝΑΙ ΟΧΙ

11. Έχετε αδέρφια: Μεγαλύτερους αδερφούς _____ Πόσους _____.

Μικρότερους αδερφούς _____ Πόσους _____.

Μεγαλύτερες αδερφές _____ Πόσες _____.

Μικρότερες αδερφές _____ Πόσες _____.

12. Με ποιον/ποιους μένετε;

1.	Μόνος	
2.	Σύζυγο	
3.	Σύντροφο	
4.	Παιδιά	
5.	Γονείς	
6.	Συγγενή	
7.	Γείτονες	
8.	Φίλους	

13. Εργάζεστε τώρα;

1	Ναι	
2	Όχι	

13α. Αν εργάζεστε ποια η σχέση εργασίας σας;

1	Μισθωτός	
2	Μερική Απασχόληση	
3	Ωρομίσθιος	
4	Άλλο(διευκρινίστε.....)	

14. Ποιο είναι το επάγγελμα σας;

1.	Αγρότης- Κτηνοτρόφος- Αλιεύς	
2.	Εργάτης –Τεχνίτης	
3.	Έμπορος – Επιχειρηματίας – Ελεύθερος Επαγγελματίας	
4.	Ιδιωτικός Υπάλληλος	
5.	Δημόσιος Υπάλληλος	
6.	Άνεργος	
7.	Οικιακά	
8.	Άλλο	

14α. Αν δεν εργάζεστε ποιοι είναι οι λόγοι;

1.	Δεν γνωρίζω εάν έχω δικαίωμα στην νόμιμη εργασία	
2.	Δεν έχω δικαίωμα στην νόμιμη εργασία (δεν έχω χαρτιά).	
3.	Λόγω βεβαρημένου ιστορικού (πρώην χρήστης ουσιών,	

	αποφυλακισμένος κ.τ.λ.).	
4.	Μου καλύπτουν τα άλλα έσοδα μου.	
5.	Ψάχνω αλλά δεν υπάρχουν θέσεις εργασίας.	
6.	Συνταξιούχος	
7.	Άλλο (διευκρινίστε.....)	

15.Πόσο ικανοποιημένος, -η είστε από την εργασία σας;

1.	Πολύ	
2.	Αρκετά	
3.	Μέτρια	
4.	Λίγο	
5.	Καθόλου	

16.Έχετε ασφάλιση;

1.	Ναι	
2.	Όχι	

16.α. Αν ναι, τι είδους ασφάλιση;

1.	Βιβλιάριο απορίας από πρόνοια	
2.	Άλλα ασφαλιστικά ταμεία (Ι.Κ.Α, Ο.Γ.Α κ.τ.λ.)	
3.	Άλλο	

Β.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

17. Το μηνιαίο εισόδημα σας είναι:

1.	Μικρότερο από 300 ευρώ	
2.	Μικρότερο ή ίσο από 590 ευρώ	
3.	Μεγαλύτερο από 590 ευρώ	
4.	Κανένα εισόδημα	

18. Ποιο είναι το συνολικό ακαθάριστο οικογενειακό εισόδημά σας το χρόνο;

1.	0-3500 ευρώ	
2.	3501 – 6591 ευρώ	
3.	6592 – 12637 ευρώ	
4.	12637 και άνω	

19. Αν έχετε εισόδημα από πού προέρχεται;

1.	Αμοιβή από εργασία	
2.	Σύνταξη	
3.	Πρόσθετα Επιδόματα (διευκρινίστε)	
4.	Χρηματική Βοήθεια από τα παιδιά	
5.	Χρηματική Βοήθεια από ιδιώτες	
6.	Μισθός Συζύγου	
7.	Βοήθεια Συγγενών	

8.	Ακίνητη Περιουσία	
----	-------------------	--

20. Αν έχετε κάποιο εισόδημα, που ξοδεύετε τα περισσότερα χρήματα; (Σημειώστε μια απάντηση).

1.	Ένδυση – Υπόδηση	
2.	Διατροφή	
3.	Τσιγάρα	
4.	Διασκέδαση	
5.	Υγεία	
6.	Έξοδα Σπιτιού	
7.	Άλλο(διευκρινίστε.....)	

21. Συνήθως τι μεταφορικό μέσο χρησιμοποιείτε για τις καθημερινές μετακινήσεις σας; (Σημειώστε μόνο μια απάντηση).

1.	Αυτοκίνητο	
2.	Με τα πόδια	
3.	Λεωφορείο	
4.	Ποδήλατο	
5.	Μοτοσυκλέτα- μηχανάκι	

22. Το σπίτι που διαμένετε είναι:

1.	Ιδιόκτητο	
2.	Ενοικιαζόμενο	

3.	Φιλοξενούμενος	
4.	Άλλο (διευκρινίστε	

23. Νομίζετε ότι η οικονομική κρίση άλλαξε την οικονομική σας κατάσταση;

1.	Προς το καλύτερο	
2.	Προς το χειρότερο	
3.	Πολύ χειρότερα	
4.	Το ίδιο	

Γ.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

24.Πόσο ικανοποιημένος, -η θα λέγατε ότι είστε από τον κοινωνικό σας περίγυρο;

1.	Πολύ ικανοποιημένος / η	
2.	Μάλλον ικανοποιημένος / η	
3.	Ούτε ικανοποιημένος / η / ούτε δυσαρεστημένος/η	
4.	Μάλλον δυσαρεστημένος / η	
5.	Πολύ δυσαρεστημένος / η	

25.Πόσο συχνά βλέπετε τους φίλους σας /συγγενείς σας/παλιούς συνάδελφους;

		Φίλους	Συγγενείς	Συνάδελφους
1.	Κάθε μέρα			
2.	1- 2 φορές /εβδομάδα			
3.	1-2 φορές/ μήνα			
4.	Μερικές φορές το χρόνο			
5.	Πολύ σπάνια			
6.	Ποτέ			

26.Ποιά είναι τα ενδιαφέροντα σας;

.....
.....

27.Είστε ενεργό μέλος κάποιου συλλόγου/σωματείου;

1.	Ναι	
2.	Όχι	

27α.Εαν ναι, τι χαρακτήρα έχει ο σύλλογος / σωματείο όπου ανήκετε;

1.	Φιλανθρωπικό	
2.	Αθλητικό	
3.	Επαγγελματικό	
4.	Άλλο (διευκρινίστε)	

28.Προηγούμενη εμπειρία χρήσης ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών:

.....
.....

Δ.ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ-ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ

29. Καπνίζετε;

1.	Ναι	
2.	Όχι	

29α. Αν ναι, πόσα χρόνια;

30. Χρήση αλκοόλ;

		Ναι (διευκρινίστε αριθμό ποτηριών ανά ημέρα)	Καθόλου κατανάλωση αλκοόλ
1.	Ρακί – ουίσκι – βότκα κ.τ.λ.		
2.	Κρασί – μύρα		

Ε.ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΓΕΙΑΣ

31. Έχετε κάποιο πρόβλημα υγείας; ΝΑΙ ΟΧΙ

31α. Εάν ΝΑΙ παρακαλώ σημειώστε τι πρόβλημα;

	Προβλήματα Υγείας	Πόσα έτη υπάρχει το πρόβλημα;
1.	Αναπνευστικό	
2.	Μεταβολικά- Ενδοκρινολογικά- Αιματολογικά	
3.	Ορθοπεδικά (Μυοσκελετικά)	

4.	Αισθητηριακά (τύφλωση, κώφωση κ.τ.λ.)	
5.	Αναπαραγωγικά	
6.	Προβλήματα πεπτικού και Ουροποιητικού συστήματος	
7.	Καρδιαγγειακά	
8.	Εγκεφαλικά	
9.	Νευρολογικά	
10.	Ψυχιατρικά	
11.	Άλλο(Νεοπλασίες, ατυχήματα κ.τ.λ.)	

ΣΤ.ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΣΣΙΤΙΟΥ

32.Από πού ενημερωθήκατε για το πρόγραμμα συσσιτίων;

.....

33.Πόσο διάστημα χρησιμοποιείτε το πρόγραμμα συσσιτίων;

.....

34.Γιατί ήρθατε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα συσσιτίου;

1.	Γιατί το εισόδημα μου δεν επαρκεί.	
2.	Γιατί κάνω οικονομία.	
3.	Γιατί θεωρώ ότι εύκολη λύση.	
4.	Άλλο (διευκρινίστε.....)	

5.	Δεν απαντάω.	
----	--------------	--

35. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε το πρόγραμμα;

1.	Καθημερινά	
2.	2-3 φορές την εβδομάδα	
3.	1-2 φορές την εβδομάδα	

36. Υπάρχουν και άλλα μέλη της οικογένειάς σας που χρησιμοποιούν το πρόγραμμα του συσσιτίου;

1.	Ναι	
2.	Όχι	

36α. Αν, ναι ποια είναι αυτά;

.....

37. Πόσο ευχαριστημένος –η είσαστε με την ποσότητα;

1.	Καθόλου	
2.	Λίγο	
3.	Πολύ	
4.	Πάρα Πολύ	

38.Πόσο ευχαριστημένος –η είστε με την ποιότητα;

1.	Καθόλου	
2.	Λίγο	
3.	Πολύ	
4.	Πάρα Πολύ	

39.Καλύπτει τις ανάγκες διατροφής σας;

1.	Ναι	
2.	Όχι	

39.α. Αν όχι, πώς καλύπτετε τις ανάγκες της διατροφής σας;

.....

.....

40.Υπάρχουν, σε εσάς ή σε μέλη της οικογένειάς σας, άλλες επείγουσες ανάγκες διαβίωσης που δεν καλύπτονται;

1.	Ναι	
2.	Όχι	

41α. Εάν ναι, σημειώστε παρακαλώ, για εσάς:

		Δεν καλύπτονται πλήρως	Δεν καλύπτονται καθόλου	Καλύπτονται πλήρως
1.	Υγείας			
2.	Στέγασης			
3.	Ένδυσης			
4.	Εκπαίδευσης			
5.	Άλλο (διευκρινίστε)			

41β. Εάν ναι, σημειώστε παρακαλώ, για την οικογένειά σας:

		Δεν καλύπτονται πλήρως	Δεν καλύπτονται καθόλου	Καλύπτονται πλήρως
1.	Υγείας			
2.	Στέγασης			
3.	Ένδυσης			
4.	Εκπαίδευσης			
5.	Άλλο (διευκρινίστε)			

Ευχαριστώ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Α' Άξονας : Γενικά στοιχεία και λειτουργία συσσιτίου

1. Ποιος είναι ο φορέας ίδρυσης;
2. Ποια είναι η μορφή (νομική / ιδιωτική);
3. Από πότε λειτουργεί το συσσίτιο;
4. Προηγήθηκε κάποια έρευνα για τις ανάγκες που υπάρχουν;
5. Ποιοι λόγοι πιστεύετε πως οδήγησαν στη δημιουργία των συσσιτίων
6. Σκοπός του προγράμματος;
7. Ποια είναι η φιλοσοφία του φορέα υλοποίησης;
8. Από πού χρηματοδοτείται το συσσίτιο;
9. Ποιες ανάγκες επιδιώκουν να καλύψουν τα συσσίτια; .
10. Ποιός είναι ο αριθμός των ατόμων που καλύπτει το συσσίτιο;
11. Ποιες περιοχές καλύπτει;
12. Κάθε πότε λειτουργεί;
13. Ποιες είναι οι ώρες λειτουργίας του;
14. Πως είναι οργανωμένο;
15. Πόσο προσωπικό απασχολεί; Και τι ειδικότητες;
16. Υπάρχουν δυσκολίες; Αν ναι, ποιες είναι αυτές;
17. Ποιος ο ρόλος της Κοινωνική Λειτουργού μέσα στα συσσίτια; (όπου υπάρχει).
18. Για πόσο ακόμη θα διαρκέσει το συσσίτιο;

Β' Άξονας: Υλοποίηση και παροχές

19. Πόση ήταν η διάρκεια υλοποίησης του;
20. Υπήρξαν δυσκολίες κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του;
21. Πόσα γεύματα παρέχονται την ημέρα;
22. Παρέχονται άλλες υπηρεσίες στους ενδιαφερόμενους, εκτός από την διανομή φαγητού;
23. Η λειτουργία του συσσιτίου ακολουθεί, τις απαιτούμενες από τον Νόμο, Υγειονομικές Διατάξεις; Αν ναι, τι ενέργειες έχετε κάνει για αυτό;

Γ' Άξονας: Συνεργασία με άλλους φορείς

24. Υπάρχει συνεργασία, με κάποιο φορέα/ υπηρεσία/ οργανώσεις; Αν, ναι, τι ακριβώς συνεργασίες έχουν γίνει μέχρι τώρα; (π.χ υγειονομικό).

Δ' Άξονας : Εξυπηρετούμενα άτομα

25. Υπάρχουν κάποια κριτήρια για την ένταξη κάποιου στο πρόγραμμα συσσιτίου; Αν, ναι ποια είναι αυτά;

26. Τι ηλικίες ατόμων, καλύπτει συνήθως το συσσίτιο;

27. τα άτομα που καλύπτονται από το συσσίτιο, ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες; (π.χ Κινητική αναπηρία, Τύφλωση, Κώφωση, Νοητική Υστέρηση, Ψυχική Διαταραχή, Σύνδρομο Down, Ηλικιωμένοι, Εξαρτημένοι από ουσίες, Μετανάστες, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες, Νέοι, Μειονότητες, Μονογονεϊκές οικογένειες, Απολυμένοι , μακροχρόνια άνεργοι).

ΧΑΡΤΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Από την 1η Ιανουαρίου 2011, σύμφωνα με τον Νόμο 3852/2010 περί "Νέας Αρχιτεκτονικής της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης" ο Δήμος Ηρακλείου με έδρα το Ηράκλειο και ιστορική έδρα τη Νέα Αλικαρνασσό αποτελείται από τους δήμους α. Ηρακλείου β. Γοργολαΐνη γ. Τεμένους δ. Παλιανής και ε. Νέας Αλικαρνασσού.

Η πτυχιακή μας εργασία μελετάει το προφίλ των ατόμων που κάνουν χρήση των συσσιτίων της πόλη του Ηρακλείου. Το Ηράκλειο αποτελεί μια Δημοτική Ενότητα στην οποία ανήκουν οι παρακάτω περιοχές: η Αγία Ειρήνη, οι Αθάνατοι, η Βλυχιά, οι Γούρνες, ο Δρακουλιάρης, το Ηράκλειο, η Κνωσός, η Λοφούπολι, ο Μαραθίτης, η Σέμελη, η Φοινικιά. Στην τοπική Κοινότητα Βασιλειών ανήκει ο Άγιος Βλάσσης, οι Βασιλιές και ο Σίλαμος. Στην τοπική Κοινότητα Βουτών, ανήκουν οι Βούτες και τα Γιοφυράκια, στην τοπική Κοινότητα Δαφνέ οι Δάφνες, στην τοπική Κοινότητα

Σκαλανίου το Σκαλάνι και τα Σπήλια και στην τοπική Κοινότητα Σταυρακίων τα Σταυράκια. (Περιφέρεια Ηρακλείου Κρήτης, 2012).

Σύμφωνα με τα γεωγραφικά και πληθυσμιακά δεδομένα του Ηρακλείου προτείνεται η δημιουργία (4) τεσσάρων Δημοτικών Διαμερισμάτων, το 1^ο Κεντρικό Δημοτικό Διαμέρισμα, το 2^ο Ανατολικό Διαμέρισμα, το 3^ο Δυτικό Διαμέρισμα και το 4^ο Νότιο Διαμέρισμα. Σύμφωνα με τον Νομοθέτη, (Νόμος Καλλικράτη) αυτή η διαίρεση εξυπηρετεί τη Δημοτική Αποκέντρωση και την καλύτερη αντιμετώπιση των τοπικών υποθέσεων, με τελικό ζητούμενο την άμεση και πληρέστερη εξυπηρέτηση των δημοτών, εφόσον κάθε διαμέρισμα προβλέπεται να έχει ιδιαίτερο δημοτικό κατάστημα με δικό του Συμβούλιο, με Πρόεδρο και συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Ακόμη στον καθορισμό των Δημοτικών διαμερισμάτων επίσης, ελήφθησαν υπόψη τα όρια των ήδη υφιστάμενων εκλογικών διαμερισμάτων, που δεν μπορούν να διαιρεθούν και που πρέπει να περιλαμβάνονται μέσα στα όρια των Αντίστοιχων Δημοτικών (ΕΛΣΤΑΤ Ηρακλείου Κρήτης, 2006).

A. ΠΡΩΤΟ (1^ο) – ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

Αποτελείται από τα εκλογικά διαμερίσματα και περικλείεται από τη γραμμή που υλοποιείται περιμετρικά και οριοθετείται:

1. Βόρεια: Από παραλιακή Λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου έως λεωφόρο Κουντουριώτη.
2. Νότια: Έως πλατεία Ιεροπόλεως
3. Ανατολικά: Από Εθνικής Αντιστάσεως, - οδό Μαραθονομάχων έως (Ρέμα Χρυσοπηγής), και οδό Λεωνίδου έως και οδό Γλυκοπούλου.
4. Δυτικά: Από Λεωφόρο Κνωσσού, Πλατεία Κύπρου, Λεωφόρο Πλαστήρα, έως Πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου, οδό Καλοκαιρινού και οδό Γιαμαλάκη.

B. ΔΕΥΤΕΡΟ (2^ο) – ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

Αποτελείται από τα εκλογικά διαμερίσματα και περικλείεται από τη γραμμή που υλοποιείται περιμετρικά και οριοθετείται:

1. Βόρεια: από Λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου και οδό Μετεώρων.
2. Νότια: Από το τέλος των Διοικητικών Ορίων μετόχι Παπά Τίτου και Φιλοθέη.
3. Ανατολικά: από οδό Καζαντζίδα έως Ρέμα Κατσαμπά

4. Δυτικά: Από Λ. Εθνικής Αντιστάσεως, οδό Μαραθονομάχων, οδό Λεωνίδου, οδό Ιτάνου, οδό Πιτσουλάκη, οδό Κλεάνθους έως το Ρέμα Αγίου Ιωάννη.

Γ. ΤΡΙΤΟ (3^ο) – ΔΥΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

Αποτελείται από τα εκλογικά διαμερίσματα και περικλείεται από τη γραμμή που υλοποιείται περιμετρικά και οριοθετείται:

1. Βόρεια: από Παραλιακή Λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου
2. Νότια: τους οικισμούς Γούρνες, Αθάνατοι, Φοινικιά, Νότιο Τμήμα Διοικητικών ορίων.
3. Ανατολικά: Από οδό Γιαμαλάκη, Λεωφόρο Καλοκαιρινού, Πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου, Λεωφόρο Πλαστήρα, οδό Κονδυλάκη, οδό Θερίσου, έως οδό Παπά Γιάννη Σκουλά.
4. Δυτικά: Ξεροπόταμος.

Δ. ΤΕΤΑΡΤΟ (4^ο) – ΝΟΤΙΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

Αποτελείται από τα εκλογικά διαμερίσματα και περικλείεται από τη γραμμή που υλοποιείται περιμετρικά και οριοθετείται:

1. Βόρεια: Από Λεωφόρο Πλαστήρα, Πλ. Κύπρου, Λεωφόρο Κνωσσού, Πλ. Ιεραπόλεως, οδό Γλυκοπούλου, Ανατ. Ιτάνου, οδό Πιτσουλάκη, οδό Κλεάνθους, έως ρέμα Αγ. Ιωάννη.
2. Νότια: Τις περιοχές Χρυσοβαλάντου, Κορακοβούνι, Φορτέτσα, Σπήλια, Μακρύ Τοίχος, Καλοψούζι.
3. Ανατολικά: Από οδό Ιτάνου, οδό Πιτσουλάκη, οδό Κλεάνθους έως ρέμα Αγ. Ιωάννη.
4. Δυτικά: Όριο Λοφούπολη, Αγ. Ιωάννη Χωστού, οδό Παπά Γιάννη Σκουλά, έως οδό Θερίσου, και οδό Κονδυλάκη. (ΕΛΣΤΑΤ Ηρακλείου Κρήτης ,2006).

Σύμφωνα με τις τέσσερεις Δημοτικές Ενότητες Ηρακλείου, τα συσσίτια που μελετάμε, διαχωρίζονται ως εξής:

ΠΡΩΤΟ (1^ο) – ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

- ✓ Ιερός Ναός Αγίου Μηνά
- ✓ Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας.

- ✓ Κοινωνικό Παντοπωλείο Ηρακλείου Κρήτης

ΔΕΥΤΕΡΟ (2⁰) – ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

- ✓ Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Πόρου.
- ✓ «Ομάδα Αλληλεγγύης» στην Αγία Αικατερίνη

ΤΡΙΤΟ (3⁰) – ΔΥΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

- ✓ Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννου (Χωστός)
- ✓ Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Νέου Κόσμου
- ✓ Πολιτιστικός Σύλλογος στα Δειλινά

ΤΕΤΑΡΤΟ (4⁰) – ΝΟΤΙΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ

- ✓ Ιερός Ναός της του Θεού Σοφίας Νέων Κλαζομένων -Στέγη «Καλός Σαμαρείτης».
- ✓ Ιερός Ναός Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.
- ✓ Ιδρύματα Α&Μ. Καλοκαιρινού.
- ✓ Ιερός Ναός Γενεσίου της Θεοτόκου

Αγ. Νικόλαος. (Είναι δήμος Ηρακλείου αλλά δημοτικό διαμέρισμα Αλικαρνασσου ΔΔ Νέας Αλικαρνασσού) (ΕΛΣΤΑΤ Ηρακλείου Κρήτης, 2013)

Σύμφωνα με τις Αρχιερατικές Περιφέρειες όπως χωρίζονται από την Αρχιεπισκοπή Κρήτης (2013) οι εκκλησιές που παρέχουν συσσίτιο και θα χρησιμοποιηθούν στην έρευνα διαχωρίζονται ως εξής:

Α' Αρχιεπισκοπή Περιφέρεια

Ιερός Ναός Αγίου Μηνά

Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Πόρου.

Ιερός Ναός Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.

Ιερός Ναός της του Θεού Σοφίας Νέων Κλαζομένων

Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας.

Β' Αρχιερατική Περιφέρεια

Ιερός Ναός Γενεσίου της Θεοτόκου.

Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου, Νέας Αλικαρνασσού.

Γ' Αρχιερατική Περιφέρεια

Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννου (Χωστός).

Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Νέου Κόσμου. (Αρχιεπισκοπή Κρήτης)

ΝΟΜΟΣ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ

Ο Νόμος, με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας και επανακαθορίστηκαν τα όρια των αυτοδιοικητικών μονάδων, ο τρόπος εκλογής των οργάνων και οι αρμοδιότητές τους αποτελεί συνέχεια του σχεδίου «Καποδίστριας» είναι 3852/2010.

Τα τοπικά διαμερίσματα μετονομάζονται σε τοπικές κοινότητες εφόσον έχουν πληθυσμό έως και 2000 κατοίκους και σε δημοτικές κοινότητες εφόσον έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο από 2000 κατοίκους. Σε δημοτικές κοινότητες μετονομάζονται επίσης τα δημοτικά διαμερίσματα, στα οποία διαιρούνται οι Δήμοι άνω των 100.000 κατοίκων.

Με τον Καλλικράτη έχει οριστεί ότι ο κάθε Δήμος θα διοικείται από το Δήμαρχο - Αντιδήμαρχο, το δημοτικό συμβούλιο, την εκτελεστική επιτροπή, την οικονομική επιτροπή και την επιτροπή ποιότητα ζωής.

Ο δήμαρχος είναι το πρόσωπο που λαμβάνει αποφάσεις για όλο το δήμο. Οι αρμοδιότητες που έχει μεταξύ άλλων έχουν να «κάνουν με την εκπροσώπηση του δήμου στα δικαστήρια και σε κάθε δημόσια αρχή, εκτελεί τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου, της οικονομικής και της επιτροπής ποιότητας ζωής. Ορίζει τους αντιδημάρχους, συγκαλεί και προεδρεύει της εκτελεστικής επιτροπής και συντονίζει την υλοποίηση των αποφάσεών της. Επίσης, είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών του δήμου. Ως προϊστάμενος όλου του προσωπικού του δήμου εκδίδει τις πράξεις που προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις για το διορισμό, τις κάθε είδους υπηρεσιακές μεταβολές και την άσκηση του πειθαρχικού ελέγχου και υπογράφει τις συμβάσεις που συνάπτει ο δήμος.

Οι αντιδήμαρχοι έχουν και άλλες αρμοδιότητες όπως είναι να παρακολουθούν την εξέλιξη των έργων και των εργασιών που εκτελούνται στη δημοτική ενότητα, να μεριμνούν για την καλή κατάσταση και λειτουργία του εξοπλισμού που βρίσκεται στη δημοτική ενότητα. Υπογράφουν με εξουσιοδότηση του δημάρχου, βεβαιώσεις, πιστοποιητικά και λοιπά διοικητικά έγγραφα, που εκδίδονται από τις δημοτικές υπηρεσίες που λειτουργούν στα όρια της δημοτικής ενότητας. Επίσης, συνεργάζονται με τους προέδρους των τοπικών και δημοτικών κοινοτήτων και τους εκπροσώπους των τοπικών κοινοτήτων για την επίλυση των προβλημάτων τους. Επιπρόσθετα, η

θητεία των αντιδημάρχων δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δυόμισι ετών. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους δεν μπορούν να εκλεγούν μέλη του προεδρείου του δημοτικού συμβουλίου. Η ανάκληση αντιδημάρχου πριν τη λήξη της θητείας του είναι δυνατή με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δημάρχου.

Εκτός όμως από το Δήμαρχο και τους Αντιδημάρχους, σημαντικό ρόλο στην λήψη των αποφάσεων παίζει και η Εκτελεστική Επιτροπή. Η επιτροπή αυτή υπάρχει σε περίπτωση που ο δήμαρχος ορίζει παραπάνω από ένα (1) αντιδήμαρχο. Οι αρμοδιότητες που έχει είναι να συντονίζει την κατάρτιση και να παρακολουθεί την εκτέλεση του επιχειρησιακού προγράμματος, το οποίο και εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο. Καταρτίζει και εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο το τεχνικό πρόγραμμα του δήμου και έχει την ευθύνη της υλοποίησής του. Συγκεντρώνει και αξιολογεί τις προτάσεις των υπηρεσιών του δήμου στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την κατάρτιση του προϋπολογισμού και εισηγείται το προσχέδιο του προϋπολογισμού και το ετήσιο πρόγραμμα δράσης προς την οικονομική επιτροπή. Έχει την ευθύνη για την πιστή εκτέλεση του προϋπολογισμού. Ακόμη, εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια που έχουν να κάνουν με τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας και του κανονισμού μέτρησης και αξιολόγησης της απόδοσης των δημοτικών υπηρεσιών κατά την ισχύουσα νομοθεσία.

Τα όργανα της δημοτικής κοινότητας είναι ο πρόεδρος του συμβουλίου και το συμβούλιο της δημοτικής κοινότητας. Ο αριθμός των μελών που αποτελείται το δημοτικό συμβούλιο εξαρτάται από τον πληθυσμό των κατοίκων. Π.χ. δήμος με πληθυσμό 10000-30000 κατοίκους, εκλέγει 27 μέλη. (Κούτρα, 2010.).

ΦΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΥΣΣΙΤΙΩΝ

«ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΣΣΙΤΙΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ – ΑΡΩΓΗ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΜΑΔΕΣ»

Υπ' αριθμ. Πρωτ. Υ1γ/Γ.Π/οίκ. 9420 ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ , ΜΕ ΑΔΑ: ΒΟΧΒΘ-ΝΞΨ ΜΕ ΘΕΜΑ: «Παροχή συσσιτίων και τροφίμων - Αρωγή στις κοινωνικά ασθενέστερες Ομάδες».

Το Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης , μέσω της Γενικής Δ/σης Δημόσιας Υγείας και Ποιότητας ζωής ,Δ/ση Δημόσιας Υγιεινής Τμήμα Υγειονομικών Κανονισμών Δημόσιας Υγείας , λαμβάνοντας υπόψη την υπ' αριθμ. Α1β/8577/83 (ΦΕΚ 526/83, τ.Β. 24-9-83) Υγειονομική Διάταξη, όπως έχει τροποποιηθεί έως σήμερα και τον Ν.3325/11-3-2005 (ΦΕΚ 68/τ.Α'/2005) «Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών – βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις» αποφάσισε ότι για τις παροχές συσσιτίων, που διενεργούνται σε όλη τη χώρα, από δήμους, ενορίες εκκλησιών και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, για φιλανθρωπικό σκοπό, δεν προβλέπεται από την υγειονομική νομοθεσία η έκδοση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας επιχείρησης υγειονομικού ενδιαφέροντος. Όμως η παροχή συσσιτίων έχει ιδιαίτερο υγειονομικό ενδιαφέρον, όσον αφορά την προστασία της δημόσιας υγείας και επειδή όλο και αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων που προσφεύγουν σε κέντρα παροχής συσσιτίου για την ικανοποίηση της βασικής ανάγκης για σίτιση, θα πρέπει να διενεργείται οργανωμένα και από επίσημους φορείς π.χ. από τους δήμους ή τις ενορίες των εκκλησιών ή από μη κυβερνητικές οργανώσεις. Σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη απαγορεύεται η παροχή μη οργανωμένου συσσιτίου και από μη αρμόδιους φορείς όπως περιγράφονται παραπάνω.

Οι παραπάνω αρμόδιοι φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με την παροχή οργανωμένου συσσιτίου, θα πρέπει να ενημερώνουν γραπτώς και εγκαίρως, για την δραστηριότητά τους αυτή και να συνεργάζονται με τις κατά τόπους Υγειονομικές Υπηρεσίες των Περιφερειακών Ενοτήτων στις οποίες ανήκουν, ώστε οι Υγειονομικές Υπηρεσίες να είναι ενήμερες για τον προμηθευτή - παρασκευαστή, τον τόπο, τον χώρο και τον χρόνο διάθεσης των συσσιτίων.

Οι Υγειονομικές Υπηρεσίες οφείλουν να μεριμνούν για το κατάλληλο έλεγχο από την προμήθεια των πρώτων υλών μέχρι και την προσφορά των γευμάτων, ώστε να μπορεί να υπάρξει επίβλεψη της εφαρμογής όλων των υγειονομικών όρων και κανόνων και να εξασφαλίζεται η σωστή υγιεινή των γευμάτων.

Οι Υγειονομικές Υπηρεσίες παρακαλούνται να συνεργαστούν όσο το δυνατόν καλύτερα και να εκτελούν σωστά το έργο τους.

Τέλος, στη συγκεκριμένη εγκύκλιο περιγράφονται κάποιοι κανόνες υγιεινής οι οποίοι πρέπει να τηρούνται από τα άτομα που ασχολούνται με την παρασκευή και την παροχή συσσιτίων και τα οποία δεν χρειάζεται να βγάλουν άδεια ίδρυσης και λειτουργίας. Αυτοί οι κανόνες αφορούν τους εξής τομείς: α. την ατομική υγιεινή όπου δίνονται συγκεκριμένες οδηγίες, β. την υγιεινή στο χώρο του παρασκευαστηρίου, γ. την διατήρηση των τροφίμων στα ψυγεία, δ. την παραλαβή, τη διατήρηση και την αποθήκευση των χρησιμοποιούμενων τροφίμων, ε. την διάθεση των μερίδων των συσσιτίων.

Σε περίπτωση όμως που το φαγητό διανέμεται έτοιμο στους χώρους παροχής συσσιτίων, τα καταστήματα που παρέχουν το έτοιμο φαγητό θα πρέπει να κατέχουν άδεια ίδρυσης και λειτουργίας.

Σε υγειονομικό έλεγχο υπόκεινται και τα Κοινωνικά Καφενεία αλλά και τα Κοινωνικά Παντοπωλεία και οφείλουν να τηρούν όλες τις προβλεπόμενες οδηγίες όπως αναλύονται στη συγκεκριμένη εγκύκλιο.

**«ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ – ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ»**

Σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης , τη Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Ποιότητας Ζωής, τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγιεινής , το Τμήμα Υγειονομικών Κανονισμών Δημόσιας Υγείας έχει εκδοθεί η υπ' αριθμ. Πρωτ. Υ1γ/Γ.Π/οίκ. Α1β/8577/83 (ΦΕΚ526 Β) Υγειονομική Διάταξη η οποία καθορίζει τους υγειονομικούς ελέγχους και τις άδειες ίδρυσης & λειτουργίας επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος καθώς και τους γενικούς και ειδικούς όρους ίδρυσης και λειτουργίας των εργαστηρίων και καταστημάτων τροφίμων ή/και ποτών.

Η παραπάνω διάταξη, κατά το χρόνο έκδοσής της, αναβάθμισε στο μέγιστο δυνατό την υγειονομική κατάσταση των καταστημάτων και επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος στη χώρα μας. Όμως κατά την διάρκεια των χρόνων εφαρμογής της προέκυψαν διάφορα προβλήματα με αποτέλεσμα το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, προκειμένου να τα αντιμετωπίσει, εξέδιδε κατά καιρούς συμπληρωματικές ή τροποποιητικές αποφάσεις της Α1β/8577/83 Υγειονομικής Διάταξης, όπως είναι οι παρακάτω:

α.Υ1γ/Γ.Π/οικ.94643/3-8-2007(ΦΕΚ 1384/ τ.Β΄) περί αποχωρητηρίων Α.μ.Ε.Α με συμπλήρωση και τροποποίηση άρθρων σύμφωνα και με τους Κανονισμούς της Ε.Ε
β.Υ1γ/Γ.Π/οικ 139057/14-11-2007(ΦΕΚ 2204/τ.Β΄) πώληση γλυκισμάτων σε καταστήματα παιχνιδιών
γ.Υ1γ/Γ.Π/538/22-1-2008(ΦΕΚ 62/τ.Β΄) πώληση ειδών στα κυλικεία των Νοσηλευτικών ιδρυμάτων
δ. Υ1γ/Γ.Π/95236/20-7-2009(ΦΕΚ 1467/τ.Β΄) καταστήματα χονδρικού εμπορίου και πώληση ειδών από αναπηρικά περίπτερα και καταστήματα ψιλικών,
δ. Υ1γ/Γ.Π/οικ.128529/25-9-2009(ΦΕΚ 2077/τ.Β΄) πώληση καφέ από Κ.Υ.Ε και στεγασμένοι και υπαίθριοι χώροι εκδηλώσεων,
ε. Υ1γ/Γ.Π/9516/29-1-2009(ΦΕΚ 139/τ.Β΄) αδειοδότηση καταστημάτων περιποίησης άκρων,
στ. Υ1γ/Γ.Π/οικ.93828/31-8-2006(ΦΕΚ 1183/τ.Β΄) κανόνες υγιεινής και καθορισμός προϊόντων στα κυλικεία Δημοσίων και Ιδιωτικών σχολείων και,
ζ. Υ1γ/87539/9-8-2006(ΦΕΚ1086 τ.Β΄) Κ.Υ.Ε σε μετασκευασμένα μεταφορικά μέσα κ.α.

Πέρα από τα παραπάνω και σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα απαιτείται η διαρθρωτική αναμόρφωση της Υγειονομικής Νομοθεσίας. Οι παράγοντες που λήφθηκαν υπόψη, για την απόφαση της αντικατάστασης της Α1β/8577/83 Υγειονομικής Διάταξης, από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με πιο καινούργια Διάταξη που να ανταποκρίνεται στις νέες απαιτήσεις, είναι οι παρακάτω: 1.τα ισχύοντα νομοθετικά δεδομένα στην Ε.Ε. και τις πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις για την ανάγκη βελτίωσης της εξυπηρέτησης και της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών προς τον πολίτη, 2. τα ισχύοντα στην σημερινή αγορά των επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος (νέα είδη κατ/των, νέες τάσεις της αγοράς, νέες συνήθειες και απαιτήσεις των καταναλωτών), 3. τα έγγραφα πολλών Υγειονομικών Υπηρεσιών των Περιφερειακών Ενοτήτων καθώς επίσης και αιτήματα πολλών Σωματείων & Ομοσπονδιών συναφών με τρόφιμα και ποτά. Επίσης, λήφθηκαν υπόψη και οι προτάσεις των Διευθύνσεων και Τμημάτων Περιφερειακής Υγιεινής και Υγειονομικού Ελέγχου των Περιφερειακών Ενοτήτων.

Τέλος, σημαντικά σημεία που θεωρήθηκε χρήσιμο από την ανωτέρω απόφαση να ληφθούν υπόψη στην νέα Υγειονομική Διάταξη ήταν να μην γίνεται αναφορά σε δεδομένα και προϋποθέσεις ξεπερασμένων προτύπων όπως είναι η Διάταξη Α1β/8577/83, να δοθεί έμφαση σε ένα τρόπο που να διευκολύνει τον ουσιαστικό έλεγχο όπως απαιτούν τα σύγχρονα δεδομένα (π.χ έλεγχος τήρησης κανόνων ορθής υγιεινής πρακτικής , ουσιαστικός – αντικειμενικός έλεγχος για την ασφάλεια των τροφίμων με εποπτικά μέσα και δειγματοληψίες κ.α.) και, η ανάγκη για χρήση ενός ενιαίου τύπου εντύπων ελέγχου.

**«ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»**

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ. ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 2718/ 8-10-2012.

Σύμφωνα με το παραπάνω τεύχος στο οποίο περιγράφεται η υπ' αριθμ. Υ1γ/Γ.Π/οικ. 96967, Υγειονομική Διάταξη η οποία αφορά τους Υγειονομικούς όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών και άλλες διατάξεις περιγράφονται τα παρακάτω.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 σκοπός της ανωτέρω Υγειονομικής Διατάξεως είναι η εξειδίκευση των υγειονομικών όρων και προϋποθέσεων που αφορούν τη λειτουργία των επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών για τις οποίες απαιτείται γνωμοδότηση των αρμόδιων Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας και Υγειονομικού Ελέγχου των Περιφερειακών Ενοτήτων των Περιφερειών της χώρας, στα πλαίσια των διαδικασιών αδειοδότησης και περιλαμβάνουν τις επιχειρήσεις λιανικού και χονδρικού εμπορίου, τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, τους παρασκευαστές και συσκευαστές που πωλούν λιανικώς, τις παραγωγικές μονάδες αρτοποιίας, παραγωγής νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής, τις παραγωγικές μονάδες παραγωγής φρυγανιών, μπισκότων, διατηρημένων ειδών ζαχαροπλαστικής τις μονάδες παραγωγής κακάο, σοκολάτας και ζαχαρωτών, τις επιχειρήσεις αποθήκευσης, τους διανομείς και μεταφορείς, τις επιχειρήσεις της αρτοποιητικής νομοθεσίας.

Στο άρθρο 3 της ίδιας διάταξης αναφέρεται πως πεδία εφαρμογής είναι όλα τα παρακάτω. Παραγωγικές μονάδες αρτοποιίας, παραγωγής νωπών ειδών ζαχαροπλαστικής, Παραγωγικές μονάδες παραγωγής φρυγανιών, μπισκότων, διατηρημένων ειδών ζαχαροπλαστικής και μονάδες παραγωγής κακάο, σοκολάτας και ζαχαρωτών: Οι επιχειρήσεις τροφίμων που ασκούν οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες παρασκευής τροφίμων ή μεταποίησης ή δραστηριότητα συσκευασίας τροφίμων ή και τις δυο, με ή χωρίς απευθείας διάθεση των προϊόντων τους στο καταναλωτικό κοινό, καθώς και μικρές επιχειρήσεις παρασκευής τοπικών (παραδοσιακών) προϊόντων (π.χ. χυλοπίτες, κ.α). Επίσης, όλες οι επιχειρήσεις αποθήκευσης τροφίμων ή ποτών (σε συνθήκες ψύξης, κατάψυξης ή θερμοκρασίας

περιβάλλοντος) με σκοπό τη διάθεση τους στο χονδρικό ή λιανικό εμπόριο καθώς και οι επιχειρήσεις αποθήκευσης για λογαριασμό τρίτων. Στις επιχειρήσεις αυτές μπορούν να διατηρούνται και να διανέμονται μη τρόφιμα, είδη οικιακής χρήσεως, ευρείας κατανάλωσης οικιακού και επαγγελματικού εξοπλισμού. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις εγκατάστασης και τροφοδοσίας μηχανημάτων αυτόματης πώλησης τροφίμων και ποτών. Εκτός από τα παραπάνω στα παιδιά εφαρμογής εμπίπτουν όλες οι δραστηριότητες μεταφοράς τροφίμων και ποτών καθώς και των χρησιμοποιούμενων μέσων, και η πώληση επί αυτοκινήτου, εκτός αν ρυθμίζεται διαφορετικά από την ισχύουσα νομοθεσία. Στα παραπάνω πλαίσια συμπεριλαμβάνονται και όλες οι επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητες εμπορίου τροφίμων και ποτών και ειδικότερα: Υπεραγορές τροφίμων, καταστήματα χονδρικού εμπορίου, παντοπωλεία, κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία, κάβες ξηρών καρπών, πρατήρια άρτου, πρατήρια πώλησης τροφίμων, οπωροπωλεία, πτηνοπωλεία, καταστήματα κατεψυγμένων προϊόντων, αλλαντοποιίας και τυροκομίας, καφεκοπτεία, μικτά καταστήματα, καταργούμενης της διάκρισης μεταξύ μικτών καταστημάτων και υπεραγορών, λαϊκές αγορές καθώς και όλες οι πωλήσεις μέσω στάσιμου υπαίθριου εμπορίου (μικροπωλητές, κ.λπ.), και πώληση τροφίμων και ποτών σε αναπηρικά περίπτερα και καταστήματα ψιλικών, καθώς και η πώληση τροφίμων και ποτών μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις μαζικής εστίασης, οι επιχειρήσεις αναψυχής, καθώς και επιχειρήσεις προσφοράς κατά κύριο λόγο οινοπνευματωδών ποτών και οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών υγειονομικού ενδιαφέροντος. Τέλος, όλες οι επιχειρήσεις στις οποίες παρασκευάζονται ή και προσφέρονται σε πελάτες κάθε είδους τρόφιμα ή ποτά ή διανέμονται κατ' οίκον, καθώς επίσης παρέχονται υπηρεσίες αναψυχής με συνοδεία φαγητού ή ποτού. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται: Εστιατόρια, ψαροταβέρνες, ταβέρνες, σνακ μπαρ, ουζερί, οβελιστήρια, ψητοπωλεία, πιτσαρίες, οινοπωλεία, κ.α. καθώς και η παρασκευή και διάθεση τροφίμων και ποτών για κατ' οίκον κατανάλωση. Επίσης περιλαμβάνονται οι χώροι μαζικής εστίασης των Σχολικών Κυλικείων, Νοσοκομείων, Ξενοδοχείων, Κατασκηνώσεων, Βρεφονηπιακών σταθμών, και γενικά κλινικών και λοιπών Ιδρυμάτων, και οι χώροι μαζικής εστίασης στα πάσης φύσεως μεταφορικά μέσα (τραίνα, πλοία, αεροπλάνα κ.λπ.) ή μετασκευασμένα αντίστοιχα μεταφορικά μέσα. Επιχειρήσεις αναψυχής καθώς και επιχειρήσεις προσφοράς κατά κύριο λόγο οινοπνευματωδών ποτών: οι επιχειρήσεις στις οποίες παρέχονται υπηρεσίες αναψυχής με συνοδεία τροφίμων ή και ποτών. Σε αυτήν την κατηγορία

περιλαμβάνονται καφενεΐα, καφετέριες, κυλικεία, κέντρα Διασκέδασης, οι υπαίθριοι και στεγασμένοι χώροι εκδηλώσεων, επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών υγειονομικού ενδιαφέροντος: οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες που με οποιοδήποτε τρόπο μπορεί να επηρεάσουν τη Δημόσια Υγεία και λειτουργούν ως αμιγείς ή μικτές με επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών (κομμωτήρια, γυμναστήρια κ.λπ.). Εκτός από τα προαναφερθέντα συμπεριλαμβάνονται και παρασκευαστές που πωλούν λιανικώς σε κινητούς ή προσωρινούς χώρους όπως είναι όλες οι επιχειρήσεις στις οποίες παρασκευάζονται ή και διατίθενται υπαίθρια τρόφιμα και ποτά. Τέλος, περιλαμβάνονται και επιχειρήσεις που προβλέπονται από την αρτοποιητική Νομοθεσία. Συγκεκριμένα, όλες οι επιχειρήσεις που παρασκευάζουν και πωλούν τα προβλεπόμενα τρόφιμα από την αρτοποιητική Νομοθεσία εκτός των πρατηρίων άρτου που υπάγονται στην κατηγορία Έμποροι (λιανικό και χονδρικό εμπόριο). Σε αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται τα αρτοποιεία.

Όσον αφορά την ίδρυση και τη λειτουργία των παραπάνω καταστημάτων πρέπει σύμφωνα με το άρθρο 4 που αναφέρεται στην άδεια ίδρυσης και λειτουργίας επιχείρησης τροφίμων και ποτών όλες οι επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών που ανήκουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας Διάταξης αυτοτελείς ή συνυπάρχουσες με άλλες επιχειρήσεις υποχρεούνται να κατέχουν άδεια ίδρυσης και λειτουργίας της αρμόδιας αρχής, σύμφωνα με τις διαδικασίες της κείμενης Νομοθεσίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της ίδιας Νομοθεσίας σχετικά με τους Υγειονομικούς όρους και προϋποθέσεις λειτουργίας επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών οι διατάξεις του παρόντος οποίου εφαρμόζονται κατά την διαδικασία της έκδοσης της προβλεπόμενης άδειας λειτουργίας των αναφερόμενων στο άρθρο 3 της παρούσας επιχειρήσεων, εφεξής καλούμενες ως επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών. Οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών οφείλουν να εγκαθιστούν, να εφαρμόζουν και να διατηρούν διαδικασίες που βασίζονται στις 7 αρχές του HACCP, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 852/2004. Οι μικρές επιχειρήσεις ανάλογα με τη φύση, το μέγεθος της παραγωγής και τη δυναμικότητα της επιχείρησης μπορούν να εφαρμόζουν τις αρχές του HACCP με την απαιτούμενη ευελιξία όπως προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ 5 του Καν 852/2004. Οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών είναι υποχρεωμένοι να εξασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις τους πληρούν τις σχετικές απαιτήσεις υγιεινής όπως καθορίζονται στον Ε.Κ 852/2004, σε όλα τα

στάδια παρασκευής, μεταποίησης, συσκευασίας, αποθήκευσης, μεταφοράς, διανομής, διακίνησης και προσφοράς προς πώληση ή διάθεσης αυτών με ή και ταυτόχρονη παροχή υπηρεσιών. Επίσης, Οι υπεύθυνοι θα πρέπει να διασφαλίζουν την υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων που παράγουν ή διαχειρίζονται. Οι απαιτήσεις υγιεινής έχουν σχέση με τις κτιριακές εγκαταστάσεις της επιχείρησης, τον εξοπλισμό που χρησιμοποιεί, την υγιεινή και την εκπαίδευση του προσωπικού, τα προγράμματα καθαρισμού – απολύμανσης και απεντόμωσης – μυοκτονίας αλλά και με τις διαδικασίες που ακολουθεί η επιχείρηση ανάλογα με τη φύση και το μέγεθος της δραστηριότητας της. Η τήρηση των προαπαιτούμενων προγραμμάτων που αφορούν την υποδομή, τον εξοπλισμό, την τήρηση των αρχείων καθαρισμού και απολύμανσης, εντομοκτονίας ή μυοκτονίας, προσωπικού, θερμοκρασιών και προμηθευτών), αποτελεί την προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή του συστήματος αυτοελέγχου. Οι κατωτέρω οριζόμενες απαιτήσεις υγιεινής ισχύουν ανάλογα με τις δραστηριότητες που δηλώνονται από την επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 3 της παρούσας και σύμφωνα με τα οριζόμενα από τον Ε. Κ 852/2004. Οι συγκεκριμένες απαιτήσεις αφορούν το οίκημα, τους χώρους, τα δάπεδα, τους τοίχους κ.α., την αποχέτευση, τον φωτισμό- αερισμό, την απαγωγή καπνών και αερίων καύσεως, τα αποδυτήρια- αποχωρητήρια , χημικά – βιολογικά αποχωρητήρια, και τα ζώα – συνοδούς ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 6 της ανωτέρω νομοθεσίας όλες οι επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών υποχρεούνται να τηρούν τα κατάλληλα αρχεία τεκμηρίωσης διαδικασιών, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 852/2004, ανάλογα με τη φύση και το μέγεθος της επιχείρησης. Και σύμφωνα με το άρθρο 7 πρέπει να γίνεται ανάλογος χαρακτηρισμός τροφίμων.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 8 ,όσοι ασκούν ή επιθυμούν να ασκήσουν το επάγγελμα του χειριστή τροφίμων ή ποτών, ή να εργαστούν σε επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών, πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με πιστοποιητικό υγείας σύμφωνα με την Υγειονομική διάταξη υπ' αριθμ. Υ1γ/Γ.Π/οικ 35797(ΦΕΚ1199/11-4-2012) όπως κάθε φορά ισχύει.

Τέλος, σύμφωνα με τα άρθρα 9 και 10 της κείμενης Νομοθεσίας οι υπεύθυνοι των ανωτέρων περιγραφόμενων καταστημάτων θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις

απαιτήσεις της συγκεκριμένης αλλά και της Κοινοτικής Νομοθεσίας , αλλά και οι εργαζόμενοι σε τέτοιους χώρους να εκπαιδεύονται σχετικά με την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων , αναλόγως το αντικείμενο τους (άρθρο 9). Όσον αφορά το άρθρο 10 χωρίζει τις επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών σε υποκατηγορίες ανάλογα με το ακριβές αντικείμενο ενασχόλησης τους.

«ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΕΛΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗΣ ΤΟΥΣ, ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΩΡΕΑΝ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΣΕ ΑΠΟΡΟΥΣ ΤΗΣ Ε.Ε»

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ, ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 414/22-2-2013

Σύμφωνα με την υπ.αριθμ.279/23460 απόφαση με θέμα : «Καθορισμός κριτηρίων επιλεξιμότητας τελικών δικαιούχων και φορέων εκπροσώπησης τους, του προγράμματος Δωρεάν Διανομής τροφίμων σε απόρους της Ε.Ε» αρμόδιες Υπηρεσίες για την εφαρμογή του συγκεκριμένου Προγράμματος είναι : είναι η Δ/ση Π.Α.Π.– Φυτών Μεγάλης Καλλιέργειας, η Δ/ση Π.Α.Π.– Δενδροκτηπευτικής και η Δ/ση Ζωικής Παραγωγής και ΑΠΑ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Υπ.Α.Α.Τ), η αρμόδια υπηρεσία τήρησης του συνολικού μητρώου των φορέων εκπροσώπησης και των τελικών δικαιούχων σε επίπεδο χώρας καθώς και της απόδοσης στους φορείς εκπροσώπησης, των επιλέξιμων δαπανών του προγράμματος, είναι η Δ/ση Άμεσων Ενισχύσεων και Αγοράς του Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.), η αρμόδια υπηρεσία εφαρμογής της παρούσης στις κατά τόπους περιφερειακές ενότητες, είναι η Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής (Δ.Α.Ο.Κ.), το έργο της οποίας είναι: η παραλαβή των αιτήσεων και τυχόν ενστάσεων διενέργεια ελέγχων, όπως αυτοί περιγράφονται στο άρθρο 7 παρούσης, η κατάρτιση, αποστολή και ανάρτηση των πινάκων (προσωρινών και οριστικών) των επιλέξιμων φορέων εκπροσώπησης και των τελικών δικαιούχων, η τήρηση του αρχείου των σχετικών εγγράφων του προγράμματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της συγκεκριμένης διάταξης ως δικαιούχοι του προγράμματος διανομής τροφίμων θεωρούνται όσοι είναι άποροι και διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα. Και σύμφωνα με το συγκεκριμένο άρθρο άποροι θεωρούνται άπορα άτομα ή οικογένειες που πληρούν το θεσπισμένο κριτήριο επιλεξιμότητας , οι συτιζόμενοι στα οργανωμένα συσσίτια απόρων. Οι φορείς εκπροσώπησης που μεσολαβούν για τη δωρεάν διανομή τροφίμων, περιλαμβάνουν φορείς παροχής υπηρεσιών φιλανθρωπικού ή μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα όπως ΝΠΙΔ, ΝΠΔΔ, Μητροπόλεις κ.α. Ως μέλη άπορης οικογένειας θεωρούνται ο σύζυγος , η σύζυγος

και τα προστατευόμενα τέκνα, και ως εισόδημα αποκαλείται το φορολογούμενο πραγματικό ή τεκμαρτό εισόδημα.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 4 της συγκεκριμένης Νομοθεσίας ως κριτήρια επιλεξιμότητας των άπορων ατόμων και των άπορων οικογενειών για το πρόγραμμα δωρεάν διανομής τροφίμων γίνεται με οικονομικά κριτήρια τα οποία προσμετρούν το ατομικό ή το οικογενειακό εισόδημα, ανάλογα με το άτομο ή τις οικογένειες που κάνουν την αντίστοιχη αίτηση. Όσο αφορά τις οικογένειες το οικονομικό κριτήριο επιλεξιμότητας ποικίλει ανάλογα των αριθμό των μελών.

Επιπρόσθετα, όπως περιγράφεται από το άρθρο 5 της ίδιας Διάταξης, οι φορείς που ενδιαφέρονται να εμπλακούν στην υλοποίηση του προγράμματος οφείλουν να καταθέσουν την απαιτούμενη αίτηση και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά στις αρμόδιες Υπηρεσίες μέχρι την καθορισμένη ημερομηνία. Επίσης, οι τελικοί δικαιούχοι υποχρεούνται να υποβάλλουν αίτηση –υπεύθυνη δήλωση όπως διαφαίνεται στη συγκεκριμένη διάταξη. Στα πλαίσια αυτά υπάρχουν και εξαιρέσεις δικαιούχων που υπάγονται σε ειδική μεταχείριση ανάλογα την κατάσταση τους.

Στην κείμενη διάταξη και συγκεκριμένα στο άρθρο 6, αναφέρεται πως η αξιολόγηση των αιτήσεων συμμετοχής στο πρόγραμμα, τόσο των φορέων εκπροσώπησης όσο και των τελικών δικαιούχων γίνεται με διαδικασίες που ακολουθούν χρονική σειρά.

Εκτός από τα παραπάνω, διενεργούνται και συχνοί έλεγχοι κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος. Συγκεκριμένα, διενεργούνται, τακτικοί διοικητικοί έλεγχοι, δειγματοληπτικοί επιτόπιοι έλεγχοι, δευτεροβάθμιοι έκτακτοι έλεγχοι. Ύστερα από τους παραπάνω ελέγχους επιβάλλονται και κυρώσεις στις περιπτώσεις που από τη συγκεκριμένη διάταξη κρίνεται απαραίτητο.

Εν συνεχεία, σύμφωνα με το άρθρο 8 της ανωτέρω διάταξης οι ενδιαφερόμενοι φορείς εκπροσώπησης δύναται να υποβάλλουν ένσταση για τα αποτελέσματα των αναρτημένων πινάκων σχετικά με τους δικαιούχους εκπροσώπησης του προγράμματος. Οι ενστάσεις μπορούν να υποβληθούν μέσα σε πέντε εργάσιμες μέρες από την ανάρτηση των πινάκων με τα αποτελέσματα.

Τέλος, έπειτα από την ανάρτηση των τελικών πινάκων σχετικά με τους δικαιούχους εκπροσώπησης αλλά και τους δικαιούχους χρήσης του παραπάνω προγράμματος, κατανέμονται, με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, οι εκάστοτε προς διανομή ποσότητες τροφίμων ανά φορέα εκπροσώπησης και κατά κατηγορία τελικών δικαιούχων (άπορα άτομα, σιτιζόμενα, άπορες οικογένειες), κατόπιν πρότασης των αρμόδιων υπηρεσιών του ΟΠΕΚΕΠΕ και εισήγησης των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΑΑΤ. Μετά , από την κατανομή των τροφίμων στους αρμόδιους φορείς, εκείνοι έχουν την απόλυτη ευθύνη σε ότι αφορά τα εν λόγω τρόφιμα. Η συγκεκριμένη ευθύνη που αφορά τα τρόφιμα περιλαμβάνει την διατήρηση των κανόνων υγιεινής στους χώρους αποθήκευσης των τροφίμων, τήρηση βιβλίων αποθήκης και παρακολούθησης κατανάλωσης των προϊόντων, η διανομή των τροφίμων στις οριζόμενες ποσότητες, από την Υπουργική Απόφαση , ανάλογα με την κατηγορία των τελικών δικαιούχων, τήρηση συγκεντρωτικής κατάστασης όπου αναφέρονται οι τελικοί δικαιούχοι, τη τήρηση λογιστικών βιβλίων και την αποθήκευση εγγράφων αναφορικά με το πρόγραμμα τουλάχιστον για τρία έτη.

Αναφέρεται και το άρθρο 10 της μελετώμενης διάταξης το οποίο αναφέρετε σε επιλέξιμες δαπάνες των φορέων εκπροσώπησης. Συγκεκριμένα, ως επιλέξιμες δαπάνες ορίζονται οι δαπάνες που πραγματοποιεί ο επιλέξιμος φορέας εκπροσώπησης για υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα με τη διαχείριση των προϊόντων του προγράμματος. Οι συγκεκριμένες δαπάνες δικαιολογούνται από επίσημα και πρωτότυπα παραστατικά (τιμολόγια, αποδείξεις παροχής υπηρεσιών κ.α) και δεν μπορούν να αφορούν σε πάγια λειτουργικά έξοδα του φορέα εκπροσώπησης.